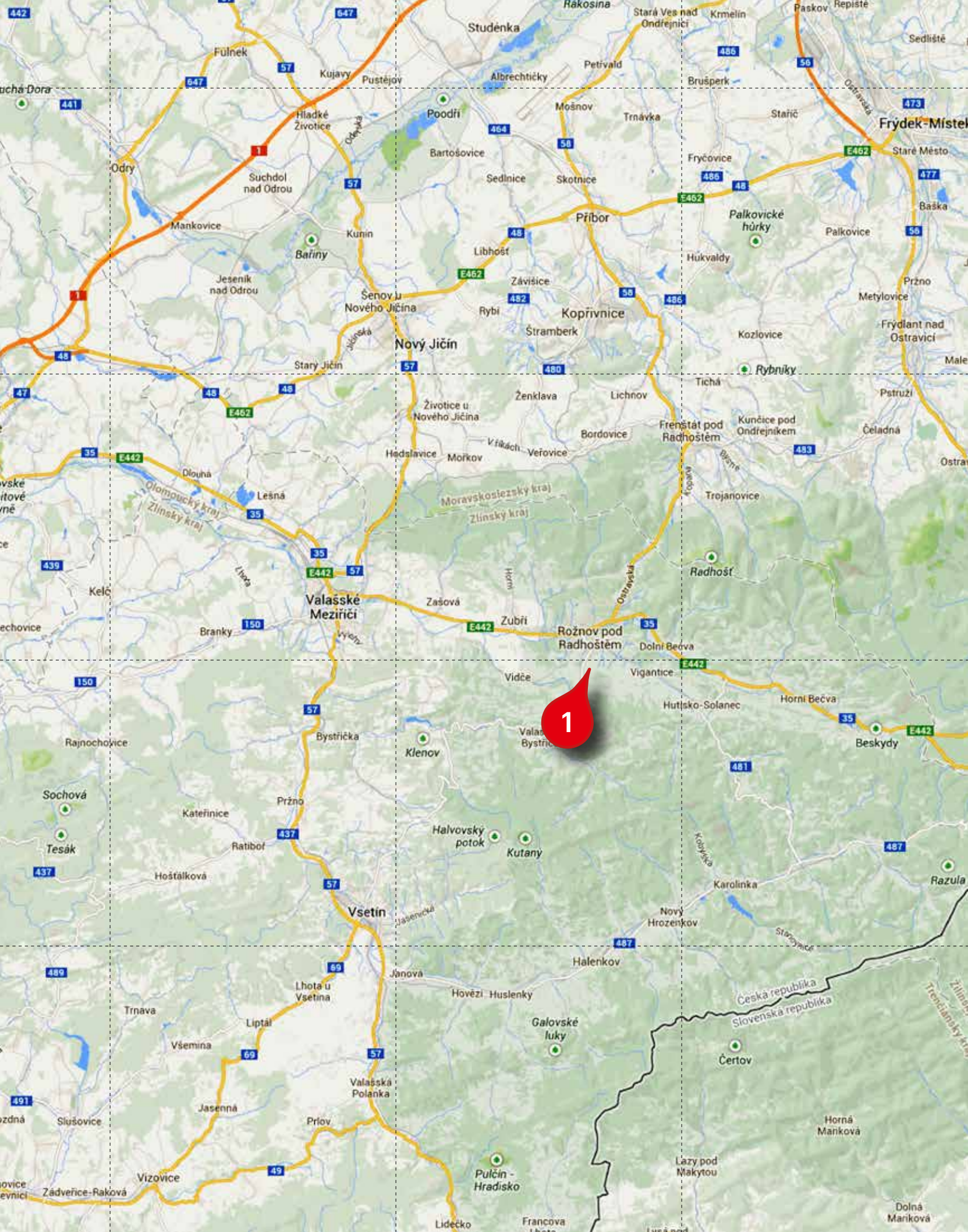

1

Start

**Závodní dráha vedle areálu Dolu OKD
ve Frenštátě pod Radhoštěm,
jehož konverzí se studenti zabývali.**

Beskydské vize

Rožnov ²⁰¹²

Letní škola architektury

Vydala:
Architectura
Praha 2013
ISBN:
978-80-904484-7-6

www.ex-centric.eu
facebook.com/MimoCentra

Tato publikace vznikla v rámci projektu
Budování partnerství a rozvoj spolupráce
v oblasti architektury mimo tradiční
centra, číslo CZ.1.07/2.4.00/31.0021.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

				OBSAH		
				Úvod	11 14	Petr Volf Kamil Mrva – Beskydské vize – Letní škola architektury
				Přednášky A:	18	František Jaskula Jiří Novotný Vladislav Sobol Jiří Plos – CHKO Beskydy – Charakteristika, krajina – Obec Trojanovice – Otazníky kolem Dolu Frenštát – O plánování a projektování ve zvláště chráněném krajinném a urbánním prostředí
				Odborníci k tématu letní školy:	24	
				Architektura v chráněných krajinných oblastech	32 34	
				Přednášky B:	44	
				Architekti tvořící v chráněných krajinných oblastech	48	Radim Václavík Karel Janča Zdeněk Trefil Tomáš Bindr Zdeněk Fránek Ladislav Kuba, Tomáš Pilař Jan Hendrych Michaela Chvojková, Radek Jiránek Martin Rajniš Tomáš Bujna – Regionální tvorba na území Chráněné krajinné oblasti Beskydy – Zkušenosti s projektováním mimo tradiční centra a na území chráněné krajinné oblasti – Lokální kontext a jeho interpretace – „Ochranáři všeho druhu, běžte do háje!“ – Neviditelná věž, Rožnovská šiška – Víceúčelové kulturní centrum Rožnov pod Radhoštěm – Zkušenosti z realizací staveb v Chráněné krajinné oblasti Lužické hory a Šumava – Stavění v ráji aneb Jak jsme začínali projektovat v CHKO Český ráj – Přirozená architektura – Vysoké Tatry – Stručný přehled vývoja stavieb na úbočí Vysokých Tatier od počiatkov osídľovania až po dnešnú dobu na pozadí spoločensko-politických, kultúrnych, ale aj prírodných udalostí a zmien
					54	
					60	
					64	
					70	
					74	Jiří Suchomel Jiří Klokočka Filip Šenk Skupina 1 Skupina 2 Skupina 3
					78	
					82	
				Přednášky C:	90	
				Architekti a teoretici rozšiřující téma letní školy		– Martin Duba, Radka Ježková, Veronika Krystová, Anna Svobodová, Milada Vorzová – Roman Ehl, Matyáš Fialka, Alnur Nurmakhanov, Ondřej Pchálek, Michal Vašek – Monika Jasioková, Lenka Juchelková, Jakub Pleyer, Zuzana Sagitariová, Eduard Seibert – Michaela Fričová, Kateřina Fryzelková, Lenka Pechanová, Aleš Vojkůvka, – David Wojaczek – Zuzana Ferencová, Daniela Kupková, Vojtěch Malina, Klára Mitlenerová, Michaela Říhová – Mirka Baklíková, Šimon Dušek, Klára Jančová, Lucie Lorencová, Vojtěch Šaroun
					100	
					108	
					114	
				Studentské projekty: souhrn	120	
				Úkol A: Konverze areálu Dolu Frenštát v Trojanovicích		Skupina 4 Skupina 5 Skupina 6 Anotace Idea Partneři
				Úkol B: Možnosti nové výstavby v lokalitě Trojanovice	124	
					128	
					132	
					136	
					140	
				O projektu	146 147 148	
						Akce
					152	

Architektura mimo tradiční centra

Letní škola architektury Rožnov 2012

Odborní garanti:

Kamil Mrva
Petr Volf

Přednášející:

Tomáš Bindr
Tomáš Bujna
Zdeněk Fránek
Jan Hendrych
Michaela Chvojková
Karel Janča
František Jaskula
Radek Jiránek
Jiří Klokočka
Lenka Křemenová
Ladislav Kuba
David Mašálka
Jiří Novotný

-Tomáš Pilař

Jiří Plos
Martin Rajniš
Vladislav Sobol
Jiří Suchomel
Filip Šenk
Zdeněk Trefil
Radim Václavík

Odborní lektori studentských skupin:

**Jan Hendrych
Michaela Chvojková
Radek Jiránek
Pavel Šťastný
Zdeněk Trefil
Radim Václavík
Mirka Baklíková**

Účastníci:

Martin Duba
Šimon Dušek
Roman Ehl

Zuzana Ferencová
Matyáš Fialka
Michaela Fričová
Kateřina Fryzelková
Klára Jančová
Monika Jasioková
Radka Ježková
Lenka Juchelková
Daniela Kupková
Veronika Krystová
Lucie Lorencová
Vojtěch Malina
Alna Miltnerová
Alnur Nurmakhanov
Lenka Pechanová
Ondřej Pchálek
Jakub Pleyer
Michaela Řihová
Zuzana Sagitariová

Eduard Seibert
Anna Svobodová
Vojtěch Šaroun
Michal Vašek
Aleš Vojkůvka
Milada Vorzová
David Wojaczek

Realizační tým:

Iva Dvořáková
Jan Hendrych
David Kula
Romana Říčková
Miroslava Volfová

Technická podpora:

Lukáš Hudák
Václav Kocián
Jan Suchomel

Zvláštní poděkování:

DVcentrum
– **Stanislav Šenkýř**
starosta Trojanovic
– **Jiří Novotný**
Dolní oblast Vítkovic
– **Jan Světlík**

Místo: **Rožnov pod Radhoštěm
(hotel Relax)**

Termín: **2.-15. září 2012**

Téma: Navrhování v chráněné krajinné oblasti Beskydy

Pořadatel: **Architectura**

Ve spolupráci:

**Fakulta umění a architektury
Technické univerzity Liberec,
architektonická kancelář
Kamil Mrva Architects, s. r. o.,
Společnost pro právní
a ekonomické vzdělávání, o. s.**

Petr Volf: Beskydské vize

*1965

novinář věnující se architektuře
a výtvarnému umění

V letech 1987–1994 pracoval v deníku Mladá fronta a MF Dnes. Od 1995 do 2009 pracoval v časopise Reflex, kde zavedl pravidelné architektonické přílohy Jiné domy. V letech 2009–2011 působil v Hospodářských novinách, kde každý týden v pátém čísle magazínu postupně představil 100 nových českých staveb. Kromě stovek kritik, recenzí, úvah, rozhovorů a článků o současném umění vydal několik knih rozhovorů s umělci, architektky a teoretiky. Je autorem knih Václav Havel – Bořek Šípek Hradní práce (2003), spoluautorem publikace Obtýná kolonie pod Kozincem (2004), knihy o designérském studiu Mimolimit (2002) a knihy Město mezi domy (2009). V roce 2011 byl kurátorem výstav Pod pěti kruhy: legendy a hrdinové (pořadatel Český olympijský výbor) a Současný český industriál (Galerie Jaroslava Fragnera). Od roku 2005 je členem Umělecké a vědecké rady Fakulty architektury Technické univerzity Liberec. Žije v Praze.

Letní škola byla věnována tematice navrhování na území chráněné krajinné oblasti. Třicet studentů Fakulty umění a architektury Technické univerzity Liberec se v hotelu Relax zabývalo dvojicí praktických úkolů, které byly zvoleny ve spolupráci s architektem Kamilem Mrvou, jedním z hlavních organizátorů této akce pořádané v rámci projektu Architektura mimo centra.¹¹ Rožnov pod Radhoštěm lze pokládat za typické město odpovídající zaměření řešeného grantu: nachází se daleko od tradičních architektonických center, na východním cípu země, ale přitom se v něm a jeho okolí našlo zajímavé architekty. Byl vybrán jako místo pro konání letní školy jednak kvůli jeho klíčové poloze, jednak pro jeho stavební tradici, v níž se setkávají klasické domy s modernistickými, funkcionalistickými i s jejich pozdějšími následovníky.¹²

Navrhování v chráněných krajinných oblastech je svébytnou disciplínou, protože výsledná podoba staveb, vznikajících na jejich území, je do značné míry – často až fatálně – ovlivněna přísnými regulacemi. Jde o pětadvacet oblastí o rozloze 10 416 kilometrů čtverečních. Pakliže si uvědomíme, že rozloha České republiky činí 78 864 kilometrů čtverečních, tak to v praxi znamená, že zvláštnímu režimu, s kterým je během své praxe

konfrontována řada architektů, podléhá skoro třináct procent jejího území. Sama CHKO Beskydy je největší ze všech, rozkládá se na ploše 1160 kilometrů čtverečních.¹³ Město Rožnov pod Radhoštěm pak bylo vzhledem ke své poloze vybráno jako sídlo její správy: lze je pokládat za pomyslnou beskydskou bránu, která vítá návštěvníky přijíždějící ze západu. Na monumentálním, zdaleka viditelném Radhošti se podle pověsti na své pouti ze Soluně zastavili nositelé křesťanské víry Konstantin a Metoděj. Nedaleké Pustevny, jež se staly vedle Radhoště druhým poutním místem, zdobí známé dřevěné stavby

od Dušana Jurkoviče, Národní kulturní památky Maměnka a Libušín, které si nechala na konci devatenáctého století postavit Pohorská jednota Radhošť, nejstarší český turistický spolek založený v rámci rakousko-uherské monarchie roku 1884. V Rožnově byl vybudován skanzen (1925), díky němuž se podařilo na jednom místě soustředit a zachovat typické roubené domy ze všech částí Moravskoslezských Beskyd, ale také z Javorníků a Vsetínských vrchů. Kdo chce v Beskydech projektovat, měl by tyto místní souvislosti mít neustále na vědomí, ale zároveň by neměl ztrácet chuť vytvořit autentickou architekturu, jež současnost odráží jak svým výrazem či charakterem, tak použitými technologiemi. Architekti – ať už působí v jakékoli chráněné krajinné oblasti – musí brát v potaz především takzvaný krajinný ráz, který je zakotven v zákoně č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Jeho vágní znění¹⁴, stejně jako skutečnost, že nové stavby v CHKO většinou posuzují po odborné stránce neškolení úředníci ze Správy CHKO, vedou k tomu, že se v těchto oblastech jenom těžce prosazuje kvalitní architektura. Podle předpisů a nejrůznějších doporučení je ideálem chalupa se sedlovou střechou o sklonu pětáctivýcti stupňů, což vede k tomu, že se často stavějí nehospodárné domy s podkrovím, které nemá využití. Často jsou také úředníky zavrhovány větší prosklené plochy, které umožňují pohledové propojení s okolní krajinou, a místo toho jsou tvrdošijně doporučována malá okénka, jak tomu bývalo v kraji „od nepaměti“ zvykem. Námitky, že žijeme v jedenadvacátém století a architektura by měla odrážet jak historii, tak současnost, zůstávají ve většině případů nevyslyšeny.

Letní škola se snažila alespoň částečně přispět k řešení tohoto stavu, a proto byl na ni pozván také vedoucí Správy Chráněné krajinné oblasti Beskydy František Jaskula. Nešlo o to nacházet a ventilovat rozpory, ale přijít s možnostmi posunujícími stagnující vztahy a věci alespoň o kousek dál. Zásadním přínosem byla aktivní účast Jiřího Novotného, starosty sousedních Trojanovic a předsedy Sdružení měst a obcí na ochranu beskydského regionu, který už od roku 2006¹⁵ soustavně spolupracuje s kopřivnickým architektem Kamilem Mrvou, odborným garantem akce. Díky tomu studenti nemuseli řešit abstraktní zadání, ale mohli se zabývat problémy, které starosta obce pokládá za nejvíce aktuální.

Prvním úkolem byla parcela určená pro budoucí zástavbu v trojanovické části Lomná, kde je zatím volná louka. Zadáním bylo navrhnout možnosti její budoucí zástavby (urbanismus) a také podobu domů, které by se k tomu hodily. Druhým tématem k řešení byla konverze areálu Dolu Frenštát, který je sice od roku 1989 zakonzervovaný, ale vzhledem k tomu, že se pod Beskydami nachází zásoby více než půldruhého milionu tun kvalitního černého uhlí, jeho majitelé z OKD dělají všechno pro to, aby mohli začít těžit. Pokud by k tomu došlo – což je pro zdejší obyvatele katastrofická představa –, celá oblast dalece přesahující katastr obce by byla poddolovaná; těžba by se nevratně dotkla krajiny, a především by se radikálně změnila skladba obyvatelstva. Z rekreační, vyložené „bezzátěžové“, lokality by se stala těžební zóna, která by byla v naprostém protikladu k původnímu charakteru. Studenti (nejmladší měli za sebou první ročník a nejstarší z nich navštěvovali magisterské studium) se podle svých preferencí rozdělili do šesti skupin po pěti a na zpracování obou úloh měli deset dnů. Vesměs šlo o jejich první zkušenost s týmovou prací, což se občas projevilo v neschopnosti shodnout se na jednom principu, který se měl dále rozvíjet. Řada z účastníků letní školy měla možnost poprvé navrhnout rodinný dům a stejně tak získala svou první zkušenost s konverzí dolů, což je však – na rozdíl od úvodního úkolu – vcelku pochopitelné.¹⁶ Jednotlivé skupiny vedli Jan Hendrych, architekt a pedagog z liberecké fakulty, dále architektka Michaela Chvojková, architekti Radek Jiránek, Pavel Šťastný, Zdeněk Trefil a Radim Václavík, který učí na katedře architektury ostravské Technické univerzity. Často přítomným supervizorem byl Kamil Mrva, který projekty koordinoval, ale také všichni přednášející, s nimiž mohli studenti konzultovat svoje dílčí kroky. Výsledky měly být u obou zadání představeny jako vizualizace a u řešení budoucí zástavby bylo stanoveno, že vizualizaci ještě také doplní klasický třírozměrný model odrážející novou situaci s rozmístěnými domy a zakomponovanou zelení. Obě místa prozkoumali jak na vlastní oči, tak prostřednictvím map nebo osobně pořízenými fotografiemi. Vzhledem k tomu, že z Rožnova je to do Trojanovic jenom několik kilometrů, mohli získat vůči daným lokalitám potřebný vhled, bez něhož se architekti, chtějí-li vytvořit poctivé dílo, neobejdou.

Letní škola v Rožnově pod Radhoštěm byla intenzivní po všech stránkách. Studenti začínali pracovat každý den v devět hodin ráno, často končili až po půlnoci. Jejich nasazení bylo pozoruhodné. Jak už bývá zvykem, před odevzdáním závěrečných prací a modelů, které pak byly vystaveny, se řada z nich obešla bez spánku. Tento náročný rituál, kdy už je poslední termín neodvratný, zřejmě musí provázet každé dílo začínajících architektů. Prostoje nebyly prakticky žádné. Pokud se nepracovalo, tak pouze v případě terénních průzkumů v Trojanovicích, na Radhošti nebo v souvislosti s exkurzí do Dolní oblasti Vítkovice.

Určitou změnu v pracovním rytmu nabízely také přednášky – každý den zazněla nejméně jedna. Přednášející byli organizátoři vybráni tak, aby měli co nejúžší vztah ke sledované tematice. Osobní zkušenosti z takové činnosti jsou zvláště cenné, protože díky nim se mohli studenti dozvědět praktické informace o jednání s úřady nebo o tom, jak se architekti vyrovnávali s tolik diskutovaným krajinným rázem. Na toto téma hovořili architekti Tomáš Bindr (Beskydy), Zdeněk Fránek (dostavba hotelu Eroplán v Rožnově pod Radhoštěm), Jan Hendrych (stavby v Lužických horách a na Šumavě), Michaela Chvojková a Radek Jiránek (tři domy v Českém ráji), Karel Janča (Beskydy), David Maštálka a Lenka Křemenová (Jizerské hory), Zdeněk Trefil (okolí Valašského Meziříčí) a Radim Václavík (Beskydy). Dané tematiky se dotknuli také Ladislav Kuba a Tomáš Pilar, kteří seznámili posluchače se svým vítězným soutěžním projektem víceúčelového kulturního centra v Rožnově pod Radhoštěm, na jehož realizaci se dosud čeká, či Martin Rajniš a Martin Kloda se svým příspěvkem o přirozené architektuře.

Teoretický vhled do diskutované problematiky přinesl Jiří Plos v přednášce přibližující plánování a projektování ve zvláště chráněném krajinném a urbánním prostředí; mimo jiného uvedl, že lpění na sedlových střechách v době, kdy pro ně již není skutečného využití, protože už se pod nimi neukládá seno, vede ve své podstatě ke vzniku „invalidního domu“. V tomto smyslu se jako velmi překvapivá jevila informace slovenského architekta Tomáše Bujny, který v rámci své přednášky o vývoji architektury ve Vysokých Tatrách zmínil skutečnost, že na jejich území nejsou novostavby omezovány jakýmikoliv přísnými regulativy. Podobná liberálnost, kdy se architekt řídí především svým citem vůči okolí, je v českém, moravském či slezském prostředí něčím jen těžce představitelným. Nezodpovězenou otázkou zůstává, je-li absence jakýchkoliv regulativů zárukou kvalitní architektury.

Další důležitá část přednášek se týkala místních přírodních, společenských, ekonomických a kulturních souvislostí. Jiří Novotný, starosta Trojanovic, přednášel o osidlování této tradiční pasekářské obce, vývoji typologie stavění na jejím území či demografických ukazatelích. Navázal na něj František Jaskula, vedoucí Správy Chráněné krajinné oblasti Beskydy. O záměrech těžební společnosti OKD, vlastníka Dolu Frenštát, které jsou pro budoucnost Beskyd zásadní, hovořil mluvčí společnosti Vladislav Sobol. Tyto příspěvky zazněly v samém úvodu letní školy, takže studenti získali zásadní informace, které mohli bezprostředně uplatnit při navrhování. O zahraniční obzory rozšířili letní školu architekt Jiří Klokočka v pojednání o fantastické architektuře a Jiří Suchomel, který přednášel o architektuře ve Skandinávii. Filip Šenk vystoupil se svými postřehy k problematice fenomenologie v architektuře. Výsledky studentů byly prezentovány v pátek 14. září na vernisáži výstavy Beskydské vize v jednom z konferenčních sálů hotelu Relax. Přes tematickou náročnost a časový stres se povedlo každé skupině přinést vlastní názor: bylo znát, že úkoly byly řešeny se snahou najít – alespoň částečně – odpovědi. V případě hledání odpovědi na budoucí bydlení to bylo jednodušší, protože se s ním lze snadněji ztotožnit než s industriální konverzí. Některé principy zástavby, které se objevily, především možnost jakýchsi shluků připomínajících klasickou skladbu stavení na pasekách, by šlo snadno využít za podmínky, že s parcelou bude nakládat osvěcený investor. Všechny projekty členěním objektů po svém zohledňovaly výhledy na okolní krajinné dominanty. Překvapivě žádný z nich neusiloval prosadit v návrhu domů vyložené plochou střechu, jak by se dalo v rámci jakési opozice vůči

zkostnatělým předpisům předpokládat. V rámci druhé úlohy se ukázaly jako velmi cenné zejména analýzy, které studenti během krátké doby stihli získat. Vedle optimistických variant, počítajících s nikdy nezahájenou těžbou (dvojice věží jsou ponechány jako memento nebo jsou sejmuty a místo, kde stávaly, je minimalisticky výtvarně ztvárněno), se několikrát řešila také situace, kdy došlo k získávání uhlí (tunely se využily jako dopravní tepny s vlastní infrastrukturou). Jeden konceptuální projekt přišel na možnost, jak díky vlastnickým vztahům zamezit v budoucnosti jakékoliv exploataci území.

V rámci vernisáže proběhlo setkání také se zástupci tisku, jehož se zúčastnili starosta Trojanovic Jiří Novotný a rožnovská starostka Markéta Blinková. Pakliže nešetřili chválou, nešlo o pouhou zdvořilost. Profesionalita všech prezentací byla na vysoké úrovni, jejich autoři je na místě komentovali nebo případným oponentům vysvětlovali důvody daného řešení. Markéta Blinková projevila zájem o podobnou akci, která by soustředila pozornost na některé urbanistické problémy města, v jehož čele stojí. Jiří Novotný si kromě řady zajímavých vizí – čekajících podle něj v budoucnosti na možné využití – „odnesl“ z Relaxu výstavu do Trojanovic. V dubnu 2013 byla představena opět v Rožnově (kino Panorama) a nakonec, v červnu, v pražské Galerii Jaroslava Fragnera.

Poznámky

1\ Z anotace projektu č. 1628: „Dvouletý projekt podpořený z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost nese název Budování partnerství a rozvoj spolupráce v oblasti architektury mimo tradiční centra. Cílem je navázat a posilovat partnerství mezi jednotlivými subjekty, které se aktivně podílejí na tvorbě architektury mimo tradiční centra. Důraz je kladen na aktivní zapojení partnerů, spolupráci s praxí a zahraniční aktivity. Smyslem projektu je zmapovat a ukázat kvalitní a výjimečnou současnou architekturu v místech, která jsou vzdálena od tradičních center a která se jako taková často nezasloužené ocitají v pozici „neviditelných outsiderů“.

2\ Jsou zde hodnotné stavby od Jana Kotěry, Víta Obrtela, Lubomíra Šlapety, později od Vladimíra Kalivody st., ze současných architektů jde například o realizace Karla Jančí, Zdeňka Fránka či Kamila Mrvy.

3\ Druhá největší je CHKO České středohoří o výměře 1070 km² a třetí je CHKO Šumava s necelými 1000 km² (996,24 km²) – pokud by se k této ploše připočítal ještě Národní park Šumava (680,64 ha), pro nějž je CHKO od roku 1991 ochranným pásmem, byla by právě ona nejrozsáhlejší, což ve skutečnosti také je.

4\ „Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.“

5\ Spolupráce přinesla zatím osm realizací, z nichž lze za určující pokládat zvoničku na Horečkách, na pomezí Trojanovic a Beskyd, iniciovanou občanským sdružením Naše Beskydy.

6\ Aby si mohli udělat představu, navštívili ve středu 5. září Dolní oblast ve Vítkovicích, kde podle návrhu architekta Josefa Pleskota probíhá rozsáhlá konverze areálu Vítkovických železáren, jehož součástí je také Důl Hlubina.

Kamil Mrva: Letní škola architektury

* 1974
Kamil Mrva Architects, s. r. o.

Kopřivnické architektonické studio založil v roce 2002 Ing. arch. Kamil Mrva. Zpočátku byly projekty spjatý výlučně s beskydským regionem, renomé si dřevostavby získaly propojením soudobého architektonického tvarosloví s tradičními materiály a krajinným rázem beskydského regionu. Současná tvorba se však neomezuje pouze na tuto technologii ani na region, architektonický rejstřík je rozšířen o další materiály a architektonické úkoly. V portfoliu realizací se objevují i větší stavby a soubory. Dominantním konstrukčním materiálem dnes rozestavěných domů již není pouze dřevo. I k jiným materiálům, jako jsou kámen, beton, kov, sklo, však Kamil Mrva přistupuje tak, aby využil jejich typických vlastností a realizoval z nich stavby jednoduché, čisté, účelné. Několik posledních rozpracovaných projektů se týká veřejného prostoru. Spolupracovníky zakladatele studia Kamil Mrva Architects, s. r. o. jsou Ing. Lenka Burešová, Ing. Jaroslav Holub, Ing. arch. Veronika Kubénová, Ing. arch. Martin Rosa, Ing. Jan Stuchlík. Ateliérem také prošla celá řada studentů v rámci studentských praxí, např. ve spolupráci s Technickou univerzitou Liberec.

Technická univerzita v Liberci, Fakulta umění a architektury, mne oslovila v rámci grantu „Budování partnerství a rozvoj spolupráce v oblasti architektury mimo tradiční centra“, abych spolupracoval na Letní škole architektury v Rožnově pod Radhoštěm jako odborný garant. Letní škola se konala v září 2012 za účasti třiceti studentů fakulty architektury z Liberce, pedagogů, regionálních architektů a dalších odborníků z celé republiky. Studenti byli rozděleni do několika skupin pod vedením vedoucích, profesionálních architektů. Mou úlohou byla supervize nad skupinami.

Se starostou obce Trojanovice, panem Jiřím Novotným, jsme vytipovali dvě lokality vhodné pro studentské práce na území CHKO Beskydy.

Studenti zpracovávali dvě zadání. První zadání obsahuje návrh urbanistického řešení zástavby, dnes volné parcely, v části obce zvané Lomná. V současné době je zde louka určená v územním plánu obce k budoucí výstavbě rodinných domů. Zadáním také bylo navrhnout podobu domů, a to v měřítku architektonické studie. Druhé zadání definovalo vizi studentů na téma konverze Dolu OKD ve Frenštátě pod Radhoštěm. Jak navrhovat a projektovat v CHKO? Jak následně realizovat stavby v CHKO? Jak užívat stavby v CHKO? V posledních několika letech je toto téma mezi architekty a projektanty v dané oblasti velice diskutované. V současné době platí, že jestliže architekt projektuje v CHKO Beskydy, musí být jeho projekt odsouhlasen Agenturou ochrany přírody a krajiny v Rožnově pod Radhoštěm, tzv. CHKOB. Na území CHKO je dlouhodobě patrná stagnace soudobé architektury, neboť kvalitní architektura na jen trochu vyšší úrovni nemá v dané oblasti možnost vznikat jinak než v konfliktu s „politikou“ CHKO Beskydy.

Cílem studentských prací bylo také definovat soudobý názor na rodinný dům v Beskydech. Urbanistické řešení v podobě shluků domů, které některé práce ukazují, je velice příznivým řešením a navazuje tak na historickou stopu zástavby v regionu. Přírodní materiály, jednoduchá řešení, drobná architektura, zapojení přírody v podobě stromů, mezí či remízků atd. jsou důležitým prvkem v navrhování dané lokality.

Téma dolů je velice diskutované nejen mezi místními, ale celoplošně přesahuje daný region. Studentské práce obsahují zajímavé řešení, na jedné straně navrhuji zakonzervovat objekty a vystavit je pro veřejnost, na straně druhé navrhuji např. vizi podzemního života propojeného s velkými městy moravskoslezského regionu. Většina se ale přiklání k uzavření těžby a podpory krajiny a života lidí na zemi.

V rožnovském hotelu Relax, kde práce probíhaly, se uskutečnily přednášky architektů a dalších odborníků k danému tématu. K letní škole byla samozřejmě přizvána správa Chráněné krajinné oblasti Beskydy, byla uskutečněna také přednáška vedoucího s CHKO pana Františka Jaskuly. Při prezentaci hotových prací (panelů) proběhla diskuze zadavatelů, CHKO a dalších přizvaných hostů.

Děkuji studentům, pedagogům, organizátorům a hostům za vytvoření krásné pracovní atmosféry, kterou jsme mohli společně prožít v Beskydech.

Přednášky A: Odborníci k tématu letní školy: Architektura v chráněných krajinných oblastech

František Jaskula:

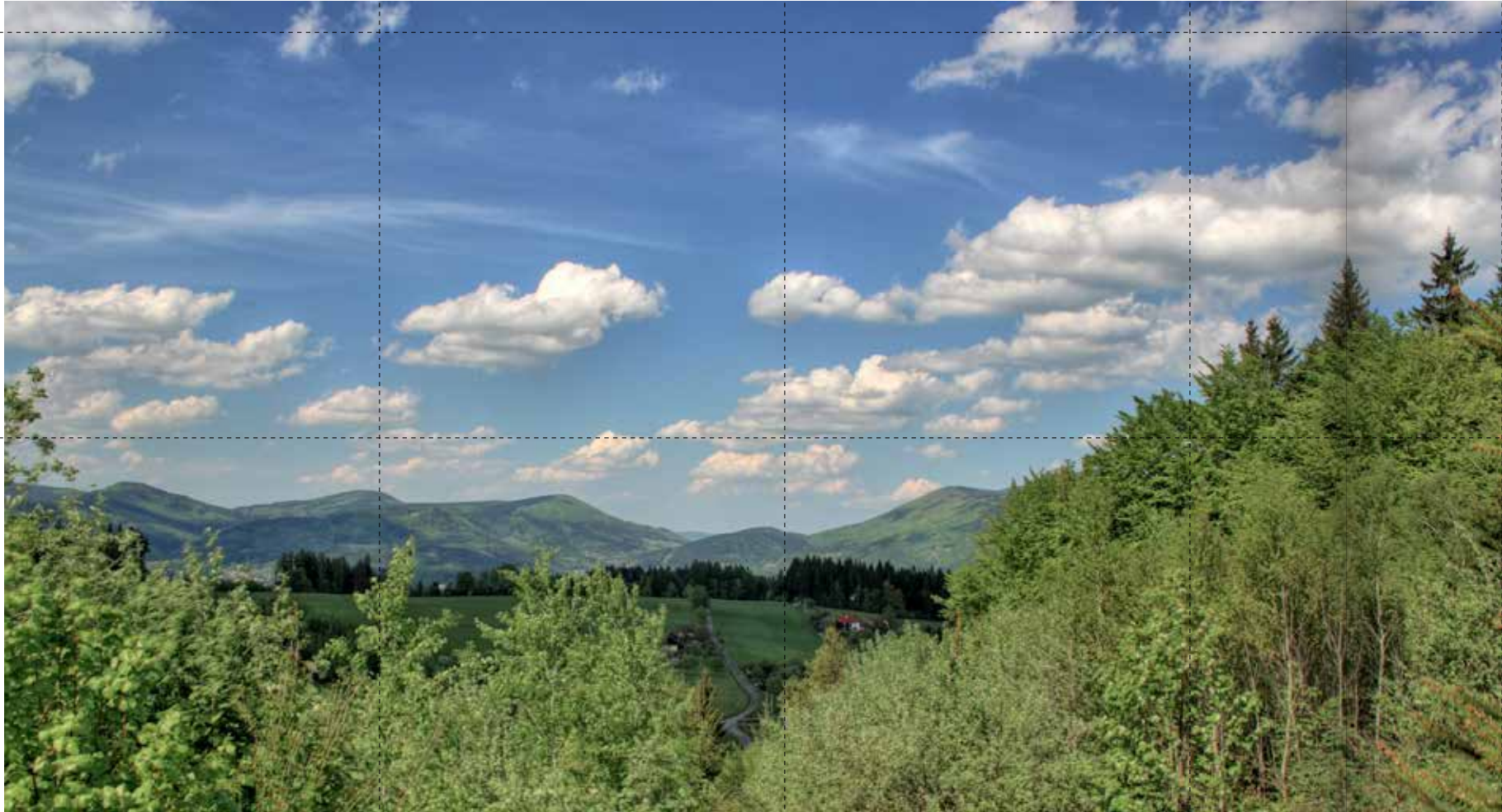
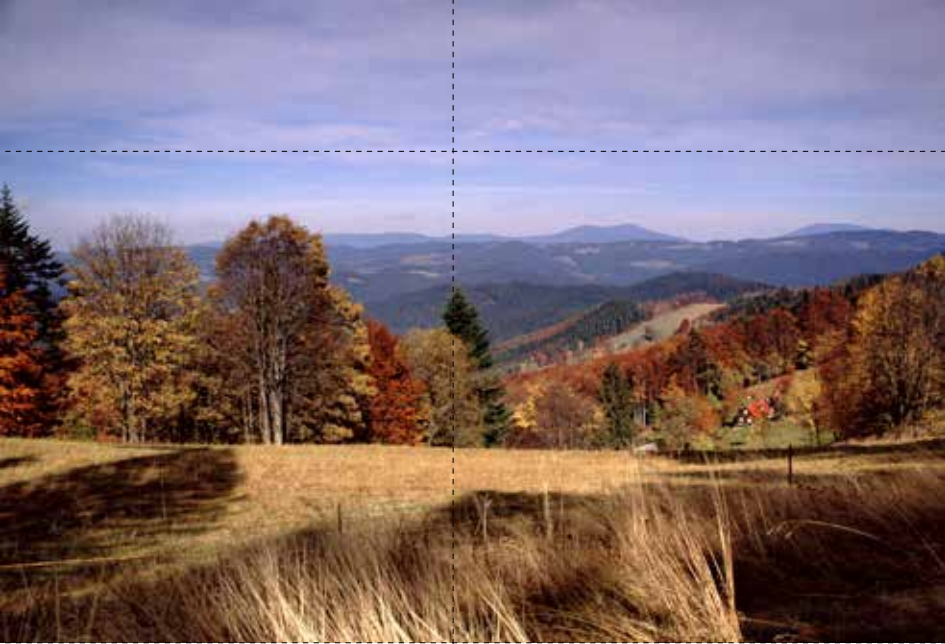
CHKO Beskydy

– Charakteristika

*1968
ekolog, pracovník CHKO Beskydy

V roce 1991 absolvoval obor Systematická biologie a ekologie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Od r. 1993 pracuje na Správě CHKO Beskydy, nejprve jako samostatný odborný referent-ekolog, od r. 2000 zastává pozici vedoucího Správy. Jeho velkým koníčkem je fotografování, autorsky se podílel na několika publikacích o ochraně přírody a Beskydech.

Beskydy
Kraj zaoblených horských hřbetů a rozsáhlých, místy pralesovitých lesů přerušovaných světlinami luk a pastvin, který je domovem mnoha vzácných druhů rostlin a zvířat, je pro své krásy a výjimečné přírodní a historické hodnoty vzniklé soužitím člověka s tímto územím vyhledávaným koutem naší země.

Chráněná krajinná oblast Beskydy
Byla vyhlášena v roce 1973 na ploše 1160 km² na části okresů Vsetín, Frýdek-Místek a Nový Jičín. Význam území podtrhuje vyhlášení 57 zvláště chráněných území, z toho 7 v národní přírodní kategorii.

Geologickým podkladem území jsou horniny flyšového pásma Západních Karpat, charakteristické střídáním jílovců, prachovců, pískovců a slepenců. Horotvornými pohyby alpského vrásnění byl flyš vyvrásněn do příkrovů, které jsou základem dnešních horských pásem Moravskoslezských Beskyd, Vsetínských vrchů a Javorníků. Významným geomorfologickým jevem jsou pseudokrasové jeskyně. Malebný vzhled krajiny Beskyd charakteristický střídáním lesů, luk a pastvin je spojen se zemědělskou činností člověka, který vtiskl krajině nový ráz v 16. a 17. století odlesňováním a žďářením lesů a rozvojem salašnického chovu ovcí. Typický krajinný ráz doplňují stavby lidové architektury.

Lesní komplexy pokrývají přibližně 71 % území CHKO Beskydy. Ve vyšších polohách se setkáme se zbytky původních horských smrčín i s jedlobučinami s klenem a jasanem. V nižších polohách se vyskytují bučiny a zbytky selských habrových lesů s vtroušenou lípou, břízou a jilmem. Tato druhová skladba lesů byla značně pozměněna výsadbou smrkových monokultur. K ochraně zbytků karpatského jedlobukového pralesa byly zřízeny Národní přírodní rezervace (NPR) Mionší, NPR Salajka a NPR Razula. Klimaxové smrčiny se zachovaly v NPR Mazák a v NPR Kněhyně-Čertův mlýn. Lesní

porosty středních poloh s bizarními pískovcovými skalami jsou předmětem ochrany v NPR Pulčín-Hradisko.

Vegetace a květena Beskyd je dána výskytem typických karpatských druhů a jejich společenstev. Na horských loukách a mokřadech se setkáme s četnými chráněnými a ohroženými druhy rostlin, jako jsou chrpa měkká, vstavače mužský a osmahlý, střevíčník pantoflíček, prstnatec bezový, lilie zlatohlávek, ďáblík bahenní a rosnatka okrouhlostá.

Živočišnými druhy vázanými v rámci ČR pouze na východní Moravu jsou medvěd hnědý, vlk, puštik bělavý, čolek karpatský a vranka pruhoploutvá. Z dalších vzácných druhů se zde vyskytují rys ostrovid, vydra říční, čáp černý, tetřev hlušec, chřástal polní, sýc rousný, strakapoud bělohřbetý, myšívka horská a zmije obecná.

Říční síť a její utváření je dalším charakteristickým prvkem tohoto území. Zdejší typ divočiných štěrkonosných toků, na který jsou vázány mizející druhy rostlin a živočichů, je ojedinělý v rámci celé republiky. Celá oblast se překrývá s chráněnou oblastí přirozené akumulace vod a patří mezi vydatné a kvalitní zásobárny pitné vody v ČR.

- Krajina

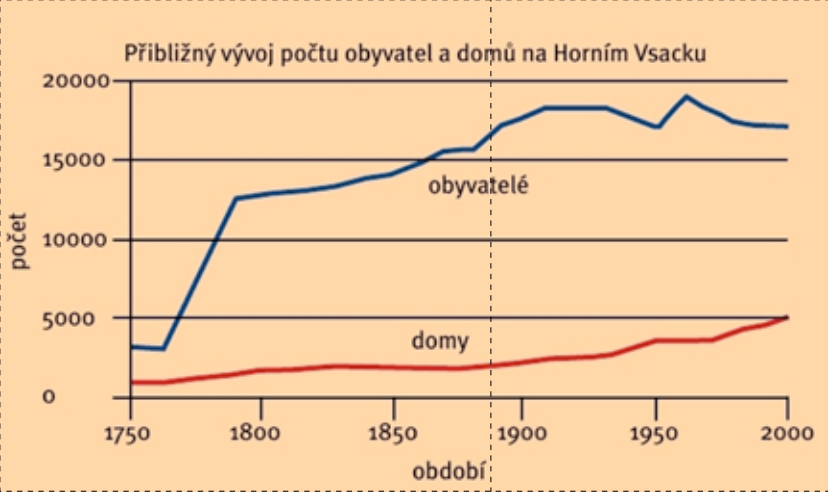
Změny v krajině
V posledních 500 letech se krajina Beskyd výrazně měnila. Z původního neprostupného lesa se na velké ploše staly pastviny a louky, dnes už zase převládá les.

Osídlování Beskyd se datuje do 13. a 14. století, týkalo se však jen podhůří a nejnižších částí údolí. Osídlování hor začalo asi až na konci 15., ale spíše až počátkem 16. století, kdy začalo postupné odlesňování hor. Se změnou hospodaření se v 19. století situace zase obrátila a od té doby plocha lesa stále vzrůstá.

Pozdní osídlení
Vrchnost kolonizaci hor zpočátku velmi podporovala, protože zalidnění konečně umožnilo důkladnější hospodářské využití rozsáhlých oblastí. S pozdějším rozvojem manufaktur a průmyslu a s tím spojenou poptávkou po dřevě se naopak snažila obyvatele hor z mnoha míst přesídlit do podhůří.

Valašská kolonizace
– ovlivnila hlavně způsob hospodaření
– půda, především horské hřebeny a špatné přístupné svahy, se využívala především pro pastvu
– z dnešního pohledu šlo v našich Beskydech spíše o druh podnikání než o kolonizaci v pravém slova smyslu

Pasekářská kolonizace
– ovlivnila podobu osídlení
– využívala půdu, hlavně přístupnější místa, zejména pro pole, louky, pastviny a stavbu domů

Vývoj osídlení
Graf ukazuje vývoj osídlení na území devíti obcí v údolí Vsetínské Bečvy v průběhu 250 let. Ve druhé polovině 18. století se tu během 30 let počet obyvatel zečtyřnásobil! Krajina se v důsledku toho rychle a podstatně změnila. (Zajímavostí je, že ve stejné době přibýlo jen málo domů. Lidé tedy museli žít velice provizorně.) Tato oblast byla proti okolí kolonizována poměrně pozdě a k tak rychlému nárůstu počtu lidí také nikde jinde v Beskydech nedošlo.

Beskydy – krajina změn
Z historických fotografií si můžeme udělat představu o krajině v Beskydech: pestrá mozaika políček, luk, pastvin a drobných lesů od začátku osídlení až do 20. století. I před tím však došlo k vlastnickým změnám spojeným s dělením pozemků, k ústupu od pastevectví a úhorového hospodaření, k obměně pěstovaných plodin a k mnoha dalším změnám v hospodaření. To všechno naznačuje, že i krajina se musela měnit poměrně často a někdy dost radikálně. My můžeme už jen odhadovat, jak v kterém období vypadala.

Změna struktury
Pohled do údolí Rožnovské Bečvy v roce 1937 a nyní. Můžeme pozorovat rozvoj cest, vznik velkého zemědělského areálu nebo zvětšování plochy lesa (hlavně ve spodní části). Nejviditelnější změnou v krajině ve 20. století je celková změna její struktury.

Rozházené domy
Typické pro Beskydy bylo rozptýlené osídlení. Ve volné krajině stálo více domů než dnes. Mnoho domů zaniklo a mnoho jich najdeme uprostřed lesů na malých enklávách, které kdysi byly velkými loukami a pastvinami.

Krajina „zničených“ stromů
Každoročně se větve lip, jasanů nebo javorů ořezávaly a sušily na zimu pro dobytek. Stromy u chalup a ve volné krajině tím získaly typický vzhled, který místy můžete odhalit ještě dnes.

Samé kamení
Hromady kamení nebo i dlouhé kamenné valy – dnes už zarostlé v lesích – jsou viditelným dokladem o původním rozsáhlém zemědělském hospodaření.

Hospodaření
Změny v hospodaření měly největší vliv na to, jak dnes krajina v Beskydech vypadá. Krajinu samozřejmě ovlivňovalo hospodaření jejích obyvatel, ale největší vliv měly hospodářské záměry vrchnosti. Panství podporovala osídlování pasek i salašnictví jen do té doby, než se začalo více vyplácet lesní hospodářství.

Valaška je plemeno ovce, které dobře snáší drsné horské podmínky.

Salašnictví – karpatský fenomén
Salašnictví je zvláštní způsob chovu ovcí a koz, při kterém jsou stáda po celé letní období na horských pastvinách. Největšího rozvoje dosáhlo salašnictví v 18. století. Od té doby začalo upadat a už v 19. století se v Beskydech chovalo více krav než ovcí. Dnes se často mluví o tom, jak lidé v minulosti hospodařili v souladu s přírodou. Přitom salašnictví způsobilo odlesnění velkých ploch a tím muselo výrazně zvětšit erozi půdy. Dnešní ochrana přírody by něco takového možná vnímala jako ekologickou katastrofu.

Beskydy
V mnohých prvorepublikových turistických průvodcích je možné se dočíst, že název Bezkydy (tak se to ještě tehdy psalo), znamená hory „bez kydu“, což prý znamenalo „bez lesa“. Dnes se odborníci domnívají, že se název používal spíše ve významu „horský předěl“, „sedlo“ nebo ještě obecněji „horský“. Je to slovo velmi staré, původem zřejmě z Balkánu a je rozšířené v celých Karpatech.

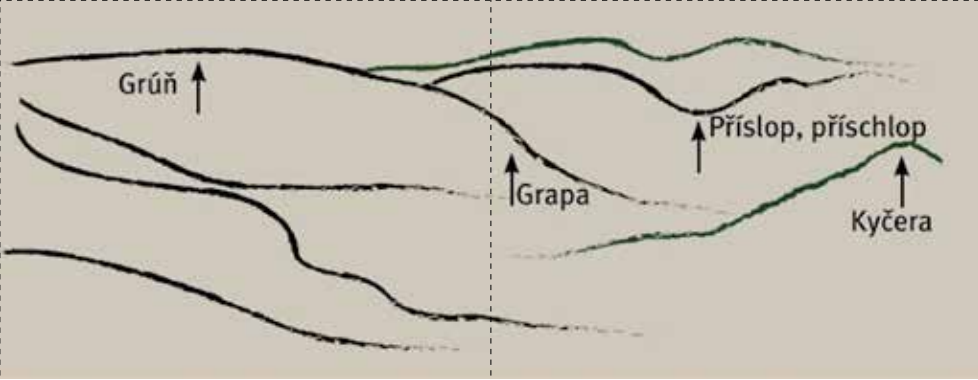
Neobvyklá jména
Hory a kopce v Beskydech mají často jména, která jinde na Moravě neuslyšíte. Setkat se s nimi můžete i na Slovensku, v Polsku nebo i v Rumunsku, ale jen v těch oblastech, kde se na salaších chovaly ovce. Obyvatelé hor podle nich poznali třeba to, jaký má hora tvar a jestli je na ní jen les nebo i pastviny.

kyčera – strmý kopec na vrcholu úplně nebo aspoň částečně zalesněný

grůň – táhlý horský hřbet, který odbočuje z hlavního hřebene

příslop / přischlop – sedlo mezi dvěma vrchy nebo sedlo mezi hlavním a bočním hřebenem

grapa – roklina nebo příkrý svah s výmoly

Jiné panství – jiná krajina
Hranice původních panství zakreslené do mapy současných lesních ploch jasně ukazují, jak se v krajině projevil hospodářský vývoj jednotlivých panství (pozdějších velkostatků). Rozdíl mezi lesnatější severní a méně zalesněnou jižní částí Beskyd začal vznikat už po nástupu průmyslové revoluce.

Zemědělství
I přes postupné zalesňování bylo zemědělství nejdůležitějším zaměstnáním obyvatel až do poloviny 20. století. Větší část polí se osévala obilím, přesto kvůli malé úrodnosti půdy se ještě muselo dovážet z Hané nebo z Horních Uher (dnešní Slovensko).

Cesta dřeva
S rozvojem průmyslu se zvýšila cena dřeva, ale chyběly cesty, po kterých by bylo možné dostat dřevo z hor. Proto se k dopravě dřeva hojně využívaly řeky a potoky. Svážení dřeva na saních bylo nejjednodušším způsobem, jak dostat dřevo do údolí k potoku.

První průmysl
Sklářství bylo prvním průmyslem, který uměl využít rozsáhlé beskydské lesy. Brzy se přidaly malé železné hutě – hamry. Největšího rozvoje dosáhl železářský průmysl až ve století devatenáctém a v té době spotřeboval nejvíce dřeva z Beskyd. Do železáren ve Frýdlantu nad Ostravicí (na obrázku) mířilo dřevo z lesů hukvaldského panství.

Jiří Novotný: Obec Trojanovice

*1976
starosta obce Trojanovice

Vystudoval Přírodovědeckou fakultu Ostravské univerzity (1994–2000). V letech 1998 až 2006 působil v soukromém sektoru. Od roku 2006 se jako starosta aktivně podílí na správě obce Trojanovice v Moravskoslezském kraji. Ve volném čase se věnuje rodině, cestování, horolezectví, jízdě na kole, poslouchá hudbu nebo sleduje filmy.

Historie
Obec vznikla dlouhodobou salašnicko-pasekářskou kolonizací, kterou prováděla na svém panství hukvaldská vrchnost od začátku 16. století. Jako samosprávní obec vznikla na vlastní žádost tehdejších obyvatel – pasekářů, dřevorubců, rudokopů, uhlířů a salašníků žijících pod horou Radhošť. První kolonisté pod Radhoštěm byli Slované, o čemž svědčí nejstarší místní názvy hor, kopců a potoků – Radhošť, Hradisko, Lubina apod. V těchto dobách se vytvořilo také radhoštské bájesloví, pověsti, vyprávění, pohádky a zkazky o Radhošti a mytické postavě Radegasta.

Valašská kolonizace
Po roce 1200 přišli do zdejší krajiny němečtí kolonizátoři a vybudovali kamenný hrad Hukvaldy, který se stal centrem širokého okolí. Hukvaldští páni podporovali tzv. valašskou kolonizaci a dovolili, aby se na okrajových horách usazovali pastevcí, kteří sem přišli z východu. Ti se stali časem usedlími pasekáři a jejich usedlosti se nazývaly paseky. Pasekáři si stavěli obydlí v karpatském stylu, dřevěné s kamennou podezdívkou a ozdobnými štíty. Teprve v 19. stol. se usedlosti přestavěly na zděné, z nepaléných cihel, tzv. vepřovic. Valašská kolonizace měla dvě stránky, jednu světlou a druhou stinnou. Obě

byly důsledkem tehdejších poměrů. Světlou stránku představuje valašská idyla jako víze vyrovnaného a šťastného života na horách v srdci volné a čisté přírody. Valašská rebelie ukazuje zase temný rub života Valachů, kdy valašští poddaní byli vydáni na pospas útlaču cizí vrchnosti a kdy si nejednou museli vybojovat volnost se zbraní v ruce a za nemalých obětí. Rebelie vynesly do historie také kladné postavy odbojníků, zbojníků a lidových hrdinů. Odbojem proti Habsburkům za třicetileté války se Valaši dostávají do celonárodní a evropské historie. Od té doby je Valašsko vnímáno jako celek revoluční a dole jistě míry i etnický. Dědictvím valašské kolonizace je tedy nejen lidová tvořivost, její písně, tance, zkazky, zvyklosti, stavby a terminologie, ale také povědomí volnosti a svobodného života, pouta bratrství v dobrém i zlém, za časů klidných i válečných.

Počátek samosprávy
Za počátek samosprávy regionu lze pokládat již rok 1560, kdy představeným salašníků byl valašský vojvoda v Kozlovicích a po něm vrchaři (bačové). Bačové na salaších vedli hospodářství a byli odpovědní jedině svému přímému představenému – vojvodovi. Druhý krok k samosprávě byl učiněn v roce 1677, kdy byli usedlí pasekáři pod horami v počtu kolem sedmdesáti osvobozeni

od všech městských robot a zůstala jim jenom tzv. dřevní robota v lesích, kterou byli povinni vykonávat od roku 1675. Třetím krokem k samosprávě bylo zřízení úřadu starosty jako hospodářského správce v osadě Paseky (předchůdkyně Trojanovic). Stalo se tak někdy po roce 1720, kdy vznikla v místní části Bystré hamernická osada a kdy, jak na Radhošti a Mjaším, tak na Horečkách, povstala pevná centra salašníků. Tehdy již počet pasekářů překročil stovku. Nejvýznamnějším starostou té doby byl Antonín Bača-Horečka. Ten si v r. 1733 pronajal od vrchnosti vrchol Radhoště za 16 zlatých ročně. Bydlel na Horečkách a podle písemných záznamů měl podstatný vliv na formování a vznik obecní samosprávy. Konečný stupeň k samosprávě tvoří zřízení fojtsství v roce 1748. Vytyčování hranice a založení pasek se však neobešlo bez uvězněných, mrtvých ani úplatků. Hukvaldy a Frenštát se dostaly do ostrého sporu. Město spor prohrálo, nepomohl ani úplatek 1000 zlatých. Vrchnost nesčetným žádostem pasekářů o samostatnost vyhověla v roce 1748, kdy majitel panství Ferdinand Julius Troyer delegoval svého tajemníka, jenž s místním hajným za šest týdnů vytyčili hranice samosprávné obce. Hranice byla ještě do roku 1833 upravována, od tohoto data je zachována dodnes. Zdůvodnění samosprávy bylo vypracováno kanceláří F. J. Troyera a zasláno do Vídně.

Ve zdůvodnění stojí za zmínku věta: „Pasekáři naše vrchnostenské lesy, zničené od železných hamrů a sklených hutí, vyklučili a změnili v pole.“ Je to zdůvodnění nanejvýš pozoruhodné a za feudalismu patrně hodně neobvyklé. Ve starších dobách a v jiných lokalitách se obce zakládaly na čisté půdě, zeleném drnu. Jinak tomu bylo u nás. Zde napřed lidé museli půdu vzdělat, osít, upravit a pak si teprve vybojovat samostatnost.

Název obce
Podle majitele panství se nově vzniklá obec měla jmenovat Troyerovice. Jenže pasekáři vyslovovali jméno Troyer jako Trojar, ještě častěji Trojan, a tak již od roku 1750 se všude objevuje pojmenování Trojanovice.

Století fojtů 1748–1848
Úřad fojtů se v našich zemích datuje od roku 1200. Fojti měli značnou pravomoc. Trestali kládou i pouty a vězením. K ruce měli v obci Trojanovice 4 dráby a 12 konšelů. Úřadovali obvykle ve svých obydlích – na fojtsství. V Trojanovicích se vystřídalo 11 fojtů. Za zmínku stojí třetí fojt Florián Šrubař, který rozvíjel v obci stavební ruch a datují se k němu počátky místní rekreace. Osmý fojt Matuš Tichavský roku 1820 zavedl vyučování po domech. Sám také ve svém domě vyučoval, takže patří k prvním lidovým učitelům v Trojanovicích. Posledním, jedenáctým fojtem byl František Hilšer, zvaný Valchař. Proslul neobyčejně jadrným a svérázným humorem, kterým bojoval proti panskému útlaču a byrokratismu. Je to asi nejznámější a nejvýznamnější postava 19. století na hukvaldském venkově. Dostal se i do tzv. špalíčkových kramářských písní. Z písní se např. dovídáme, že se Valchař pokusil dolovat černé uhlí nedaleko svého příbytku, dokud mu šachtu úřady nezapečetily. Během století fojtů se zvýšila lidnatost v obci. Zatímco při založení obce v roce 1748 měly Trojanovice 800 až 1000 obyvatel, o 100 let později dosáhl jejich počet téměř 2500 osob.

Století starostů 1848–1945
Od roku 1849 úřadují ve vsích starostové, podřízení okresním hejtmanům. Jejich pravomoc je menší než u fojtů. Nad průměr vyniká třetí starosta Karel Kocián, kterému se podařilo za pomoci uvědomělejších sousedů a z podnětu zemského sněmu v Brně prosadit postavení školních budov. Ty však byly postaveny až za pátého starosty Josefa Chovance. Za zmínku stojí také osmý starosta Josef Malý, který jako první starosta přestěhoval úřad z domu do školy. Tento krok byl velmi významný, neboť za války vzrostla agenda zejména s potravinovými listky, kdy musel být přibrán jeden přihlašovací úředník. Josef Malý si také úspěšně počínal zejména za neklidných

válečných let, kdy se odvážně postavil na odpor protektorátním fašistům. Na začátku století starostů je lidnatost obce na vrcholu, počet obyvatel dosahuje až 2541 (rok 1857) při počtu 307 domů. Nejnížší počet obyvatel byl v roce 1890, kdy na 346 domů bylo napočítáno 2030 obyvatel. Pokles způsobila značná bída a doba neúrody (v letech 1846–1856), kdy mnoho Trojanovjanů odešlo za lepším živobytím do USA, Brazílie nebo na Nový Zéland. Kolem roku 1945 lidnatost dosáhla 2500 obyvatel. Nastalo však období dalšího vystěhovalectví do pohraničí, kdy z Trojanovic odešlo 524 osob, převážně do Slezských Rudoltic.

Období národních výborů 1945–1990
Období národních výborů představuje nedávnou historii a dočasný konec samosprávy v Trojanovicích. Národní výbory byly politickými orgány, které změnily léty zaběhlý sociální a ekonomický systém. Potomci pasekářů, kteří si vlastnoručně paseky vyklučili, byli nuceni vstoupit do JZD (Jednotné zemědělské družstvo) a ve prospěch JZD předat také svůj majetek. Majetek byli nuceni předat, i když byl zadlužen, dluhy však pasekářům zůstaly. Velice často se tak pasekáři museli dívat, jak cizí lidé jejich majetek rozkrádají a likvidují. Kdo měl větší statek, musel v něm ubytovávat cizí lidi a majitelům domů zbyla často pouze jedna jizba. Bylo to období budovatelské, ve kterém byla obec elektrifikována, vyasfaltovány cesty a částečně vybudována kanalizace. V obci bylo založeno kino, postavena řada nových rekreačních zařízení a prodejen Jednota. Výstavba probíhala v rámci tzv. akcí Z. Někdy se příliš nedbalo na kvalitu provedené práce a projekty nerespektovaly tradiční duch dědiny. Také výstavba byla velmi benevolentní a místo tradičních domů se povolovaly stavby nezapadající do krajinného rázu. I výstavba chatovišť zanechala trvalý šrám na krajině. Stavebně velmi nešťastné období bylo završeno propojením a narovnáním dřívějších solných cest do jedné komunikace, dnes zvané Solárka. Z obce se tak stala průjezdní vesnice. Katastrofou pro Trojanovice bylo zahájení megalomanského projektu Dolu Frenštát pod Kozincem. Kulturně a společensky bylo toto období bohaté. Byl založen soubor LUT Radhošť. Krásu Trojanovic velmi úspěšně zachytili bratři Strnadlové – Antonín, Josef a Bohumír, zv. Četyna, i další trojanovický rodák Jan Knebl, jejich strýc. Na jejich památku byla v roce 1989 otevřena pamětní síň se společenskou místností, kde se dodnes konají setkání občanů, společenské akce, svatby apod. Co do počtu obyvatel je v období národních výborů zaznamenán minimální nárůst obyvatel, kdy z počtu 2000

osob v roce 1948 stoupl počet obyvatel na 2030 v roce 1990.

Pokračování období starostů 1990
Na podzim 1989 vrcholí neudržitelnost socialistického systému a končí také fungování národních výborů vedených komunistickou stranou. Občané mohou svobodně volit a majetek se navrácí do soukromých rukou. Většinou se vracejí majetky neudržované nebo zchátralé. Kontinuita hospodaření na půdě byla přerušena nucenými vstupy do JZD, a tak málokterý potomek pasekářů se k hospodaření na půdě vrací. Do dějin obce se zapsal první polistopadový starosta pan Drahomír Strnadel (4 volební období: 1990–2006). Zasloužil se především o útlum Dolu Frenštát, o likvidaci následků po sovětské okupaci, o kompletní plynofikaci obce a o udržení tradičního kulturního ducha dědiny. Další zásluhou starosty D. Strnadla je znovunavázání kontaktů s potomky krajanů, kteří odešli v období 1850–1900 převážně do Texasu v USA. Také nové pamětní desky připomněly občanům výrazné osobnosti období první republiky i období válečného. Památník bratří Strnadlů a Jana Knebla byl rozšířen o novou dřevěnici a toto místo se tak stalo ještě malebnějším. Díky znovuzaložení Matice Radhoštské v r. 1994, o které se zasloužil také pan Jan Tichavský, byla v letech 1999–2005 kompletně zrekonstruována kaple sv. Cyrila a Metoděje na Radhošti (postavena v r. 1898). Druhým starostou byl 3. listopadu 2006 zvolen Mgr. Jiří Novotný. Obec se dnes snaží o další rozvoj především v občanské vybavenosti, sportovních zařízeních a v oblasti cestovního ruchu. V roce 2008 byla vybudována nová výstavní síň v Památníku bratří Strnadlů a Jana Knebla. Nyní se pracuje na projektech, v rámci kterých by v obci měla vzniknout kanalizační síť, nová sportoviště, nový obecní úřad s knihovnou, informačním centrem a obřadní místností. Také se pracuje na budování cyklotras, běžeckých tras a obnovení sportovně-odpočinkového areálu na Horečkách. Budoucnost obce a rozvoj cestovního ruchu v Beskydech do značné míry závisí na tom, jak se budou vyvíjet hornické aktivity kolem Dolu Frenštát. Toho si je současné zastupitelstvo obce vědomo a v rámci svých možností podniká takové kroky, aby celá oblast byla od důlní činnosti uchráněna.

Stavby byly povětšinou dřevěné s šindelovou, později térovou střechou. (foto 1–7)

01

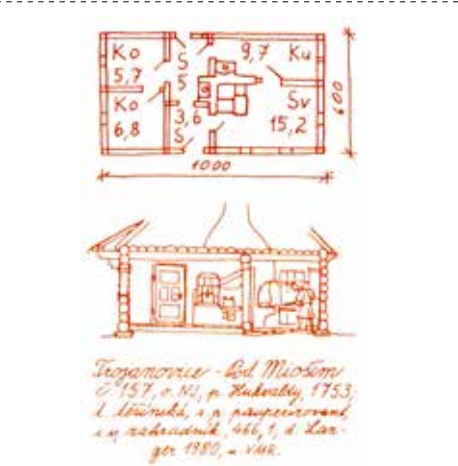
02

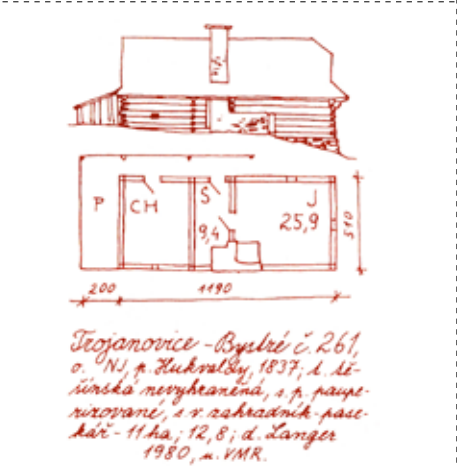
03

04

05

10

11

12

13

Pasekářská zástavba vznikla odlesněním pasek. Typickým prvkem pasekářské zástavby je dům (popřípadě shluk staveb – dům, stodola, výminek) postavený na pasece, která má velikost většinou od 1,5 do 5 ha. Pasekářskou zástavbu lze vidět na mapě z roku 1833. (foto 13)

06

07

Typickým prvkem v krajině obce Trojanovice jsou drobné stavby – 5 soch, 9 křížů, 6 kapliček, 6 zvoníček. (foto 14–23)

14

15

Později se začaly stavět kamenné a cihlové domy. Nejprve hostince a školy. (foto 8–12)

08

09

16

17

18

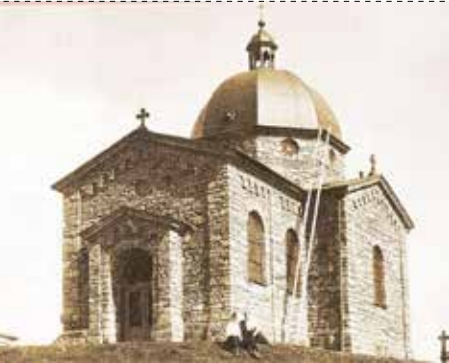

Pohorská jednota Radhošť dále
vystavěla horskou chatu na vrcholu
Velkého Javorníka.
(foto 27, 28)

Výrazně do krajiny také zasáhli občané:
uspořádali velkou sbírku a z ní byla
postavena v roce 1898 na Radhošti
kaple, původně kamenná. Poté k ní byla
v roce 1926 přistavěna zvonice a byla
obita šindelem.
(foto 29, 30)

Všechny tyto stavby spolu s krásnou
přírodou a pasekářskou zástavbou
začaly lákat turisty a začal se rozvíjet
turistický ruch. Kromě Pohorské jednoty
začal za první republiky investovat
do lokality Horečky továrník z Frenštátu
Petr Polach, který vybudoval nejprve
v roce 1932 chatoviště, následně
v roce 1934 útulnu Pantáta, v roce
1936 útulnu Panimáma a v roce 1938
útulnu Marijánka. Na útulnách lze vidět
přechod od staveb tzv. Jurkovičova stylu
(Pantáta) až po čisté funkcionalistickou
útulnu Marijánka.
(foto 31–36)

Turistický ruch měl za následek zájem o lokalitu Trojanovic, a tak dnes nejnavštěvovanější lokalita zvaná Na Lomné je zcela zastavěna rodinnými a bytovými domy z druhé poloviny 20. stol. Výrazné jsou také typické stavby Jednoty.

(foto 37, 38)

37

38

Výrazným trojanovickým hotelem je Hotel bývalé státní banky Československé.

(foto 45)

V Trojanovicích probíhají přestavby staveb z druhé poloviny 20. stol. Například Hotel Troyer je přestavba ubytovny ROH Optimit.

(foto 46)

Dále obec Trojanovice přestavuje např. panelovou školku nebo necitlivou přístavbu tělocvičny.

(foto 47, 48, 49)

45

46

Velmi necitelně se na celých Trojanovicích podepsala chatová výstavba. Dnes je v Trojanovicích 550 chat.

(foto 39)

39

Vývoj turistického ruchu lze vidět na lokalitě Ráztoka pod Pustevnami, kde na přelomu 19. a 20. století vznikl první hostinec a dnes zde stojí Hotel Ráztoka.

(foto 40–44)

47

48

49

40

41

42

44

Kromě nevratné jizvy ve formě chatovišť se totalitní komunistický režim podepsal na pasekářské obci Trojanovice necitelnou výstavbou areálu Dolu Frenštát na pasece pod Kozincem. Dnes jsou tyto stavby, včetně těžních věží, černými stavbami bez platného stavebního povolení a kolaudace. Svým objemem 53 nepovolených staveb jde o největší černou stavbu v ČR.

(foto 50–52)

50

51

43

52

Pasekářská zástavba se zachovala v části na Bystrém, Karlovicích, pod Radhoštěm a pod Javorníkem.

(foto 53)

53

Vladislav Sobol: Otazníky kolem Dolu Frenštát

**1972 novinář, tiskový mluvčí OKD a Nadace OKD*

Po střední ekonomické škole studoval žurnalistiku na Fakultě sociálních věd UK v Praze, kterou přerušil a odešel do praxe. Působil jako novinář, vedoucí horské chaty, vychovatel v dětském výchovném ústavu i v neziskovém sektoru (koordinátor resocializačních akcí pro děti z dětských domovů). V roce 2004 se vrátil ke své původní profesi novináře v pozici ekonomického redaktora ČTK, od roku 2008 je tiskovým mluvčím OKD a Nadace OKD. Věnuje se volnočasovým a vzdělávacím aktivitám pro děti z dětských domovů (je předsedou redakční rady časopisu Zámeček) a je předsedou výboru Občanského sdružení svatá Barbora, jehož cílem je všestranná podpora hornických sirotků.

Uhlí pod Beskydami budí emoce už od konce druhé světové války, kdy začal stát s prvními průzkumy v jižní oblasti revíru OKD. Všem bylo jasné, že kdyby se tehdy začalo s přípravou na těžbu podobně jako v jiných částech ostravsko-karvinského revíru, nešlo by ani zdaleka o těžbu ekologickou. Vždyť tohle slovo se ještě ani nepoužívalo. Lidé sice tušili, že by těžba mohla poškodit zdejší přírodu a především pastviny a lesy potřebné k jejich obživě, a vášnivě o této hrozbě diskutovali, ale podle vzpomínek pamětníků se tehdy žádný organizovaný odpor nekonal. Válkou zruinované československé hospodářství potřebovalo energii i ocel, navíc nešlo o stavbu dolu, ale o průzkum. Místní lidé pochopili, že demokratický stát chce své zásoby surovin řádně prozkoumat a zaevidovat.

Nikdo neprotestoval ani o tři desítky let později, když stát, již vedený stranou a vládou, rozhodl o výstavbě dolu ve Frenštátě. Tehdejší socialistické plány přitom byly velkolepé, zahrnovaly vybudování několika šachet a těžbu, která by s velkou pravděpodobností odsoudila k zániku významnou část regionu. A tak bylo vše naplánováno a místní lidé i odborníci z Ostravska začali v roce 1981 pracovat na stavbě dolu.

Hlasité protesty proti dokončení dolu byly slyšet až po roce 1989. Stále ještě státní a následně polostátní firma sice ještě dokončila hloubení jámy č. 4 až do 903 metrů (v roce 1994), ale o rok později zahájila takzvaný konzervační provoz, který trvá až do dnešních dní.

Do dění kolem Dolu Frenštát se v posledních 20 letech průběžně vkládají politici, ekonomové, byznysmeni, geologové, místní obyvatelé a především ekologové, nikdy se jim však nepodařilo najít společnou řeč. Ani v roce 2011, kdy společnost OKD nabízí na své náklady důkladný průzkum ložiska vybudováním nové podzemní chodby. Mnozí hlasitě křičí, že je to první krok k zahájení těžby. Jiní tiše dodávají, že jeden z možných výsledků průzkumu by mohl znamenat přesně opačné kroky – definitivní ukončení provozu dolu, a tedy také zánik kauzy, na níž si mnozí postavili svou ekologicko-finanční nebo politickou kariéru.

Dávná historie

Průzkumné vrty vedené z povrchu zejména koncem 60. a počátkem 70. let minulého století prokázaly ve frenštátské oblasti rozsáhlý výskyt karvinského souvrství. Na základě výsledků bylo v roce 1976 rozhodnuto o pokračování průzkumu hloubením důlních děl. Důl Frenštát byl původně projektován jako tzv. skupinový důl. Měl mít celkem pět závodů – Západ, Sever, Východ, Trojanovice a Kunčice. Jméno Frenštát dostal podle původního názvu zdejšího uhelného ložiska z geologického průzkumu. V polovině roku 1982 začalo hloubení jámy č. 4 projektovaného závodu Frenštát-Západ, během prací však došlo k její devastaci. Proto byla zesílena výztuž. V březnu 1983 začalo v téže lokalitě hloubení jámy č. 5. Dokončena byla bez problémů dosažením hloubky 1088 metrů. Obě jámy byly propojeny štolou na úrovni –590 metrů. První uhlí bylo z jámy č. 5 vyvezeno 12. dubna 1988. Pocházelo z hloubky 885 metrů, kde byla otevřena první uhelná sloj č. 36 z karvinského souvrství o mocnosti 3,1 metru.

Na základě rozhodnutí bývalého FMPE (Federální ministerstvo paliv a energetiky) ze dne 30. června 1989 byl stanoven dobývací prostor ložiska. Tehdejší legislativa dávala dotčeným obcím jen minimální možnost ovlivnit důlní činnost.

Naopak současná legislativa umožňuje dotčené samosprávě, úřadům i občanům se k záměrům těžební společnosti vyjádřit. Důl Frenštát nebyl nikdy zprovozněn pro těžbu.

Konzervační režim

Na přelomu 80. a 90. let prošel těžební průmysl na Ostravsku útlumem. Řada nerentabilních dolů byla uzavřena. Situace měla vliv i na nejmladší důl v regionu. V roce 1991 se sice ještě pracovalo na průzkumných vrtech v okolí Frenštátu, stavební práce na dole však byly zastaveny. V roce 1994 byla ještě dokončena jáma č. 4. Na sklonku téhož roku se hornické práce ve Frenštátu zastavily úplně, když Obvodní báňský úřad v Ostravě vydal rozhodnutí, na jehož základě se povoluje zajištění důlních děl Dolu Frenštát do 31. 12. 2003. Šlo o tzv. konzervační režim, který spočívá především v čerpání důlních vod, větrání dolu a kontrolní a inspekční činnosti. V roce 2003 pak tentýž úřad konzervační režim prodloužil bez omezení.

Současný stav

V dole probíhá konzervační režim. Dnes zde pracuje přes 30 zaměstnanců OKD a specialistů z dodavatelské firmy, kteří zajišťují veškeré práce spojené s konzervací vybudovaných důlních

děl. Mezi tyto aktivity patří zejména větrání, čerpání důlní vody a zajištění bezpečnosti. Správce a vlastník dolu – společnost OKD má ze zákona o využití nerostného bohatství (zákon č. 44/1988 Sb.) povinnost zajistit, aby nedošlo k znehodnocení uhelného ložiska. I proto má záměr prozkoumat zásoby uhlí a plynu na Frenštátsku.

Záměry těžařů

V roce 2011 oznámila společnost OKD svůj záměr ložisko pod Frenštátem a Trojanovicemi důkladně prozkoumat. Posloužit k tomu má chodba dlouhá zhruba kilometr, která by se měla vybudovat ze stávajících šachet přibližně kilometr pod zemí. Cílem je získat nezbytné informace o ložisku – ty stávající pocházejí z vrtů starých několik desítek let a pro dnešní posuzování situace jsou zcela nedostatečné. Průzkum by měl dát základní odpovědi na otázky, jak se bude osud Dolu Frenštát dále vyvíjet. Jedině důkladný a objektivní průzkum a jeho výsledky mohou být podkladem pro odpovědnou diskuzi o budoucnosti dolu. Podle všech studií, které má firma OKD k dispozici, by průzkum neměl žádné dopady na povrch, lidé žijící v okolí by jeho následky nijak nepocítili ani by nijak neohrozil okolní přírodu. Jediným ovlivněním regionu by bylo denně pět

až deset cest nákladních automobilů, které by odvážely vytěženou horninu na úpravnu Dolu Paskov. Průzkum by přitom pomohl všem – firmě OKD pro ujasnění další koncepce rozvoje, státu při přípravě energetické koncepce a také regionu, který nemůže kvůli ochraně ložiska koncepčně plánovat svou budoucnost. Projekt průzkumu je plánován na období čtyř let. Na technickou přípravu průzkumu je počítán jeden rok, samotná ražba by zabrala dva a půl roku a vyhodnocení zjištěných údajů minimálně šest měsíců.

Důl Frenštát v číslech

- Odhadované zásoby černého uhlí*: 1,6 miliardy tun
- Velikost dobývacího prostoru: 63 km²
- Největší dosažená hloubka dolu: 1088 m
- Celkový počet uhelných slojí v oblasti: 5
- Počet již vybudovaných šachet: 2
- Počet pracovníků zabezpečujících konzervační režim: 35
- Roční náklady na udržování dolu v konzervačním režimu: 60 mil. Kč

*Zásoby = množství uhlí, které se v uvedené lokalitě nalézá bez ohledu na jeho složení, uložení a možnosti jeho vytěžení. Odhad vychází z výsledků geologických průzkumů provedených v 70. a 80. letech minulého století.

Jiří Plos:

O plánování a projektování ve zvláště chráněném krajinném a urbánním prostředí

*1952
pedagog, právník, historik a teoretik

Působí jako pedagog na Fakultě architektury ČVUT Praha (obor právo a obor U-II-vývoj urbanismu), na Fakultě umění a architektury TU Liberec (obor právo a obor stavba měst); na Škole architektury AVU Praha a VŠUP přednáší externě (obor právo). Věnuje se odborné výzkumné, publikační, přednáškové a expertní konzultační činnosti v oborech: teorie a dějiny architektury a urbanismu; teorie prostorového/územního plánování včetně strategického plánování obcí, měst a regionů; právo se zaměřením na legislativu výstavby a výkonu povolání autorizovaných architektů včetně problematiky autorskoprávní; památková péče; životní prostředí včetně ochrany přírody a krajiny a organizace a výkon veřejné správy v uvedených sférách. Spolupracuje na přípravě právních norem; je spoluautorem při přípravě rozvojových programů obcí a konzultantem v oboru prostorového plánování a v dalších uvedených oborech.

způsobem podmiňuje vnímání státu světovým společenstvím a tak přímo určuje podmínky ekonomicko-spoločenského uplatnění v globalizovaném světě;

- *kvalitní architektura je významným prostředkem k zajištění trvale udržitelného, hospodárného a harmonického vývoje osídlení, šetrného ke kvalitě životního prostředí a ovlivňujícího stav krajiny a přírody;*
- *kvalitní architektura je projevem tvůrčího potenciálu občanů a utváří jedinečný etický a estetický odkaz současné generace generacím budoucím;*
- *vytváření architektury je současně intelektuální, ekonomickou, kulturní, uměleckou a profesní činností, která se dotýká všech společenských oborů;*
- *soustavná architektonická tvorba je odbornou profesní službou společnosti, a to zejména ekonomického a kulturního charakteru;*
- *dobře nastavené podmínky pro architektonickou tvorbu mají příznivý vliv na estetickou a ekonomickou kvalitu výstavby, a tedy i na celé hospodárství...”*

[1] Úvod:

Smyslem tohoto mého vystoupení na LŠA je připomenout postavení profesionálů v procesu projektování, specificky pak v územích podléhajících zvláštním případům právní a věcné regulace (péče o přírodní a krajinné bohatství, péče o kulturní bohatství). Postavení architektů (urbanistů, krajinných architektů) v procesu projektování bylo standardizováno přijetím nové právní úpravy (zákona o výkonu povolání) v roce 1992; dnes nás dělí jen několik málo měsíců od uplynutí 20 let od 1. ledna následujícího roku, kdy byl fakticky zahájen vlastní proces obnovy odpovědného výkonu profese, souřadného s mezinárodními standardy, jež dostaly svůj širší mezinárodní základ *Zásadami k Dohodě UIA o doporučených mezinárodních standardech výkonu profese v architektonické praxi* (přijatých v konečné pracovní verzi v roce 1998 v Pekingu a předložených poté v roce 2002 XXII. valnému shromáždění UIA v Berlíně k odsouhlasení).

Již v předchozím období a také souběžně a následně přistoupila Česká republika k řadě mezinárodních dohod o ochraně kulturního dědictví i o ochraně přírody a uchování přírodního bohatství, stejně jako bohatství krajinného. Některé dohody předcházely českým právním předpisům, v některých případech naše právní předpisy tyto dohody předcházely. Česká architektonická obec vzala tyto skutečnosti vážně už při přípravě svého zákona a uložila povinnosti péče o přírodní a kulturní bohatství jak jednotlivým autorizovaným osobám § 8 odst. 9 písm. a)], tak profesní instituci jako celku [§ 23 odst. 6 písm. a) a b)]. Následně učinila ČKA ohled na kulturní bohatství a rozmanitost, stejně jako na rozmanitost a bohatství přírodní a krajinné postupně součástí standardů výkonových a dokumentačních, a to jak v urbanismu (prostorovém/územním plánování), tak v architektuře (projektování staveb) a v krajinařské architektuře (projektování krajinných a zahradních úprav), a to včetně plánování a projektování systémů ekologické stability, jejichž správa byla rovněž svěřena této profesní instituci. Souběžně s tím byla správa řady činností souvisejících s výstavbou svěřena též sesterské profesní instituci – České komoře autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT), jejíž členové se na formování profesních standardů rovněž intenzivně podíleli.

Od samého počátku však tato profesní činnost narážela na problémy působené řadou nejasností, a to jak obecně pro obě velmi významné součásti profesního zázemí, tak specificky pro jednotlivé oblasti. Jde zejména o:

- neujasněnost některých podstatných

praktických i teoretických východisek (včetně neujasněného základního pojmového aparátu), jakož i svého místa ve společnosti; – nekvalitu práva (zákonů i podzákonných předpisů), které trpí setrvalým neduhem inkonzistence – místo synergických působků se v praxi setkáváme spíše s kolizemi mezi jednotlivými úseky, resortismem, fragmentarizací a neschopností nalézat účelná řešení; – tendence regulovat příliš mnoho na příliš rozsáhlém území a nárokovat si univerzální platnost svých závěrů, svého vkusu; určovat celé společnosti z parciální vrchnostenské pozice životní styl a zásadně ovlivňovat obecné životní podmínky přírodní i kulturní (krajinné i urbánní), a to i tam, kde pro to není důvod; rozšiřovat neúměrně a neodůvodněně rozsah území i staveb podléhajících právní regulaci, aniž je s to stanovovat pro tuto regulaci předem dostatečně kvalifikované podmínky; – v souvislosti s tímto univerzálním nárokem nerozlišovat podstatné od nepodstatného, vyjadřovat se a rozhodovat o margináliích, zatěžovat systém balastem a nedostávat tak svým základním povinností, zejména řádné a úplné odborné způsobilé evidenci dat, jejich aktivnímu vyhledávání, zpracování (tvorbě) a distribuci informací, což by umožnilo poskytovat předem vlastníkům, investorům a architektům kvalifikované informace i závazné regulace a poskytovat jim další vysoce kvalifikované odborné služby nikoliv v měsících, nýbrž ve dnech; – nadměrně zdůrazňovat a upřednostňovat hodnotu stáří před hodnotami ostatními (stáří samo o sobě ovšem není zásluha aneb slovy prostořekého Voltairea: *starý osel nehýká lépe*) a nutí investory a vlastníky, jakož i architektky a další zúčastněné k přizpůsobování se a k vytváření nepravdivých souvislostí, které je vzdalují současnosti, současným výrazovým prostředkům a současným potřebám; – není s to adekvátně reagovat na technický, technologický, materiálový a uživatelský standard a s tím související proměny krajinného i urbánního prostředí a architektury, přičemž změny technologií mají slohotvorný charakter a zakládají novou, autentickou vrstvu historie; neumí se zabývat současností, protože ji často nerozumí, ba nechce rozumět a nepovažuje ji za důležitou nebo ji zásadně odmítá – vytváření uceleného kulturního dědictví se však bez autentické současnosti neobejde.

Ochrana přírody a krajiny, jakož i ochrana památková se svými dosavadními koncepcemi zdůrazňujícími pasivní ochranu před aktivní tvorbou vzdalují vlastníkům a investorům, jakož i „nekrajinařským“ a „nepamátkovým“ odborníkům, kteří však tvoří základ

vztahu k přírodnímu a kulturnímu (krajinnému a urbánnímu) bohatství – základ péče; s tím souvisí nejasnost a neurčitost ve výkonu veřejné správy, zejména z hlediska odbornosti (opět do značné míry založeno v nejasnostech práva, avšak často související s odborností), ale též z hlediska správních procesů a naplňování úlohy „strážců“ či „ochránců“ (my bychom dali přednost pojmu „péče“ a „pečovatel“) veřejných zájmů – a to včetně problémů s vymezením toho, co je vskutku veřejným zájmem, jak se veřejný zájem nalézá a konstituuje – a jak lze efektivně řešit rozpory mezi zájmy veřejnými a soukromými. Z uvedených vůči neinstitucionálním vlastníkům (dokonce často vůči nim zneužívají režim památkové nebo přírodní ochrany). Ani přírodně krajinná ochrana, ani památková ochrana nepřežila až dosud rigidní doktrínu vrchnostenské státní přírodně-krajinné a památkové správy, která je však jen jedním ze segmentů celého systému této péče, a nedokáže zapojit do systému efektivně správní úroveň regionální/krajskou a lokální/obecní, a to ani její správní, ani její odborné složky, a už vůbec ne veřejnost, a setrvává tak na paternalistickém („osvětářském“) přístupu shora, pro který však zároveň nedokáže vytvářet vhodné, účelné a efektivní organizační a ekonomické zázemí.

Ani správa přírody a krajiny, ani správa památková neumí dobře hospodařit se svěřeným majetkem, neumí efektivně vyhledávat vhodné funkce pro obnovované prostředí krajinné i urbánní, resp. pro jednotlivé stavby a jejich soubory nebo jednotlivé součásti krajiny, jejich využití, údržbu a provoz, jejich revitalizaci, reanimaci a další formy obnovy. Jak ochrana přírody a krajiny, tak památková péče mají ve svých systémových základech podle současné koncepce vyjádřené platným právem zabudován do značné míry sklon generovat nekvalitní odborné a správní výkony, neboť:

- stávající systém kompetenční produkuje neodpovědnost – nespojuje (zejména v odborné činnosti) konkrétní výkony s konkrétní osobní odpovědností, což umožňuje anonymitu, která se velmi často projevuje apriorní a často totálním odmítáním, restrikcí a zákazy, čímž nutí správní sféru vyhledávat jiné zdroje informací pro svá rozhodnutí, jimiž musí daleko odpovědněji reagovat na konkrétní situaci; správní sféra však zároveň velmi často trpí neodborností a nekvalitním výkonem správních činností (nepředvídatelnost rozhodování, vadná a nevázaná rozhodnutí s nesprávně stanovenými

Motto:

Zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů:

§ 8 odst. 9 písm. a) ukládá autorizovaným architektům složení tohoto slibu: „Slibuji na svou občanskou čest a své svědomí, že jako autorizovaný architekt budu při své práci usilovat o vytváření kvalitních architektonických děl, budu ctít zájmy klientů, jakož i zájmy veřejné, budu respektovat přírodní a kulturní hodnoty a budu se vždy řídit profesní etikou architekta.“

§ 23 odst. 6 písm. a) a b) ukládá ČKA tyto úkoly:

- „pečovat o stavební kulturu a kulturu utváření prostředí;
- spolupůsobit při ochraně veřejných zájmů v oblasti výstavby, architektury a územního plánování“

§ 17 vymezuje následující působnosti autorizovaného architekta mimo jiné takto:

„....

- vypracovávat územně plánovací dokumentaci včetně územně

plánovacích podkladů;

- vypracovávat projektovou dokumentaci staveb;
- vypracovávat projektovou dokumentaci zahradních a krajinařských úprav (včetně ÚSES);
- vydávat odborná stanoviska a zpracovávat dokumentaci a posudky pro dílčí hodnocení vlivů staveb na životní prostředí, a to i pro účely řízení před státními orgány,
- provádět autorský dozor...”

Návrh Politiky architektury (připravený Českou komorou architektů):

„....

- *prostor České republiky je spoluutvářen architekturou, krajinou a segmenty přírody v městském a venkovském prostředí;*
- *kvalita urbánního prostředí měst a venkova je určena především kvalitou jeho architektury včetně urbanismu;*
- *kvalita architektury včetně urbanismu je základním a bezprostředně vnímaným ukazatelem kulturní a civilizační vyspělosti naší země;*
- *kvalita architektury významně ovlivňuje postoje a chování každého občana i celé společnosti, a to neustále a ve všech oblastech lidské činnosti, zejména sociální a ekonomické;*
- *kvalita architektury zásadním*

– Jak dospět k vnitřně konzistentnímu právu, nevytvářejícímu dublety, triplety a dokonce rozpornosti v tomtéž předpisu, jak odstranit rozpory, které už nelze zvládnout ani výklady a judikaturou? **Otázka zřejmě nejsložitější, související nejen s odborností a obecným politickým millieu, ale s resortismem, s neochotou vzdát se moci, s neochotou zvyšovat kvalitu a vytvářet standardní právní/správní prostředí.** Jedním z nejpodstatnějších nedostatků současného právního stavu, existence následných i souběžných procesů, je rozdělný stav konkrétní osobní odpovědnosti za rozhodnutí. Základem je (v diskutovaném předmětu) převládající „ochranářské pojetí“ a resortnost (preference přírodních složek před ekumenou), které se dostává do ostré konfrontace s ostatními aktivitami a zájmy vlastníků a správců – nepředvídavost/nepředvídatelnost rozhodování; nesoustavnost péče / nekoncepčnost, nahodilost stanovisek / nepředvídavost a nepředvídatelnost rozhodování (různost rozhodování o stejných věcech, nezpůsobená rozdílností výchozích podmínek, nýbrž „nestandardizovanými“ postupy). Souběžnost a následnost různých správních procesů bez návaznosti / kolize a nepřehlednost jako živná půda rozdělné odpovědnosti.

Vzhledem k tématu této LŠA (při zvláštním zaměření na otázky péče o přírodní a krajinné bohatství) považuji za významné uvést pro rozpravu tato základní východiska a výchozí pozici: – příroda na celém území našeho státu je přetvořena nebo ovlivněna činností lidí (antropomorfizována); touto činností byla vytvořena sekundární struktura přírody – krajina; – racionálně uspořádaný a kultivovaný krajinný prostor umožňuje hospodárné využívání a distribuci přírodních zdrojů (materiálů a energie) i péči o jejich zachování a obnovu, jakož i jejich využití pro účely zemědělské a průmyslové výroby, k bydlení a k rekreaci; – kvalita přírodního prostředí (krajinného prostoru) limituje možnost udržení přijatelných životních podmínek a hodnot i té části prostředí, kterou ke svému obrazu mění, obývají a užívají také lidé; – orgány veřejné moci pečují o přírodu a přírodní i kulturní kvality krajiny v míře dané platným právem – smyslem je či by mělo být zajištění celistvosti a přiměřené úplnosti prvků a struktur přírody v jejich přirozených (trvale životaschopných) vzájemných vztazích a systémech; do té míry může (má) být ochrana veřejných zájmů nadřazena zájmům jednotlivců; – omezení práv jednotlivců při užívání přírodních zdrojů a dotčené části území musí však být jednoznačně určeno a odůvodněno (zákonem nebo jiným obecně závazným předpisem včetně ÚP, prohlášením vybraných

částí přírody za zvláště chráněná území); jedním z podkladů pro sjednání oboustranně přijatelné náhrady za vyvolanou újmu je územní plánování; – obecně závazné předpisy či rozhodnutí (včetně ÚP nebo RP) jsou (mají být) především souborem informací a možnostech, limitech a regulativech užívání území; mohou a musí vymezit míru a podíl zodpovědnosti jednotlivců, samosprávných územních jednotek a orgánů státní správy na stavu přírody a krajiny; – za stav dotčené části území (části krajinného prostoru) a za stav jimi užívaných přírodních zdrojů v úměrném rozsahu zodpovídají na svých nemovitostech vlastníci; jsou plně zodpovědní za vše, co mohou změnit a ovlivnit; obecně závazným předpisem může být stanoveno, jaký rozsah užívání přírodních zdrojů a nakládání s nemovitostmi je v daném území únosný a obecně přijatelný – zároveň je takový předpis podkladem pro určení míry zavinění v případech, dojde-li jeho nerespektováním ke škodě na majetku třetích osob nebo ke škodě na přírodě a krajině; – samosprávné orgány zajišťují vytváření a aktualizaci souboru informací o území tak, aby je mohli využít jako podklad pro své rozhodování o možnostech, limitech a regulativech změn využívání území a pro posouzení vlivu těchto změn na prostředí a pro rozhodování o jejich přípustnosti v souladu s ustanoveními zákonů o územním plánování a stavebním řádu, o ochraně přírody a krajiny, o životním prostředí atd.; – všechny zveřejnitelné informace o území mají být dostupné oprávněným osobám tak, aby je tyto mohly využít jako podklad pro svou činnost a pro plánování změn využívání přírodních zdrojů v té části území, kterou jsou oprávněni spravovat a užívat (jako vlastníci a uživatelé); – tyto informace jsou (po ověření platnosti a doplnění o výsledky vlastních šetření) oprávnění a povinni užívat jako podklad všichni, kdo navrhuji změny využití území, řeší rozsah a způsob čerpání a obnovy přírodních zdrojů, a ti, kteří navrhuji stavby a jejich umístění v území. Obdobným způsobem lze tematizovat péči o kulturní bohatství (specificky o péči památkové).

[3] **Závěr**
K tématu obsahu (závazných) stanovisek/ rozhodnutí dotčených správních orgánů na úseku ochrany přírody a krajiny:

Smyslem a účelem tohoto setkání je vést rozpravu o specifických podmínkách výkonu profese ve zvláště chráněných územích a uvědomit si širší věcný i právní kontext, jímž je výkon profese architekta, urbanisty, krajinářského architekta vázán či limitován.

K tomu připomínám, že správní orgány, vydávající svá (závazná) stanoviska, popřípadě svá rozhodnutí, stanoviska, vyjádření či jiné správní akty, se neopírají velmi často o žádné podpůrné dokumenty územně plánovací nebo územně technické povahy, nýbrž je opírají nanejvýše o interní dokumenty (plány péče), které však postrádají náležitosti řádného připomínkového řízení a procedur veřejného jednávání a schvalování. Na jejich základě následně však vydávají rozhodnutí a další správní akty, jimiž ukládají povinnosti a omezují práva, což je v řadě případů v rozporu s ustanovením Listiny základních práv a svobod, která výslovně stanovuje, že povinnosti lze ukládat a práva omezovat pouze zákonem anebo na základě zákona a v jeho rámci. Tato podmínka je pravidelně porušována především právě tzv. regulačními podmínkami, pro jejichž zpracování, projednání, schválení a vyhlášení existuje jednoznačná zákonná procedura. Důsledkem současného stavu je, že mnohé z takto připravených regulujících podmínek postrádají nejen právní relevanci, ale i věcnou správnost. O tom ostatně velmi často svědčí zcela povrchně a věcně neodborně a nedostatečně zpracované urbanistické i architektonické části mnoha „Plánů péče“, vydávaných příslušnými správami chráněných území, resp. obdobně pořizovanými „Preventivními hodnoceními krajinného rázu“, vydávanými týmiž správami. Mnohé z těchto regulujících podmínek jsou formulovány nepřesně, neurčitě, ba dokonce místně nesprávně – často se setkáváme s formulacemi jako „*původní kolorit venkova*“, „*původní materiály*“, „*charakteristický typ zástavby*“, „*porušení typických znaků krajinného rázu lokality*...“ a podobně, aniž je zřejmé, co se například takovým původním koloritem venkova, původními materiály, původním (autentickým) typem zástavby a podobně myslí. Popisují se například typické lidové stavby „*typu karpatského, lokální forma domu valašského a těšínsko-slezského*“ s využitím roubených konstrukcí se sedlovou střechou, krytou původně šindelem, ale také podle okolností a ekonomické síly drnem a jinými „*přírodními materiály*“, dnes ovšem mnohdy z důvodů protipožární bezpečnosti nepřipustnými.

Odborná stanoviska správ mnohdy obsahují všechny obvyklé omyly a z toho vyvozované požadavky a stanovované podmínky, aniž se však uvádějí jakékoliv konkrétní podmínky a požadavky a aniž se uvádí, z jakých důvodů ochrany přírody a krajiny se stanovují – to jest, jak se projeví nesplnění těchto požadavků svými důsledky na faunu a flóru, jak bude konkrétně působit na krajinný ráz a podobně. Orgány ochrany přírody a krajiny se velmi často dovolávají posouzení krajinného rázu a dopadu stavby na krajinu, ačkoliv posuzování této skutečnosti z hlediska výstavby je (a musí být) prvořadě standardní součástí územního plánování a územního řízení, jak to ostatně předpokládalo ustanovení § 37 odst. 2 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavebního zákona), ve znění pozdějších předpisů, resp. ustanovení § 90 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Ustanovení § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, právě tak jako další obvykle uváděná ustanovení (počínaje § 3 přes § 67 až k § 70) stanoví podmínky ochrany krajinného rázu v širších souvislostech kulturních a technických – a v tomto smyslu je jednoznačně pouhou dubletou citovaných ustanovení obou stavebních zákonů. Samo zákonné vymezení krajinného rázu je jen nepřesné a rámcové. Obtíže spojené s posouzením krajinného rázu výmluvně dokládá i skutečnost, že přes zákonné zmocnění k vydání prováděcí vyhlášky pro obsah, rozsah a formu posouzení krajinného rázu nebyl dosud takový podzákonný předpis vydán a pro účely posouzení se užívají metodiky vypracované souběžně více zpracovateli. Často se pak stává, že je krajinný ráz redukován na lokální úroveň a posuzován na jednotlivé parcele – zcela proti smyslu tohoto pojmu. Jak výslovně uvádí ustanovení citované § 12 zákona o ochraně přírody a krajiny, má posouzení skutečnosti rozhodných pro zachování a ochranu krajinného rázu svůj význam především v těch případech, kdy se stavba zásadně vymyká z rámce výstavby ve standardně zastavěném území obce, popřípadě dotýká-li se výstavba zvláště citlivých a z hlediska přírody a krajiny hodnotných míst, která může stavba důsledky činnosti v ní prováděných podstatně negativně ovlivnit. Je symptomatické, že právě vymezení jedinečných znaků vztažených k určité konkrétní lokalitě v rozhodnutích k určité chráněné území a stanovují podmínky její ochrany (zpravidla opět velmi obecné, mnohdy pouze jinými slovy opakující obsah předpisu). Existuje-li dokument (například příslušný plán péče, který ukládá zákon o ochraně

přírody a krajiny pro tato území zpracovat), který tyto rozhodující znaky krajinného rázu popisuje, měly být ve vztahu k dotčené lokalitě jmenovitě uvedeny a musí být konfrontovány se stavbou a jejím charakterem a vlivem na okolí, což však součástí plánu péče pravidelně zjevně nebývá.

Jak bylo řečeno, stanovování bližších podmínek stavby není úkolem orgánů ochrany přírody a krajiny, nýbrž orgánů rozhodujících podle stavebního zákona, a to především v územním a následně též ve stavebním řízení. Rozhodnutí a stanoviska orgánů ochrany přírody a krajiny jsou kvalifikovaným podkladem pro toto rozhodnutí a musí být vydána v rámci ochranného zmocnění jen k těm skutečnostem, které zákon o ochraně přírody a krajiny výslovně stanoví. Pokud se dotčený orgán ochrany přírody a krajiny domnívá, že vzhled a urbánní a architektonické dispoziční uspořádání stavby má vliv na ochranu přírody a krajiny, pak musí doložit, z jakých skutečností vychází a především jakými konkrétními důsledky se navrhovaná stavba v přírodě a krajině projeví. Je například představitelné, že zvolená stavební technologie může být k prostředí málo šetrná nebo nešetrná, vyžaduje užití těžkých mechanismů se zvláště těžkými účinky na krajinu a přírodu a podobně – to však zjevně není posuzovaný případ.

Jak bylo uvedeno výše, velmi často se stanoviska odkazují na „původnost“ zástavby, aniž jsou s to vysvětlit, co se má takovou původností rozumět, jakými znaky je definována a ke kterému časovému období se tato původnost (sic!) vztahuje, neboť i „lidová architektura“ se v čase proměňovala materiálově a technologicky tak, aby poskytovala uživatelům maximální dosažitelný technický a uživatelský standard (včetně přiměřené výše nákladů pořizovacích a provozních). Architektura byla vždy průnikem místních možností a potřeb vycházejících ze života v krajině (venkovská a zámecká architektura) a v urbanizovaném prostředí (městská a palácová architektura), ve které se pracovalo a pobývalo. Základem byla stavební technologie, užitě materiály a konstrukce a účelnost užívaných prostorů. Například sedlové střechy se sklonem okolo 45° vycházely především z používání došků a šindelů a z možností těchto materiálů odvádět srážkové vody. Tašková a břidlicová krytina byla (vzhledem k ceně) používána hlavně u stavení na sakrálních a sídelních dominantách. Její rozšíření včetně imitací je důsledkem průmyslové výroby a potřeby jejího zlevnění, ale z hlediska širších historických souvislostí a vývoje je to s její místní

typičností velmi nejednoznačné. Obdobně například půdní prostory plné sena, slámy nebo obilí jsou dnes minulostí. Požární předpisy neumožňují (ba dokonce výslovně zakazují) skladování těchto hmot, byť třeba nad kravinem. Krovové konstrukce jsou proto často přestavovány v obytná podkroví, která mají možná své kouzlo, avšak jsou prostory uživatelsky neplnohodnotnými (a tudíž v přímém rozporu s historicky doloženým chováním stavebníků).

Problém však nespočívá pouze v kulturních a sociálních souvislostech, nýbrž i v rozporu mezi dvěma základními účely: účelem respektu k přírodním a krajinným hodnotám a hodnotám kulturním na straně jedné a respektu k novým technologiím, zejména technologiím šetrným k přírodě a krajině, na straně druhé. Z hlediska péče o vodní režim v krajině například hladké sklonité střechy přispívají k rozšiřujícím se zpevněným plochám, které vodu z krajiny rychle odvádějí. Ta pak krajině chybí pro její přirozené ochlazování. Je zjevné, že pro lpění na „klasických“ formách není žádný rozumný důvod, ba je možno se odvážit tvrzení daleko zásadnějšího: celá tato snaha, toto úsilí mnoha subjektů (a správ CHKO a odborné památkové péče zejména) jde v podstatě proti duchu venkovského života, jehož formy vycházely vždy z logiky vnitřních a vnějších vztahů. Navíc současné nároky na šetrnost stavění k přírodě a krajině (nepřesně „ekologičnost“) staví vše do zcela nového světla i z toho pohledu, nevyhovují-li těmto technologiím a materiálům zcela nové formy, splňující současně přísné požadavky na šetrný charakter stavění i požadavky na typ bydlení či obývání i na sociální a ekonomické souvislosti.

Jak uvedl Akad. arch. Aleš Brotánek (známý představitel architektury citlivé k přírodě a krajině) na konferenci Tvář naší země – Krajina domova II: „*Nemělo by být úkolem naší doby analyzovat především tyto nové nepojmenované vazby a hledat jejich nové vyústění ve formách, které dokážou absorbovat vše použitelné z naší dávné i nedávné zkušenosti (jež ale musí být dilem jejího poznání a osvojení) a absorbovat současné zcela změněné (nevím, zda bohužel, nebo bohudík) a stále se ještě měnící okolnosti?*“ Zde, zdá se mi, zůstávají orgány ochrany přírody a krajiny mnohé dlužny svému poslání.

Zcela na závěr tohoto mého vystoupení se odkážu na svůj příspěvek v Senátu Parlamentu ČR pronesený v roce 2000 při jedné z řady příležitostí projednávání nové koncepce památkové péče v České republice: „Protože si kultury nejsou ani zdaleka vzdáleny tak, jak se občas tvrdívá, dovolím si (...) připomenout nadčasová slova starého čínského

filozofa Lao-C' v dílu O cestě a ctnosti: *„Čím více zákazů, tím chudší je lid. Čím víc ostrého náčiní, tím větší temno panuje v říši.“* Minimalizujme ostré náčiní. Omezme je jen a výlučně na ty případy, na nichž se širší společenství shodne; jinak řečeno: nalézejme minimum toho, co musíme, nikoliv maximum toho, co můžeme, protože s minimem společně dohodnutým se bude moci ztotožnit maximum zúčastněných, od nichž pak bude možno důsledně požadovat jeho dodržování.“ Jedním z rozhodujících činitelů tohoto procesu pak necht' jsou ti, jimž je svěřena zásadní osobní odpovědnost za navrhování (projektování a plánování) – architektům, urbanistům nebo krajinářským architektům!

Příloha:
Základní témata:

- péče o krajinu (péče o přírodní a krajinné bohatství) v současném právním prostředí / přímo související předpisy a jejich zaměření – synergie nebo kolize
- životní prostředí a posuzování vlivů na životní prostředí
 - péče o ovzduší
 - péče o vody a hospodaření s vodami
 - péče o lesy a lesní hospodaření
 - péče o zemědělský půdní fond a zemědělská činnost
 - péče o nerostné bohatství a výkon geologie a horních činností
 - pozemky a pozemkové úpravy, vlastnictví pozemků

- péče o krajinu (péče o přírodní a krajinné bohatství) v současném právním prostředí / další související předpisy a jejich zaměření – synergie nebo kolize
- stavební právo
 - péče o kulturní bohatství
 - péče o veřejné zdraví (humánní a veterinární hygiena) a lázeňství
 - infrastruktura

- krajinné plánování jako součást územního plánování nebo územní plánování jako součást krajinného plánování / strategie – taktika – operace
- základní smysl a účel krajinného plánování / nástroje prosazování efektivní péče o krajinu
 - urbánní prostředí a přírodní prostředí / krajina jako urbanizovaná příroda / rozmezí zastavitelného a nezastavitelného
 - ochrana a rozvíjení hodnot krajiny – účelně vymezený cíl nebo fráze/klišé?
 - strategie – taktika – operace (smysl a účel rozlišení)

- krajina a její obraz: krajinný ráz – smysl a účel
- přírodní složky a péče o ně
 - krajinné prostředí a péče o ně
 - osídlení a péče o ně
 - geneze (historický aspekt péče o krajinu a kognitivní aspekt péče o krajinu)

- institucionální péče o krajinu / nástroje péče o krajinu
- územní plánování a jiné koncepce:
 - nechráněná území,
 - chráněná území;
 - správní rozhodování
 - plány péče a obsah a zaměření částí týkajících se urbánního a architektonického prostředí:
 - chráněná území / struktura
 - nechráněná území

- profesní nástroje péče o krajinu – dokumenty vypracovávané profesionály pro urbánní a architektonické prostředí
- plány
 - projekty

- náležitosti profesní činnosti
- standardy dokumentace (obsah standardní plánovací dokumentace podle profese)
 - standardy výkonů (obsah standardních profesních výkonů a součinnost s dalšími subjekty)

- ostatní nástroje péče o krajinu právní/správní ekonomické/finanční vzdělávací (pozor na /častou/ záměnu se slovem „osvětové“ – slovem pyšným a souvislostmi užívání často až vůči adresátům urážlivým)

Přednášky B: Architekti tvořící v chráněných krajinných oblastech

Radim Václavík: Regionální tvorba na území Chráněné krajinné oblasti Beskydy

* 1969
architekt, pedagog

Absolvoval Fakultu architektury VUT Brno (1993) s diplomovou prací u prof. Ing. arch. Heleny Zemánkové, CSc. (Rekonverze starých průmyslových objektů). Od počátku 90. let minulého století se zabývá problematikou Dolní oblasti Vítkovic a centrální části Ostravy. Během studia byl na výměnných studijních pobytech v Kaiserslauternu, Německo (1990), a v Brightonu, Velká Británie (1991). Na praxi působil v letech 1992–1994 v Ateliéru 8000 u Ing. arch. Martina Krupauera a Ing. arch. Jiřího Stříteckého. V letech 1994–1995 se zabýval analýzou a zpracováním urbanistické struktury průmyslových areálů v Památkovém ústavu v Ostravě. Podnikl další studijní cesty do Švýcarska (2003, 2007), Nizozemska (2006), Rakouska (2006), a v roce 2010 studoval téma nízkoenergetických a pasivních domů na Passivhausinstitut v Darmstadtu v Německu. Od roku 1997 je autorizovaným architektem; od roku 2001 je společníkem projekční a architektonické kanceláře ATOS-6. Věnuje se přednáškám u nás i v zahraničí, od roku 2006 externě spolupracuje s Fakultou stavební VŠB-TU Ostrava. Je členem autorizační rady ČKA (2010) a oborové rady studijního programu Architektura a stavitelství, VŠB-TU Ostrava (2010). S Kamilem Mrvou a Davidem Florykem na jaře 2005 založili neziskové sdružení Centrum nové architektury na podporu rozvoje soudobé architektury a urbanismu v ostravském regionu.

Proč naši předci stavěli tak, jak stavěli?
Řídili se estetikou?
Nebo selskou logikou?
Co je limitovalo?

Proč měly stavby malá okna s členěním?
Proč byla omítka bílá?
Proč byl tvar domů obdélníkový?
Proč byla střecha ve spádu 38-45-50?
Proč mají roubené domy střechu
předsazenou po celém obvodu stavby?
Proč byl komín ve středu u hřebene?
Proč mají jižní státy (teplejší klima)
komíny na obvodu stavby?
Proč je v Alpách rozšířený spíše malý
spád střechy?

Odpovědí je, že vzhled těchto staveb
nebyl určován estetikou, byl reakcí
na funkční požadavky, a to způsobem,
který byl tehdejšími technologiemi
(materiály, znalostmi) dostupný.
Podobu staveb tak určovaly především
dostupnost stavebních materiálů
a znalost řemesel.

Jak na tento „zděděný“ stav máme
dnes reagovat, když naše možnosti jsou
(téměř) neomezené a technologie umí
sofistikovaným způsobem vyřešit dřívější
omezení, která držela tradiční formu
po celá staletí?

Dnes se domy stávají více otázkou
designu, ne-li rozmařilostí, jejich vzhled
je diktován mnoha jinými vlivy než
pouze funkcí, prověřenou časem.
Máme nové technologie, otázkou však
zůstává jejich životnost a poruchovost,
zejména v souvislosti s jejich cenou.
Moderní doba ztratila bezprostřední
kontakt s přírodou, zapomínáme, že
systém je stále zranitelný, velká voda
bere domy dnes stejně jako před sto
lety. Avšak „tenkrát“ si nový dům znovu
postavili rychleji a levněji než dnes.
Tenkrát nepotřebovali specializované
firmy a mnoho práce si mohli dodat sami
s pomocí místního tesaře a zedníka. Jak
se s těmito pokusy vyrovnáváme
v našem ateliéru? To je předmětem mé
přednášky.

01 Vila Stará Bělá
2008
Na počátku bylo pole bez vzrostlé zeleně.
Přemýšleli jsme, jak dům zakotvit
k pozemku, který neměl žádnou historickou
vrásku. Tak jsme si vrásku – křivku – nově
vymysleli a k ní přidali dům a zahradu.
Objekt vytváří podélnou hmotovou
kompozici na základně obdélníku, jehož
podélná osa probíhá ve směru východ–
západ. Podélná obvodová stěna obrácená
k severu je mírně vypouklá. Křivka přechází
do tvarování příjezdové cesty.
V návrhu jsme křivku zdůraznili zastrčením
živým plotem, který se však nerealizoval.
Dynamickou křivku umocňuje napřímená
linka vstupního chodníku, který je zastřešen
stříškou zjemňující přechod z exteriéru
do interiéru domu.

Obytná část v přízemí, která je řešena
prolínáním jednotlivých funkčních prostorů
bez oddělování dveřmi, je situována k jižní
straně a je výrazně prosklená. Obývací
prostor je spojen s terasou navazující
na zahradu. Proti nadměrnému oslunění
jsou obytné místnosti v tomto podlaží
chráněny zasunutím prosklení o 1000mm
za líc objektu. Na severní straně jsou
navrženy převážně hospodářské prostory
a hlavní vstup, který navazuje na krytou
přístupovou pergolu a příjezd do garáže.
Horní patro tvoří klidovou zónu zahrnující
ložnice, koupelny a tělocvičnu. Garáž je
situována na západní straně a navazuje
na hospodářskou část, vjezd je krytý
předsazenou betonovou konstrukcí, která
slouží i jako kryté stání.

Nosné konstrukce stavby jsou tvořeny
kombinovaným nosným železobetonovým
skeletem, kde příčné nosné stěny v modulu
5,5m jsou ve dvou řadách nahrazeny
příčnými betonovými rámy, tj. betonovými
sloupy a průvlaky. Vzhledem k průběžným
okenním otvorům jsou nosné konstrukce
fasádních zdí rovněž vytvářeny jako
monolitický tyčový skelet. Obvodové zdivo
PROTHERM 30 P+D je z venkovní strany
zatepleno a opatřeno fasádním dřevěným
obkladem. Výplně otvorů: hliníková okna
s izolačními dvojskly, vchodové dveře
atypické prosklené, vnitřní dveře atypické,
dýhované bezfalcové, do obložkových
zárubní.

02 Vila ve Lhotce u Ostravy
2005

Koncepce domu vznikala během častých debat se stavebníkem na místě samém. Pozorovali jsme srnky. Štípali nás komáři. Sledovali jsme, jak se točí sluníčko, kdy a kde zapadá. Idea hmoty domu vznikla velmi rychle. Dále už to tak rychle nešlo. První variantu s pultovými střechami jsme hodili do koše. Nebyla špatná, ale stavebník za rok spolupráce ztratil obavy z ploché střechy. Druhá varianta s rovnou střechou byla levnější a hlavně tvarově čistší. Obytné prostory prolínají do exteriéru. Dům vrostl do velmi silného přírodního rámce. Koncepce zastavění vychází z dialogu přírodního rámce původního svažitého terénu a obytného domu. Cílem návrhu bylo začlenit novostavbu rodinného domu na pozemku tak, aby se jeho obyvatelé mohli těšit výhledy na vzrostlou zeleň a lesní zvěř. Objekt sestává ze tří funkčních částí, jednotlivých „domů“: domu pro rodiče, domu pro děti a domu pro auta. Charakter jednotlivých částí je proměnlivý v závislosti na využití. Všechny tři části jsou navzájem propojeny chodníkem krytým stříškou. Interiér přízemí je tvořen prolínáním jednotlivých funkčních prostorů bez oddělování dveřmi.

03 Vila Stará Bělá II.
2007/08

04 RD Malenovice
2005

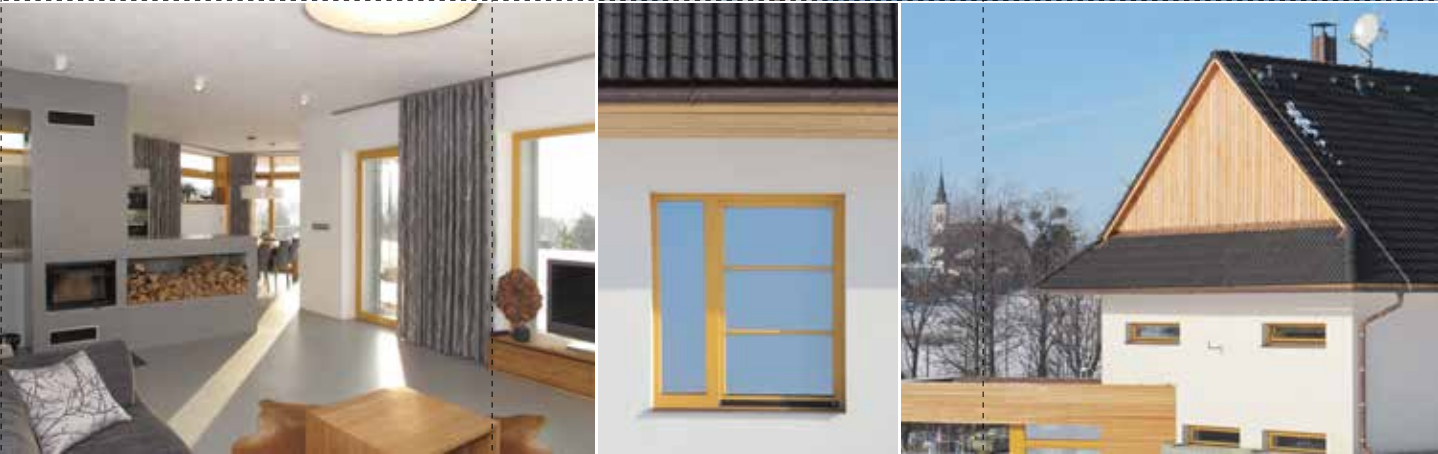
III. zóna CHKO Beskydy

Malenovice byly velmi příjemnou a radostnou prací. Úkol zasadit do podhorské chráněné krajiny s mnoha omezeními pokud možno soudobou stavbu jsme od počátku brali jako výzvu. Naším cílem byl moderní dům, jehož vnější forma bude přirozeně sladěna s rysy tradiční krajové architektury.

05 RD Malenovice II.
2011

III. zóna CHKO Beskydy

Dům vychází z tradiční lidové architektury, je však modifikován tak, aby vyhověl soudobým požadavkům na bydlení a aktuálním trendům ve stavebnictví.

06 Penzion Morávka

Navržená stavba bude trvalou novostavbou s účelem přechodného ubytování s doplňkovými službami lázeňskými a sportovními a bude rozšiřovat kapacitu a služby v sousedství stojícího stávajícího penzionu. V ubytovací části se nachází 20 jednotek o ploše 28 m² a výhledově 1 apartmán o ploše 124 m².

Karel Janča: Zkušenosti s projektováním mimo tradiční centra a na území chráněné krajinné oblasti

Oceňuji každou aktivitu, která se snaží zmapovat a zviditelnit problematiku navrhování staveb mimo tradiční velká městská centra, v lokalitách na periferii zájmu odborných publikací, v lokalitách spadajících pod ochranu přírody.

Déle než 20 let pracuji v Rožnově pod Radhoštěm a převážná část mé profesní činnosti se odehrává v tomto městě a v jeho blízkém okolí, tedy na území Chráněné krajinné oblasti Beskydy, která je největším chráněným územím v rámci ČR.

Při předprojektové a projektové přípravě staveb velmi často jednáme s orgány ochrany přírody. Hlavním legislativním podkladem pro mandát orgánů ochrany přírody vyjadřovat se k navrhování staveb na území CHKO je zakotven zákonem 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Konkrétněji jde především o § 12 Ochrana krajinného rázu a přírodní park, odstavec 2: „K umísťování a povolování staveb, jakož i jiných činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.“

Podle mých zkušeností z navrhování na výše zmíněných plochách

se problematika točí kolem sporného a nejasně definovaného krajinného rázu a základních znaků staveb v CHKO Beskydy (interní podklad orgánu ochrany).

Krajinný ráz

Dodnes nebyl blíže specifikován žádným dalším předpisem a je častým sporem mezi investorem a architektem na straně jedné a orgánem ochrany přírody na straně druhé.

Základní znaky staveb v CHKO

Pro vlastní navrhování vnímám jako nejzásadnější požadavek správy na „nárokovanou“ formu objektu jako jednopodlažní s obytným podkrovím a završením sedlovou (symetrickou) střechou o nejmenším sklonu 38°–45° (lépe více).

Problematika objektu s obytným podkrovím

Historicky bývalo podkroví prostorem pro uskladnění sena na zimu (izolační čepice domu), v létě sloužilo jako prázdný a větraný prostor ochlazující spodní podlaží. S poválečnou ekonomickou krizí a nedostatkem prostor pro bydlení souvisí zobytnování prázdných podkrovních prostor, hledání formy pro

* 1965
architekt

Studium na Fakultě architektury VUT Brno zakončil v roce 1989 diplomovou prací Kongresový hotel na náměstí Rovnosti v Brně (prof. Ing. arch. Miloslav Kramoliš, doc. Ing. arch. Jaroslav Sedláček, CSc.). Pracoval ve Stavoprojektu Brno, od roku 1991 vlastní soukromý ateliér se sídlem v Rožnově pod Radhoštěm.

vhodné prosvětlení a větrání podkroví. Sofistikovaně se vyvíjejí střešní okna pro obytné prostory (např. VELUX s nejdelší tradicí s patentovaným kyvným pantem). Z tohoto „nouzového“ ekonomického řešení při hledání nových prostor k bydlení se postupem času stává zaběhlá nutnost, kterou orgány ochrany přírody berou jako samozřejmost, jako úzus, který se automaticky přenáší do územních plánů obcí, územních plánů zón a dalších územně plánovacích dokumentů, dokonce i v plochách, které nenáleží pod ochranu přírody.

Co je vlastně podkroví?

Stavební zákon ani jeho prováděcí vyhlášky pojem podkroví nedefinují. Norma Obytné budovy ČSN 73 4301 definuje podkroví jako přístupný vnitřní prostor nad posledním nadzemním podlažím vymezený konstrukcí krovu a dalšími stavebními konstrukcemi, určený k účelovému využití. Je potřeba uvést, že se zde nehovoří o výšce pozední stěny. Dalším determinujícím aspektem pro využívání-zobytnování prostor pod šikminou je problematika dodržení světlých výšek (podle vyhl. č. 268/2009 Sb.) obytných místností v podkroví. Světlá výška obytných místností v rodinném domě musí být v podkroví nejméně 2300 mm. V obytných

01 RD Horní Paseky I.
2012
III. zóna CHKOB, na okraji města v prostoru přecházejícím do lesních ploch
Po podrobném rozboru možného umístění domu na pozemku jsme se s investorem rozhodli pro dům, který bude řešen v jedné kompaktní hmotě s orientací kolmo na vrstevnice, využití rozdílu výšek terénu pro umístění krytého stání pro osobní automobily a zapuštěného suterénu. Použili jsme kompaktní průběžné vikýře (na JZ straně jeden částečně předsazený). Toto řešení nám umožnilo získat bohatě prosvětlené podkrovní místnosti, které jsou téměř bez výškového omezení využití vnitřního prostoru. Sklon střechy hlavního objemu je 45°.

a pobytových místnostech se šikmým stropem musí být nejmenší světlá výška dosažena alespoň nad 1/2 podlahové plochy místnosti. Kromě poetického, romantického prostoru (pro některé z nás) život pod šikminami ve srovnání s plnohodnotným podlažím přináší spíše negativa:

- přehřívání vlastního interiéru v letním období,
- menší užitný prostor,
- menší objem vzduchu - hygienické požadavky (zvláště u ložnic),
- omezené umístění zařízeníových předmětů a nábytku,
- limitované umístění vertikálních i horizontálních komunikací,
- technologicky náročná skladba střešního pláště.

Často rozsáhlý stavební program, při požadovaném zachování poměrů půdorysné stopy a použití „diktovaného“ obytného podkroví, zvětšuje poměr střešních ploch vůči štítům, které nám skýtají možnost umístění klasických vertikálních otvorových výplní (denní osvětlení). Ostatní plochy mimo štítové stěny vyvolávají nutnost distribuce denního osvětlení či větrání ve střešních rovinách. V souladu s výše uvedeným se snažíme pokud možno místo jednotlivých vikýřů či střešních oken navrhovat jejich sdružování, nebo zvýšení pozední stěny

a umístění otvorových výplní v její svislé rovině. Ale domníváme se, že nejlepší varianta je využít plnohodnotné 2. NP a větraný krov s nižším (asi 22°) sklonem, jestliže to situace umožňuje. Výsledná výška hřebene je ve výsledku často nižší než u domu s „tradičním“ (diktovaným) obytným podkrovím s požadovanou střechou. Výsledná forma často odvisí od míry úspěšnosti projednání jednotlivého návrhu s orgánem ochrany přírody.

Architektura mimo centra a v CHKOB

Se souhlasem orgánů ochrany přírody a stavebních úřadů se staví domy nevkusné, bez proporcí, měřítka, často nabubřelé, nelogicky mnohačlenné. Mají však sedlovou střechu s patřičným požadovaným sklonem, vstupem uprostřed delší strany, malými členěnými okny, množstvím malých pitoreskních vikýřů, které zprostředkovávají minimum denního světla, s prkennými štíty (obháňkou, lomenicí), někdy se čtvrtvalbou (kabřincem), nebo i podlomenicí, komínem u hřebene. Esteticky spíše pokulhávají, nejsou-li přímo „invalidní“.

V oblastech mimo tradiční centra brání v prosazování modernějších směrů architektury ze strany investorů limity související s daleko menší osvětlou

na téma architektury vůbec, s malou odvahou, s obavou se odlišit či experimentovat. V chráněné krajinné oblasti navíc přistupuje „poptávka“ orgánu ochrany přírody po tradičním rázu architektury a základních (historických) znacích staveb. V případech, kdy se projednávání vzhledu navrhovaného objektu s dotčenými orgány protahují na neúměrnou dobu, může se architekt absurdně stát (mylně) i „komplikujícím“ článkem záměru investora.

Ochrana přírody a krajiny zcela určitě nestojí na detailech objektu, jako jsou kruhová či hranatá okna nebo strmá sedlová střechu; důležité jsou dobré proporce, vhodné měřítko stavby v rámci širších urbánních vztahů. I dnešní stavby by měly odrážet dobu svého vzniku. Je potřeba stavět domy nejen řemeslně zvládnuté, ale i s přidanou hodnotou, jasnou architekturou, formou a funkcí. Ochrana přírody a jejího rázu (třeba i tradičního) by se měla hlavně zaměřit na omezení nekoordinovaného pronikání stavebních aktivit do volné krajiny.

02 **RD Dolní Paseky I.**
2010
III. zóna CHKOB
Dům je na rozdíl od okolní zástavby orientován souběžně s obslužnou komunikací (po spádnicí), proti které tvoří pohledovou a hlukovou bariéru, stejně jako k severní straně, a uvolňuje tak maximální část pozemku s jižní expozicí s výhledem na nedaleký les. Snažili jsme se vytvořit průběžné vikýře, využít rozdíl výšek terénu pro umístění krytého stání a suterénu, optimalizovat terénní úpravy a přesunuté zeminy. Sklon střechy hlavního objemu je 45°.

03 **RD Horní Paseky II.**
2002
III., později IV. zóna CHKOB
Příklad dvou domů, kde se po velkém úsilí podařilo prosadit objekty s plnohodnotným druhým nadzemním podlažím završené nevyužitým větraným podstřešním prostorem. Valbová střecha má sklon přibližně 22°.

04 **RD Horní Paseky III.**
2008

05 **RD Vidče**
2007
III. zóna CHKOB
Dům na vesnici, klasická sedlová střecha s nasvětlením střešními okny a sdruženým vikýřem. Spojení vlastního rodinného domu a doplňkových staveb do jedné hmoty, která je vzhledem k dané situaci v lokalitě orientována souběžně s vrstevnicemi. Sklon střechy hlavního objemu je 45°.

06 **Obytný soubor RD Dolní Paseky, Rožnov pod Radhoštěm**
2011
IV. zóna CHKOB
Obytný soubor sedmi řadových rodinných domů a osmi rodinných domů. Stavby mají plochou a pultovou střechu.

07 **RD Tylovice**
2009
IV. zóna CHKOB
Soubor objektů RD s pultovými střechami (garáže s dílnou a altánem) vytvářejí vnitřní klidový pobytový dvůr odstíněný od okolních pěších a automobilových komunikací.

09 **Administrativní budova Rožnov pod Radhoštěm**
2008
IV. zóna CHKOB v centrální ploše města
Přestavba části dvojdomu na kanceláře.

08 **RD Frýdlant nad Ostravicí**
2006
Dům je odsunutý od místní komunikace na terénní zlom. Na místě pomyslné uliční čáry (nepředepsané) souběžně s komunikací je umístěna stavba krytého stání se skladem (pohledová a hluková bariéra), která tak se stavbou RD a stávající rekreační chatkou prarodičů vymezuje klidovou soukromou zónu. Pomocí daného urbánního řešení byl vtažen do hry nevyužitý pozemek strmého svahu a uvolnil tak pro rekreaci rovinatou plochu, kde vzniklo streetballové hřiště.

10 **RD Dolní Paseky II.**
2008
Rekonstrukce původní vily od architekta Šlapety. Stavební úpravy, přístavba RD a změna účelu užívání na penzion. Samotný návrh vily pochází z roku 1931. Stavba byla uskutečněna architektem Čestmírem Šlapetou jako stavba rodinného domu MUDr. Oty Winklera v Rožnově pod Radhoštěm. Vhodný příklad z historie se stanovou střechou o mírném sklonu.

11 **Obytný soubor Tylovice**
2012
III. zóna CHKOB
Obytný soubor osmi individuálně stojících rodinných domů s plnohodnotným 2. NP.

12 **Brasserie Avion zahradní restaurace, Rožnov pod Radhoštěm**
2011
IV. zóna CHKOB
Letní zahrádka a dětské hřiště. Vznikl krytý, na světlo bohatý gastro prostor s příznanou dřevěnou nosnou konstrukcí a lehkou „vzdušnou“ polykarbonátovou průsvitnou krytinou.

Zdeněk Trefil:

Lokální kontext a jeho interpretace

Text:
Mgr. Ivana Martišková

* 1967
architekt

Po státní zkoušce na FA VUT Brno absolvoval v letech 1991–1996 odbornou praxi v ateliéru doc. Ing. arch. Jiřího Oplatka v Basileji ve Švýcarsku. V letech 1994–1996 studoval postgraduální program na ETH Curych ve Švýcarsku, v ateliéru prof. Maria Campiho na téma Urbánní projekt. Od roku 1996 do roku 1998 pracoval jako asistent v ateliéru doc. Ing. arch. Jiřího Oplatka na FA VUT Brno, externí spolupráce trvá doposud. V roce 1997 složil autorizační zkoušky do České komory architektů. Od roku 1998, kdy založil vlastní ateliér ve Valašském Meziříčí, provozuje samostatnou praxi.

„.... to nejlepší ještě nepřišlo,“ prohlásil Louis Kahn (1901—1974), jeden z nejvýznamnějších světových architektů 2. poloviny 20. století při diskuzi nad jedním ze svých projektů, „ale pomalu o sobě dává vědět,“ chce se dodat při pohledu na dosavadní realizace valašskomeziříčského rodáka, Ing. arch. Zdeňka Trefila. Právě on dokázal ve Valašském Meziříčí na přelomu 20. a 21. století plynule navázat na architektonicky zdařilou prvorepublikovou periodu, vycházející z tradice zdejší Odborné školy pro zpracování dřeva, na čtyři desítky let však násilně přerušenu 2. světovou válkou a posléze únorovým převratem.

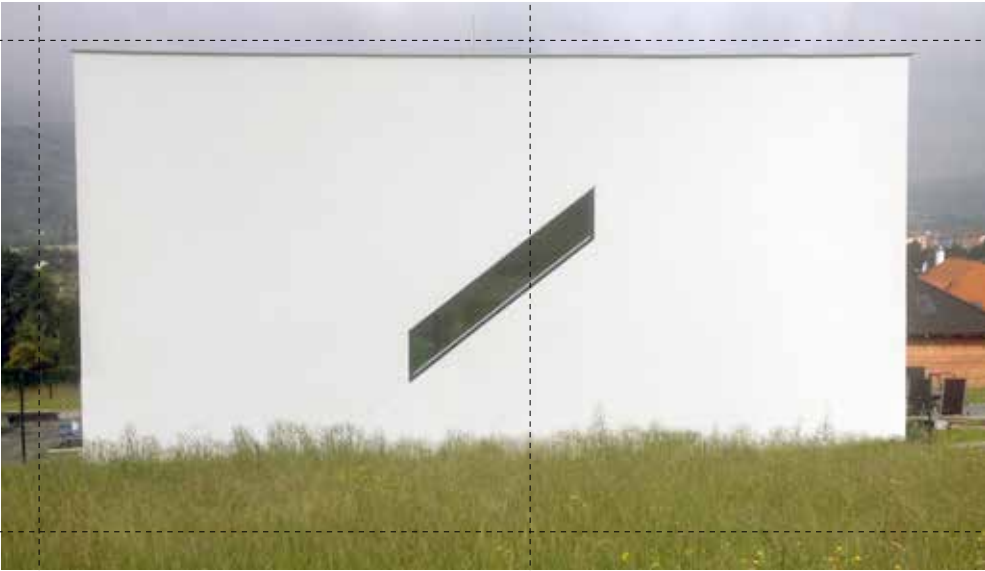
Za významné vzory, které jej ovlivnily v jeho pozdější kariéře architekta, sám považuje Ing. arch. Petra Žerta, učitele na zdejší Střední průmyslové škole stavební, či doc. Ing. arch. Dagmar Glosovou a prof. Ing. arch. Ivan Rullera z brněnské Fakulty architektury. První velké setkání se světem velké architektury přišlo při kolektivní práci na soutěžním návrhu na Československý pavilon Expo 1992 v Seville, který získal III. cenu. S již zmiňovaným prof. Rullerem se setkal znovu v autorském kolektivu v architektonické soutěži na Salesiánskou oratoř v Brně-Žabovřeskách, k jehož kontemplativnímu rozměru došel pod vlivem japonské architektury.

Neocenitelnou životní zkušeností se stal především několikaletý pobyt ve švýcarské kanceláři doc. Ing. arch. J. Oplatka, kdy se mu nesmazatelně vryla do paměti především důvěra, s jakou mu arch. Oplatek svěřoval práci na projektech své architektonické kanceláře. Švýcarští minimalisté, ovlivnění myšlenkami Sol LeWitta, jej naopak ovlivnili svou myšlenkou spolupráce s výtvarníky, kterou sám naplňuje svou spoluprací s Janem Zemánkem. Barokní formování krajiny, určené výraznými architektonickými pohledovými akcenty, stojí v pozadí návrhu pro architektonickou soutěž informačního centra firmy Hebel v Karlsruhe. Dalším z jeho velkých profesních vzorů, Mario Campi, jej vedl postgraduálním studiem ETH v Curychu. Praktickým výstupem studia je zpracovaný urbánní projekt rodného Valašského Meziříčí, zabývající se integrací čtyřproudého průtahu do organismu města. Jiným z témat, řešených v rámci postgraduálního studia v Curychu, byla účast v celošvýcarské realizační soutěži na obnovu povodněmi zničeného centra města Brig (v konkurenci téměř stovky kanceláří získal projekt 5. cenu).

Jak sám říká: „Po návratu do České republiky a složení autorizačních zkoušek v roce 1997 započala tvrdá

konfrontace švýcarských zkušeností s tehdejší realitou v tuzemských podmínkách.“ Počátky jeho působení v rodné zemi tehdy byly spjaty hlavně s prací na projektech v rámci dotačního programu obnovy venkova, spočívající ve zpracovávání urbanistických podkladů strategických lokalit, z nichž pak vzešly první samostatné zakázky, například bytový dům v Jablůnce či úprava prostranství kostela v Životicích u Nového Jičína. Ve Švýcarsku nabyté zkušenosti poprvé uplatnil v novostavbě výrobní haly firmy United Polymers v Hranicích, kdy se díky důvěře investora měl šanci uplatnit v rámci celé realizace projektu – od projektové dokumentace přes autorský a technický dozor v průběhu realizace stavby až po předání hotového díla. Dalším ze svých projektů, přestavby restaurace Valašská koliba v duchu tradiční lidové valašské architektury, se nevědomky dotkl díla jednoho z velkých švýcarských architektů, Petera Zumthora, spolupráci s výtvarníkem, ve Švýcarsku tolik běžnou, si poprvé úspěšně vyzkoušel při soutěži a následně realizaci Památníku holocaustu na nábrežní Bečvy ve Valašském Meziříčí. Spolupráce s novojičínským sochařem Janem Zemánkem úspěšně pokračuje dodnes – přes výtvarné prvky restaurace Snoza, novojičínskou fontánu Pocta Karlu Krylovi, zahradní plastiku vily NN či nejnověji interiérovou

01 **RD Valašské Meziříčí**
projekt 2010, realizace 2012
Projekt ekonomicky úsporného individuálního bydlení pro 4člennou rodinu s důrazem na energeticky efektivní provoz.

realizaci ve vile na Velké Lhotě. Vskutku nadčasově působí realizace Domu na půl cesty II, nositele prestižního ocenění Grand Prix Obce architektů 2005 a citovaného v řadě tuzemských i zahraničních periodik. Jiným z uznání architektovy práce je zařazení vily NN pro soukromého investora do publikace Slavné vily Zlínského kraje. V sousedství obnažených dvorních traktů domů bývalé ulice Študlov ve Valašském Meziříčí je nepřehlédnutelné venkovního posezení restaurace Snoza, pro svůj meditativní rozměr přirovnávané ne neprávem k japonským zenovým zahradám. V témže objektu se dočkaly realizace i interiéry Central baru v II. NP. Ožehavá otázka nedostačujících kapacit zařízení pro bydlení seniorů nalezla řešení v architektonické studii Seniorparku nedaleko centra Valašského Meziříčí, respektující nejnovější trendy a nároky na bydlení pro seniory ve světě.

Za zdařilý dotek s kvalitní prvorepublikovou architekturou Valašského Meziříčí, zmíněnou v úvodu, lze považovat rekonstrukci vily arch. Josefa Misteckého, jednoho z nejvýznamnějších pedagogů zmíněné dřevařské školy. Pomyslnou třešničkou na dortu aktuální tvorby je však realizace velkorysé nekonvenční vily na Velké Lhotě, citlivě zasazené do zvlněné krajiny valašských kopců a zdařile reflektující

nedaleko stojící dřevěný toleranční kostel, o němž jeden ze zdejších farářů, Jan Karafiát, autor knihy Broučci, hovořil jako o „valašské katedrále“. Investorovým záměrem bydlet ve valašském „Tugendhatu“ byl architekt ovlivněn při koncipování interiéru Miesovým „plan libre“, čili volně rozvrženým prostorem s maximálním propojením s exteriérem domu. Poctou geniu loci toho místa je i reflektování duality vápnem bíleného interiéru a černě mořeným dřevem exteriéru již zmíněného kostelíka, který nachází svou odezvu v dřevěném interiéru a celokovové 3D fasádě nově navržené vily.

02 **Dům na půl cesty – bytový dům, Valašské Meziříčí**
projekt 2003, realizace 2005
Projekt bytového domu, oceněný Grand Prix Obce architektů 2005 jako nejlepší novostavba v ČR a 1. cenou v soutěži realizovaných bytových staveb MMR v kategorii „bytový dům“ v roce 2005, k nalezení v celé řadě odborných publikací – Tipologija večstanovanjskih stavb, Architecture V4 a dalších.

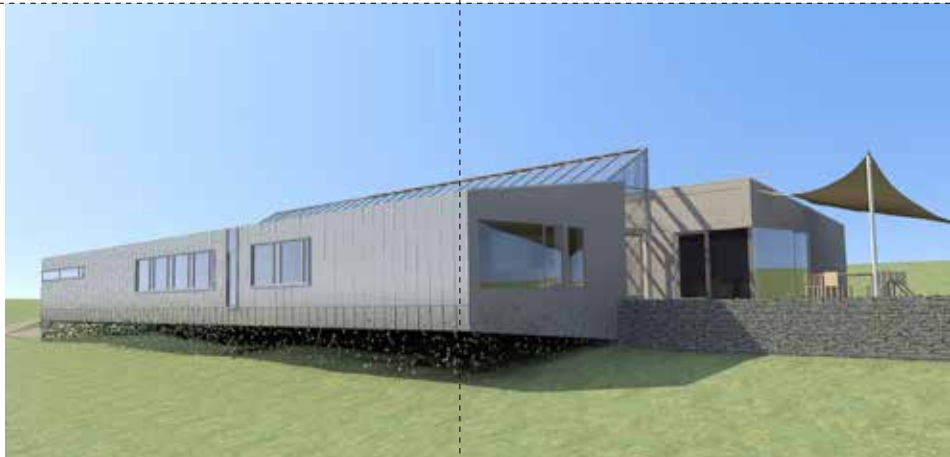
03 **RD v Jarcově**
projekt 2013, realizace 2014–2015
Projekt individuálního ekonomicky efektivního bydlení.

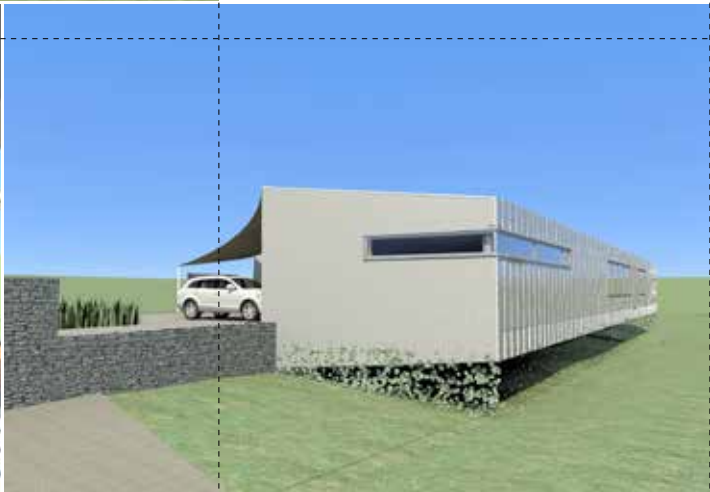
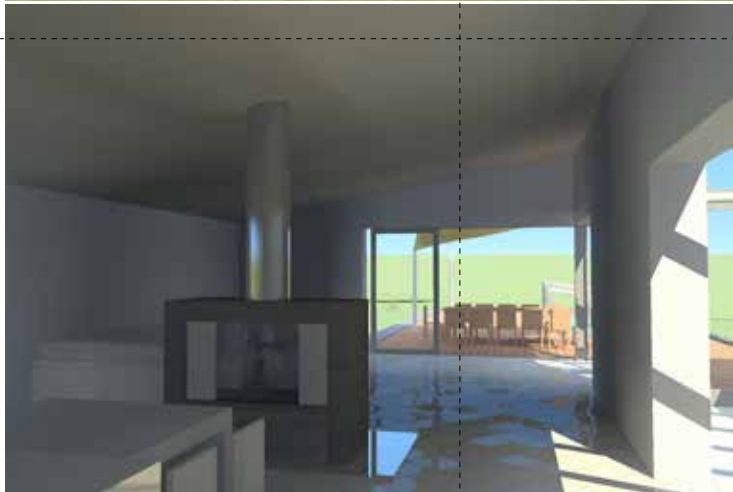
04 **Vila NN Valašské Meziříčí**
projekt 2005, realizace 2007
Projekt jednoúrovňového individuálního bydlení s vysokými nároky na energeticky úsporný provoz, publikovaný v edici „Slavné vily Zlínského kraje“.

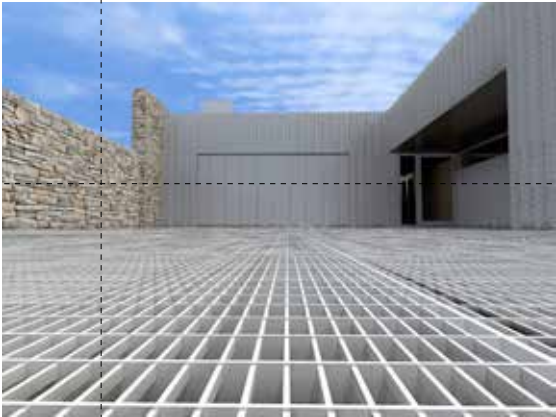
05 **Vila Oznice**
projekt 2012, dosud nerealizováno
Projekt rekreačního bydlení s respektem
k rostlé topografii, užívající kontextuálně
tradiční stavební materiál, zpracovaný ryze
soudobou technologií.

06 **Vila
Rožnov pod Radhoštěm**
projekt 2012, dosud nerealizováno
Projekt individuálního bydlení s nejvyššími
nároky na energeticky úsporný provoz,
architekturu i detail, se stavebně
integrováním solárním systémem.

07 **Vila Velká Lhota**
projekt 2007, v realizaci
(předpokládané dokončení XI. 2013)
Projekt individuálního bydlení s nejvyššími
nároky na energeticky úsporný provoz,
architekturu i detail, interpretující
tradiční lokální kontext ryze soudobými
architektonickými a materiálovými
prostředky.

Tomáš Bindr: „Ochranáři všeho druhu, běžte do háje!“

Nosným tématem Letní školy architektury v Rožnově pod Radhoštěm 2012 je CHKO Beskydy. Na příkladu šesti rodinných domů vyprojektovaných Atelierem 38 nejen v CHKO Beskydy se pokusím ukázat rozdíl ve vnímání krásna rozumem a citem. *Souboj dobra a zla. Odvěký rozpor mezi rozumem (regulativy a jejich vykonavatelé) a duší (tvůrci a jejich výtvoři) je přirozený. Vnímání dobra a zla je relativní a záleží, na které straně barikády stojíme. Bojovat za odstranění barikád je nesmysl, došlo by k porušení rovnováhy.*

01 RD Valašská Bystřice
2001–2003
Rodinný dům v CHKO Beskydy není kopii původních rodinných domů (vždyť způsob života na vesnici se za posledních 70 let radikálně změnil a s ním i potřeby uživatelů). Dům se rozvíjí na několika znacích místní lidové architektury (natočení po vrstevnici, střecha s mělkými volskými oky krytá šindelem, dřevěná přístavba zázemí, dřevo, kámen, otevřené ohniště v téměř „černé kuchyni“), vrůstá do svahu a otevírá se pohledům do údolí.

*1973
architekt, pedagog

V letech 1992 až 1999 vystudoval FA VUT v Brně, členem Akademie architektury byl v období 2008–2011. Od roku 2003 pracuje v Atelieru 38, s. r. o. Externě vyučuje na Fakultě stavební Vysoké školy báňské v Ostravě.

02 RD Chvalíkovice
2002–2007
V druhé polovině 90. let minulého století narychlo vznikaly územní plány obcí. Autorem územních plánů většiny vesnic okolo Opavy byl jediný architekt! Není divu, že textové části ÚP zahrnující prostorové a funkční regulativy byly bez ohledu na místní specifika naprosto stejné. Podobně jako v 70. a 80. letech minulého století, kdy bylo možné na vesnici postavit jen dvoupodlažní dům s rovnou střechou, dnes jsou kvůli regulativům vesnice zamořovány stavbami postkomunistického „folkloru“.
Rodinný dům ve Chvalíkovcích do těchto regulativů nezapadal. Nejdříve nebyl povolen a musel být nakreslen se sedlovou střechou. Poté ho stavební úředníci nechtěli bez střechy zkolaudovat. Když získal několik ocenění a všimla si ho i média, byl bez místního šetření a bez doložení potřebných podkladů zkolaudován.

03 Víkendový dům Osoblažsko
2006–2008
Osoblažsko ve Slezsku, jedna z nejhudších oblastí České republiky spojená s okolním světem pupeční šňůrou úzkorozchodné železnice. Bohem zapomenuté území hospodářských stavení a stodol. A právě na principech a sémantických znacích tohoto stavebního typu vernakulární architektury je postaven koncept víkendového domu – stodoly.
Kamenné pilíře, za kterými je umístěno zázemí domu, definují volné obytné prostory. Obytné prostory se otevírají vertikálně do přiznaného krovu a horizontálně po odsunutí dřevěných posuvných „vrat“ propojují obě strany exteriéru. Krajina tak volně prochází domem. Pohyb domem v podélném směru je rytmizovaný střídáním vertikálních osvětlených prostorů s nepřímo osvětlenými nízkými prostory zázemí. Komprese a dekomprese...
Dům je vzácným příkladem tvorby Atelieru 38, kdy se obě strany barikády shodly na tom, co je dobro a co zlo.

04 **RD Trojanovice**
2010–2012

Obec Trojanovice se nachází v oblasti CHKO Beskydy, v kraji s lokální formou lidové valašské architektury. Prvky valašského stavení lze vyčíst i v prvcích valašského kroje, ošacení pro veškeré práce patřící k životu v podhůří Beskyd. Zdobení okenic, štítu, nábytku bylo úzce spjato se zdobením krojů. Například pojetí střechy jako čepce, vyřezávané prvky štítů evokující krajku je možné vyčíst z dochovaných záznamů o lidové architektuře.

S ohledem na tradiční tvarosloví „valašské chalupy“ byl navržen rodinný dům, který nechce být kopie tradičního valašského domu, ale přejímá jednotlivé charakteristické prvky, artefakty tradiční zástavby. Pracuje s nimi a transformuje je do soudobé podoby moderního rodinného domu. Výrazným architektonickým prvkem je střecha — čepce, která pokrývá objem domu. Transformované zápraží, procházející skrze dům, dělí technickou a obytnou část a v závěru se rozprostře v terasu, z níž se nabízí pohled na nedaleký Radhošť.

05 **RD Salisov**
2012

Osada Salisov je částí města Zlaté Hory v Jeseníkách, je to pohraniční oblast s nostalgií původních stavení. Snahou bylo vytvořit dům, který by odpovídal požadavkům staveb v území CHKO Jeseníky, avšak vyhověl požadavkům investora na moderní bydlení. Dvě věci zdánlivě neslučitelné. Koncept je založen na podřízenosti jedné věci druhé. V exteriéru je charakter rodinného domu inspirován klasickou zástavbou jesenického typu. Užitými principy jsou přísné, pravidelné členění, symetrie a kontrast hlavní dřevěné tmavé hmoty domu a bílých oken. Těmto nastaveným pravidlům, vytvářejícím hmotu domu, je pak podřízen koncept interiéru. Do čistého objemu, vymezeného obvodovou konstrukcí, jsou vsazeny dřevěné nábytkové boxy různých funkcí. Pod nenápadnou slupkou se skrývá pestrý svět různorodých prostorů.

06 **RD Slavkov**
2010–2012

Nově vznikající ulice na okraji obce. Všudypřítomné ve větru se klátící „vangoghovské“ zlaté obilí. Jak má vypadat bydlení na vesnici ve třetím tisíciletí? Co se můžeme naučit od původního způsobu bydlení na vesnici? Co pro něj bylo charakteristické? Neodmyslitelnou součástí byl dvůr. Na něm bosé děti pobíhaly se zvířaty, pralo se tu prádlo, mlátilo obilí, pořádaly se zabíjačky... ze dvora byla přístupna obydlí lidí, zvířat, stodoly, sýpky... dvůr byl prodloužením vnitřních prostorů a zároveň byl spojnicí mezi soukromím obyvatel a veřejným životem vesnice. Na tomto sémantickém znaku je založený koncept domu. Jednoduchá jednopodlažní dynamická hmota domu se většinou svých vnitřních prostorů otevírá do dvora. Interiér si tak při dostatečném proslunění zachovává dostatek soukromí, je pohledově krytý z venku, a naopak si zachovává výhledy do krajiny. Dvůr, exteriér, se stává součástí interiéru a naopak. Dvůr dělí dispozici na klidovou a společenskou část.

Zdeněk Fránek: Neviditelná věž Rožnovská šiška

Text:
Jaromír Sedláč

Neviditelná věž

Není to budova pevně svázaná s jediným místem, není to dům s jasným obsahem. Je to živá myšlenka, která umí cestovat z místa na místo a odhalovat vztahy a interakce mezi objektem a prostředím. Autor se rozhodl zkoumat světlo, formu a prostor ve skutečném měřítku na reálných místech se skutečnými lidmi, kteří na změny „svého“ prostoru živě a bezprostředně reagují. Jde o architektonický experiment. V průběhu experimentu se však může snadno přihodit, že narazíme na zcela nové a nečekané zkušenosti, které původní předpoklady zcela vyvrátí, pozmění či uvedou do nových souvislostí. Povrch věže umí zrcadlit jakékoliv prostředí – přírodu nebo lidské výtvoř. Kouzlo zrcadlení je v tom, co nového nám říká o světě a o nás samých, jaká tajemství nám odkrývá.

Autorova hypotéza spočívá v tom, že dostatečně rozměrné těleso určitých proporcí dokáže převzít díky reflexnímu povrchu vizuální a estetické vlastnosti svého okolí a proměnit je ve vlastní výtvarný jazyk, jenž harmonicky splývá s původním prostředím. Jde o princip mimeze, o podivného cizího vetřelce, který napodobí znaky svého okolí, aby se v něm ukrýl a jaksí rozpustil svůj skutečný tělesný objem – v přírodě

je běžné, že se živočich nebo rostlina skrývá a maskuje – otázkou je, zda žije v symbióze, nebo parazituje na svém hostiteli. Symbiotické organismy jsou často prospěšné, umí spolupracovat a často jsou začleněny do organismu jako jeho součást a nijak mu neškodí. Je však to, oč Fránkovi jde, pouhá kamufláž? Nikoli. Skutečnost odhaluje něco jiného – právě zrcadlení, reflexe a práce s okolím je to, co dodává objektu věže dráždivost a vyhrocuje napětí mezi povrchem a zdánlivou nepřístupností – záhadností – jejího obsahu. Proč? Zřejmě proto, abychom nad nimi přemýšleli a vše viděli v jiném zorném úhlu, nebo abychom naopak nepřemýšleli a poddali se fantazii a vlastním emocím. Historický dům je v běžném pohledu stále „jen“ domem, v pokřiveném odraze se stává živoucí, pohyblivou – až tekutou strukturou. V prostředí historického náměstí Litomyšle pracuje Zdeněk Fránek s celými staletími stavebních dějin tohoto místa, s tradicí města, geniem loci, architekturou a obyvateli jako součástí svého záměru.

Magické zrcadlo je termín známý od dob řecké a římské antiky. Lesklý kovový předmět, například bronzový kotel, se používal k věštění v průběhu chrámových mystérií. Kovové zrcadlo z leštěného bronzu nebo stříbra bylo užíváno mnohem dříve než dnes

*1961
architekt, pedagog, děkan FUA TUL

Po studiích na Fakultě architektury VUT v Brně působil v letech 1986–1989 v ÚHA Blansko, v roce 1989 založil firmu Zdeněk Fránek architect & associates. Jako pedagog působil v letech 1994–1996 na FA VUT Brno (externí přednášející), 2008–2009 na VŠB Ostrava, 2011–2012 na ARCHIP Praha a od roku 2006 na TUL. Habilitoval v roce 2008 na AVU v Praze, v roce 2011 absolvoval profesorské řízení na VŠUP Praha a od roku je děkanem Fakulty umění a architektury na Technické univerzitě Liberec. Přednášel pro odborníky a studenty na univerzitách v ČR – AVU, VŠUP, ČVUT, KU, VUT Brno, VŠB Ostrava, UTB Zlín a dalších. V zahraničí přednášel mj. na univerzitách v Gentu, Utrechtu, Hildesheimu, New Delhi. V současné době se věnuje projekční, publikační a pedagogické činnosti doma i v zahraničí.

01 Neviditelná věž
2012
Litomyšl

běžné zrcadlo skleněné. Zakřivený povrch objektu přitom umí víc než stroze reprodukovat obraz svého okolí. Podřizuje prostředí sérii tvarových, prostorových a světelných deformací, které narušují tradiční a běžné vidění prostoru, lineární perspektivu, a současně dovolují zcela odlišné vnímání, závislé na tom, jak se divák pohybuje a jak se mění osvětlení během dne a noci.

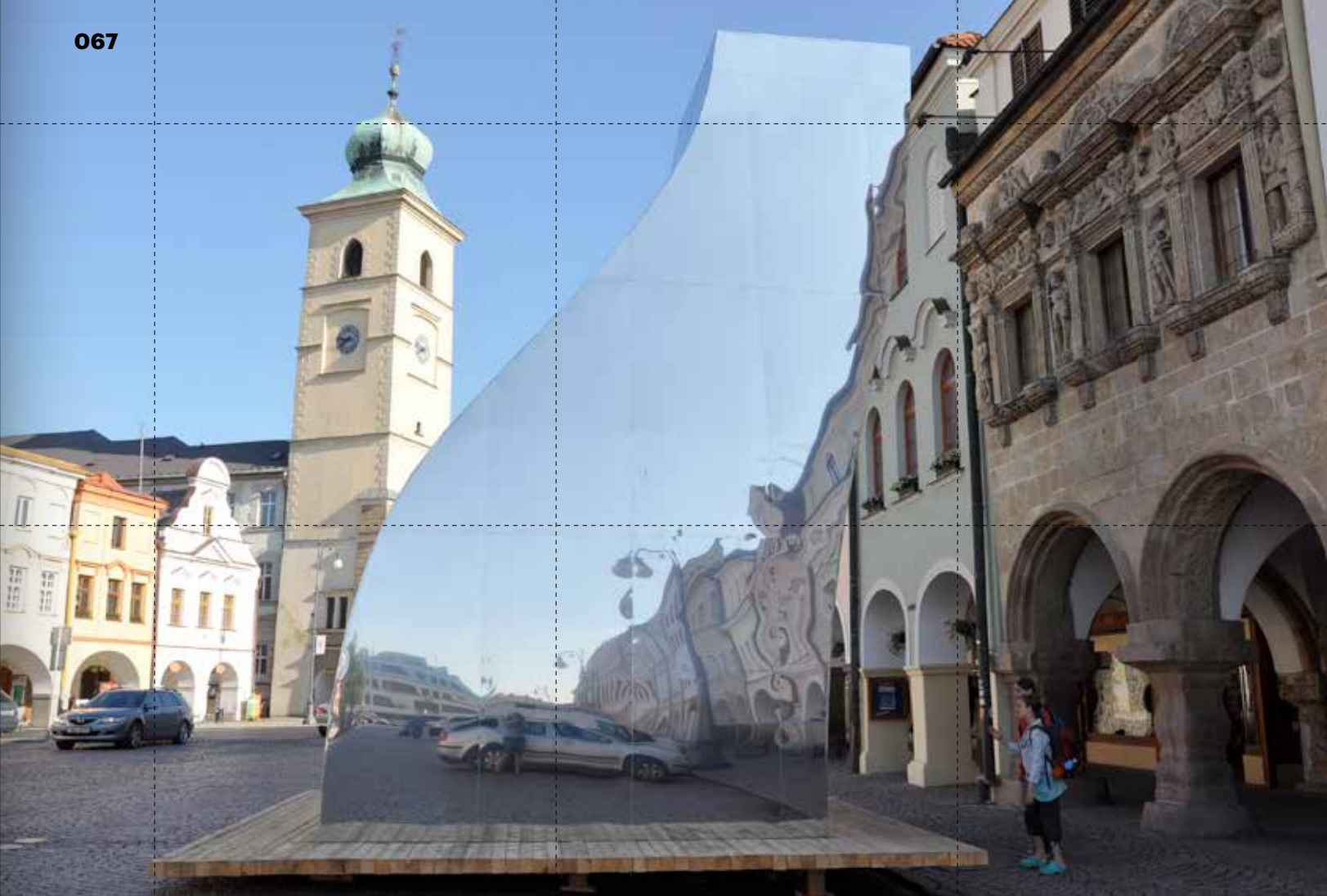
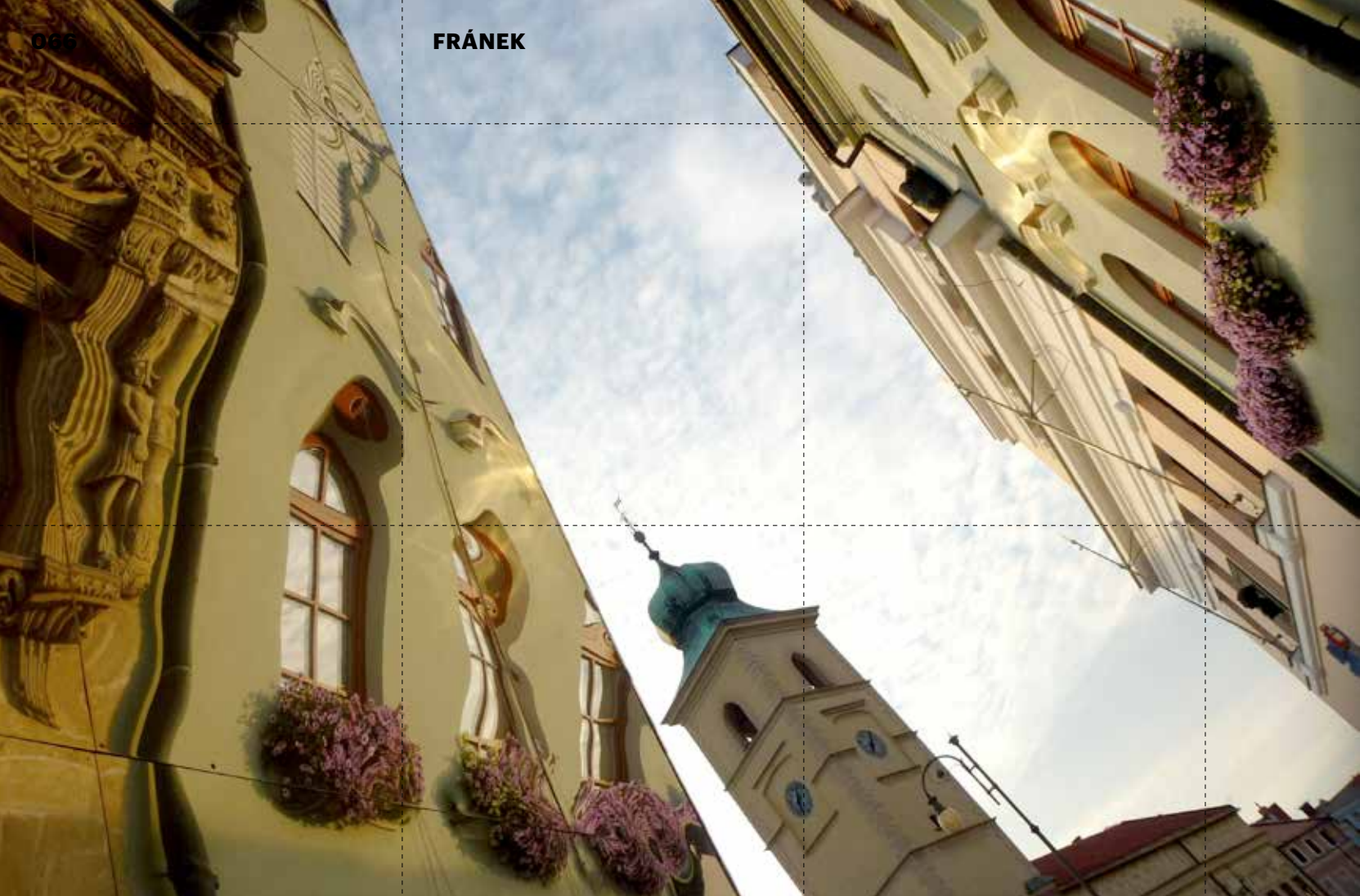
Otázka je, zda jde o pouhou hru, deformaci obrazu okolního prostoru, směšné a pitoreskní pokřivení, nebo zda to, co se odehrává na povrchu věže, tvoří novou a dynamickou výpověď o světě. Odpověď spočívá v tom, nakolik nám dokáže nový pohled na realitu přinést nové a dosud netušené zážitky, vníknout pod zdánlivě samozřejmý povrch viděného.

Na holandských barokních zátiších je někdy určitá část interiéru – například okno – namalována v odraze na povrchu kulaté lesklé vázy nebo džbánu. Tím nám reflex odhaluje část dávno minulého světa, která leží mimo zorné pole umělce a na obraze nemohla být jinak vůbec zachycena. Lineární perspektiva je intelektuální konstrukce, sloužící ke zvládnutí technických problémů civilizace, avšak zdaleka není jediným možným pohledem na reálný svět.

Vždyť lidské oko je v podstatě koule a čočka i sítnice jsou zakřivené, takže ve skutečnosti vidíme i rovné hrany jako mírné křivky, zatímco náš mozek si perspektivu narovná a vnímání vlastně idealizuje, abychom se v prostoru dokázali správně orientovat, odhadovat směry a vzdálenosti. Rovněž tak objektiv fotoaparátů a kamer tvoří zakřivené čočky, takže výsledná perspektiva snímku není nikdy zcela dokonalá.

Co je vlastně obsahem věže? Může být chatou v přírodě, na mýtině v lese, v ovocném sadu, v horách mezi skalami, bude realizována jako pozorovatelná ptáků na břehu jezera – zkrátka všude tam, kde by člověk rád pobýval v bezpečí před nepřízní živlů; plášť domu by zrcadlil okolní přírodu. Díváme se na krajinu a vidíme vodní plochu, klidnou hladinu – ta zrcadlí krajinu a nebe a dodává jim další rozměr – poezii a hloubku. Najednou na rybníku přistane kachna a vytvoří jemné vlnky – náhle se obraz mění a deformuje, díváme se a baví nás to... Podobně pracuje plášť věže s odrazy světa.

Jsou navrženy dvojice věží, které spolu utvářejí kompozice jako dvě živé lidské postavy. Dokážeme si představit celé stádečko věží,

rozesetých mezi stromy na břehu řeky. Uzavřenost objektu připomíná také něco zcela jiného: památník. Můžeme si představit podobný objekt jako důstojnou hrobku, zrcadlící krajinu hřbitova. Věž s rozhlednou na výšině jako vzpomínku na dávnou bitvu – uvnitř bychom umístili pamětní nápisy a vystoupali vzhůru k výhledu na bojiště a do krajiny. Také můžeme tímto objektem sestoupit do hlubin, do útrob země. Byl by to krásný vstup do jeskynního labyrintu, do starého stříbrného dolu nebo historického podzemí.

Experiment přinesl své ovoce a odhalil překvapující rozdíl: výtvary lidských rukou – staré budovy a město, získávají v kontaktu s věží nový dynamický akcent, ožívají v nečekaných vztazích a nových proporcích, odkládají svoji všední tvář a získávají psychologický rozměr. Dokážou překvapit, nadchnout, pobavit i pobouřit – vyvolávají okamžité silné emoce. Naproti tomu příroda – nebe, oblaka, stromy a krajina – se vláčné a přímýkavě poddávají odrazům s uklidňující jistotou.

02 Kongresový sál
v Rožnově pod Radhoštěm
2011

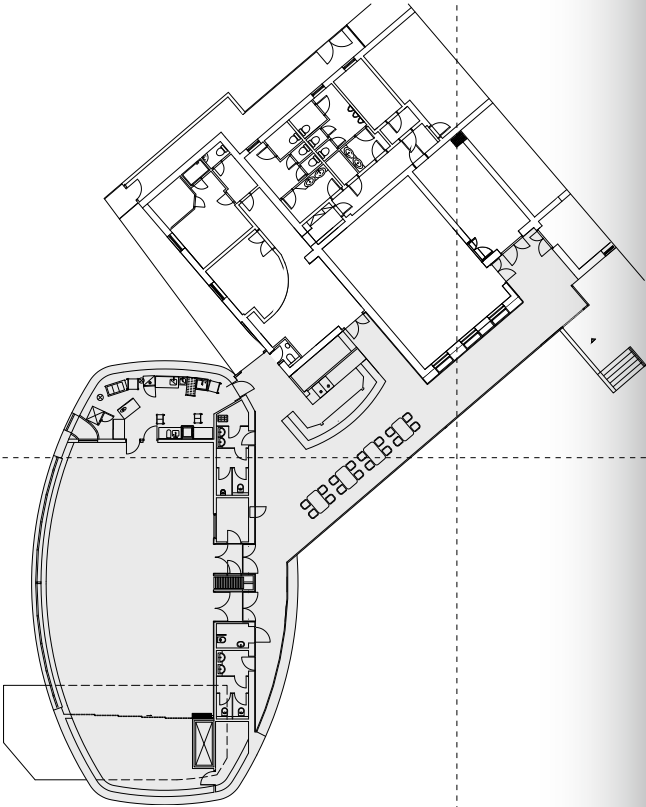
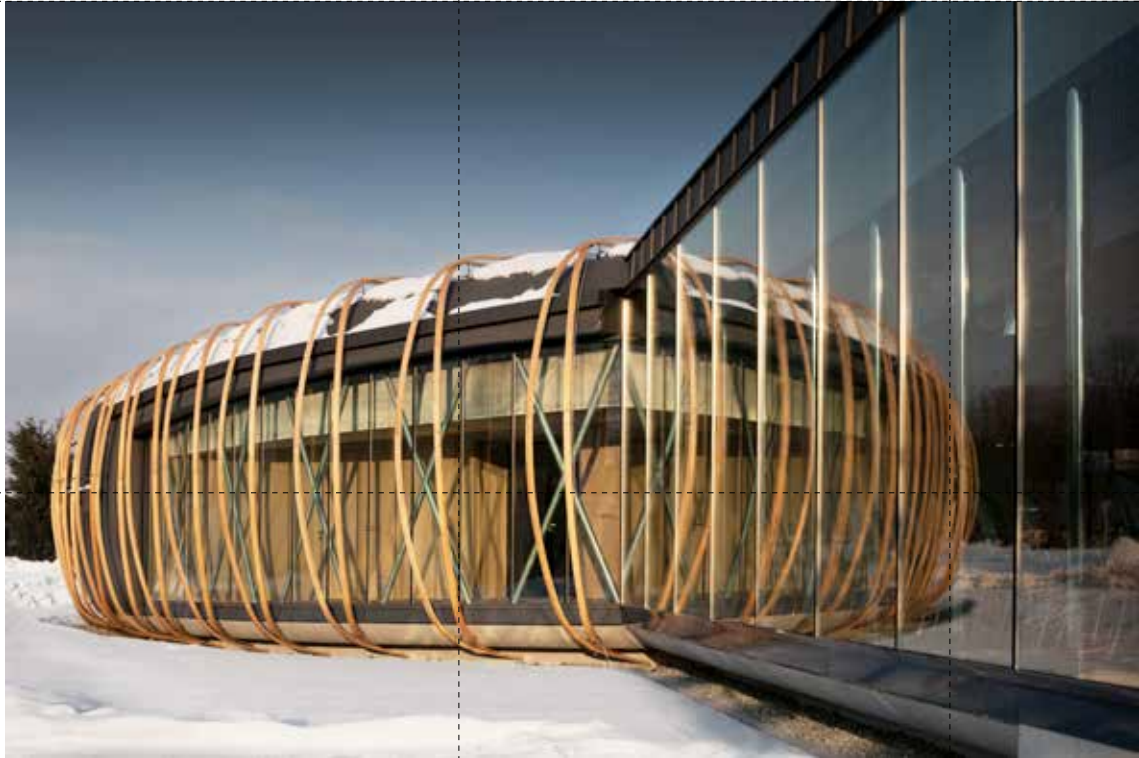
klient: Hotel Eroplán, a. s.
dodavatel: Pozimos, s. r. o.
plocha pozemku: 2665 m²
zastavěná plocha: 516 m²
obestavěný prostor: 3200 m³
projekt: 2010
realizace: 2010–2011
náklady: 40 mil. Kč

Text:
Petr Volf

Rožnovská šiška

Aerodynamický, až futuristicky působící objekt, jehož hlavní osa je orientována v severojižním směru, se nachází v oblasti s výraznou lokální architekturou. Rožnov pod Radoštěm je město proslavené především svým skanzenem, největším v České republice. Nový kongresový sál hotelu Eroplán leží pouze několik stovek metrů vzdušnou čarou od Valašské dědiny, v níž jsou soustředěny rázovité stavby z Rožnova i okolí. Na nedalekém Karlově kopci ve stejnou dobu vyrostla dřevěná rozhledna podle původního plánu slovenského architekta Dušana Jurkoviče, který na nedalekých Pustevnách na konci devatenáctého století navrhl rázovité stavby, dnes národní kulturní památky.

Kongresový sál byl pojat jako přístavba k hotelu Eroplán nacházejícímu se na východním konci Rožnova, na pravém břehu řeky Bečvy. Architektu Zdeňku Fránkovi se na velmi konvenční architekturu hotelu podařilo hladce navázat – a to přes to, že na první pohled jde o extravagantní novotvar podobající se šišce (ostatně tak si jej místní už během výstavby pojmenovali). Pro své organické tvarosloví nicméně využívá původní technologie ve spojení s tradičními stavebními postupy. Stavba je zděná, v kombinaci s pohledovým

železobetonem ve spodní části. Krov je celodřevěný a nová „budova“ je opásána a částečně obložena dřevěnými prvky, které nesou i část chodby. Veškeré dřevo bylo upraveno pouze lněným olejem.

„Kontext příliš neřeším, protože chci vždycky přijít s něčím, co je v daném místě nevidané,“ říká Zdeněk Fránek. „Ale o to více se snažím, aby byly moje domy co nejdokonaleji osazené na terén, pečlivě sleduji to, jak na něj navazují. To je pro mě naprosto zásadní. Samozřejmě si všímám, jak se v místě staví, ale ani ne tak proto, aby se to tam hodilo, ale aby to bylo dostupné a levné a bylo to z lokálního materiálu, který se nemusí přivážet z dálky.“ Pokud architekt Fránek při navrhování kongresového sálu sledoval nějaké lokální souvislosti, pak je uplatnil při jeho vnější úpravě, když jej „opletl“ výraznými dřevěnými pruhy, jako když místní košíkáři ve skanzenu předvádějí svoji zručnost. Připomínku zdejších obvyklých řemesel představují také prostorová svítidla složená z drátů, která osvětlují restauraci „šišky“.

Ladislav Kuba

Tomáš Pilař:

Víceúčelové

kulturní centrum

Rožnov pod

Radhoštěm

*1964
architekt

Ladislav Kuba absolvoval AVU v Praze, školu architektury prof. Ing. arch. Emila Přikryla. Od roku 1998 působí v ateliéru Kuba & Pilař architekti.

* 1963
architekt

Tomáš Pilař je absolvent Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Od roku 1998 působí v ateliéru Kuba & Pilař architekti.

01 **Víceúčelové kulturní centrum
Rožnov pod Radhoštěm**
2009
soutěžní návrh

Urbanistická koncepce

Zásadní otázkou, na kterou jsme hledali odpověď, byla volba hmotového řešení návrhu. Největší význam přikládáme vhodnému měřítku budovy ve vztahu k místu a okolní zástavbě. Poměrně obsáhlý stavební program, požadované provozní propojení všech částí stavby a plánovaná etapizace výstavby pak vedou k příliš velké hmotě stavby, která působí v daném prostředí cize a neprostopně. To bylo důvodem, proč jsme se rozhodli měřítko nadzemních objektů rozmělnit na čtyři hmoty, které vytvářejí volnou kompozici, v níž může objekt knihovny (2. etapa) chybět. Jednotlivé objekty se samostatnými vstupy – velký sál, malý sál, výstavní síň a knihovna – mohou fungovat zcela nezávisle na sobě, nebo naopak využívat propojení a společného zázemí pod úrovní terénu. Mezi stavbami tak vzniká na úrovni terénu komorní prostor náměstí s uličkami, které v letním období slouží při kulturních akcích jako rozptylová plocha s letní kavárnou, kde mohou být instalovány sochy a objekty nebo se mohou konat kulturní akce.

Architektonické řešení

Vzájemným pootočením hmot sálů a knihovny vzniká natolik zajímavý prostor, že je možno jednotlivé objekty pojednat stručně geometricky a velmi lapidárně. Jednotlivé kubusy s odlišnou náplní jsou orientovány do středu náměstí a jejich hlavní prostory jsou situovány na úrovni terénu. Objekty jsou propojeny pod plochou náměstí společným foyer, kde jsou umístěny toalety, šatna, bar, přednáškový sál a prodejna. Foyer je prosvětleno otvory vertikálních komunikací. V návaznosti na sály jsou v suterénu umístěny šatny účinkujících, technické zázemí a zázemí knihovny.

Objekt velkého sálu je největší hmotou uskupení. Výška budovy je dána požadavkem na výšku provaziště. Ve vstupní části je objekt čtyřpodlažní – v přízemí předsálí, ve 2. NP galerie sálu a ve 3. a 4. NP jsou umístěny kancelářské provozy kulturního centra. Uvnitř hmoty je na úrovni 3. NP atrium, do kterého jsou orientovány kanceláře a ubytovací pokoje.

Objekt malého sálu má dvě nadzemní podlaží – malý sál je na úrovni terénu, nad ním ve 2. NP je umístěna klubovna s příslušenstvím. V suterénu je pod sálem zázemí šaten pro účinkující.

Objekt výstavního sálu je situován při ulici Bezručova a má jedno nadzemní podlaží. Prostor je galerií propojen do suterénu. Příslušenství sálu je umístěno v jeho zadní části.

Knihovna je samostatnou stavební etapou, s ostatními prostory VKC je propojen na úrovni suterénu, kde je umístěna šatna návštěvníků, PC učebna, knihařská dílna, technické zázemí knihovny a sklad knih s kompaktními regály. Přednáškový sál je umístěn v prostoru společného foyer. Objekt má 3 nadzemní podlaží. Na úrovni 1. NP jsou vstupní hala s centrálním výpůjčním pultem, čítárna a oddělení pro děti. Ve 2. NP je umístěno oddělení pro dospělé s volným výběrem knih. Ve 3. NP jsou situovány hudební oddělení, klidová studovna a kanceláře knihovníků.

Konstrukce a materiály

Z mnoha uvažovaných materiálových variant vnějšího opláštění fasád jsme zvolili korodovaný ocelový plech, který je dekorativně perforován otvory různých tvarů odlišně použitých na jednotlivých objektech (knihovna – trojhrany, výstavní síň – srdíčka, klubovna – kytičky, velký sál – kolečka). Tato dekorace zjemňuje ocelový povrch a hravě odkazuje na tradiční zdobnost lidové architektury Valašska. V prosklených částech fasád je perforace zahuštěna a umožňuje přirozené osvětlení a vizuální kontakt s okolím. Plocha náměstí mezi objekty je z hlazeného betonu, který časem získá rezavou patinu. Konstrukce suterénních prostor je provedena z monolitického vodostavebního betonu, nosnou konstrukci nadzemních částí staveb tvoří monolitický beton se zateplením z vnější strany konstrukce, případně kombinace monolitických stropních desek s cihelnými stěnami.

Dopravní řešení

Dopravní napojení a zásobování objektu je řešeno ze severní strany prostřednictvím stávající obslužné komunikace, na jižní straně areálu navrhujeme stávající komunikaci zrušit. Požadavky dopravy v klidu pro výstavbu kulturního centra a knihovny v Rožnově

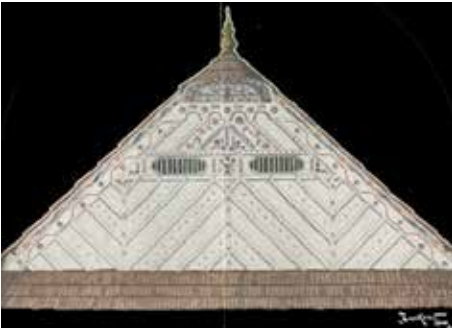
pod Radhoštěm jsou řešeny podle ČSN 73 6110 Projektování místních komunikací pro uvažovaný stupeň automobilizace 1 : 2,5, stavbu ve městě do 50 000 obyvatel s nízkou kvalitou obsluhy MHD (součinitel redukce počtu stání 1,0) a následující kapacity objektů:

- a) kulturní centrum
 - velký sál + malý sál: 450 míst k sezení, 113 stání
 - kavárna: cca 50 m², 6 stání
 - výstavní sál: 200 m², 4 stání
 - ubytování účinkujících: 4 lůžka, 2 stání
 - zaměstnanci: 25 osob, 6 stání
- b) knihovna
 - plocha pro veřejnost: 1 100 m², 55 stání
 - přednáškový sál: 70 míst k sezení, 23 stání
 - zaměstnanci: 12 osob, 3 stání

Celkový požadovaný počet stání pro kulturní centrum a knihovnu: 212 stání. Při předpokladu současného provozu obou sálů je maximální současná potřebná kapacita parkovacích stání ve večerních hodinách 113 + 2 zaměstnanci = 115 stání.

Inspirační zdroje:

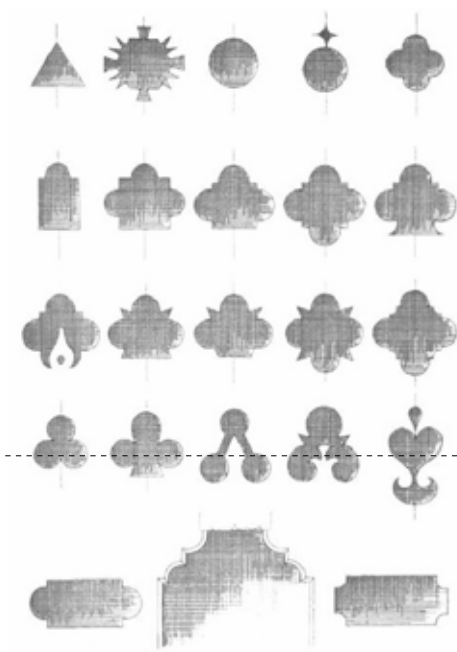
Dřevěný malovaný štít na Valašsku

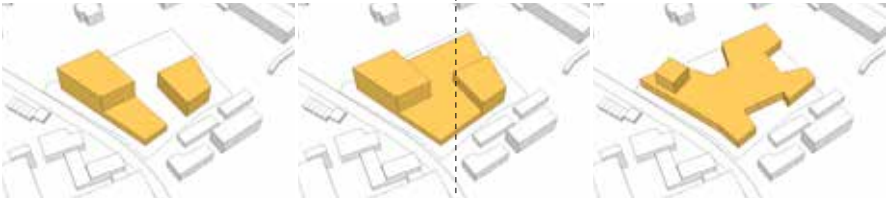
Základní lidové ornamentální prvky na Valašsku

Různé druhy výřezů na štítech valašských domů

Vývojové varianty

Vzhledem k potřebě zachování parkové zeleně v okolí navržené stavby, nepokládáme za vhodné veškeré potřeby parkovacích stání řešit na terénu. Proto navrhujeme větší část v počtu 51 parkovacích stání umístit na terén a část v počtu 34 parkovacích stání pod terénem. Zbývající potřeba 30 stání bude řešena ve večerních hodinách u polikliniky v blízkém okolí. Suterénní parking je navržen tak, aby jej bylo možno realizovat v samostatné etapě výstavby, případně nerealizovat vůbec, pokud by bylo možno v případě uvažované výstavby obchodního centra na protější straně ulice Bezručova využít částečně tato parkovací stání.

Technické sítě

Předběžně je uvažováno s napojením stavby na inženýrské sítě následujícím způsobem:

- Vodovod: stavba bude připojena na veřejný vodovod DN 125 v ulici Bezručova. Vodovod DN 80, který se nachází na pozemku stavby, bude přeložen.
- Kanalizace: předpokládá se připojení na kanalizaci v ulici Bezručova. Kanalizace DN 300, která prochází pozemkem stavby, bude upravena, aby nebyla v kolizi s plánovanou výstavbou.

– Zásobování teplem: stavba bude napojena na teplovod nacházející se na pozemku stavby. Vzhledem ke zpracované energetické koncepci města se tudíž předpokládá napojení na toto centrální vytápění. Současně bude nutné stávající horkovod v úseku, který bude dotčený výstavbou, přeložit.

– Plynovod: na pozemku se nachází NTL plynovod se stávající přípojkou pro kino. V dalších stupních projektu bude posouzeno, zda bude stávající přípojka využita i pro stavbu VKC.

– Elektrický proud: stavba bude připojena způsobem, který bude dohodnut se správcem sítě (ČEZ Distribuce, a. s.). Zároveň budou přeloženy či upraveny stávající sítě, které pozemkem stavby procházejí a budou dotčeny plánovanou stavbou.

– Slaboproudé sítě: na SLP sítě (telefon, internet) bude provedeno připojení podle požadavků investora. V blízkosti se nachází zemní kabel Telefonica O₂.

Etapizace výstavby

Vzhledem k charakteru zvoleného hmotového řešení stavby je možné rozdělit stavbu na dvě etapy, jak je navrženo, eventuálně analogicky na tři nebo čtyři etapy podle potřeby investora. Samostatnou částí je suterénní parking, který může a nemusí být realizován.

Struktura tradiční zástavby na Valašsku spočívající v oddělení jednotlivých funkcí do samostatných objektů (obrázky: Velké Karlovice – Podtátě)

Jan Hendrych: Zkušenosti z realizací staveb v Chráněné krajinné oblasti Lužické hory a Šumava

Dům v horách v Horní Světlé pod Luží

Krajina Lužických hor je typická svou rozmanitostí. Čedičové a znělcové kupy zvedající se z luk se střídají s bizarními tvary pískovcových skal, souvislé lesy přecházejí v pestré podhorské louky s remízky, mezemi a solitéry stromů. Je to kulturní krajina nesoucí stopy po staletí trvajícího hospodaření. Vesnická zástavba je převážně soustředěna do táhlých celků podél cest a potoků. Na mnoha místech se zachovala typická lužická architektura podstávkových a hrázděných domů, kde obytné přízemí bývalo roubené a hospodářská část kamenná nebo zděná. Používaly se místní materiály, dřevo, pískovec a čedič, jílové sušené cihly na vyzdívký hrázděných konstrukcí, jako krytina břidlice, ta bývala použita i na obklady štítů, které byly často velmi dekorativní. Lužické hory byly vyhlášeny Chráněnou krajinnou oblastí v roce 1976.

Horní Světlá je podhorská vesnička na úpatí Luže, nejvyšší hory Lužických hor. Místo pro novostavbu rodinného domu je na otevřené, k jihu se svažující louce, ve skupině tradičních roubených domů rozmístěných podél úzké cesty. Místo je jedinečné svým rozhledem, desítky kilometrů daleko do kraje jsou vidět kopce a otevřená krajina pod horizontem.

Pro návrh domu kromě naplnění představ investora bylo v daném místě zásadní podstoupit jednání a schválení konceptu – studie na Správě Chráněné krajinné oblasti Lužické hory v Jablonném v Podještědí. Pozemek se nachází ve II. zóně, kde téměř není možno stavět. Nicméně v CHKO existují obecné podmínky pro výstavbu, které by stavebník podle představ úředníků měl dodržet. Seznam podrobně popisuje každou část stavby (tvar půdorysu, výšku stavby, konstrukci, použité materiály, ale i velikosti a členění oken, barvy a povrchy omítek, dřevěných částí, kladení dřevěných obkladů a trámů atd.). Důsledné dodržení těchto podmínek znamená v praxi výstavbu napodobenin roubených chalup, bez ohledu na to, že se zásadně proměnily stavební principy, konstrukce, parametry staveb, architektonické a funkční požadavky a v neposlední řadě způsob života. Jestliže mnohé z podmínek lze bez problémů akceptovat (požadovaný poměr stran půdorysu – obdélník 1:2, respektování principů okolní zástavby, použití přírodních materiálů, symetrické sedlové střechy...), pak je mnoho omezujících podmínek, o nichž je možno a potřeba diskutovat, chceme-li navrhnout stavbu, která naplní současné trendy bydlení a jejíž výraz bude odpovídat době vzniku. Návrh domu byl v jednotlivých etapách průběžně

*1951
architekt, pedagog

Po studiu architektury na stavební fakultě ČVUT a AVU v Praze, doplněném studijním pobytem v belgických Antverpách, nastoupil v roce 1973 do Sportprojektu Praha, poté pracoval v letech 1979–1992 v Krajském projektovém ústavu Praha. V roce 1992 založil vlastní architektonický ateliér ARC PROJEKT. V roce 1995 se stal odborným asistentem na nově založené Fakultě umění a architektury na Technické univerzitě v Liberci, kde působí dodnes – od roku 2007 jako vedoucí Ateliéru architektonické tvorby.

konzultován s pracovníkem Správy CHKO dr. Růžičkou. Studie respektovala podle nás základní a podstatné podmínky, tvar půdorysu, sedlovou střechu, použité materiály a umístění domu a hospodářského objektu na pozemku ve vztahu k sousedním domům a formě zástavby ve vesnici. Problém nastal při posuzování velikosti, členění a barevnosti oken a dveří, dále pak vertikálního směru kladení dřevěných obkladů trámkové konstrukce domu. Diskuze trvaly několik měsíců, jednotlivé varianty jsme dokládali na vizualizacích, pohledech, obě strany chvílemi až vášnivě obhajovaly svá stanoviska, vysvětlovali jsme si podstatu a důvody. Nakonec se povedlo obhájit prvotní návrh, se kterým nás při prvním sezení „vyhodili“, ale trpělivost, předkládání argumentů a oboustranná snaha o pochopení měla úspěch. Vlastně s odstupem času na ta sezení a diskuze vzpomínám rád, bylo to poučné pro obě strany, získali jsme k sobě navzájem respekt a posléze jsme diskutovali nejen o jednom návrhu, ale i o obecnějších věcech, o problematice krajiny, architektury, ochraně přírody...

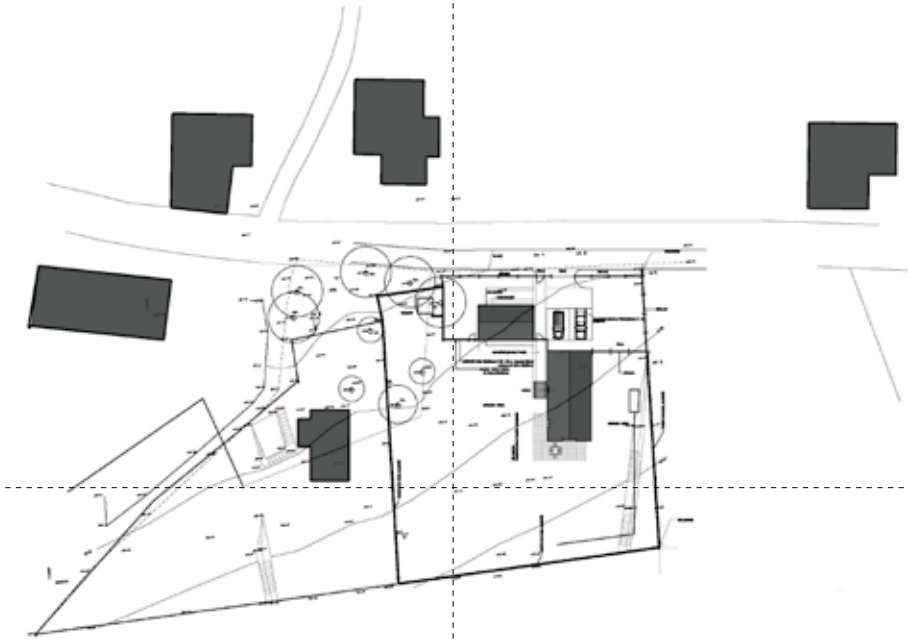
Rodinný dům a přilehlý hospodářský objekt tvoří půdorysně sestavu do L. Hospodářský objekt je delší stranou rovnoběžný s veřejnou cestou, vytváří tak přirozenou clonu k cestě a okolní

01 Dům v horách
v Horní Světlé pod Luží
2008
ARC PROJEKT
– Hendrych, Dvořáčková, Veselá

zástavbě, podélná osa domu je směru sever–jih, dům je k cestě kolmý a je orientován třemi stranami do volného prostoru, osluněného a s jedinečnou vyhlídkou, směrem severním se uzavírá. Podobně je orientována většina sousedních domů.

Orientace domu k vyhlídkám do krajiny a světovým stranám se promítla do prostorového řešení interiéru. Jestliže dům svým tvarem, měřítkem a proporcemi respektuje principy lužického obytného domu, pak členěním fasád a zejména vnitřním uspořádáním se projevuje současně. Kouzlo domu je uvnitř, jednotlivé prostory a obě úrovně se opticky propojují a prostorově prolínají a spojuje je centrální těleso krbu, kolem kterého se vine schodiště. Je to symbol a zdroj tepla a pohody. V interiéru jsou stěny obloženy palubkami na sraz s bílou lazurou, stěny si zachovávají jemnou strukturu dřeva a přitom jsou neutrální, dávají vyniknout šedomodrým ráám oken, které rámuji pohledy do krajiny jako obrazy, a temně šedému tělesu krbu, kolem kterého se vnitřní prostor otáčí.

02 Horská bouda
v Dobřemělicích na Šumavě
2006
ARC PROJEKT – Hendrych

**Horská bouda v Dobřemělicích
na Šumavě**

Dům je postaven na místě dávno zbořené chalupy ve skupině původních stavení na konci úzké příjezdové silničky, na malé návsi. Severní svah, 800 m. n. m., konec světa s drsným podnebím, severními a západními větry a vyhlídkou daleko do kraje. Dům pro čtyři osoby – útočiště a základna pro cesty pěšky, na kole a na lyžích, chráněné teplé místo, kam se lze vrátet a kde je útulno.

Projekt i realizace vznikaly ve vzácném souznění s investorem, jediné omezení bylo, že dům má být co nejlevnější. Začal vznikat koncept kompaktního domu, který má jednoduchou formu seříznutého hranolu krytého pultovou střechou, tři strany domu jsou prořezány malými okny a pouze na jihovýchod je obytný prostor v přízemí otevřen do zahrady velkými okny, která jsou opatřena posuvnými okenicemi (v době nepřítomnosti majitelů jsou okna zakryta a objekt se mění v kompaktní hmotu). Tvar a měřítko domu vycházely z drobných doplňkových staveb na vesnicích (kůlny, seníky, chlívký), které svou velikostí doplňují měřítko chalup.

Tvar a forma domu byly diskutovány na CHKO Šumava, v obci a vyjadřovala se i různá občanská sdružení. Postupně byly akceptovány velikost, materiál, barevnost, umístění na pozemku, jen nad pultovou střechou a jejím sklonem se vše zadrhlo. Původně byl sklon střechy asi 20°, celá stavba byla vyváženější, ale požadavek byl striktní, sklon musí být minimálně 30°.

Kostra domu je tvořena racionální rámovou dřevěnou konstrukcí v modulu 900 mm, která prostupuje interiérem a částečně exteriérem. Konstrukce je zvenku kryta svisle kladenými palubkami, patro je přesazeno. Palubky postupně stárnou a dům pomalu splývá s okolím. Vnitřní povrchy stěn jsou v kombinaci vodorovně kladených palubek na sraz v podkroví a OSB desek v přízemí. Interiér je v podkroví rozdělen na jižní ložnici a severní ložnici s vyhlídkovou galerií – pracovním a přístupem na venkovní ochoz. Obě části jsou v podkroví spojené mostem navazujícím na schodiště, obytný prostor v přízemí se otevírá až do střechy a vizuálně propojuje všechny hlavní prostory domu.

Zajímavé bylo sledovat reakce místních obyvatel, od prvotní nedůvěry k výrazu domu – zdál se příliš „nový“ – se postupně jejich vztah měnil. S pýchou mi vyprávěli, jak po silničce, kde se stěží vyhnou dvě osobní auta, přijel autobus plný Japonců, ti vyskákali a ze všech stran dům fotili. Ještě při kolaudaci došlo k vášnivé debatě mezi úředníky. Avšak dům se stal součástí vesničky a poskytuje svým obyvatelům zázemí pro nejrozličnější aktivity a také klid a pohodu.

Michaela Chvojková Radek Jiránek: Stavění v ráji aneb Jak jsme začínali projektovat v CHKO Český ráj

Rádi bychom vás provedli po úskalích počátků realizace našich projektů. Jelikož navrhujeme převážně v okolí Jičína, naše domy jsou často konfrontovány s názory pracovníků CHKO Český ráj.

První projekt

Když začínáte po škole projektovat, jste plní ideálů. My jsme si uvědomili realitu navrhování v praxi hned na našem prvním projektu víkendového domu v CHKO. Uvědomění si, že jste začínající architekt čerstvě po škole, bez reálných projekčních zkušeností, vaše nápady chápe okolí jako mimo realitu, bylo dost tvrdé. Při navrhování jsme byli hned od počátku seznámeni s platnými pravidly stavění v CHKO Český ráj. Přišli jsme s představou neklást si nereálné cíle a chtěli jsme navrhnout malou dřevostavbu bez přesahu střechy s menším objektem zázemí s plochou zelenou střechou. Což, jak jsme později zjistili, byl úkol nesnadný. Když jsme téměř po půlročním jednání s CHKO získali kladné vyjádření, s údivem jsme zjistili, že nemáme zdaleka vyhráno. Při projednávání s CHKO jsme se neshodovali na názoru o vzhledu štítu domu. Měli jsme navržené asymetrické rozložení oken, což bohužel bylo pro pracovníky CHKO neprůchodné. Nakonec jsme v jednáních rezignovali. Na druhou stranu se nám podařilo

prosadit dům bez přesahu střechy a ještě kontroverznější vedlejší objekt s plochou zelenou střechou. Jednání s obcí, od které jsme také potřebovali souhlasné stanovisko k projektu, nevypadalo jako těžký úkol. Avšak je těžké argumentovat, když proti vám sedí zastupitelstvo složené z členů nejrůznějších profesí. Na zastupitelstvo obce jsme jeli vybaveni prezentací s příklady původních domů v obci (které neměly přesahy střech) i s příklady „současných“, rádob vesnických domů přizpůsobených pravidlům CHKO. Po dlouhé debatě se nám těsnou většinou podařilo získat souhlasné stanovisko obce.

*1979
architektka

Vystudovala Fakultu architektury Technické univerzity v Liberci (2005). Po práci v ateliéru Davida Vávry a Martina Rosslera založila s partnerem vlastní studio BLOK architekti v Jičíně.

* 1977
architekt

Vystudoval Fakultu architektury Technické univerzity v Liberci (2005). Po práci v SIA architekti založil s partnerkou vlastní studio BLOK architekti v Jičíně, kde v současné době žije a pracuje. Zároveň pracuje na pozici městského architekta v Jičíně.

01 **Víkendový domek Zámostí-Blata**
studie 2008, projekt 2009,
realizace 2009

02 Rodinný dům Brada-Rybníček
studie 2009, projekt 2009,
realizace 2010

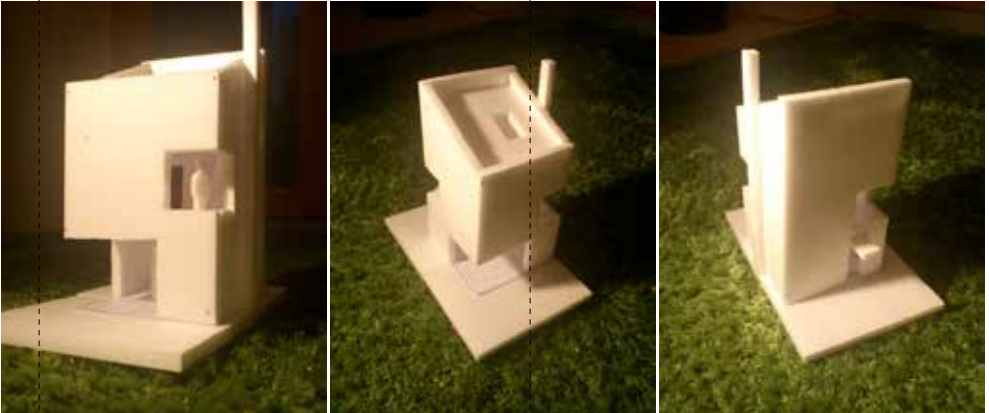
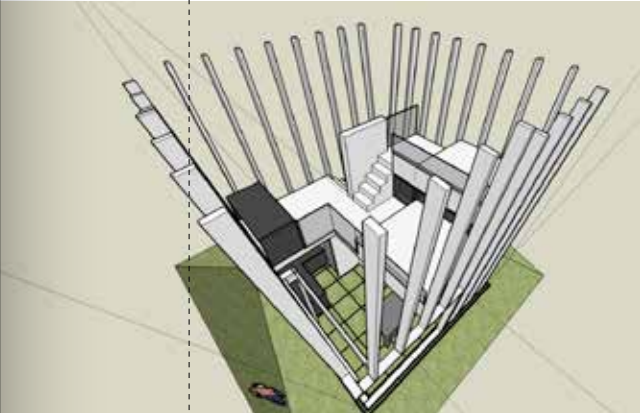
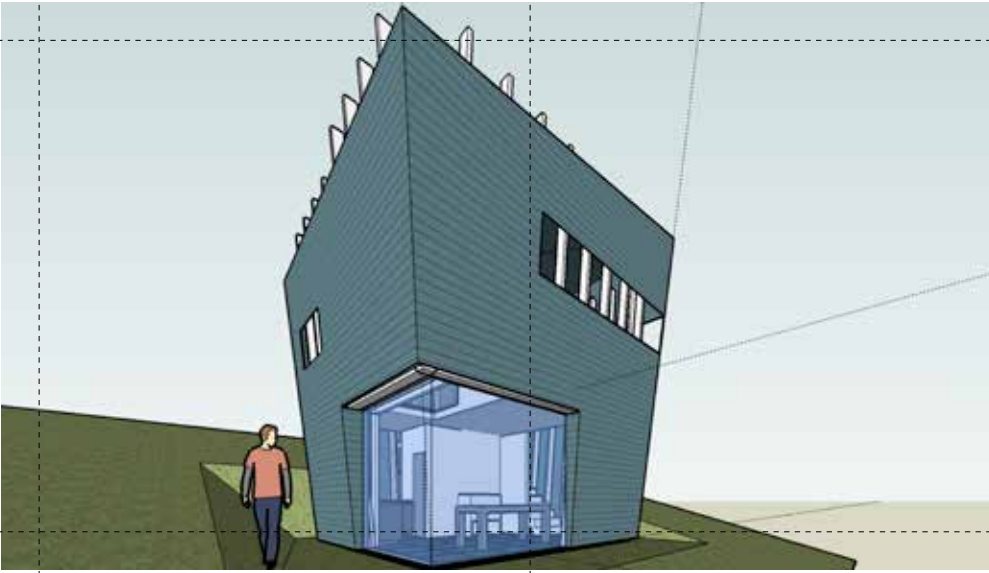

Podruhé v ráji

Náš druhý projekt v CHKO Český ráj byl rodinný dům. Investoři přišli s koncepcí malého domu (chaloupky) s dvojgaráží. Po prvních skicách jsme původní koncepci upravili oddělením hmoty domu a garáže, čímž se podstatně zredukoval celkový objem. Podle místních regulativů musí být vedlejší objekt – garáž – umístěn za hlavním objektem. Dohodli jsme se, že nechceme navrhovat hlavní objekt se sedlovou střechou a vedlejší objekt také se sedlovou střechou, kdy celková kompozice působí jako dům a jeho menší „brácha“. Dlouho jsme hledali řešení, jak umístit vedlejší objekt, až jsme ho navrhli jako součást oplocení domu. Vedlejší objekt – garáž a zázemí – je navržen přízemní s pultovou střechou v minimální šířce. Objekt se dá dále podle modulu oplocení rozšiřovat spolu s požadavky investorů. Toto řešení má evokovat původní dřevěné kůlny, které bývaly součástí oplocení a „nekonkuruje“ tak hlavnímu objektu. Celkem překvapivě jsme docela rychle s tímto rozmístěním hmoty uspěli na CHKO. Z původní „chaloupky“ nakonec vznikl dům, který se snaží respektovat požadavky na současné bydlení a zároveň neodporuje pravidlům CHKO. Když jsme měli opět skoro po půlročním jednání kladné vyjádření správy CHKO, setkali jsme se s negativním stanoviskem úřadu

územního plánování. Po několikerém přesvědčování a argumentaci jsme získali nakonec kladné vyjádření i od něj. Myslíme si, že je dobré brát klienty s sebou na jednání s CHKO, někdy i s referenty stavebního nebo územního plánování. Vzniká tak pro nás větší důvěra s klienty a oni mají lepší představu, jak vypadá prosazování projektu v reálu.

03 Útulna Zámostí-Blata
studie 2012, projekt 2012,
předpokládaná realizace 2014

Současně v ráji

Našemu současnému projektu, na kterém pracujeme, říkáme útulna. Je to malá věž na půdorysu 5 × 5 metru, jejíž tvar je inspirován pískovcovou věží, typickou pro oblast Českého ráje. Hned při tvorbě konceptu v podobě prvních skic a modelů, na kterých jsme se shodli s investorem, jsme svolali schůzku na místě navrhované stavby s referentkou CHKO a investorem. Sešli jsme se přímo na parcele, která se nachází uprostřed lesa v oblasti Prachovských skal. Paní referentka nám dala za pravdu a v podstatě s konceptem útulny-věže souhlasila. Shodli jsme se na koncepci, kdy je lepší navrhnout nový, i když pro místo atypický objekt, než znovu obnovovat vyhořelou rekreační chatku ze 70. let, která se stavěla z toho, co kde zbylo a kde se co našlo. Nyní čekáme na oficiální vyjádření CHKO, které máme telefonicky přislíbené. Je to pro nás velmi povzbudivé! Uvědomili jsme si, že se dá jít i cestou komunikace (když proti sobě máte v oboru vzdělaného oponenta) a dojít k pozitivnímu cíli ve prospěch projektu.

Na těchto třech projektech jsme chtěli ukázat naši zkušenost s prvními stavbami. Byly to pro nás menší i větší výhry, občas ústupky. Nicméně náš současný projekt v CHKO nám dodal chuť pouštět se do dalších kontroverzních návrhů, a hlavně nemít obavy z projektování v CHKO!

Martin Rajniš:

Přirozená

architektura

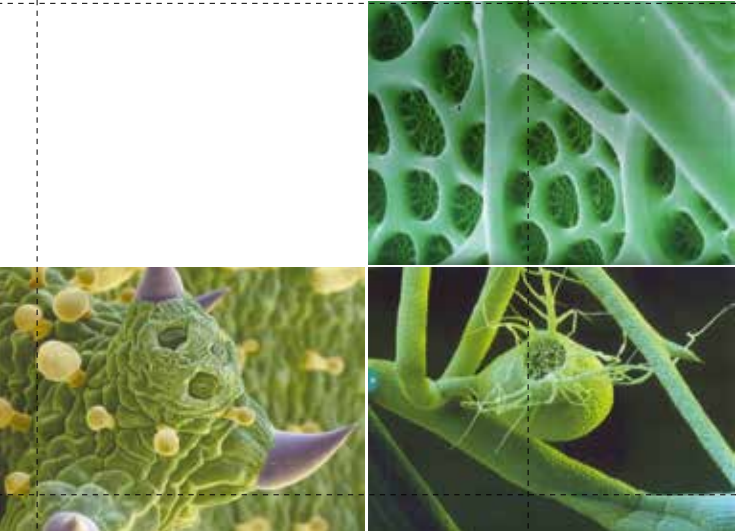
*1944
architekt, pedagog

Vystudoval architekturu na ČVUT a postgraduálně na AVU. Po absolvování praxe v zahraničí pracoval v ateliéru SIAL pod vedením Karla Hubáčka. Působil jako samostatný architekt a podnikatel; mnoho let strávil na cestách, kde studoval „přirozenou architekturu“ vznikající bez plánů a výkresů. Jako autor se podílel mimo jiné na projektu obchodního domu Máj, centra Nový Smíchov a na dalších velkých developerských projektech. V roce 2005 založil ateliér E-MRAK a soustředí se na menší projekty, často skládané z volně loženého dřeva (tzv. duté hraně). Za své projekty byl třikrát nominován na prestižní cenu Miese van der Rohe (za administrativní budovu v Praze na Pankráci, za továrnu na svítidla v Praze-Kolodějích a za Hráň u Slavonic).

Je jedním ze zakládajících členů České komory architektů a architekturu vyučoval na pražské VŠUP (1990–1997) a na Technické univerzitě v Liberci (2001–2002). Ve spolupráci se Zlatým řezem (Janou Tichou a Irenou Fialovou) vydal dvě knihy o architektuře (monografii Martin Rajniš, Bára – neuvěřitelný příběh věže). Objevuje se ve více než 10 filmech o architektuře (např. Strategie Svobody, Pahrbek český, Ateliér nad řekou, atd.). Vystavoval, ať samostatně, nebo v souborných výstavách (České Budějovice – Dům umění, 12. mezinárodní výstava architektury v Benátkách, Galerie Albertovce v Opavě, Brno – Dům umění, Galerie Jaroslava Fragnera v Praze...).

žít s chybami a nezpůsobit katastrofu. Architekt vytváří svět se vším, co k němu patří. Na jeho domy sedá námraza, zahalují se do mlhy, bouřka je osvětlí blesky. Architektura je plnohodnotnou součástí našeho světa, tak jako příroda. Architekt proto nutně musí studovat přírodu. Do hloubky, nejen formálně nebo stylisticky. Poznat elementární zákony přírody, které nejsou na první pohled vždy zřejmé, ale mají dalekosáhlé důsledky, když nejsou respektovány.

1 Diverzita
Diverzita systému znamená udržení příjemné podobnosti a rozdílnosti jednotlivostí. Pokud každá věc není originálem, něco nám chybí. Opakem diverzity je monokultura.

2 Entropie
Entropie popisuje míru organizace a chaosu systému. Správnou míru entropie má rostlé město proti uměle navrhovanému městu. To rostlé je nám bližší. Podobá se lesu, podobá se přírodě, která má správně nastavenou míru entropie. Jakmile se chaos zcela vytratí, věc přestaneme chápat jako přirozenou a je nám cizí.

3 Rozhraní
Nejúžasnější věci se v přírodě dějí na rozhraní. Třeba rozhraní lesa a louky, louky a rybníka. Podobné rozhraní by měly mít naše domy i města. Hluboké rozhraní mezi vnějškem a vnitřkem. Pokud nevyužijeme rozhraní, děláme chybu.

4 Symbióza
Miliardy let žijí organismy v symbióze. Musíme dosáhnout toho, aby se naše stavby a přírodní systémy staly symbionty, aby se navzájem pozitivně ovlivňovaly. Nejde o to, že stavby necháme porůst popínavými rostlinami. Jde o to, že si začnou navzájem pomáhat, spolupůsobit, vyhovovat.

5 Inteligentní kůže
Inteligentní kůže patří k této symbióze, všechny organismy mají inteligentní kůži nebo něco podobného. Je to vícevrstvý obal, který se neustále proměňuje a reaguje na měnící se okolí. Pokud naše domy mají být přirozené, musí si vytvořit podobný obal, který reaguje na změny uvnitř i venku.

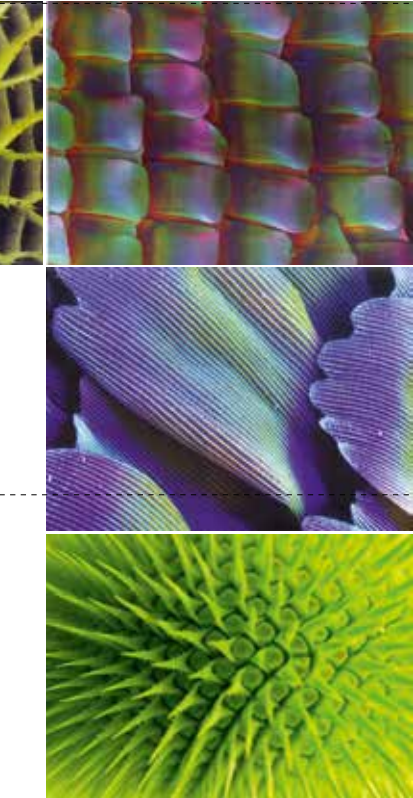
6 Adaptabilita
Plán, který nepočítá s tím, že už v okamžiku svého uskutečnění je nedokonalý a potřebuje se měnit, je špatný. Potřebujeme dělat věci přizpůsobivé, stavět stavby tak, aby se daly jednoduše proměňovat.

7 Svoboda
Svoboda je rodnou sestrou nahodilosti, bratříčkem odvahy. Bez svobody stavění – ve smyslu volného užívání, modifikování, neucty k toporným pravidlům – nemůže vzniknout dobrá architektura. Omezování svobody vždy vede k poškození systému. Tvrdé plánovací systémy umrtvují naše stavby i města.

8 Materiály
Přírodní materiály jsou nám blízké – dřevo, kámen, sklo, voda, země, hlína. Jsou nám bližší než materiály a organismus řeší vše co nejúsporněji, nejstřídměji. To, co plýtvá zdroji na dosažení cíle, je špatné. Drahý ekologický dům je protimluv – buď je drahý, nebo ekologický.

9 Ekonomie a ekologie
Neexistuje ekologický dům, který by neměl v pořádku ekonomii. V hloubce jakéhokoliv chování přírody je hluboký ekonomický zájem. Každá rostlina a organismus řeší vše co nejúsporněji, nejstřídměji. To, co plýtvá zdroji na dosažení cíle, je špatné. Drahý ekologický dům je protimluv – buď je drahý, nebo ekologický.

10 Proud energie
Všechny žijící organismy se orientují v proudu energie, která k nám přichází ze Slunce. Nacházejí si v tomto proudu své bezpečné místo. Jsme ochuzeni, jakmile se my a naše stavby přestaneme v tomto proudu správně orientovat, vyhledávat ho a nasávat z něj energii.

11 Vznik, existence, zánik
Čím méně se stavba zakousne do přírody, čím je ohleduplnější a lépe si vymyslí svůj zánik, tím je přirozenější. Zatím se chováme spíše jako tsunami, sopky, zemětřesení a jiná boží dopuštění. Nebylo by lepší se chovat jako louka nebo les, které umí přijít a po čase zas odejít? Přirozená stavba je bezúdržbová, nenásilná struktura, kterou člověk několika nenápadnými pokyny instruuje, aby mu sloužila.

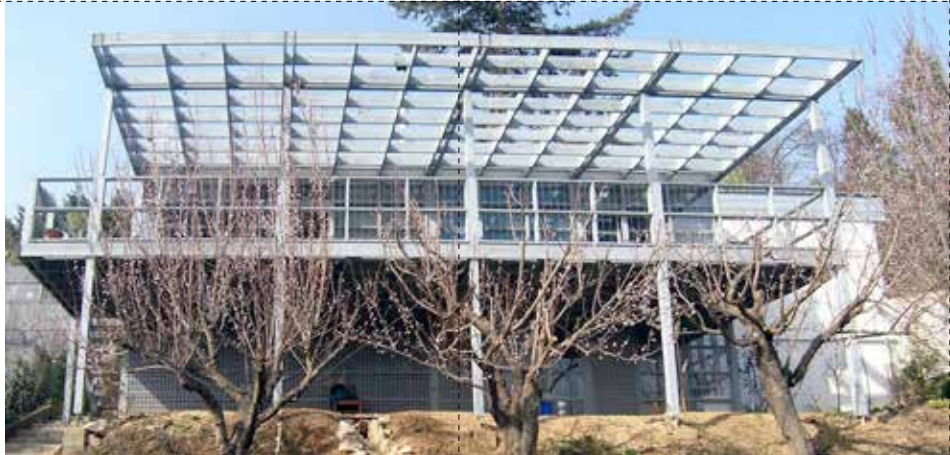
12 Stavění
Stavění je to nejpodstatnější na architektuře. Přirozená architektura musí být svázána s dobrým stavitelstvím. Pokud stavba není v pořádku, dostává se architektura úplně mimo. Představujeme 33 projektů a realizací mapujících naši cestu k přirozené architektuře. Stavby prováděné často vlastníma rukama nebo spoluprací se šikovnými kamarády. Není to jednoduchá cesta po vyšlapaných stezkách. Je plná hledání, slepých uliček i geniálních zkratk, náročné práce i dobrodružství. Není to cesta osamělého poutníka. Postupně budujeme architektonickou huť v původním významu slova, společenství tvůrců díla. Zatím se nám vynořuje a mizí jako lochnesska, ale hlavu zvedá pořád výš. Sledujme, kam popluje.

Text:
Martin Rajniš, Martin Kloda

Přirozená architektura

Architektura prožívá krizi. Naše domy lidi neuspokojují. Jak je možné, že auta, lodě, letadla je uspokojují, jsou krásné a bezvadné? Protože auta musí jezdit, lodě plavat, letadla létat. Je to hluboce pochopený design, inspirovaný přírodou: aerodynamika podobná ptákům, osová symetrie podobná všem zvířatům. Podstata auta, letadla, lodě je ryze konstrukční, estetická stránka je přitom vedlejší. Architektura je v krizi, protože se neřídí těmito pravidly. Je nutné začít tvořit jinak: místo designu a estetiky se inspirovat hlubokými zákony přírody. Ponořit se do prostředí, do systému, z kterého jsme povstali. Biofilie, láska lidí k přírodě, existuje. Nejen na úrovni vědomého myšlení, ale hluboko v nás jako geneticky předávaná informace. Máme ji v sobě všichni. Sto tisíc generací jsme žili v přírodě a pouhých sto nebo dvě stě generací žijeme v civilizaci. V přírodě jsme žili tisíckrát déle a z této doby v nás uvízlo mnohem víc, než se na první pohled zdá. Jsme součástí přírody. Pokud hledáme společnou řeč se všemi lidmi na Zemi, pokud chceme, aby současná architektura byla příjemná a sdělná, budou logickým výchozím bodem právě přírodní principy. Příroda je neuvěřitelnou pokladnicí geniálních konstrukcí, tvarů, barev, systémů i nahodilostí. Ukazuje nám, jak

01 Vejminek
2001
Malý dům s velkými vyhlídkami a velikánskou terasou. Leží na prudce se svažujících terasách, orientovaný je na jih. Pavel a Alice Štechovi chtěli dřevěný dům. Poprvé jsme zde užili českou variantu amerických rámových konstrukcí. Celá jižní strana je prosklená, proto musí být také stíněná, aby se dům nepřehříval.

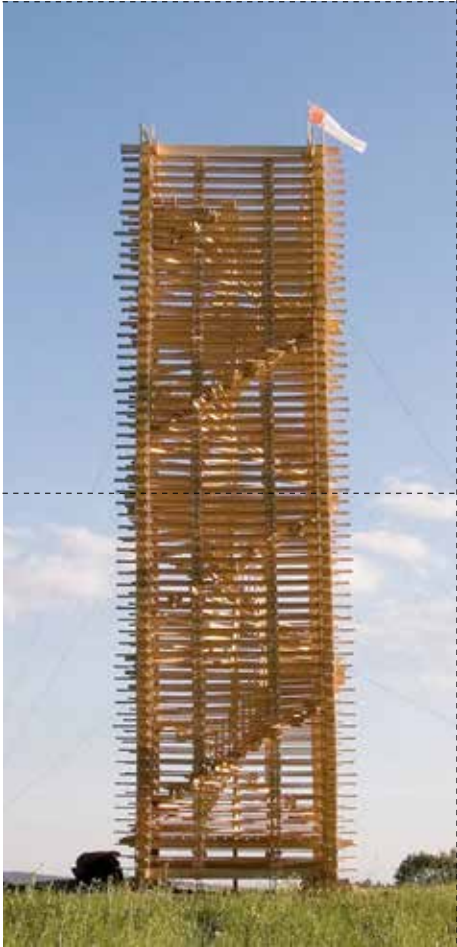
03 Stodola v Krňanech
2006
Prkna jsou kladena volně přes sebe s prokládky. Podlaha, strop a krov jsou vytvořeny z prken v kazetovém systému vazníků. Krytinu střechy tvoří překližka. Dům stojí na hraničkách z trámů na dubových fošnách. Vnitřek je vyplněn zčásti deskami, zčásti sklem.

04 Hráň u Slavonic
2007
Základním konstrukčním principem je „na sucho“ vyskládané nesusušené a nehoblované dříví. Vnitřní prostory jsou z interiérové strany kryty volnou stavebnicí zasklených rámu, vyvěšených z horní horizontální konstrukce. Ze severu jsou tyto rámy vyplněny dřevovláknitými deskami, na ostatních stranách skleněnými tabulemi.

02 Věž Scholzberg
2007
Věž se schody v podobě dvojité šroubovice vepsané do čtverce tři krát tři metry tvoří nehoblovaná a nesusušená, na sebe „na sucho“ kladená, nestloukaná prkna a latě. Věž je zavětrována v rovinách stěn ocelovými lanky a zajištěna pomocí ocelových lan, závitových tyčí a provrtaných balvanů zatížených kupou kamenů.

05 Sněžka
2008
Jak stavět v národním parku, kde je každý lidský zásah vlastně nemístný? Koncipovali jsme dům jako lehkou dřevěnou stavebnici, kterou lze snadno vyrobit, přepravit, smontovat, upravit, a také i rychle demontovat. Lidské dílo je jen dočasným „návštěvníkem“ v přírodě, mělo by při svém vzniku, trvání i zániku vyvolat jen minimum zásahů do přírodních systémů.

06 Bára I (a Bára II)
2008, 2009
Bára I byla slavnostně zpřístupněna 21. 6. 2008 a 4 dny nato se přes ni přehnala bouře s tornádem, které rozhlednu zničilo. Chrudimští se nenechali odradit, rozhodnutí postavit věž znovu padlo téměř okamžitě. Dne 3. září 2009 byla rozhledna Bára II předána veřejnosti dimenzovaná tak, aby odolala i extrémní vichřici.

07 Ateliér nad řekou
2009
„Znakem přirozené architektury je pro nás proměnlivost, propojení interiéru s okolní přírodou a výběr přírodních materiálů. Ateliér nad řekou Sázavou je pokusem sestavit nástroj, který žije svým vlastním životem, reaguje nejen na počasí a roční období, ale i na momentální náladu jeho obyvatel.“

08 Maják Strupčice
2012
Rozhledna ve Strupčicích vznikla v rámci prázdninové školy Lipnice. Tři ondrejské kříže na trojúhelníkovém půdorysu nesou horní podestu rozhledny, uprostřed je zavěšené točité schodiště v šestiúhelníkové „kleci“ z latí. Konstrukce byla připravena jako stavebnice, díly se vyráběly na šablonách v táboře a hotové se montovaly na místě.

10 Kupole Králíčák
2012
Spieglitzer Schneeberg. Sudety. Vykořeněný kraj, co se z následků 2. světové války dodnes nesebral. Teď má šanci – z kombinace farmaření a lyžování tu ve dvou údolích roste areál, kde nezažijete frontu na vlek. Na třech místech naráz staví E-MRAK dřevěné kopule o průměru šesti metrů pro après-ski bary.

09 Transbordér
2010
Transbordér (T. B.) je modifikace kabinové lanovky využívaná řadu století, často v ústí přístavů. Inspirací nám byla realizace Mirko Bauma v Porúří na řice Niers (2003). Navrhli jsme obdobné zařízení jako náhradu povodní zničené pěší lávky v Chrastavě-Andělské Hoře, namísto kovu jsme však použili odkorněné kmeny stromů.

11 Správa lesů města Písku
2009–2010
Fořtovna leží na pozemku na kraji lesa a je z ní nádherný výhled. Stavba je rozpůlená komunikací, jejíž kouzlo spočívá v nabalení dalších vrstev: lineární zimní zahrady a šikmé stínění, připomínající pultovou střechu. Rozhraní mezi domem a přírodou je široké na několik kroků, z interiéru se několika vrstvami přechází do exteriéru.

12 Dům v oboře Železná
2011
Dům užívající systém balloon framing (dřevěné prostorové rámy) se nachází na okraji obce mimo dosah ostatních staveb. Jeho největší předností je výjimečně krásná vyhlídka do majestátní scenérie luk, lesů, jezera a hor. Zejména ta ovlivnila základní tvar stavby – výšeč mezikruží. Dvoupatrový obytný prostor doplňuje servisní budova.

Přednášky C: Architekti a teoretici rozšiřující téma letní školy

Tomáš Bujna: Vysoké Tatry – Stručný prehľad vývoja stavieb na úbočí Vysokých Tatier od počiatkov osídľovania až po dnešnú dobu na pozadí spoločensko-politických, kultúrnych, ale aj prírodných udalostí a zmien

*1968
architekt, projektant

V letech 1987–1990 studoval na Fakultě architektury Slovenské technické univerzity v Bratislavě. Od roku 1990 studoval na Fakultě architektury na Českém vysokém učení technickém v Praze, absolvoval v roce 1995. Mezi lety 1994–1997 vystudoval Akademii výtvarných umění v Praze. Působil od roku 1986 do roku 1987 v Naftoprojektu Poprad; v letech 2005–2006 v Repro Horvay / Graphics Design Studio Popradgrafik; 2006–2007 v pražském studiu GRIDO architekti, s. r. o., jako projektový manažer, architekt a projektant. Od roku 1997 se věnuje architektuře a designu, webdesignu a grafice. Jeho stavba římskokatolického kostela Zvěstování Pána v Nové Lesné na Slovensku byla 2011 nominována na ceny CE.ZA.AR a Mies van der Rohe Award. Od roku 2009 spolupracuje s časopisem ARCH, je spoluautorem publikace Slavné vily Slovenska (2011).

Začiatky osídľovania – prvé stavby (1793–1833 – 40 r.)

Bezmála 80 rokov bol Starý Smokovec (Tátrafured) jedinou osadou na južnej strane Tatier. A preto, keď spomíname najstaršiu etapu výstavby, týka sa to len tejto jedinej tatranskej osady. Vznik jadra prvej osady bol logickým výsledkom záujmu o túto oblasť Vysokých Tatier. Prvá poľovnícka chatka, základ dnešného Starého Smokovca, vzniká pri prameňoch kyslej vody v roku 1793 – teda v dobe klasicizmu. Lokalita dnešného Starého Smokovca bola dobrým východiskom pre rôzne túry do blízkeho okolia, ale aj miesto kyslej vody dávalo predpoklad väčšieho pohybu ľudí a teda aj vzniku menšieho sídelného útvaru. Hádám hlavne vďaka tomuto kyslému prameňu, pri ktorom sa čoraz častejšie zastavovali smädní pocestní, sa naštartovalo budovanie v bezprostrednom okolí, ktoré sa neskôr rozširuje po celom úbočí tatranských štítov. Majiteľom tohto územia – budúcich Smokovcov – bol veľkostatkár gróf István Csáky (1741–1810). Na jeho výpravách do hôr ho sprevádzal Tomáš Tobiáš Mauksch (kazateľ z Veľkého Slavkova), ktorý ho nahovoril, aby pri prameňoch kyselky postavil poľovnícku chatku. Bol to prostý zrub, ktorý slúžil ako poľovnícky dom. O tri roky na to, začali neďaleko prameňov stavať skromnú drevenú kaplnku zasvätenú Svätému Krížu (stavbu dokončili v roku 1797 a tento rok sa považuje za oficiálny začiatok Starého Smokovca). Gróf Csáky sa rozhodol, že toto miesto spopularizuje a tak každoročne na sviatok Petra a Pavla usporadúval pri prameni ľudovú slávnosť. A tak čoskoro postupne v dolinke kyslej vody pribúdali ďalšie budovy vyhradené pre hostí – dva hostince, kočiareň s maštalou a ubytovňa personálu. Staviteľmi prvých budov boli podtatranskí tesári, zariadenie tvorili spišskosobotskí, popradskí a velickí majstri.

Architekt Gedeon Majunke s manželkou Alicou

Rozvoj Smokovca – Johan Georg Rainer (1833–1871 – 38 r.)

O začiatku staviteľstva v Tatrách (resp. Starom Smokovci) máme veľmi málo dochovaných informácií. Veľakrát slúžia k dedukciám len dobové obrázky, rytiny, maľby a iné podrobné či menej presné vyobrazenia.

Prvé stavby stáli v Priessnitzovej dolinke – Dolinke Kyslej vody a mali vzhľad vtedajších horárni obdĺžnikového pôdorysu s vysokými štítmí a šindľovými strechami. V podstate vychádzali z ľudového slovenského staviteľstva v podtatranských obciach. Boli to jednopodlažné prízemné budovy s dvoma izbami oddelenými predsieňou, do ktorej sa vchádzalo zvonku. Od roku 1833 do roku 1867 bol nájomcom Smokovcov Johan Georg Rainer (1800–1879), ktorý sa rozhodujúcou mierou zaslúžil o rozvoj tejto lokality a postupne ich sprístupnil verejnosti. V tomto období nastáva prvý rozmach Smokovca. Staviteľov presne nepoznáme, ale z dobových vyobrazení vieme všeličo zaujímavé vyčítať. Začali sa stavať poschodové budovy. Spočiatku drevené, neskôr tehlové. Dispozične rovnaké ako ich predchodcovia. Väčšinou sa stavali trojtraktové dispoziície, čo znamenalo, že stredom stavby viedla chodba a po oboch jej stranách sa nachádzali izby. Od roku 1839 za začala písať história balneológie v Tatrách, kedy bola zriadená prvá vodoliečba v Priessnitzovej dolinke. Dispozične boli stavby podriadené dobovým názorom na kúpeľnú liečbu. Postupom času vznikali prvé väčšie stavby ako napríklad Švajčiarsky dom (1839). V roku 1850 postavili prvý murovaný dom – Alpenfee (Tünderlak, Alpenfee) na najvyššom mieste vtedajšej osady. Volali ho tiež Bellevue, zrejme pre pekný výhľad na celú Popradskú kotlinu, ktorý v tých rokoch umožňoval. Pred domom nesmeli chýbať parkové úpravy s kvetinovými záhonmi a vodomet. Budova stojí (čiastočne prestavaná) dodnes a je pravdepodobne najstaršou dochovanou stavbou v Tatrách. Jednoduchá dvojpodlažná budova s centrálnym umiestneným vstupom bola pôvodne dvojtraktom. Na severnej strane dispoziície je priebežná chodba, ktorá slúžila ako komunikačný priestor k jednotlivým izbám orientovaným na južnú stranu. Zároveň plnila funkciu akejsi tepelnej bariéry zo severnej strany. Na južnej fasáde sú dva rady štvorcových okien donedávna opatrených okenicami.

Niekoľko budov priviezli z likvidovanej cholerovej základne v Kvetnici. Medzi nimi aj dnešnú vilu Flóra. V roku 1867 Rajner umiera a tým sa končí aj jeho prenájom Smokovca. V roku 1870 bola postavená ešte pomerne veľká stavba Kaffehaus.

Objavenie zimy a železnica (1871–1905 – 34 r.)

Smokovec bol ešte stále jedinou tatranskou osadou. Novým nájomcom osady sa stala Spišská úverová banka v Levoči, ktorá tu realizovala rozsiahle investície juhozápadne od centra osady. Po otvorení košicko-bohumínskej železnice v roku 1871, si oblasť Tatier začala vyžadovať rozsiahlejšie ubytovacie a stravovacie kapacity. Doteraz málo známa oblasť láka solventnejších zákazníkov, pre ktorých bolo treba vybudovať reprezentatívnejšie objekty. Aj pod Tatry sa dostávajú nové smery v umení a architektúre – secesia. Panstvo si necháva budovať secesné letohrádky. V roku 1875 západne od Starého Smokovca vzniká nová osada – Nový Smokovec. Popri ceste tu vyrastajú postupne jednoduché drevené (neskôr murované) liečebné domy. Pôvodná cesta viedla stredom dnešného areálu Branisko. Po jej oboch stranách stáli kúpeľné budovy (Európa – Gedeon Majunke), vilky (Erika, dr. Szontagh).

Postupne začínajú vznikať na úbočí Vysokých Tatier nové osady. 1872 – Szentiványiho (1817–1905) Štrbské Pleso 1875 – Nový Smokovec 1881 – Dolný Smokovec 1883 – Tatranská Kotlina 1884 – Tatranské Matliare 1888 – Tatranská Polianka 1890 – Vyšné Hágy 1892 – Tatranská Lomnica zhruba každé 2 roky nová osada...

Dôležitým medzníkom vo výstavbe v Tatrách bolo tzv. objavenie zimy. Dr. Szontagh (kúpeľný lekár Starého Smokovca a neskôr zakladateľ Nového Smokovca) prišiel niekoľko ročnými meteorologickými pozorovaním na to, že liečba TBC je účinná počas celého roka. V zime, na prelome rokov 1882–83 ostávajú sanatóriá Dr. Szontagha otvorené a v nich cez 70 pacientov. Do objavenia zimnej sezóny sa na toto ročné obdobie všetky prevádzky uzatvárali. Zimná prevádzka si vyžadovala iný druh stavieb, aký bol dovtedy budovaný. V roku 1882 tu postavil architekt Anton Müller masívny murovaný objekt, ktorý niesol všetky znaky modernej stavby vtedajšej doby. Jeho výnimočnosť a dôležitosť umocňovali štyri náročné veže, každá zakončená stanovou strechou. Pod celou budovou je vedená sieť vzdušných kanálov, ktoré bolo možné ľubovoľne regulovať a ktoré mali za cieľ eliminovať zemnú vlhkosť. Ústredná ventilácia zaručovala rovnomerné

teplo a vetranie chodieb, schodišťa a miestností tak, že vzduch v každej izbe bolo možné vymeniť až 50-krát za deň. Vodovod a splachovacie záchody boli samozrejmosťou. Celú technológiu previedol František X. Komarek z Viedne. V roku 1934 objekt rekonštruoval architekt Milan Michal Harminc (1869–1964).

Éra Gedeona Majunkeho
V roku 1886 vyrastá severne od Smokovcov mimo kúpeľného ruchu podľa projektu mladého architekta Gedeona Majunkeho (1854–1921) zo Spišskej Soboty vila arcikňažnej Klotildy. Pravdepodobne sa jedná o jednu z jeho prvých realizácií v Tatrách (mal 32 rokov). Ak by sa stavba dochovala v pôvodnom stave, bola by určite najkrajšou tatranskou stavbou. Bohato zdobená farebná hrazdená fasáda, obohatená o náročné vežičky, presklenené verandy, a to všetko vyzdobené jemnou rezbárskou prácou štítov, zábradlí, trámových zakončení a pod.

Možno aj preto v roku 1887 zveril dr. Szontágh projekčné práce nového evanjelického kostola v Novom Smokovci do rúk tomuto architektovi. O rok neskôr na žiadosť arcikňažnej Klotildy stavia drevený kostolík aj v Starom Smokovci – neďaleko jej letohrádku. Hrazdená konštrukcia stojí na travertínovej podmurovke. Kedysi bola murovaná výplň hrazdenia zamatovo-červená a zdobená rozličnými ornamentami art-deco. V konštrukčnom detaile vidieť pseudogotické prvky. Štíty a hrebene striech boli rovnako bohato zdobené rezbárskou prácou. Kostol sa radí medzi najkrajšie stavby architekta Gedeona Majunkeho. Okná zdobili vitráže z maďarských dielní. Drevená stropná maľovaná konštrukcia je kombinovaná s oceľovými tiahkami.

Majunke mal veľa pracovných ponúk zo zahraničia – chýr o jeho talente sa niesol celým Uhorskom. Rozhodol sa ale zostať v rodnom Spišskom kraji. Toto jeho rozhodnutie blahodárne ovplyvnilo dobový architektúru vo Vysokých Tatrách na veľa rokov.

Ozdobou osady Tatranská Lomnica bol kedysi aj Kúpeľný dom. So stavbou sa začalo v roku 1894 a dokončili ju v roku 1896. Táto prízemná murovaná budova so sedlovou strechou, krytou šindľom, slúžila pre liečebný telocvik a patrila k najreprezentatívnejším stavbám v Tatrách. Dnes stojí už len torzo tejto chátrajúcej ozdoby Tatier.

Príchodom nového storočia, akoby končí éra hrazdených stavieb a tým aj práca pre architekta Majunkeho. K slovu sa dostáva nová generácia architektov. Najdôležitejší z nich je budapeštiansky architekt Quido Hoepfner (1864–1945), rodák zo Spišského Podhradia. Podľa jeho projektov v roku 1900 vyrastá zatiaľ najväčšia stavba v Starom Smokovci veľký Csákyho dom (1898–1900). V roku 1895 prichádza zo Studeného Potoka do Tatranskej Lomnice prvý vlak o rok na to zubačka na Štrbské Pleso. V priebehu nasledujúcich 16 rokov vybudujú v Tatrách trate pre Omnibus (1904), električku z Popradu do Starého Smokovca a lanovku na Hrebienok (1908), električku zo Smokovcov do Tatranskej Lomnice (1911) a na Štrbské Pleso (1912). Tatranské osady zaplavujú noví turisti.

Éra Grand-Hotelov (1905–1914 – 9 r.)

Nová doba cestovania, konjunktúra cestovného ruchu, vyvolaná existenciou železnice, umožnila navštevovať aj iné destinácie, než boli Tatry, a tak nastal mierny odklon turistov do teplejších krajín. Módnymi sa stali prímorské kúpele. V snahe zabrániť odlivu turistov a získanie solventnejšej klientely sa Spišská úverová banka v Levoči za pomoci kapitálu medzinárodnej spoločnosti jedálenských a lôžkových vozňov Wagons Litt Cook z belgického Bruselu, rozhodla postaviť v najstaršej osade super-luxusný komfortný hotel podľa vzoru prímorských hotelov. Tento luxus mali zabezpečiť Grandhotely. Takto vznikli vo Vysokých Tatrách prvé veľké hotelové stavby s luxusnými interiérmi: Grandhotel v Starom Smokovci, Grandhotel Praha (Palota Szálló) v Tatranskej Lomnici a Hotel Hviezdoslav a Kriváň na Štrbskom Plese. Boli to prvé stavby s výťahmi, apartmánmi a hotelovými halami i zábavnými miestnosťami. Ich autorom bol architekt Quido Hoepfner.

Grandhotel v Starom Smokovci otvorili v máji 1904. Bola to štvorpodlažná stavba pozdĺžneho tvaru so zalomenými kridlami na východnej a západnej strane. Neskôr pristavali k objektu na západnej strane reštauračný trakt. V medzivojnovom období ho rozšírili o kaviareň a turistickú reštauráciu (projekt arch. Kesselbauer). Palota-Szálló (Grandhotel Praha) v Tatranskej Lomnici slávnostne otvorili dňa 1. 7. 1905. S architektom Hoepfnerom je uvádzaný aj Gejza Györy. Stavba hotela trvala dva roky a boli tu po prvýkrát u nás použité železobetónové preklady. Grandhotel bol dlhé roky najlepšie vybaveným hotelom v Tatrách. Mal pohodlnú halu s galériou, konferenčnú miestnosť, biliardovú herňu, atraktívny „American Bar“ a reštauráciu pre 300 stravníkov. Hostom boli k dispozícii tenisové kurty, aj golfové ihrisko. Nechýbala ani trafika, holičstvo, kaderníctvo. Grandhotel nemal dlho vodovod. V izbách boli len kamenné umývadlá, kamenné krčahy, do ktorých chyžné doniesli vodu aby sa hosť mohol umyť. Až postupom času sa začali zavádzať kúpeľne a apartmány pre lepších hostí, čo ale nebol problém pretože izby boli priechodné a navzájom poprepájané. V roku 1927 bol prvýkrát rekonštruovaný a koncom II. svetovej vojny slúžil ako vojenský lazaret. Bol to prvý elektrifikovaný hotel Tatranskej Lomnice.

Posledným z trojice grandhotelov bol Hotel Hviezdoslav na Štrbskom Plese postavený v rokoch 1905–1906. Stavby mali na fasádach pomerne málo detailov čo bolo vynahradené v interiéri. Bohato zdobené steny a stropy spoločenských priestorov prezrádzali dôležitosť, prepych a luxus hostí.

Obdobie vojen (1914–1945 – 31 r.)

Po začiatku prvej svetovej vojny sa všetky hotely a sanatória takmer vyprázdnilli. Vojna sa ich priamo nedotkla, avšak až do jej konca citelne ovplyvňovala život v tatranských strediskách. Tatranské sanatória sa začali postupne premieňať na vojenské lazarety. V roku 1917 sa pustili do stavby veľkého Szontághovho (Palace sanatórium dr. Szontágh) sanatória podľa projektov M. M. Harminca. V dobe svojho vzniku bola táto stavba jedinečným dielom v európskom meradle a prvým vysokohorským sanatóriom u nás. Južná terasovitá fasáda umožňuje dostatočný prísun svetla. Projektovania sa mali zúčastniť aj peštianski architekti, no Hubkovi (investorovi) sa nepáčili a preto poveril návrhom Harminca.

Nedostatok robotníkov kompenzovali vojnoví zajatci. V zime roku 1918 stavbu zastavili. Hrubú stavbu odkúpil Všeobecní penzijní ústav v Prahe, ktorý v rokoch 1924–1925 financoval jej dokončenie. Obvodové múry sú z tehál, nosná konštrukcia a stropy sú železobetónové. Sto metrov dlhá, 5poschodová budova obsahuje 102 južných izieb (32 malo vlastnú kúpeľňu a WC). Jednotlivé poschodia terasovite ustupujú, aby bol umožnený prístup slnečných lúčov na všetky loggiové lehárne, umiestnené pred izbami po celej dĺžke budovy.

V roku 1918 vznikla prvá Československá republika. Maďarsko-nemecké názvy sa menili na česko-slovenské, mizli sochy, busty a pamätné tabule zakladateľov. Menili sa vlastnícke vzťahy. Z vojenských lazaretov vznikajú lacné ubytovne spolkov a klubov (KČST).

V roku 1926 ustanovuje architekt Le Corbusier 5 bodov novej funkcionalistickej architektúry, a tieto sa šíria vzápätí celým svetom. Medzi prvé stavby tejto doby patrí zotavovňa Morava od B. Fuchsa v Tatranskej Lomnici (1928), vila Alfa od Josefa Poláška v Novom Smokovci; vila Vesna v Novom Smokovci 1929 od Františka Chmelíka, a detský liečebný ústav v Dolnom Smokovci od architekta Jozefa Mareka (1928). V Starom Smokovci postavil Guido Hoepfner, tzv. Hoepfnerov dom (postavený v decembri 1929). Dom niesol meno človeka, ktorý sa zaslúžil o všestranný rozvoj cestovného ruchu vo Vysokých Tatrách – Gustáva Hoepfnera. Bol starším bratom architekta Quida. Stavbu objektu prevádzala fy. Pittel & Brausewetter z Bratislavy. Objekt je trojposchodový trojtrakt s plochou, kedysi pochôdznou. Nosná konštrukcia je železobetónová, vyplnená tehlovým murívom. Prízemie objektu bolo obohatené lizénami, steny v loggiách

na južnej strane boli ozdobené jemným vzorkovaním typu art deco a boli opatrené plátnovými roletami. V prvej polovici 30. rokov v období zrelého funkcionalizmu pracoval architekt M. M. Harminc na niekoľkých stavbách v Novom Smokovci. V rokoch 1934–1935 postupne pribudla k objektu na južnej strane krytá kolonáda a na západe novostavba s kinom a bytmi pre lekárov a zamestnancov. Na tomto projekte s Harmincom spolupracoval Dr. Ing. Jaroslav Polívka (1886–1960) z Prahy. Stavebnú časť vypracovala fy. Müller & Kapsa z Bratislavy. Strohá zamestnanecká časť tu vytvára kontrast s mohutnou eklektickou fasádou starého sanatória. Na prístavbe kolonády spolupracoval arch. Štefan Paulík. Obe prístavby previedla fy. Jozefa Šašinku z Popradu. Rovnako v tomto roku pracoval na novom sanatóriu Palace. Modernosť stavby je aj v oceľovej konštrukcii – skelete. Bola to prvá stavba v Tatrách, kde tento systém použili. Zaujímavosťou v dispozícii sú inštaláčne jadrá. Harminc rekonštruuje aj strednú časť sanatória Branisko a vilu dr. Szontagha.

Najväčšou zdravotníckou stavbou v Tatrách je nesporne komplex sanatória vo Vysných Hágoch (1932–1938) od autorov F. A. Libru, J. Kana a MUDr. Svatopluka Basaňa. Rozsiahly areál liečebne, rozkladajúci sa v lesnom prostredí, vytvára jednu z diaľkových pohľadových dominant západnej časti Vysokých Tatier. Areál pozostávajúci z niekoľkých liečebných, prevádzkových a obytných budov, dosahuje mimoriadnych urbanistických, architektonických i prevádzkových hodnôt. V jednoznačne čistých frontách odelené, funkčne rôznorodé časti monobloku liečebne sú tak navonok, ako aj v interiéry, logicky usporiadané, plne vyhovujúce požadovanej prevádzke. Podobne sa dajú hodnotiť aj ďalšie objekty areálu, ktoré v sebe spájajú vysoké architektonické a prevádzkové hodnoty, ako je napríklad polyfunkčná budova hlavného vstupu, kotolňa, obytné bloky lekárov a zamestnancov. Ako konštrukčný materiál bol použitý železobetón, doplnený o moderné keramické obklady, sklenené výplne a detaily z ušľachtilých kovov. Perfektné zvládnutie všetkých detailov na objektoch, ako aj ich dokonalé remeselné prevedenie, zaručuje dlhodobý, vysoký prevádzkový štandard bez podstatných zásahov do objektov. Na všetkých objektoch sú použité ploché strechy. Celý areál s dominantnou ústrednou budovou liečebne a dokonale výrazovo i funkčne riešenými fasádami, dispozíciou, progresívnou konštrukciou a perfektnými detailmi dosahuje vrcholových svetových kvalít.

Medzi ďalšie významné stavby tohto obdobia patria: 1931 Vila Hubka (*M. M. Harminc*), 1931 Lekáreň (*Harminc, Paulík?*), 1931 Detský penzión Dr. Jureckého – Tatranská Lesná (*August Kesselbauer*), 1932–34 sanatórium Holzmanna (*Weinwurm a Vecsei*), 1934 budovy visutej lanovky v Tatranskej Lomnici – Skalnatom Plese – Lomnickom štíte (*Dušan Samo Jurkovič*), 1934 Vila Alfa – Nový Smokovec (*Polášek*), 1935–1938 Červený kríž – Ozdravovňa Charloty G. Masarykovej (*Stanislav Sucharda*), Penzión Miramonti – Horný Smokovec (*Bohuslav Fuchs*), 1936 obchodný dom v Hornom Smokovci (*Jozef Šašinka*), 1936 Vila Marta – Tatranská Lomnica (*Dzubányi a Bethlenfalvy*), 1936 Javorina a Vila Alexander – Tatranská Lomnica (*Pavel Bareš*), 1937 sanatórium Feldmann (*Weinwurm a Vecsei*), 1940 Štátna ľudová škola T. Lomnica (*Emil Beluš*), 1934 Vila Nezábudka – N. Smokovec (*M. M. Harminc*), 1940–1943 Observatórium na Skalnatom Plese (*V. Houdek, F. Bednárik, J. Šašinka*).

Socialistický realizmus,
MS-70 (1945–1970 – 25 r.)

V čase nástupu socializmu u nás sa vedome vysunula do popredia požiadavka začleniť architektonickú tvorbu ako propagáciu komunizmu. Po roku 1948 tu prakticky zanikol súkromný sektor, hotely, sanatóriá, penzióny, dopravné zariadenia atď. menili nielen svojich majiteľov, ale aj pôvodné využitie, ktoré sa začína orientovať predovšetkým na rekreáciu. ROH v rokoch 1946–1948 znárodnilo rôzne jestvujúce objekty, ktoré vyhovovali povojnovým rekreačným požiadavkám, čím sa značne rozšírili kapacity odborárskych zotavovní.

Nový politický systém zapriahol architektúru do svojich služieb, do programových zámerov výstavby formuloval jej vlastné smernice a podmienky. Veľkým problémom však boli financie. Mladé vedenie JNV (Jednotný národný výbor) zriadilo tzv. estetické komisie, ktoré mali za úlohu viesť „veľké upratovanie tatranských osád“. Obchádzali osady a upozorňovali majiteľov a správcov objektov na nedostatky, ktoré bolo treba v krátkom čase odstrániť. Vznikali mnohé brigádnicke akcie, akcie „Z“, na ktorých sa zveľaďovalo prostredie v osadách. V roku 1957 získavajú Vysoké Tatry štatút kúpeľného mesta, čo im umožňovalo vyberať kúpeľné poplatky a za tieto financie budovať. 18. 3. 1958 bol schválený Rajónový územný plán Vysokých Tatier. Tento plán stanovil maximálne únosní hornú hranicu výstavby ubytovacích a športových zariadení a určil proporcie rozvoja jednotlivých odvetví, pre ktoré sa má územie využiť. Na tento plán nadväzovali smerové územné plány jednotlivých osád.

Dňa 1. 1. 1951 bol založený Pamiatkový ústav a ešte v tom istom roku v novembri premenovaný na Slovenský pamiatkový ústav, ktorý postupne vytipoval na území Vysokých Tatier 55 pamiatkovo chránených nehnuteľností – stavebných objektov. Staré drevené stavby, ktoré pripomínali až priveľmi súkromné podnikanie boli zrovnané so zemou. Skončila tak aj niekdajšia koruna tvorby Gedeona Majunkeho v Starom Smokovci – Kafeehaus. Práve na jeho mieste postavili MsNV v duchu socialistického realizmu. Budovateľské motívy – stylizované krojované postavy mládenca a dievčiny na čelnej fasáde – majú symbolizovať novú generáciu pracujúcich. Aj napriek obdobiu strachu vznikali však pekné a ešte stále poctivé domy. 1954 – Budovateľ (v nedávnej minulosti veľmi necitlivo rekonštruovaný), 1955 – Dom služieb v Tatranskej Lomnici, 1957 – budova MsNV Starý Smokovec, 1957–58 –

Budova TANAP-u v Tatranskej Lomnici (Miňovský, Dedeček), Zotavovne „Zdravej generácie“: Zotavovňa ROH v Monkovej doline (1958), Chata na Popradskom plese (1957) – ing. arch. L. Bauer a akad. arch. Ferdinand Čapka. Povojnový tlak na vznik a rozšírenie kapacity kúpeľných sanatórií si vyžiadal výstavbu novej osady západne od Tatranskej Polianky. Vzniká tak v roku 1947 osada Nová Polianka, ktorej dominantou je Vojenský liečebný ústav od architekta M. M. Harminca. Ústav budovali PTP, tzv. „Čierni baróni“, a bol otvorený na jeseň 1956. Ozdravovňa pre vojakov vzniká aj adaptáciou hotelov v Tatranských Matliaroch.

Bytová výstavba Bol nedostatok bytov – zamestnanci bývali v častiach znárodnených hotelov čím obsadzovali ich kapacity. To viedlo k výstavbe prvých povojnových sídlisk a následnému budovaniu služieb. Tak začali vznikať nové „pohotovostné sídliská“ Pod Lesom, v Tatranskej Lomnici a Sibíri. Našťastie vedenie bytovej výstavby nechcelo budovať v tatrách obytné domy, aké sa stavali dole v mestách. Prijala sa zásada, že objekty musia byť atypické, prispôsobené miestnym vysokohorským podmienkam. Týmto spôsobom vznikli obytné domy na Sibíri a v Tatranskej Lomnici. V roku 1957–1958 sa začalo s výstavbou už menších domov na sídlisku v pod Dolným Smokovcom-Pod lesom (autor F. Gašparík), komplexné sídlisko malo 100 bytových jednotiek, 12triednu 9ročnú školu, materskú školu, jasle (plánované boli aj MNV, pošta, obchodný dom a dom služieb). Stúpajúca návštevnosť Vysokých Tatier a snaha zlepšovať pohostinstvo a služby návštevníkom v strediskách cudzineckého ruchu, vyvolali potrebu ďalšieho budovania. Vznikli: 1954 – ZDŠ v Tatranskej Lomnici (Rudolf Miňovský), Pošta a zotavovňa Budovateľ Starý Smokovec, 1958 – Pošta v Tatranskej Lomnici (Vladimír Dedeček), 1959 – Hotel Šport (Király, Šuhajík), 1962 ukončujúci objekt budúceho centra Tatranskej Lomnice – Obchodný dom (M. Kukelka), 1962 – Dom služieb Starý Smokovec, 1962–63 – Knižný pavilón a výstavná sieň Horný Smokovec (Karol Király), 1963 – Hotel Bellevue – Pekná Vyhliadka (Király), 1963 – Dom obuvi v Tatranskej Lomnici (Soňa Lysková).

V roku 1964 sa v Bejrúte rozhodlo o úspešnej kandidatúre Vysokých Tatier na MS v klasickom lyžovaní v roku 1970, čo odštartovalo druhú výstavbovú vlnu, teraz už ale zabezpečenú financiami. – 1964–1977 vzniklo sanatórium Helios – Štrbské Pleso (Richard Pastor) citlivo zakomponovaný objekt do mohutnej členitej tatranskej prírody, využíva

danosti terénu i zdravotnícke požiadavky na oslňovanie. V toku 1977 získal Cenu Dušana Jurkoviča. – 1967–1969 Železničnú stanicu a Dom služieb na Štrbskom Plese vytvoril Eugen Kramár (1914–1996), 1967–1970 hotel FIS (Eugen Kramár), skokanský areál FIS 1967 (spoluautor J. Šprlák) – 1968–1976 hotel Patria (Zdeněk Řihák) – 1970 Obytné bloky Pod lesom (Eugen Kramár) – druhá vlna rozširovania sídliska

V oblasti vybavenosti a služieb a športu vznikli: Areál FIS na Štrbskom Plese – E. Kramár, Ján Šprlák-Uličný, Čedok a dom Horskej Služby v Starom Smokovci – Eugen Kramár, horský hotel Sliezky dom – J. Sirotek, ParkHotel v Novom Smokovci – J. Svoboda, Obchodný dom – Tatranská Lomnica

Jednou z najkrajších stavieb tohoto obdobia patrila – nedávno prestavaná – benzínová pumpa v Novom Smokovci (1966–67 autori: arch. Milan Krejčí, dr. F. Bäumelt). Stavba tejto pumpy bola vyvolaná potrebami cudzineckého ruchu, ale aj potrebou zlepšiť služby motoristom vôbec. Ved' najbližšia (a jediná) pumpa pre Vysoké Tatry bola v Tatranskej Lomnici. Vzhľadom na to že sa jednalo o stavbu v TANAP-e, vtedajší činitelia požadovali stavbu náročnejšieho charakteru, ktorá by odpovedala podmienkam stavebného miesta a dopravného ruchu. Tieto okolnosti viedli k tomu, že investor zrušil pôvodný zámer postaviť typovú ČP a nahradil ho individuálnym riešením. Je potrebné povedať že toto riešenie bolo prijaté v dobe, keď už na stavenisku bol vybudovaný suterén pôvodne zamýšľanej stavby, ktorá bola zastavená. Ozdobou pumpy bola jej strecha – markíza – škrupina v tvare plochého hyperbolického paraboloidu. Konzola s vyložením 11m a šírkou 24m!

Medzi podobne významné stavby týchto rokov patria: – 1967–1970 – Hotel Panoráma na Štrbskom Plese (Zdeněk Řihák) – 1969 – Múzeum TANAP-u v Tatranskej Lomnici (Pavol Merjavý) Naopak veľmi nešťastným riešením je obchodný dom Mladosť v Starom Smokovci (Ján Šprlák?). Roztáhanej solitérnej stavbe služieb padli za obeť posledné zvyšky pôvodného – Starého Smokovca. Práve v tejto Priessnitzovej dolinke vznikali prvé drevené a hrazdené stavby. Nechuť opravovať staré stavby a ich prílišná previazanosť s dobou minulou, viedla kompetentných k radikálnemu vyčisteniu priestranstva.

Stavebná uzávera
(1970–1989 – 19 r.)

Po majstrovstvách sveta MS-70 nastala vo Vysokých Tatrách tzv. stavebná uzávera. Ministerstvo výstavby a techniky SSR zabezpečilo vypracovanie územného plánu Vysokých Tatier, Oravy a Spišskej Magury, kde v jednom z prvých bodov stanovuje „.....nerátať s nijakou výstavbou na chránených územiach a na územiach navrhovaných na ochranu, zamerať sa na využívanie existujúcich objektov...“. V tom čase, vďaka majstrovstvám, boli vybudované všetky služby, ktoré ľudia potrebovali spolu so sídliskami. Tento stav ale nemohol vydržať večne. Postupne vyrastala nová generácia, ktorá potrebovala niekde bývať. Vďaka silnej pozícii TANAP-u nebolo možné zakladať nové satelity, a tak sa staré sídliská len rozširovali (Tatranská Lomnica, Sibír, Tatranská Štrba). Možnosť individuálnej bytovej výstavby ponúkali iba podtatranské obce – Veľká Lomnica, Stará a Nová Lesná, Gerlachov, Bati-zovce, Mengusovce či Štôla.

Nový územný plán uvažoval aj s požiadavkami pre prípadné usporiadanie zimných olympijských hier v roku 1984. Riešil hlavne lokalitu Podbanské, kde v predstihu začal vyrastať nový hotel, neskôr nazvaný Permon. Dnešná podoba hotela je len torzom pripravovaného projektu. Aj napriek prísnemu obmedzeniu výstavby v Tatrách sa predsa len našli cesty ako budovať. Vznikli tak stavby, ktoré nedostatočne rešpektovali vzáčne lokality. Jednou z nich je dodnes nedokončený dom kultúry v Starom Smokovci (arch. Marcinka?). V Tatranskej Javorine vyrástlo Účelové zariadenie ÚV KSČ – Javorina (Julián Hauskrecht, Štefan Ďurkovič, Štefan Svetko – projekt 1973–74, realizácia 1975–77), zariadenie hotelového typu s dvoma detašovanými apartmánmi určenými pre najvyšších štátnych predstaviteľov. Všetky objekty sú členené do polkruhových hmôt, vyrastajúcich z mierne svažitej lúky. Orientácia hlavnej fasády je zväzrazená sklenenými plochami a je orientovaná s výhľadom na Belanské Tatry a Muráň. Koncom 70. rokov vznikli aj nové odborárske zariadenia: – 1976–80 Hotel Metalurg Tatranské Matliare (Dušan Bystrický) – 1977–80 hotel Odborár T. Lomnica (Julián Hauskrecht) V roku 1973–74 bola postavená budova polície v Starom Smokovci podľa projektu Eugena Kramára.

Súčasnosť
(1989–2012)

Po novembri 1989 a v začiatku 90-rokov sa situácia mení. Zmenou vlastníckych práv mnohých stavieb začína v oblasti Vysokých Tatier – pomaly, ale isto – čulý stavebný ruch. Rôzne rekonštrukcie, opravy, prístavby, ale aj novostavby majú zrazu zelenú. A tak – ako v každom hektickom čase – vznikajú mnohé prešlapy a omyly. Vznikajú projekty – nové prestrešenia liečebného ústavu vo Vyšných Hágoch (Libra, Kahn) sedlovou strechou, Palace (M. M. Harminc) v novom Smokovci – vagónovou strechou. Nič z toho sa našťastie nerealizovalo.

V novej dobe tvrdých laktôv a vidiny rýchleho zisku vzniká väčšia potreba chrániť to, čo je cenné, aby generácie po nás nenachádzali len lacné škatule bez genia loci. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v roku 1990 vznikla medzinárodná organizácia odborníkov DOCOMOMO International zaoberajúcou sa dejinami a dokumentáciou architektúry Moderného hnutia, ako aj jej zachovaním a obnovením v širokom zmysle slova. Slovenská pracovná skupina DOCOMOMO pozostávajúca z desiatky členov, zväčša architektonického či umelecko-historického zamerania pripravila databázu pamiatok architektúry 20. storočia, zostavenú zo slovenských architektonických diel medzi ktorými sú aktuálne 3 položky (objekty Slovenskej modernej architektúry z oblasti Vysokých Tatier: - Zotavovňa Morava – Tatranská Lomnica, architekti: Karl Ernstberger (Karlove Vary), Bohuslav Fuchs (Brno), projekt: 6/1931, realizácia: 1931–33. - Sanatórium – Vyšné Hágy, architekti: František Albert Libra, Jiří Kan, spolupráca MUDr. Svatopluk Basař, súťaž: 1932, projekt: 1933–34, realizácia: 1934–38 - Komplex Areál Snov FIS – Štrbské Pleso, architekti: Eugen Kramár, Ján Šprlák a kol., projekt: 1967–68, realizácia: 1967–70

V nedávnej minulosti boli Vysoké Tatry zasiahnuté novembrovou vichricou, ktoré na dlhé desaťročia zmenila výraz tatranských osád. Deň 19. 11. 2004 priniesol zmenu, nielen v stavebnom vývoji mesta Vysoké Tatry. Vichrica o rýchlosti cez 160 km/hod vytvorila z hustého porastu v tatranských osadách za niekoľko minút osady na „lúkach“. Až na niekoľko drobností to architektúra vážnejšie nepocítila. Snáď len v tom, že sa zo dňa na deň objavili stavby a stavbičky, prístavby, úpravy, ktoré vznikali od začiatku s myšlienkou, že ich aj tak nikto vidieť nebude. Teraz je všetko na očiach, aj chyby a omyly. Ak som na začiatku tejto prednášky hovoril o tom, že pôvodné a prvé stavby tu vznikali postupne, pozvoľne a podľa potreby – tak a následnej výstavbe apartmánových domov v Tatrách platí presný opak. Nikto ich nechcel, nikto ich nepotreboval a momentálne nikto na ne nemá! Toto nebola výstavba spojená s potrebou bývania pre mladé rodiny, žijúce na území Tatier – toto bola výstavba s vidinou rýchle a obrovského zisku – so zastaraným územným plánom, jeho čiastkovými zmenami, bez útvaru hlavného architekta – s rozhodovaním 10 poslancov bez príslušného vzdelania.

01 Pramene kyselky – okolo roku 1900

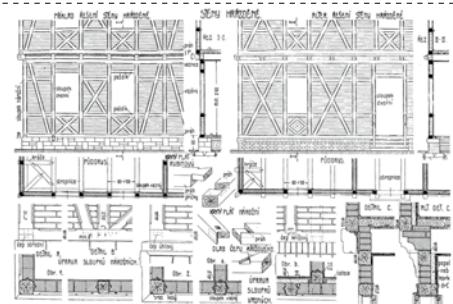
16 Nový Smokovec – Hotel Europa
– arch. Gedeon Majunke

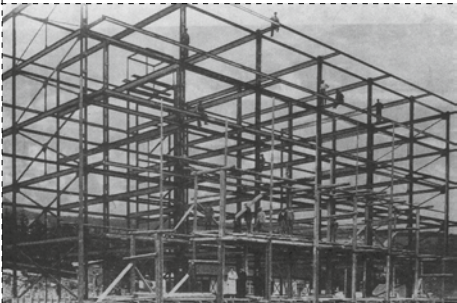
19 Tatranská Lomnica – Kúpeľný dom – rok 1896
– arch. Gedeon Majunke

22 Starý Smokovec – Grandhotel
– rok 1904 – arch. Guido

25 Nový Smokovec – Hotel Palace – ocelová
konštrukcia – 1934 – arch. M. M. Harminc

26 Horný Smokovec – Sanatórium Holzmann
– 1930 – arch. Weinwurm a Vécsei

29 Nový Smokovec – Vila Alfa
– 1935 – arch. Josef Polák

32 Nový Smokovec – Vila továrníka Hubku
– arch. M.M.Harminc

35 Štrbské Pleso – Budova spojov
– 1969 – arch. Olga Ondrei

27 Tatranská Lomnica – Vila Javorina
– 1930 – arch. Pavel Bareš

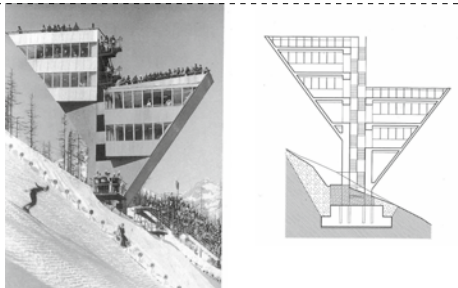
30 Vyšné Hágy – Kotolňa
– 1943 – arch. Libra, Kan

33 Nový Smokovec – Benzínová stanica
– 1967 – arch. Milan Krejčí

36 Štrbské pleso – Rozhodcovská veža
– Areál snov – 1968 – arch. Ján Šprlák

28 Tatranská Lomnica – Vila Marta
– 1932 – arch. Viktor Dzubányi

31 Tatranská Lomnica – Zotavovňa Morava
– foto z roku 1950 – arch. Bohuslav Fuchs

34 Štrbské Pleso – Hotel Panorama
– 1965 – arch. Zdeněk Řihák

37 Tatranská Lomnica – Pošta
– 1958 – arch. Vladimr Dedeček

38 Starý Smokovec – Mestský úrad
– 1957 – arch. Viktor Malinovský

41 Tatranská Lomnica – Bytovky
– okolo roku 1950 – neznámy autor

44 Nový Smokovec – Vilky
– 2006 – arch. Tibor Zelenický

47 Nové Štrbské Pleso – Obytný dom Smrek
– 2010 – office 110 architekti

39 Tatranská Lomnica – Muzeum TANAP-u
– 1969 – arch. Pavol Merjav

42 Nová Polianka – Stanica TEŽ
– okolo roku 1947 – arch. M. M. Harminc (?)

45 Horný Smokovec – Riaditeľstvo Horskej služby
– 2007

48 Štrbské Pleso – Hotel Kempinski
– 2009 – arch. Peter Černo

40 Štrbské Pleso – Helios
– 1964 – arch. Richard Pastor

43 Tatranská Javorina – Rekreačné zariadenie vlády
1977 – arch. Hauskrecht, Durkovič, Svetko

46 Štrbské Pleso – Apartmány v dome Oliver
– 2010

49 Štrbské Pleso – Hotel Kempinski
– 2009 – arch. Peter Černo

Jiří Suchomel: Skandinávie #1

Text:
Zdeněk Fránek, Radek Suchánek a Jiří Suchomel

Naše první cesta do Skandinávie za architekturou mimo centra vedla z Helsinek přes Finsko až na úplný sever Norska a dále po jeho pobřeží přes souostroví Lofoty do města Bodø. Odtud pokračovala přes hory na baltické pobřeží Švédska a končila ve Stockholmu. Navštívené cíle byly převážně stanoveny předem. Cesta autem v celkové délce téměř osmi tisíc kilometrů nás vedla krajinami, které byly nedílnou součástí studia. Rozlehlost Skandinávie a její většinou nedotčené prostředí bezesporu ovlivňuje charakter a kvalitu tamější soudobé architektury.

Rovinaté Finsko je charakteristické drobnou členitostí: lesy, jezera a skalní výchozy nabízejí nespočet příležitostí pro vztah lidského díla a přírody. Žulový masiv, tvořící Finsko, byl ledovci obroušen do jedinečné skulptury. Její prohlubně jsou zaplněny jezery a její vrcholky jsou čitelné často i v městské zástavbě. Tvrdou žulu je rozumnější respektovat než narušovat a z této podstaty roste finský způsob zacházení s krajinou. Místa se tu zdá dostatek, země je v průměru osmkrát řidčeji zalidněna než Česko.

S přihlédnutím k tradici finské moderní architektury a jejímu světovému renomé nepřekvapuje, že současná produkce je téměř prosta kýčů

a křečovitých nesmyslů, známých ze střední Evropy. I banální novostavby se vyznačují jednoduchou elegancí. Sto roků každodenního ovlivňování Finů kvalitní architekturou a designem, doprovázeného zřejmě i výchovou od školních let, nese své zřetelné plody. Člověk se nezbytně sám sebe ptá, kdy a zda vůbec se nám něco takového může podařit.

Náš výběr cílů zahrnoval zejména kostely, ale i muzea, univerzitní budovu, turistickou infrastrukturu a mateřskou školu. Přes různorodost účelu a forem těchto staveb byla jejich nejčastějším společným znakem kultivovaná práce se dřevem v mnoha jeho podobách.

Do Norska jsme vstoupili po dlouhé cestě finskými lesy poblíž ruských hranic u města Kirkenes. Okamžitá změna krajinného rázu a celkové atmosféry byla nepřehlédnutelná. Přítomnost moře ovlivňuje zjevně všechno. Krajina je rázem členitější, hornatější a dramatičtější. Lesy jsou pryč a namísto chovu sobů tu tradičně poskytuje obživu rybolov. Hustota zalidnění Norska je ještě o něco nižší než Finska, zhruba jedenáctina naší. Panenská příroda hor s vodopády, fjordy a krystalicky čistými řekami uchvacuje svou monumentalitou. Naše hlavní očekávání tu bylo spojeno s fenomenální Zumthorovou stavbou

*1944
architekt, pedagog

Po studiu architektury na ČVUT a AVU v Praze, přerušeném prací pro Gotfrieda Böhma v Cáchách, nastoupil v roce 1969 do libereckého SIAL (později Ateliéru 2 Stavoprojektu Liberec), kde pracoval dalších 30 let. Byl lektorem programu 1. Wiener Architekturseminar ve Vídni, působil jako Visiting Adjacent Professor na University of Michigan a jako Gastprofessor na Technische Universität München. Byl opakovaně zván jako lektor programu Design International na Université de Québec v Montrealu a jako lektor mezinárodní letní školy architektury Summer School Gleisdreieck na Technische Universität Berlin. V roce 1991 založil spolu s Karlem Hubáčkem a dalšími architektky obnovený samostatný SIAL, s. r. o., a působil v něm jako společník a ředitel. V roce 1994 založil libereckou fakultu architektury a byl jejím prvním děkanem. Dnes na ní vede architektonický ateliér a architektonickou kancelář, zaměřenou především na stavební rozvoj liberecké univerzity. Žije v Liberci.

památníku upáleným čarodějnicím v odlehklém rybářském městečku Vardø. Teprve na místě je zjevná její souvislost s lokální tradicí rozsáhlých sušáků ulovených tresek. Fascinovala nás tradiční rybářská architektura, racionálně reagující na krajinné a klimatické podmínky. Na Lofotech jsme viděli i příklady jejího nového využití při plném zachování drsné původní podstaty.

Většinu našich cílů v Norsku však tvořily nejružnější drobné objekty turistického vybavení. Zastávky s přístřešky a místa pro odpočinek s vyhlídkou do krajiny,

objekty pro pozorování ptáků, informační centra či pouhé záchodky u silnice nebo u přístaviště trajektu pestrým a unikátním způsobem reagovaly na výraznou krajinu severního Norska. Podél národních turistických cest vyrostla v posledním desetiletí řada těchto velmi jednoduše pojatých, ale excelentně zvládnutých krajinných a stavebních zásahů. Jejich jižní části bude věnována druhá skandinávská cesta na jaře 2013.

Ačkoliv norská architektura ani v minulosti nepostrádala významné stavby, její modernistická produkce nedosahovala kvalit a proslulosti finské či dánské konkurence. O to obdivuhodnější je dnešní boom pozoruhodných staveb norských architektů, které si v ničem nezadají se svými protějšky z celého světa. Zejména díky těžbě ropy ze Severního moře se Norsko rozvinulo z někdejší okrajové rybářské, dřevařské a zemědělské končiny v zemi se špičkovými parametry v řadě srovnání. Je potěšitelné, že tento vývoj s sebou nesl i zjevný rozvoj norské architektury.

Švédská etapa trasy v závěru cesty neobsahovala v porovnání s finskou a norskou částí tolik cílů. Svým typem objevené, ve Švédsku však opakovaně zřizované, bylo centrum Naturum pro návštěvníky chráněné krajinné oblasti

Höga Kusten. Podobných center tam existuje kolem třiceti. Tvoří jakési vstupní brány do chráněných přírodních míst a nabízejí informace a zábavnou formou i vzdělání. Ve Stockholmu bylo pro nás významné setkání s Asplundovou knihovnou. Milou tečkou za cestou nabídla mateřská škola Tellus na okraji průmyslového areálu.

Všechny tři navštívené země se od České republiky v současnosti liší jak kontinuitou existence demokratické společnosti a s ní související kontinuitou rozvoje kultury, tak zřetelně vyšší životní úrovní. Po zhlédnutí více než padesáti staveb v nich je zřejmé, že řada vybraných a zde dokumentovaných architektonických projektů je založena na velmi jednoduchých a v podstatě finančně málo náročných konceptech. Mohou být a doufejme i budou poučné pro naše podmínky. Systematické a dlouhodobé pěstování kulturního povědomí společnosti, jejího zájmu o kvalitní architekturu a její spolupráce při vytváření podmínek pro vznik takové architektury je přitom rozhodující.

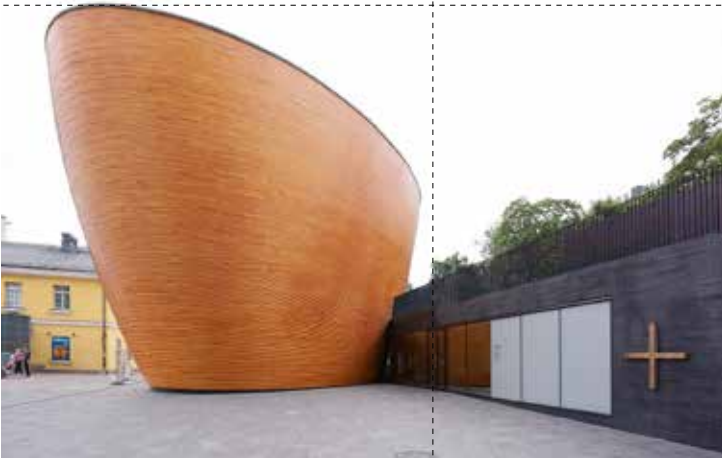
01 Seafarers' Centre – Helsinki

02 Kostel a farní centrum Laajasalo – Helsinki

03 Kaple Kamppi – Helsinki

04 Kostel sv. Vavřince – Vantaa

05 Kostel Viikki – Helsinki

06 Vyhliďková věž v Korkeasaari ZOO – Helsinki

07 Kostel Myyrmäki – Vantaa

08 Kostel a farní centrum – Klaukkala

09 St. Henry's Ecumenial Art Chapel – Turku

10 Kostel Kuokkala – Jyväskylä

11 Kostel Paanukirkko – Kärsämäki

12 Ajourimäki Daycare Centre – Espoo

13 Kostel Kuokkala – Jyväskylä

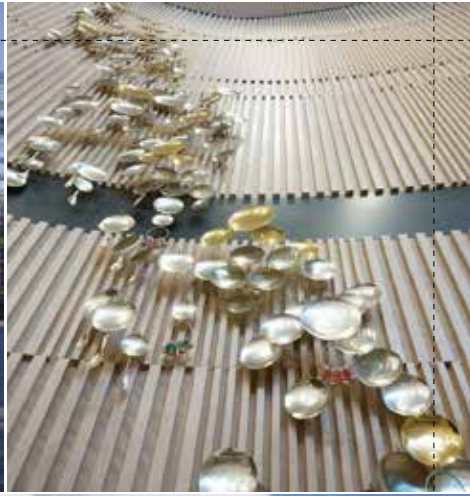
14 Muzeum Maritime Centre Vellamo – Kotka

15 Kostel Paanukirkko – Kärsämäki

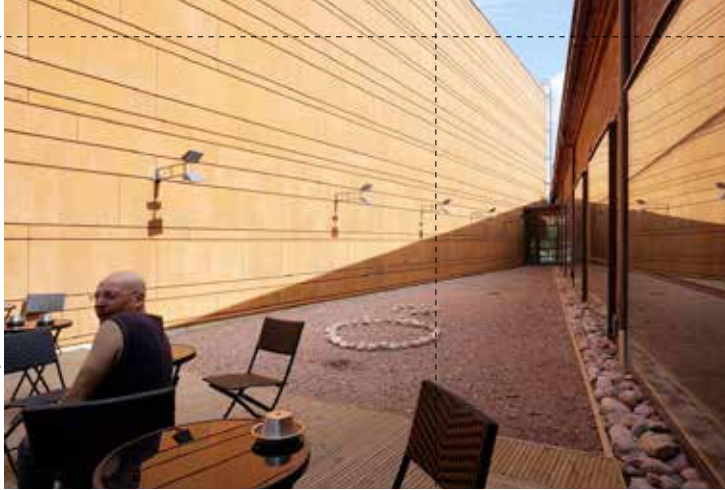

16 Centrum sámské kultury a parlament Sajos – Inari

20 Centrum sámské kultury a parlament Sajos – Inari

17 Síň kultury a koncertní síň Korundi – Rovaniemi

21 Odpočinkové místo u moře – Gornitak

18 Památník upáleným čarodějnicím – Vardø

22 Památník upáleným čarodějnicím – Vardø

19 Památník upáleným čarodějnicím – Vardø

23 Most se zázemím pro turisty – Lillefjord

27 Informační centrum – Henningsvaer

26 Úkryt pro cyklisty, pozorovatelna ptáků – Grunnfjor

25 Vyhlička na fjord – Bergsbotn

24 Kóje na mořském břehu pro turisty – Sneffjord

31 Váha pro nákladní vozidla – Gullesfjord

30 Úkryt pro cyklisty, pozorovatelna ptáků – Grunnfjor

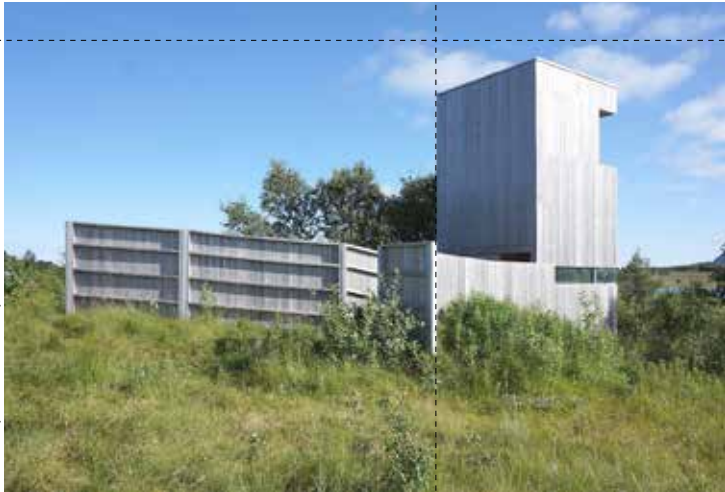

29 Zastávka a schody k moři – Tungeneset

28 Zastávka a vyhlídka na moře – Haveysund

33 Čekárna a zázemí pro cestující u trajektu – Jektvík 32 Odpočívadlo s vyhlídkou – Torvdalshalsen

34 Odpočívadlo s vyhlídkou u ruiny – Eggum

35 Odpočívadlo a zázemí pro turisty – Hellåga

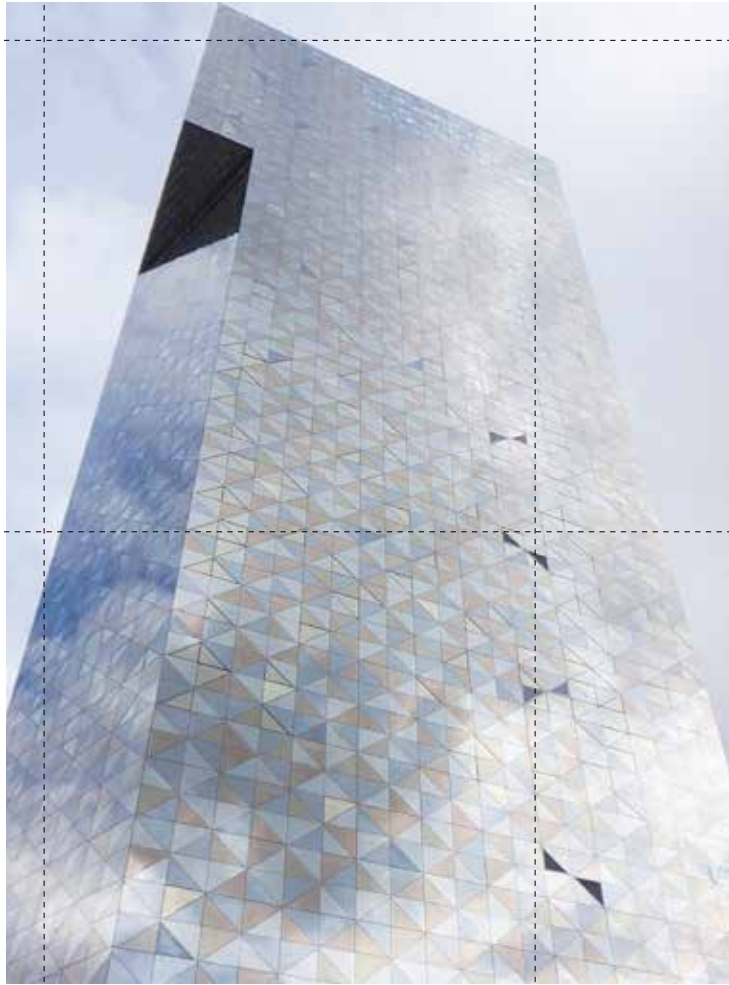

36 Odpočívadlo s vyhlídkou – Torvdalshalsen 37 Čekárna a zázemí pro cestující u trajektu – Jektvík

38 Odpočívadlo u Sjøna fjordu a zázemí pro turisty – Hellåga

39 Odpočívadlo u Sjøna fjordu a zázemí pro turisty – Hellåga

40 Scandic Victoria Tower – Stockholm

Autoři staveb

- 01 ARK-house Architects / Pentti Kareoja, Seung-Ho Lee, Pasi Kinnunen, 2009
- 02 Kari Järvinen, Merja Nieminen, 2003
- 03 K2S Architects / Mikko Summane, 2012
- 04 Avanto Architects, 2010
- 05 JKMM Architects, 2005
- 06 Avanto Architects, 2002
- 07 Juha Leiviskä, 1984
- 08 Lassila Hirvilammi Arkkitehdit
- 09 Matti Sanaksenaho, 2005
- 10, 13 Lassila Hirvilammi, 2010
- 11, 15 Anssi Lassila, 2004
- 12 AFKS / Frondelius + Keppo + Salmenperä, 2009
- 14 Lahdelma & Mahlamäki, 2008
- 16, 20 HALO Architects, 2012
- 17 Juhani Pallasmaa, 2010
- 18, 19, 22 Peter Zumthor, 2011
- 21 Margrete Friis, Berg & Dryning, 2011
- 23 Pushak Architects, 2006
- 24 Pushak Architects, 2005
- 28 RRA Architects, 2012
- 25 CODE Arkitektur, 2010
- 26, 30 70°N Arkitektur, Gisle Løkken, 2005
- 27 Einar Jarmund, Håkon Vigsnæs, Alessandra Kosberg, Stian Schjelderup, 2007
- 29 CODE Arkitektur, Aurora Lanskap, 2008
- 31 Einar Jarmund, Håkon Vigsnæs, 2011
- 32, 36 70°N Arkitektur, 2005
- 33, 37 Carl-Viggo Hølmekbakk, 2010
- 34 Snøhetta Architects, 2007
- 35, 38, 39 Landskapsfabrikken – Inge Dahlman
- 40 Gert Wingårdh
- 41, 42 Tham & Videgård, 2010

41 Tellus Nursery School – Stockholm

42 Tellus Nursery School – Stockholm

Jiří Klokočka: Fantastic Architecture, obrazy budoucnosti, pozitivně kritická reflexe

Text:
Marc Dubois a Jiří Klokočka
(KU Leuven, Faculteit Architectuur, Brusel/Gent, Belgie)

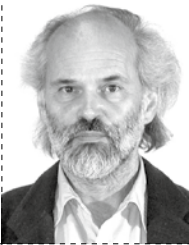
Fantastic design
Nejednoznačně přeložitelné slovní spojení fantastic design (ne ve smyslu úžasný, ale jako „návrh vycházející z fantazie“) je pokládáno za navrhování budoucnosti. Lidské představivosti se přitom plně využívá k prognostikám o architektuře zítřka. Architekt je považován za onu věštkyni s křišťálovou koulí. Pokud však není základem těchto prognostik jasná vize, jde bohužel až příliš často o formové očarování počítačovými programy či následek požití halucinogenních preparátů, zatímco skutečné explorativní hledání inovujících prvků je nahrazováno bezduchým formalismem. Jako by nedostatek invence byl suplován dekorem vnějšího, organického pláště.

Architektura jako manifest (foto 1–8)
Architektura a urbanismus nutně potřebují vizionáře. I v minulosti měla architektura často charakter manifestu. Nejen že určovala budoucí vývoj ve stavebnictví, ale generovala i vizionářské teze. Obraz, který pravděpodobně již (anebo ještě) znáte, je návrh architekta Sant Elii z roku 1914 – železniční nádraží v prodloužení plochy letiště. Dnes již je téměř každé letiště propojeno s železniční sítí, ale myšlenka postavit obě infrastruktury vedle sebe se nikdy nestala realitou. Nádraží a stanice na letištích se staly podzemními

interiéry. Přesto přinesly tyto vize krásné a fantastické obrazy.

Nebo návrh města pro 3 miliony obyvatel od architekta Le Corbusiera z roku 1922. Letiště je položené centrálně, mezi výškovými obytnými věžemi. Tenkrát fantastická infrastruktura se stala samozřejmostí každodenního života města. Mnohé z projektů letišť budoucnosti z 20. let se nyní zdají naivní a poplatné své době. Dovedete si například představit letiště na newyorském Manhattanu, na střeše Pensylvánského nádraží, nebo letiště plovoucí na Seině v Paříži? Fantastické (i úžasně) obrazy...

Nový formalismus (foto 9–12)
Nedávno byla vydána kniha s názvem Nebe je limit, na obálce s projektem Metropol Parasol ve španělské Seville od mladého německého architekta Jürgena Mayera. Ve městě, kde v létě bývá teplota vysoko nad 40 °C, byla postavena dřevěná střecha, po které je možné se procházet. Samozřejmě že to nikdo nedělá. V odborném časopise A-Plus z června 2012 byly vyčísleny náklady této realizace: 90 milionů eur (2,25 miliardy korun), předpokládám z větší části subvencovaných Evropou. Podle našeho názoru je takový projekt formou úchylky, architekturou spektaklu pochybné úrovně. Že takový projekt

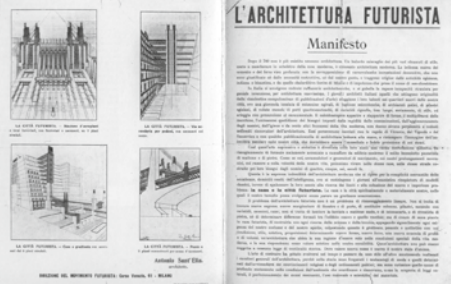
*1951
architekt, pedagog

Od roku 1980 žije a pracuje v Belgii. V letech 1970–1976 absolvoval Stavební fakultu na ČVUT v Praze, obor Architektura. V roce 1976 začal studovat tentýž obor na AVU v Praze, studia dokončil v roce 1979. Mezi lety 1979 a 1980 pracoval jako asistent na oboru Architektura Stavební fakulty ČVUT u profesora Ing. arch. Jiřího Štursy. V letech 1981–1986 působil jako samostatný architekt v Antverpách (Belgie), stal se členem Svazu belgických architektů. Od roku 1986 do 2011 pracoval jako hlavní architekt a urbanista regionální rozvojové společnosti Intercommunale Leiedal se sídlem ve městě Kortrijk v západolámské provincii. Od roku 2003 působí na Vysoké škole pro vědu a umění, Sint-Lucas (Brusel/Gent) ve skupině odborníků, která založila a vypracovala program pro magisterské studium urbanismu na této škole, od roku 2004 je zde docentem urbanismu a vedoucím katedry urbanistického navrhování. Nyní pracuje na doktorátu s tématem Transfèria a jejich vliv na transformaci městských struktur, výzkumnou práci plánuje dokončit v roce 2015. V Belgii byl nebo je členem profesních společností, ministr pro územní plánování jej opakovaně jmenuje předsedou Komise pro územní plánování obce Deerlijk. Přednáší a vede workshopy nejen v Evropě a účastní se architektonických a urbanistických soutěží.

získá místo na titulní stránce časopisů, je logické. Určitě ve světě, kde jsou šokující záběry chápány jako forma pokroku a inovace.

Čím zvláštnější tvar, tím větší pozornost médií. Bizarní se až příliš často rovná inventivní, jako výraz kreativity a dynamického pojetí. Současný software umožňuje generovat neuvěřitelně realistické obrázky. S Photoshopem se nám podaří uhranout každého a už není ani těžké vytvořit dojem, že to, co nosíme v našich představách, je již reálný svět. Slovo „organické“ ospravedlňuje najednou ty

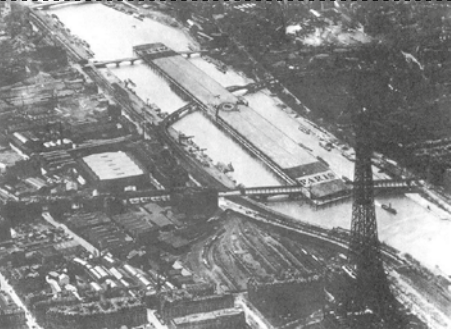
01

04

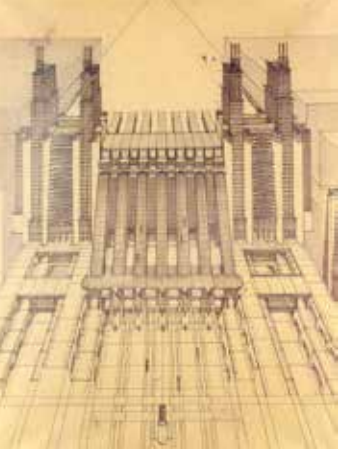
07

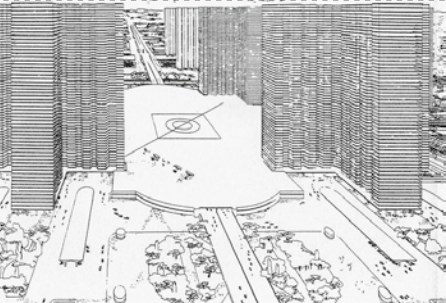
10

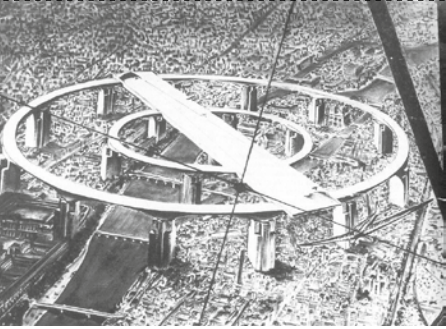
02

05

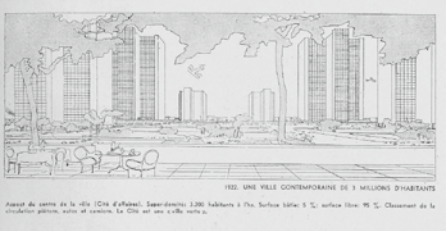
08

11

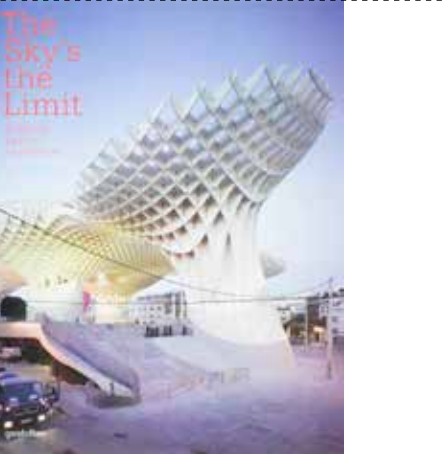
03

06

09

12

nejbláznivější formy. Architektura se tak stává sovkpturou, která musí na prvním místě dráždit naše sítnice. Často se odkazuje na takzvaný Bilbao-efekt, stavba jako ikona a orientační bod, jako eyecatcher. Architektura musí být stejně fotogenická a vyzývavá jako Lady Gaga. A tak jsme se dostali do éry „gagifikace“ architektury. A to ve jménu fantastic architecture?

Úspěch architektů, jako jsou Zaha Hadid, Santiago Calatrava, Daniel Libeskind a jiní, je závislý na přebujelých obrazech vytvořených jako exprese forem jiných kultur. Není jisté náhodou, že například město Mons (spolu s Plzní evropské hlavní město kultury 2015) si vybralo právě Calatruvu a Libeskinda, aby do tohoto roku realizovali prestižní městské projekty. Tyto projekty vejdou zcela určité ve známost ať už publikacemi, nebo přes internet, ale jakákoli forma kritické reflexe nebude připuštěna.

(foto 13, 14)
Z významných současných projektů v Miláně je asanace bývalého areálu Fiera v centru města. Pro tento projekt City Life byli vybráni právě Zaha Hadid a Daniel Libeskind. Při pohledu na Libeskindovy bytovky se neubráníme dojmů, že jde v podstatě o banální bloky, dispozičně nijak inventivní,

kteří mají několika šikmými fasádními prvky vyvolat iluzi inovace a dynamiky. Ve skutečnosti jde o druh make-upu či dekorace pochybné úrovně.

(foto 15, 16)
A co všechno zmůže prázdná estetika několika dynamickými linkami v návrhu průčelí, budeme moci brzy obdivovat v Gentu. Nová budova VOKA se spíše podobá vánočnímu balíčku zabalenému do příliš mnoha papírů a stuh! Ale podle našeho názoru jde o stavbu, ne o architekturu. Ostatně s těmito nahodilými šikminami jako by se v poslední době roztrhl pytel, hlavně v průčelích budov. V nejlepším případě mají nějakou statickou logiku, ale ve velké většině jde čistě jen o módu a dekoraci. I v Praze, na rohu Václavského náměstí a Opletalovy ulice, se možná dočkáme podobné výzdoby!

(foto 17–19)
Pravděpodobně mnozí z vás také znají nové Centre Pompidou/oddělení Metz, od Shigeru Ban, architekta, který ve svých začátcích vytvářel geniální, fantastické kompozice z kartonu. Návštěva Metzu však znamená zklamání. V publikacích se opakuje vždy stále stejné průčelí, i když komplex má i další fasády. Ty však bývají úmyslně skrývány. Také v interiéru budovy zůstává prostorové a plošné využití velmi mnoho dlužno.

Co je tedy ta „fantastická architektura“? Axel Enthoven (nizozemský architekt a designér) se přimlouvá za návrat k takzvanému slow design (klidný design). Toto „uklidnění“ je žádoucí také pro architekturu. Nejde o to, brát budově její případnou ikonickou a sovkpturální dimenzi, ale o to, aby organizace jednotlivých funkcí a prostorů, konstrukce, ale i kontext okolí, tvořily logický celek. Aby to byla architektura bez falešných pretencí.

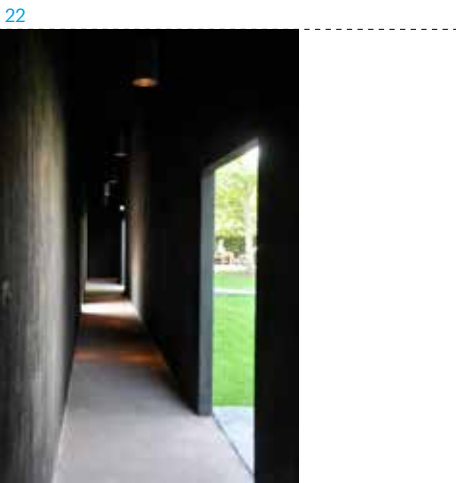
(foto 20–25)
Příklad budovy, která jde jiným směrem než demonstrací vizuálních bouří, je práce architekta Petera Zumthora. Konkrétně je to jeho Serpentine Pavilion v Londýně. Srovnajte ho s novým zahradním pavilonem Zaha Hadid v Miláně!

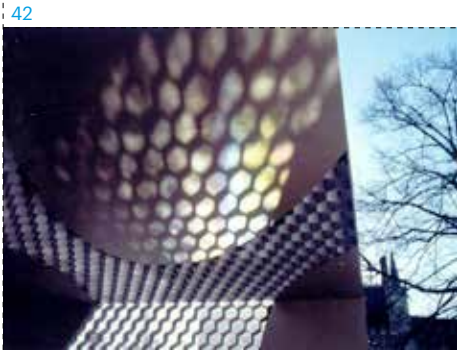
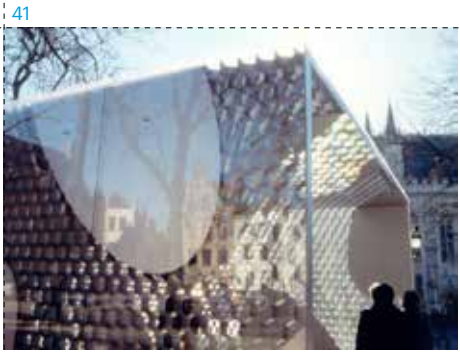
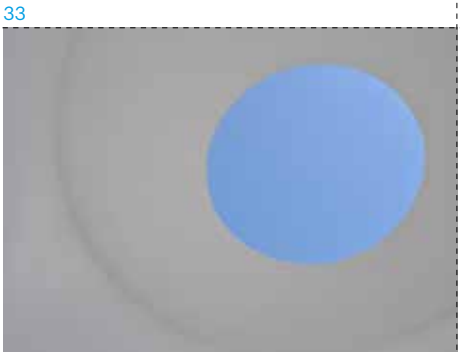
Možná se ptáte, co pro nás vlastně termín „fantastic architecture“ znamená.

(foto 26–28)
Příklad z Belgie: nedaleko města Hasselt stojí budova, kterou navrhl architekt Bart Lens. Je to nenápadný projekt, který se nedostal ani do ročenky Jaarboek Architectuur in Vlaanderen, ani do architektonického časopisu A-Plus. Na střeše obchodu řetězce Lidl jsou bytové jednotky s prostornými terasami. Jednotlivé byty jsou řešeny tak, že

v sobě skrývají konstrukci střešních nosníků, které přemostují velké rozpětí, aby prostor obchodu v přízemí mohl být zcela volný, bez podpor. Kdyby byl tento způsob vrstvení různých funkcí při výstavbě obchodních center povinný, tak by bylo možné ušetřit tisíce hektarů volné krajiny. Jestli tohle není „fantastický nápad“?! Fantastická architektura musí vycházet z logických hypotéz.

Zemská přitažlivost (foto 29, 30)
Neviditelná židle. Tato krásná fotomontáž z období bauhausu je stále aktuální. Ukazuje snahu avantgardy vytvořit nábytek, který by byl neviditelný a který tak umožňuje člověku vznášet se. To symbolizuje současně ambici i její popření. Hudba a literatura nemají nic společného se zemskou přitažlivostí, ale to, co stavíme, ano. Vytvořili jsme virtuální svět, který se chce zbavit jednoho z faktorů, kterému v reálném světě nemůžeme uniknout – gravitaci. Superman či Spiderman skáčou z patého patra a běží klidně dál s ještě větším elánem. Svět bez zranění, bez nemocnic! My však nežijeme v beztížném stavu. Samozřejmě, že jsme schopni vyrobit úplně transparentní nábytek, ale to stále ještě nebude vznášení, ani jako iluze.

Světlo
Neměli bychom se vrátit k podstatě architektury jako tvorby, která vedle funkčních aspektů nádherně umí také využívat světla? Architektura, námi vytvořený svět, je daleko víc statický výraz s mnoha komplexními omezeními. To neznamená, že by architektura nemusela být v kontaktu s dobou, ale není to její podstatou. Hudba, grafický design a móda jsou mnohem vhodnější pro to, aby vycítily vibrace času. Nejdůležitější rozdíl při srovnání s jinými kulturními formami, jako jsou hudba

nebo literatura, je to, že architektura je schopna pracovat s denním světlem. Bez slunečního světla by neexistoval život, neexistovala by ani žádná architektura. Slavný architekt Louis Kahn vždy zdůrazňoval, že budova má časovou funkci, ale také funkci konstantní: budova může ukázat světlo. Vzpomeňte si na velmi poetická slova Le Corbusiera: „L'architecture est le jeu savant, correct et magnifique des volumes assemblés sous la lumière.“ (Architektura je přesná a úžasné nádherná hra světla mezi sestavenými objemy.)

(foto 31–35)
Co je podstatou světla, se objevuje v díle Jamese Turrella v Zuoz. Architektura je zde použita, aby zviditelnila světlo.

(foto 36, 37)
Příkladem a syntézou těchto myšlenek je bezesporu německý pavilon z roku 1929 v Barceloně, jak jej navrhl Ludwig Mies van der Rohe. Byl postaven k propagaci exportu vysoce kvalitního německého skla. Bylo to také místo pro přijímání návštěvníků, diskuse nebo vychutnání si sklenky vína, nebo, v případě Miese, doutníku havana. Ale Miesova budova nám nabízí mnohem víc: koncepci moderního prolínání prostoru. Je to vůbec poprvé, kdy skleněná stěna osvětlovala jak interiér, tak exteriér budovy. To vše je znásobeno

v dokonalé harmonii, když se světlo a materiály zrcadlí ve vodní ploše. Za deště je to úplně jiná budova, než když svítí slunce. Architektura je sice statická, ale světlo dává architektuře dynamickou dimenzi. Malba, hudba a literatura se v podstatě nemění. Jestliže se však změní počasí nebo světlo, například při svítání nebo západu slunce, tyto momenty změní dobrou architekturu v něco absolutně úžasného, fantastického!

(foto 38–42)
Pavilon japonského architekta Toyo Ito, který postavil v Brugách, v Belgii, je konstrukcí pro zachycení a zobrazení denního světla. Nejkrásnější dar, který Ito dal místu, kde je pohřben Jan Van Eyck, velmistr, který byl jedním z prvních v západní kultuře, kdo vzdal hold světlu ve svých obrazech.

Filip Šenk:

Několik poznámek k místu, prostoru, času a fenomenologii v architektuře

Za poslední dobu nárůst vlivu architektů spojovaných s termínem fenomenologie roste exponenciálně. Stačí se podívat na ohlas, jaký vzbuzuje teoretické dílo finského architekta Juhani Pallasmaa. Do skupiny k němu bývají přidáváni architekti Peter Zumthor, Steven Holl nebo teoretik Christian Norberg-Schulz. Vzhledem k tomu, že se právě k jejich označení využívá termínu fenomenologie, který našel své uplatnění již dříve ve filosofii, je přínosné pro hlubší pochopení se seznámit stručně s vybranými aspekty této filosofie. Ve spisech i realizacích těchto architektů důležitou roli hraje přemýšlení o prostoru a čase, a proto stojí za to si připomenout, z čeho vychází.

Pojem fenomenologie lze čist jako nauku o fenoménech. Ve filosofii je spojen především s prostějovským rodákem Edmundem Husserlem. Husserl byl původním vzděláním matematik a to se také projevilo na jeho filozofickém uvažování. Vědecké poznání, které v jeho době doslova vršilo jeden zásadní poznatek za druhým (včetně přelomových prací Alberta Einsteina), se mu však zdálo nedáleno přirozené zkušenosti, to znamená tomu, jak každý den jednotlivec vnímá svět kolem sebe. Věda vytváří konstrukce popisující a vysvětlující svět, často ale svět ideální. Otázky po základních hodnotách,

kte­ré trá­pí lidskou mysl, jsou mu zcela vzdále­ny. Přes­to chtěl svou filo­zo­fii bu­do­vat pod­le vzoru přísné vědy. Abychom získali prá­vé a neochvějné po­zná­ní o svě­tě, je po­tře­ba se do­pracovat k po­zná­ní před­vě­decké­mu, k nahlíže­ní pří­mých jevů, dostat se k vě­ci samým. Pro Husserla je od­po­věď v tom, že je to naše vě­do­mí, kde se vě­ci da­jí pří­mo. Nutné je proto obrá­tit se k vlast­ní­mu vě­do­mí a prozko­umat jej, a tím se do­brat smyslu. Vě­do­mí má ně­ko­lik zá­klad­ních urče­ní – nikdy není prá­zdné, vždy je vě­do­mím ně­čeho. Neméně dů­le­žitě je, že vě­do­mí se dě­je v čase, plyne. Vnitř­ní časové vě­do­mí se netříš­ťí ve striktně urče­nou mi­nu­lost, přítom­nost a bu­do­uc­nost. Klade dů­raz na syntetické vní­mání pří­tom­nos­ti, která zahr­nuje jak mi­nu­lé, tak bu­do­ucí (očeká­vá­ní). Čas je ovšem co­si neodmyslitel­ného a ptát se po něm vlastně nelze. Tře­ba si to před­stav­me tak, že jsem v ba­zé­nu, z kterého nemůžu vylézt. Ví­m, že jsem ve vodě v ba­zé­nu, ale proto­že nedokážu vylézt, nemám per­spek­ti­vu, z které bych mohl vy­já­dřit, co to vlastně ba­zén je. Dů­le­žitou roli hraje čas i v myšle­ní Henri Bergsona, který také zdů­raz­ňuje trvá­ní jako cen­trální po­jem jed­not­livce, ale ten nemůže být vysvě­tle­n vě­dou, a proto klade Bergson dů­raz na in­tu­ici. Dů­le­žitou roli má čas i v myšle­ní Husserlova slavného žáka Martina Heideggera, už jen jeho nej­známější spis se jmenuje Bytí

*1981
historik a teoretik architektury

Vystudoval dějiny umění a filozofii na Masarykově univerzitě v Brně a na Lancaster University. Po dokončení magisterského studia pracoval jako překladatel, novinář a výtvarný kritik v týdeníku The Prague Post. Od září 2012 přispívá jako výtvarný kritik do Lidových novin. Vedle toho od roku 2011 pedagogicky působí jako externista na Ústavu dějin umění Jihočeské univerzity. Od téhož roku spolupracuje s Harvard Summer Program in Prague. Věnuje se především teorii a dějinám umění a architektury 20. století.

a čas. Heidegger navazuje na Husserla (ačkoli se po několikaleté těsné spolupráci pro neshody rozešli) a zajímá se především o bytí a jeho smysl. (Zkrátka, proč je něco spíše než nic?) Pro Heideggera je podstatné, že pobytu (člověku) jde v jeho bytí o toto bytí – základním pojmem je tedy starost. Lidé jsou jedinými jsoucny, která se o své bytí starají. Starost má vlastní strukturu, která je nehlouběji časová. Pro nás je podstatné, že ve výsledku existence má vždy dvě možnosti – být autentická, nebo neautentická. Autentická znamená přijmout sebe, neautentická žít jako kdokoli. Existence, má-li být autentická a celá, musí přijmout svou časovost, konečnost.

Tvrdí-li Pallasmaa v The Thinking Hand, že „dokonce ještě důležitější je nezaujaté a úplné porozumění lidské vtělené existenci jako předpokladu důstojného života“, je potřeba brát ohled právě na předchozí tvrzení. Pallasmaa se ve svých úvahách inspi­ruje dalším z výrazných fenomenologů Mauricem Merleau-Pontym, který zdůrazňoval tělesnost jako neopominutelnou stránku lidské existence. Aplikujeme-li předchozí myšlenky velmi zhruba načrtnuté, je možné zdůraznit takovou architekturu, kde se místo, prostor a čas snoubí v důstojná místa k životu – k autentické podobě života.

Henri Bergson

Maurice Merleau-Ponty

Jako první uvádím příklad slavné vily Rotondy Andrea Palladia. (foto 1) Palladio ve svém komentáři k stavbě zdůrazňuje zakotvení v místě – popisuje okolní krajinu jako divadlo, jehož středobodem je jeho vila. Leží na malém kopci, je snadno dostupná. Přísná symetričnost návrhu je výsledkem uvažování dokonalého propojení s krajinou. Stavba není směrová, všechny výhledy – propojení s krajinou – jsou si rovnocenné. Vila Rotonda nemá proti mnoha dalším Palladiovým vilám utilitární funkci, byla ozdobou místa.

Naopak sídlem zemědělského podniku byla vila Emo. (foto 2) Palladio zde dokázal propojit vznešenost, majestátnost požadovanou benátskou aristokracií s praktičností hospodářských staveb v jeden celek. Tato stavba není na místě zvláště výjimečném, okolní krajina je rovinatá. Avšak dotvořením krajiny alejemi a parkem – optickými propojeními s dálkovými pohledy – se stavba takovým místem ve výsledku stává.

Příkladů vhodného a důstojného dotvoření místa lze najít i v současné architektuře dost. Pěkným příkladem je Nouvelovo Kulturní a kongresové centrum v Lucernu. (foto 3) Nouvel zde na břehu jezera propojuje stavbu s bezprostředním okolím. Voda

Martin Heidegger

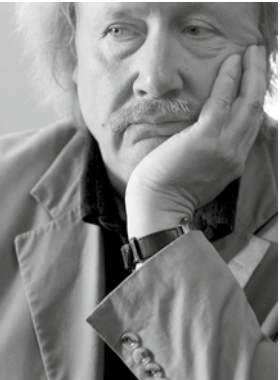
Juhani Pallasmaa

je důležitou součástí, je integrována do stavby. Střecha s velkým přesahem směrem k jezeru vytváří meziprostor, který je „domestikovaný“ a současně ponechán působení přírodních jevů. Z domácí architektury mi dovozte uvést také jeden příklad. Rodinný dům od Ladislava Lábuse v pražských Záběhlicích (foto 4) velmi citlivě a chytře reaguje na složitou lokaci. Chci zde zdůraznit především jeden motiv – tuto „bránu“. Pozemek je svažité a stavba z něj vyrůstá. (Kamenem obložený suterén a na něm lehčí prosklený pavilon). Aby bylo vytvořeno prostředí důstojného života, architekt zde rozvrhuje následující řešení – je zde ulice, prostor veřejný. Pak tento prostor mezi domem a ulicí, který je „poloveřejný“. A právě touto „branou“ se vchází do prostoru soukromého. Z hlediska funkce prvek není nijak zásadní, z hlediska symboliky ano.

Na závěr bych rád zmínil vlivného současného myslitele Petera Sloterdijka. Jeho neotřelé myšlení se neopírá o bytí jako myšlení jednoho, naopak uvažování základních otázek existence vždy je od základu myšlením dvou. To znamená určitého vztahu. A když to opět vztáhnou zkratkovitě na architekturu, tento vztah může nabývat různých náplní prostoru, který však zásadně formuje naše životy. Proto je potřeba dbát na to, jakých podob tato forma nabývá.

Edmund Husserl

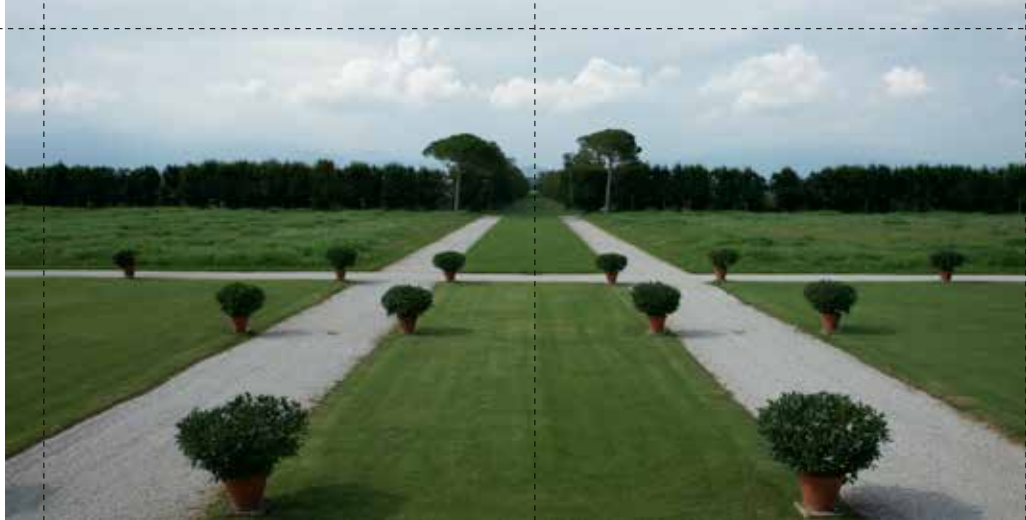
Peter Sloterdijk

Literatura:
Martin Heidegger, Bytí a čas, Praha 2008
Edmund Husserl, Karteziánské meditace, Praha 1993
Juhani Pallasmaa, Oči kůže, Zlín 2012
Juhani Pallasmaa, Myslicí ruka, Zlín 2012
Miroslav Petříček, Úvod do současné filosofie, Praha 1997
Peter Sloterdijk, Neither Sun Nor Death, Los Angeles 2011
Peter Sloterdijk, Sphären I–III, Berlin 1998–2004

01 **Vila Rotonda
Vicenza**
Andrea Palladio
1592

02 **Vila Emo
Vicenza**
Andrea Palladio
1559

03 **Kulturní a kongresové centrum
Lucern**
Jean Nouvel
1999

04 **Rodinný dům
Praha-Záběhlce**
Ladislav Lábus
2010

Studentské projekty: souhrn

**Úkol A:
Konverze areálu Dolu
Frenštát v Trojanovicích**

**Úkol B:
Možnosti nové výstavby
v lokalitě Trojanovice**

Skupina 1:
Martin Duba
Radka Ježková
Veronika Krystová
Anna Svobodová
Milada Vorzová

A:
Začne
těžba?

Nová Lomná

Areál uhelného Dolu Frenštát se nachází na okraji obce Trojanovice. Nikdy dolem nebyl a jeho nejasná budoucnost visí ve vzduchu. I přes to, že se důl nachází mimo centrum města, jeho potenciální vliv na široké okolí má nenávratný dopad. Krásná příroda, tradice, kultura a poklid stojící proti těžbě, industrializaci, narušení a možné zkáze. Začne se někdy v Beskydech těžit, nebo vše zůstane bez poskvrny? Neřešíme, zda se to má stát, či nikoliv. Snažíme se pouze vyrovnat se stávající situací, ať už je jakákoliv. Existuje na ni složitá i jednoduchá odpověď, záleží na tom, jak daleko dohlédneme. Nikdo si nedovede představit zkázu chráněné krajinné oblasti, ale fakt, že zde existuje krásná příroda, je bohužel ve světle tržní ekonomiky naprosto srovnatelný se skutečností, že pod touto malebnou krajinou leží ohromné nerostné bohatství. Pro případ, že by došlo k těžbě, jsme se snažili najít alespoň základní podmínky, které by umožnily přežití místního ekosystému, či dokonce jeho zlepšení. Záleží jen na svědomí každého zúčastněného člověka.

lektor: Ing. arch. Radek Jiránek

Umělé centrum – žádný důvod pro navázání

Ne!

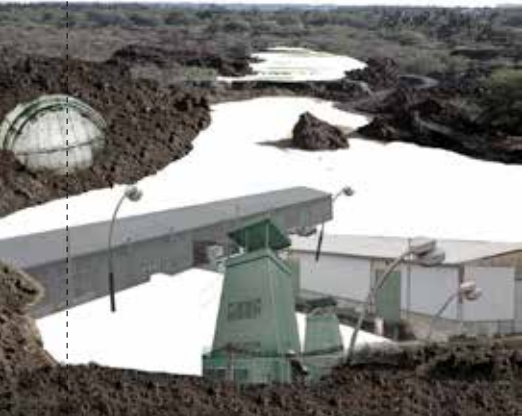

Rekultivace krajiny

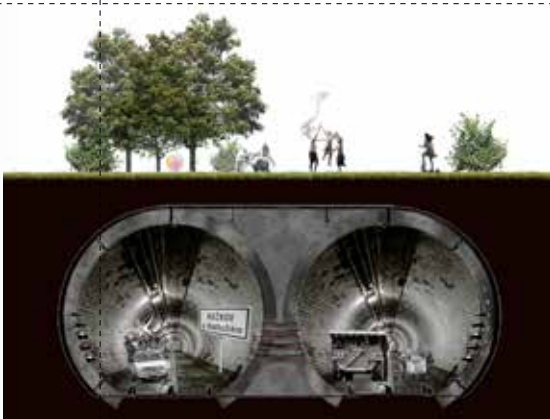
Ano?

Bezpoklesová těžba

Výbudování podzemního areálu

Tunel Frenštát–Rožnov

Odlehčení komunikace R58

Následná rekultivace areálu

B:

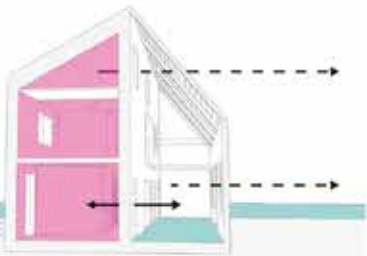
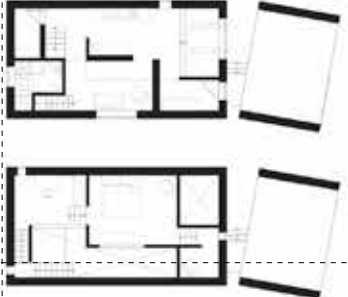
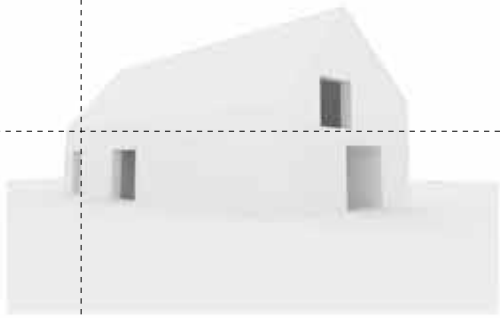
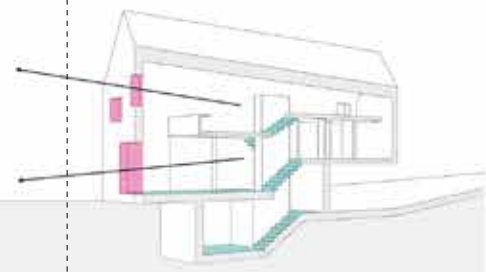
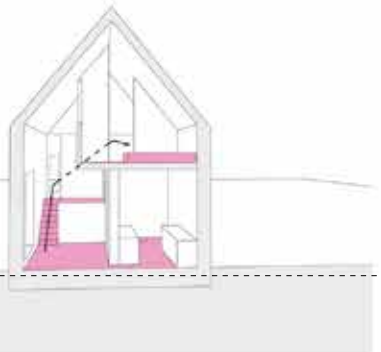
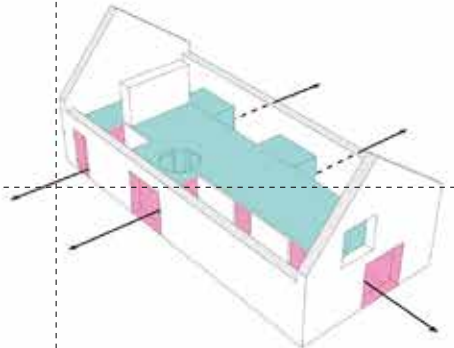
Trojanovice

Obec Trojanovice leží na úpatí Moravskoslezských Beskyd a tvoří spojnici mezi městy Frenštát pod Radhoštěm a Rožnov pod Radhoštěm. Obec se z velké části nachází na území CHKO Beskydy a podléhá tak regulaci, která má zajistit udržení typického krajinného rázu. Zástavba Trojanovic je díky dlouhé tradici pasekářství velmi rozptýlená a její stávající centrum vzniklo až v posledních desetiletích. Zahuštěním zástavby podél hlavní komunikace k lanové dráze vzniká centrum obce, která v současné době musí pečlivě rozvažovat své další rozšíření. Oblast zadaná k řešení se na toto „centrum“ přirozeně napojuje, neposkytuje však příliš silný kontext.

Situace

Koncept vlastního urbanismu je založený na vytváření přirozené různorodosti pomocí několika jednoduchých krajínotvorných prvků. Zeleň směrem k centru přirozeně řídne a vytváří přechod mezi zahuštěnou městskou zástavbou a přilehlým lesem. Pozemky mají proměnlivou plochu a jsou navrženy tak, aby se od lesa směrem k městu postupně zmenšovaly. Jejich měřítko je odvozeno od stávajících největších pozemků. Návrh předpokládá částečné osázení zelení. Tento princip se stává předvídatelný právě díky postupnému zvětšování pozemků, které tak poskytují větší plochu pro výsadbu stromů. Pro zachování přirozené hranice mezi pozemky mají jednotlivé parcely nepravidelný, zaoblený tvar a v prostorech mezi nimi vznikají meziprostory v podobě remízků, příkopů nebo jen neudržované zeleně. Tyto potenciální veřejné prostory budou využívány obyvateli zcela svobodně, jejich podoba je ponechána čistě náhodě. Mohou zde vznikat pěšinky a zkratky nebo i malá náměstíčka. Toto řešení umožňuje naprostou svobodu, chová se přirozeně ve vztahu k přírodě a obejde se bez stanovování složité regulace. Umístění domů na pozemku vyplývá z návrhů příjezdových cest, které vstupují do území v podobě tří zpevněných cest, které jsou nejkratší možnou cestou ke každému pozemku. Jejich přirozeným pokračováním je dvojice pěšinek, které krátí cestu skrz území.

Širší vztahy a dopravní schéma

Anna Svobodová

Veronika Krystová

Martin Duba

Milada Vorzová

Radka Ježková

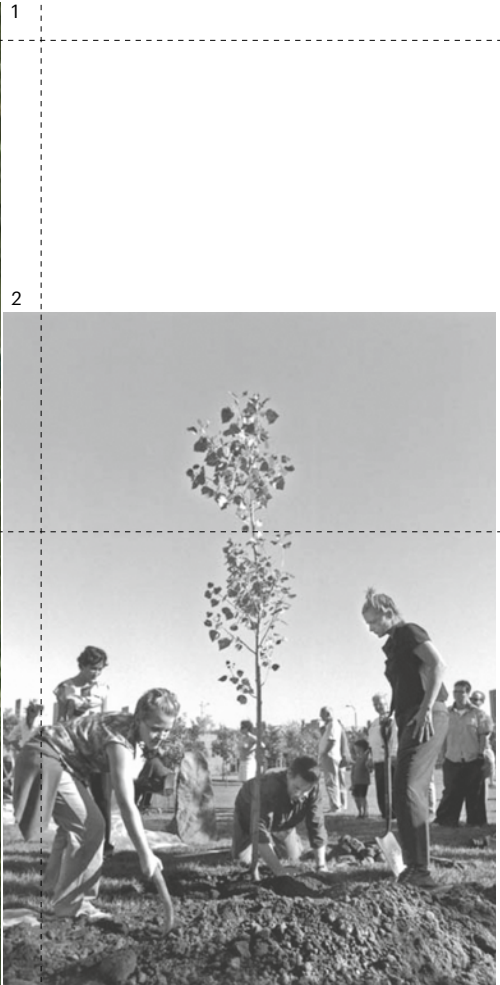
Skupina 2:
Roman Ehl
Matyáš Fialka
Alnur Nurmakhanov
Ondřej Pchálek
Michal Vašek

A:

Nová Lomná

Důl Frenštát a jeho věže jsou symbolem. Symbolem vzednutí občanské společnosti, soudržnosti Valachů a jejich odboje, revolty. Urbanistické stopy, z kterých návrh čerpá, jsou pozemek ohraničený plotem a minimální měřítko věží v kontrastu monumentality Beskyd. V návrhu tvoříme čistý, volný prostor a iniciujeme výsadbu původních dřevin (jedlí a buků) samotnými Valachy na ploše celého, předem zbouraného areálu. Navrhujeme uspořádání otevřené soutěže na monumentální výtvarné dílo, které nahradí zbořené věže a bude dodržovat jejich měřítko. S jedním takovým návrhem přicházíme. (obr. 1, 2)

lektor: Ing. arch. Zdeněk Trefil

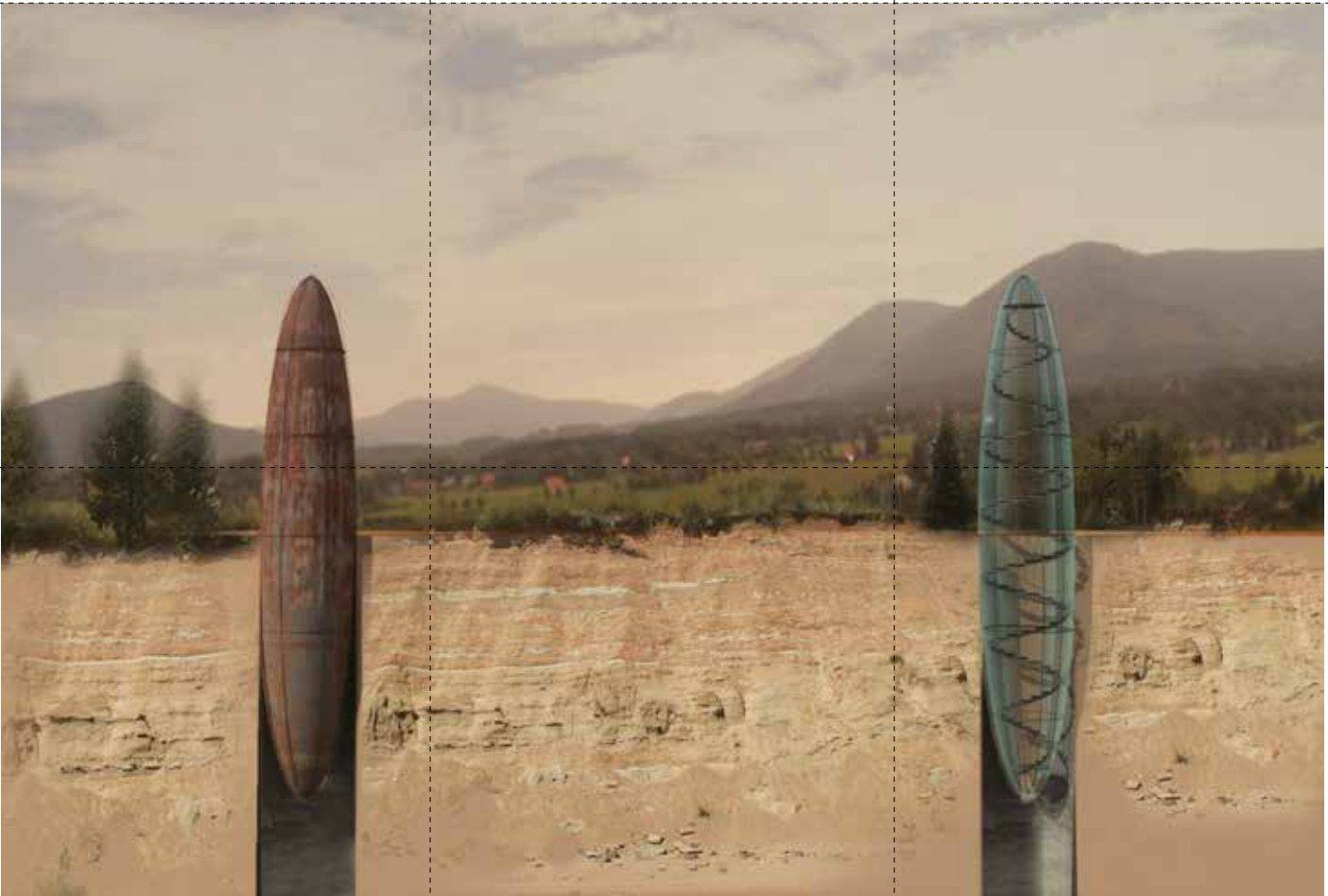

Konverzi areálu dolu vnímáme jako proměnu dob. Postupně končí průmyslová éra, a dochází k přerodu v novou, mladší realitu. Bohatství země, které v místě dolu představuje uhlí, považujeme za odkaz minulosti nové době. Záleží jen na ní, zda bude toto bohatství využívat, nebo ne.

Základní premisou je nerozvíjet areál dolu a neškodit Beskydům. Proto na místě dvou věží navrhujeme památník času. Budou na něj použity sklo a tenké železné plechy, které působí lehce a dočasné, a mohou být rychle zbourány. Srozumitelně odkazují na mobilitu a proměnlivost času. V případě potřeby lze památník snadno demontovat a může dojít k těžbě uhlí pod sochami.

Projekt znázorňuje soustavu dvou objektů – špuntů zapíchnutých do šachty. První z nich je socha ze železných plechů a druhý představuje prosklený funkční objekt. Uvnitř prosklené věže vede schodiště do nadzemní i podzemní části. (obr. 3)

Text: Alnur Nurmakhanov

B:

Trojanovice

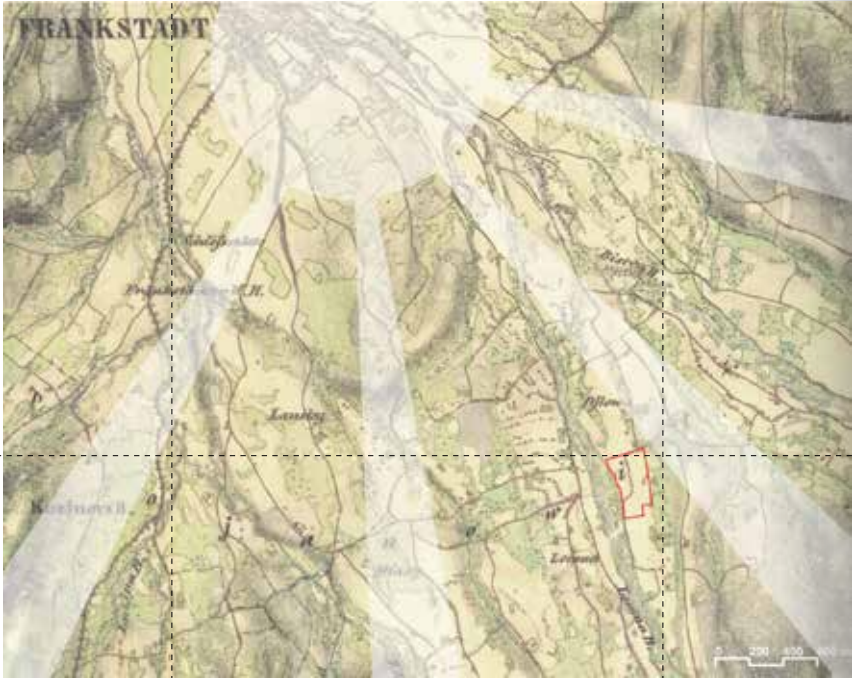
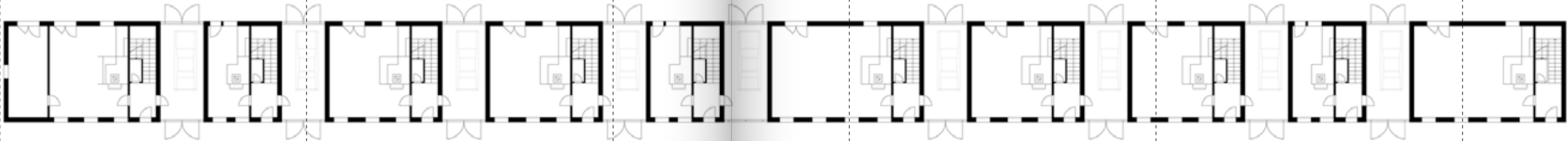
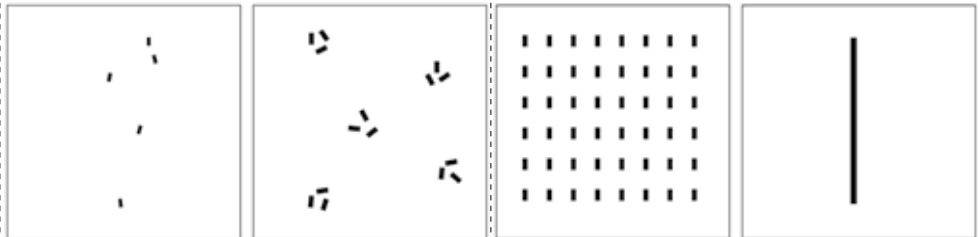
Jak reagovat na roztroušenost pasekářské zástavby a zároveň využít pozemek na jeho pomyslné maximum? Naši odpovědí je zajiřďující solitér definovaný hranou svého hřebene. Konfrontace s rozehranou linií horizontů beskydské krajiny vytváří zpřítomnění topografie a poezie krajiny. Solitér lemuje obnovenou historickou trasu, programově obsahuje 10 obytných jednotek třech velikostí, kolibu, stáj s 38 ovcei, seník, kapli a zvonici.

Zhmotněná idea

Inspirace tradičním karpatským sklípkem

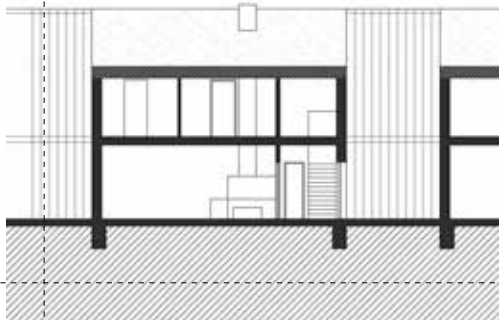
Paprskovitost pasekářské periferie Frenštátu
– lineární krajinnotvorné prvky
– spádnice horského masivu, potoky, cesty, lesy, zástavba

Situace

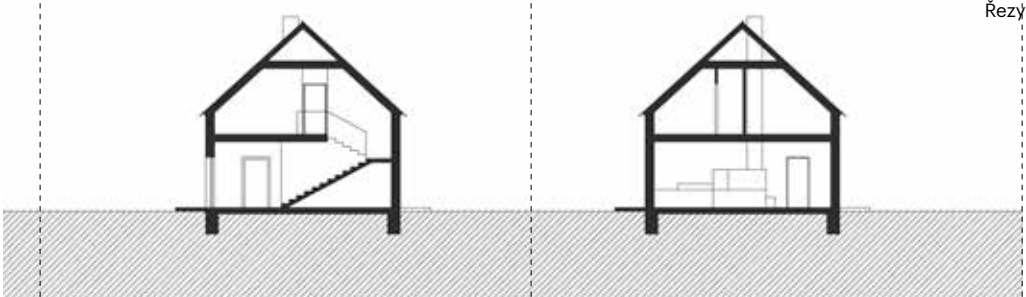
Celkový pohled

Půdorysy obytné jednotky

Řez podélný

Schémata zástavby

Řezy příčné

Zákres do fotografie

Skupina 3:

Monika Jasioková

Lenka Juchelková

Jakub Pleyer

Zuzana Sagitariová

Eduard Seibert

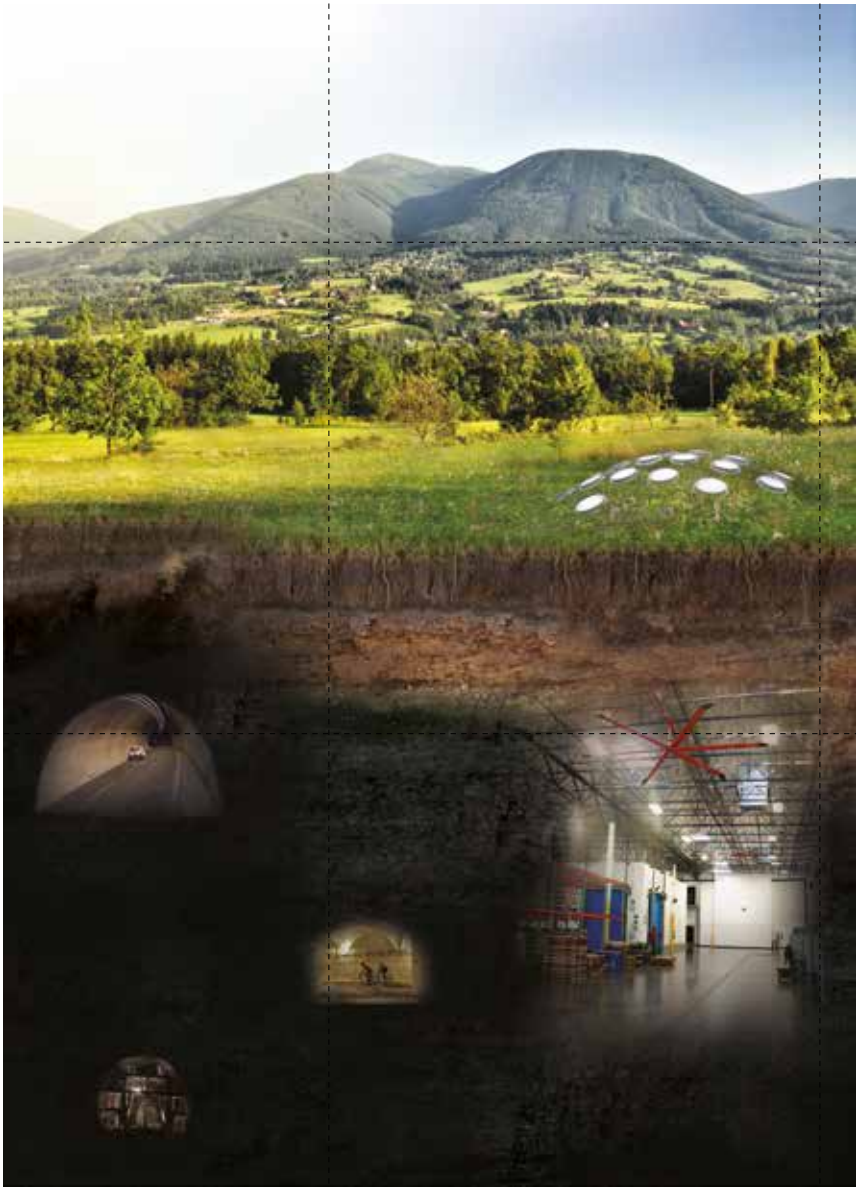
A:

Beskydské

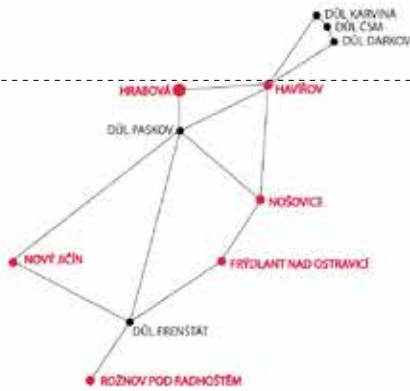
podzemí?

Nová Lomná

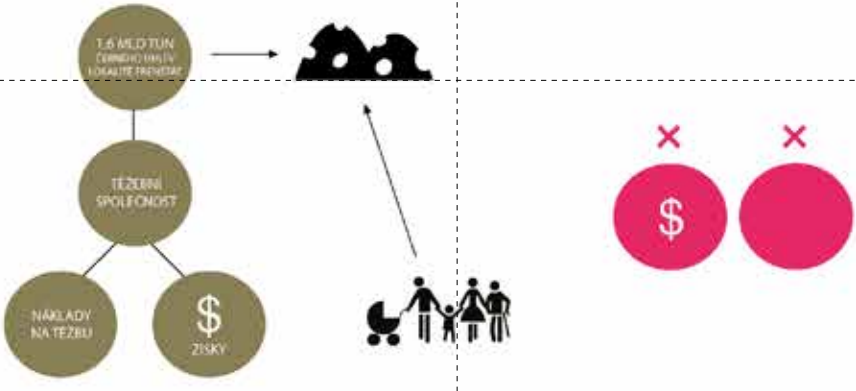
Těžbu v dnešní době nepovažujeme za nutnou, ale nabízíme vizi řešení pro dobu budoucí, pokud by vytěžení této oblasti bylo nevyhnutelně nutné. Nesouhlasíme s těžbou za předpokladu, že vytěžené prostředky nebudou z většinové části opět navráceny beskydské krajině.

lektor: Ing. arch. Radim Václavík

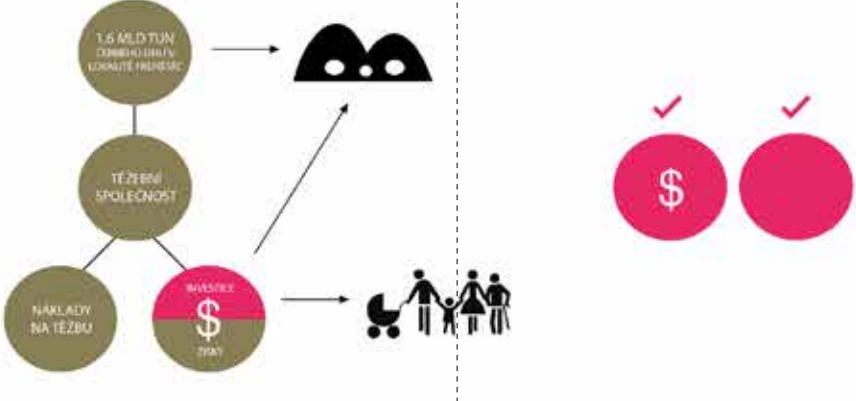
Možnost případného propojení důlních oblastí

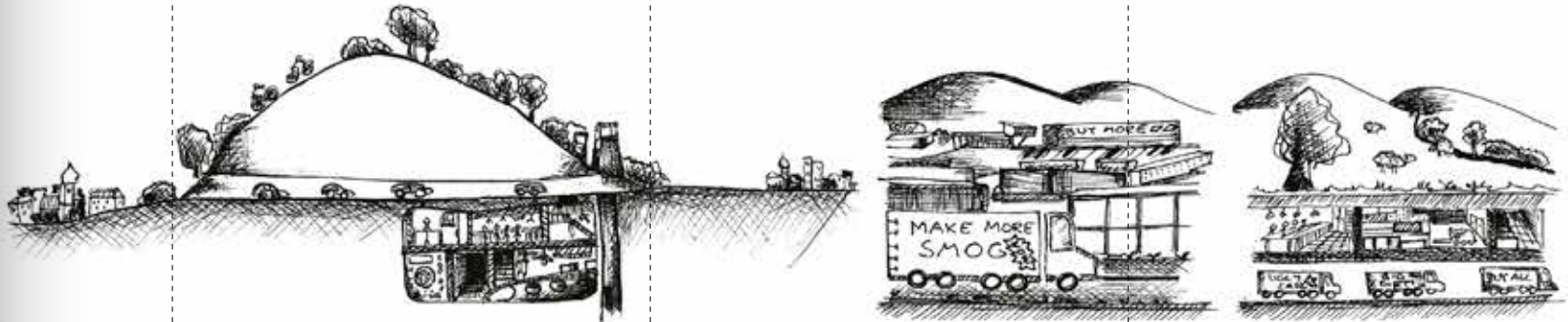
Současné nepříjemné podmínky těžby

Možnost dopravního propojení

Navrhovaný systém případné těžby

V případě nutného vytěžení tohoto území se veškeré provozy s těžbou spojené přesunou do podzemních prostor.

Obslužné dopravní koridory a přesun zaměstnanců nebudou jakkoliv narušovat charakter Beskyd.

B:

Trojanovice

1

2

3

4

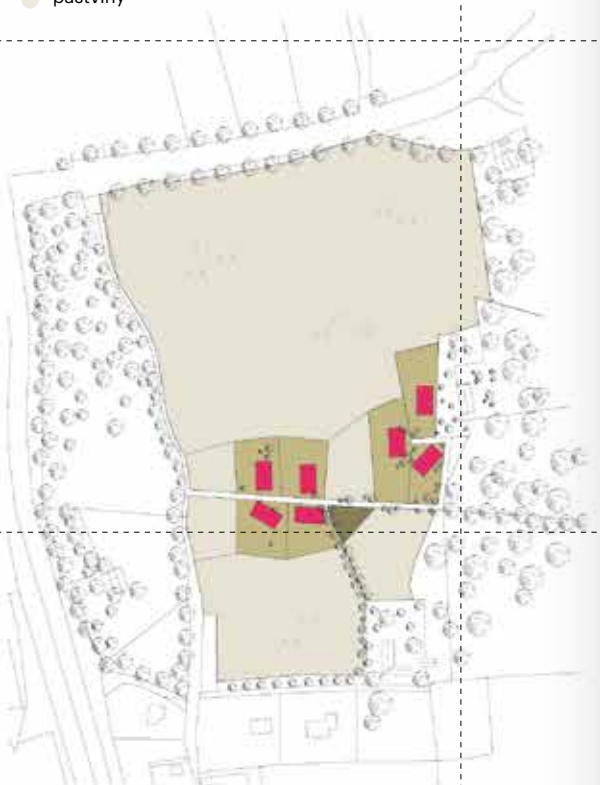
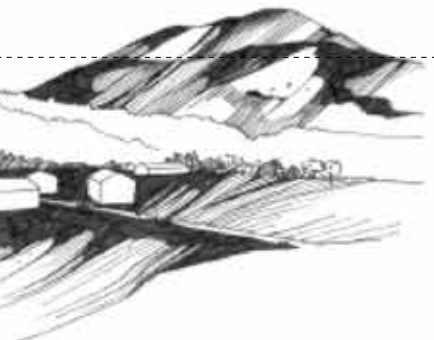
Objekty jsou uspořádány do tzv. společenství. Zároveň předpokládáme rekonstrukci a plné využití velkého množství chátrajících objektů na ploše obce Trojanovice. Tato společenství jsou tvořena 3 až 4 domy. Rozrůstání se shluků zahajujeme s přihlédnutím ke stávajícím objektům. Směrem od nich zástavba přibývá. Prostory nesou speciální charakter výstavby. K zastavění je určena pouze konkrétní část parcely. Tím je docíleno správného uspořádání objektů, a zároveň je investorům ponechána dostatečná volnost k vytvoření bydlení dle vlastních představ.
(obr. 3)

Část pozemku určená jako pozemky pro vedlejší výstavbu nabízí investorovi doplnit svůj objekt na bydlení navíc objektem garáže, dílny či sklady zahradního vybavení a nábytku. Shluky mezi sebou uzavírají tzv. prostor pro volnočasové aktivity, který nabízí místním obyvatelům sportovní vyžití nebo posezení s přáteli u otevřeného ohniště. Objekty jsou na svých parcelách orientovány, vzledem k nejlepším výhledovým podmínkám na beskydské vrcholky, obytnými prostory a výhledy směrem k jihozápadu.
(obr. 4)

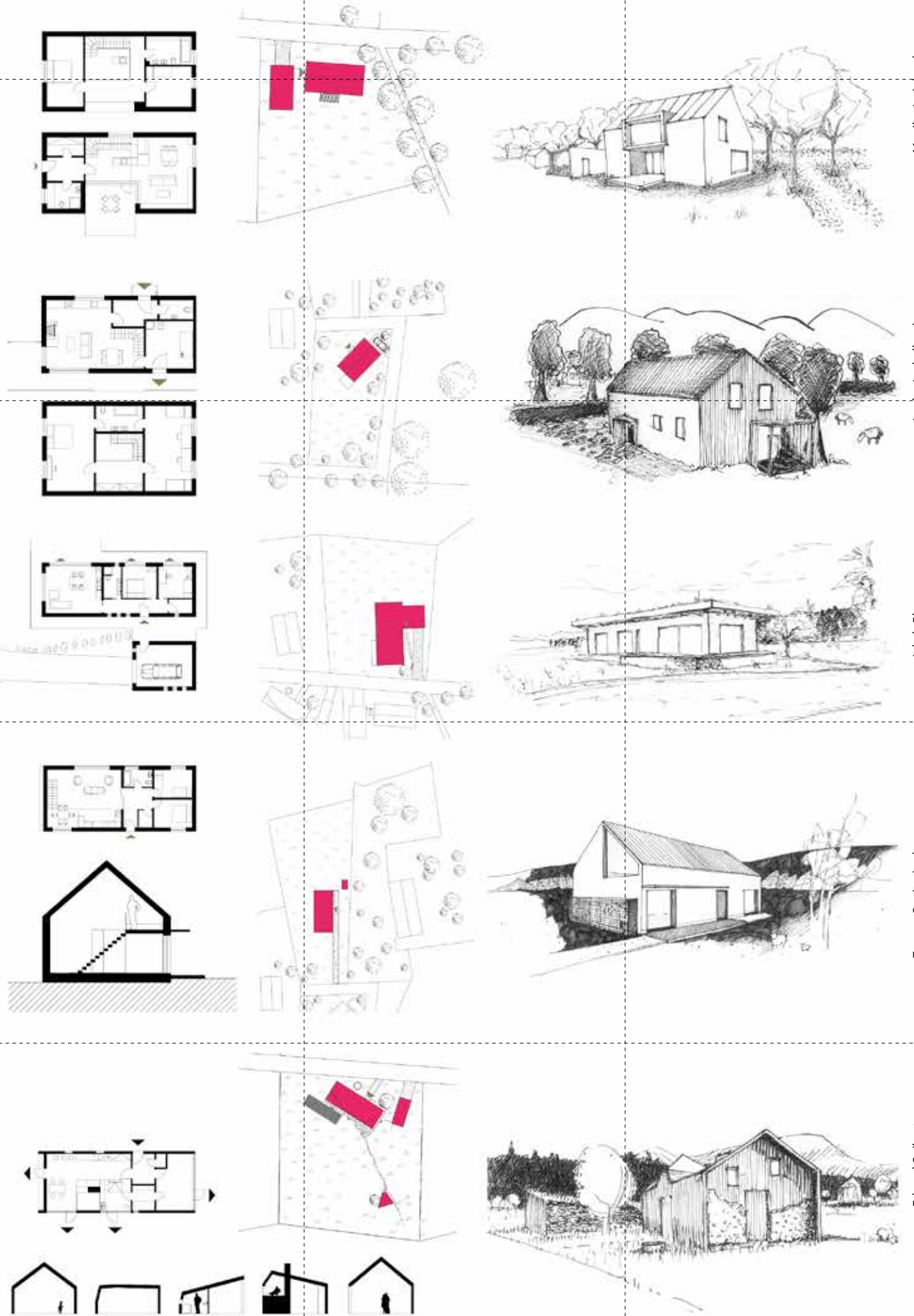
Seskupení objektů a jejich umístění nese výhodu v investiční nákladovosti vytvoření infrastruktury. Jednoduše dojde k jejímu napojení a prodloužení od stávajících objektů. Navržená komunikace volně navazuje na stávající remízky. V návaznosti na něj je kolem komunikačních prostor vytvořena alej opticky oddělující a zároveň chránící jednotlivé části. Velká část parcely je ponechána pastvinám. Projekt pracuje s jejich využitím pro zemědělské účely. Pro jejich potřebu bude vybudován, jako součást jednoho ze shluků, účelový objekt pro správce těchto ploch.

Centrum obce Trojanovice je situováno jihozápadně od říčky Lomná. Řešené území se rozprostírá na jejím severovýchodním břehu. Říčka vytváří přírodní hranici struktury zástavby. Centrum obce je tvořeno převážně hustou liniovou zástavbou, oblast za ní nese pozvolný roztroušený charakter. Řešený pozemek o rozloze 7 ha je přirozeně ohraničen přírodními bariérami – ze severu rušnou silnicí, z východu lesním porostem a ze západu říčním korytem.
(obr. 1)

Z výsledků analýz vyplývá, že by zadaný pozemek v žádném případě neměl být zastavěn v celé své ploše. Naše řešení situace pracuje se dvěma rovinami expanze obce. Navrhujeme model postupného rozrůstání sídel klasického pasekářského charakteru, který může být aplikován na většinu oblastí Beskyd.
(obr. 2)

2009

Monika Jasioková

Lenka Juchelková

Jakub Pleyer

Zuzana Sagittariová

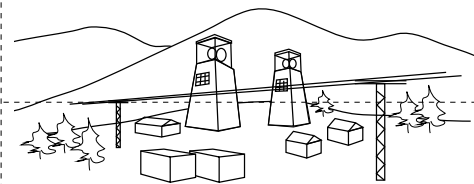
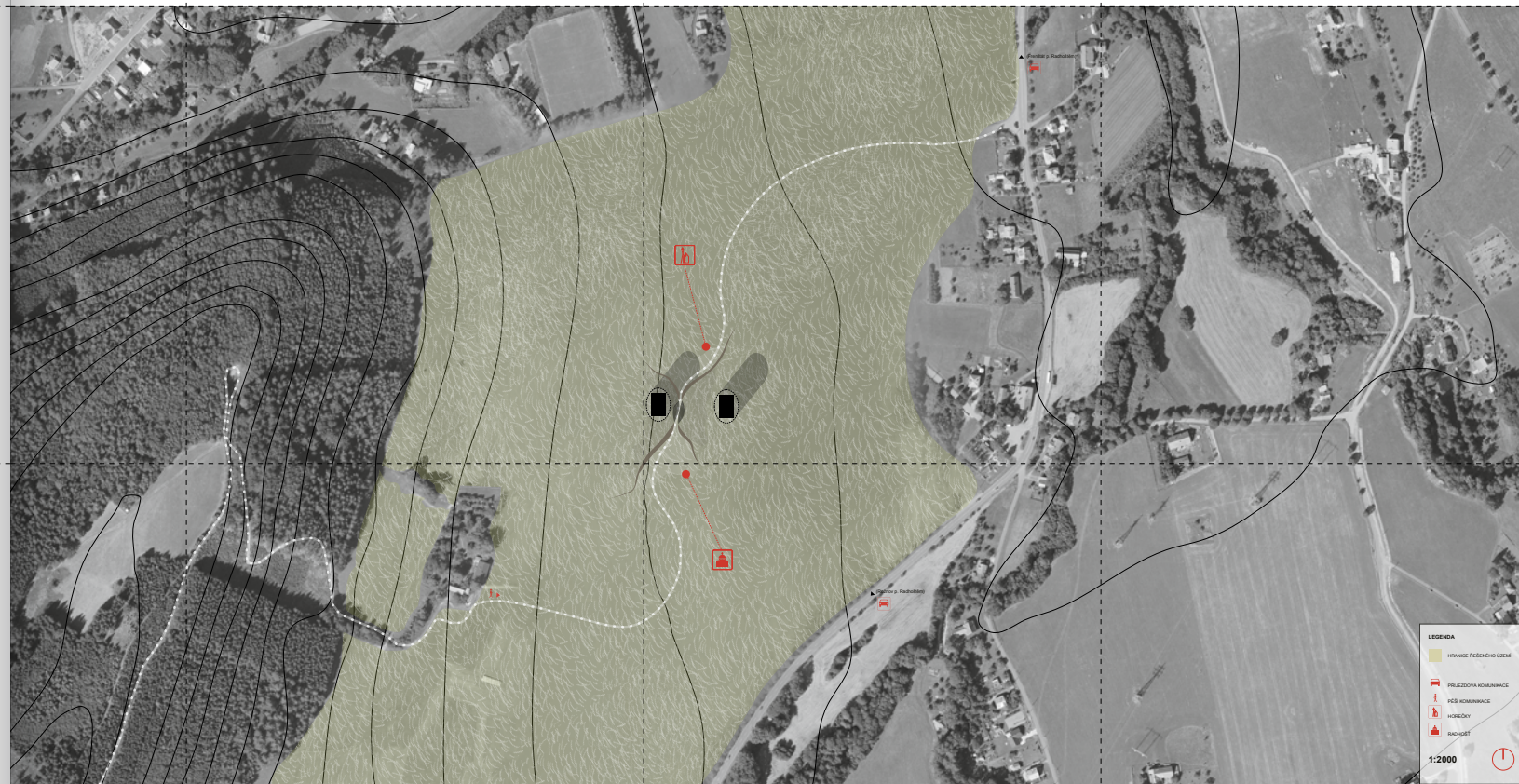
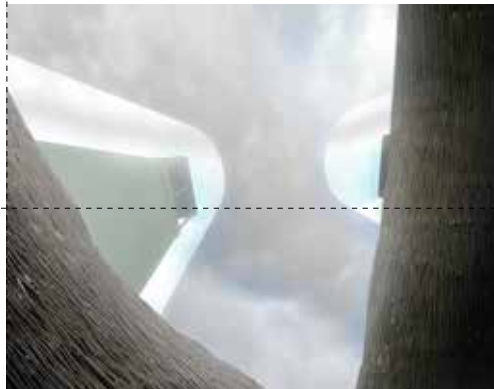
Eduard Seibert

Skupina 4:
Michaela Fričová
Kateřina Fryzelková
Lenka Pechanová
Aleš Vojkůvka
David Wojaczek

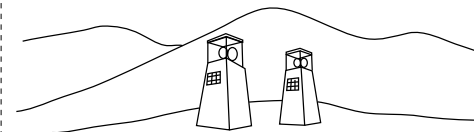
A:

Nová Lomná

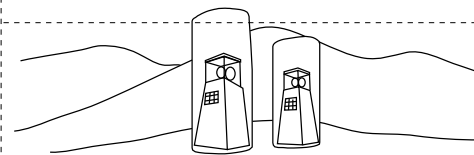
Naše práce vychází z vlastního přesvědčení zákazu těžby černého uhlí v této přírodně a krajinně významné oblasti Beskyd v těsné blízkosti města Fréštát pod Radhoštěm. Pracujeme s myšlenkou zachování důlních věží jako symbolu varování před tendencemi vytěžení a znečištění území pro budoucí generace. Věže svoji přítomností tak dlouhodobě zaujmou místo v paměti obyvatel i okolní krajiny jako poučení z lidských chyb a omylů. Ochranu krajiny se snažíme symbolicky vyjádřit zahalením obou věží do průhledné polyesterové plachtoviny a díky ní navracíme místním pastvinám jejich bývalé hodnoty. Navrhujeme zde také průchozí linii mezi věžemi s výhledovými body na vrchol Radhošť a na zvoničku na Horečkách.

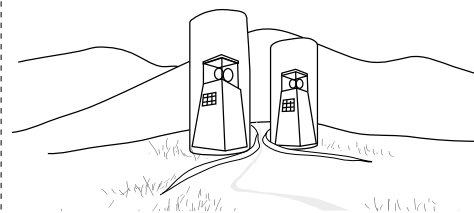
Mělo by místo zastaralého areálu vymizet z paměti obyvatel?

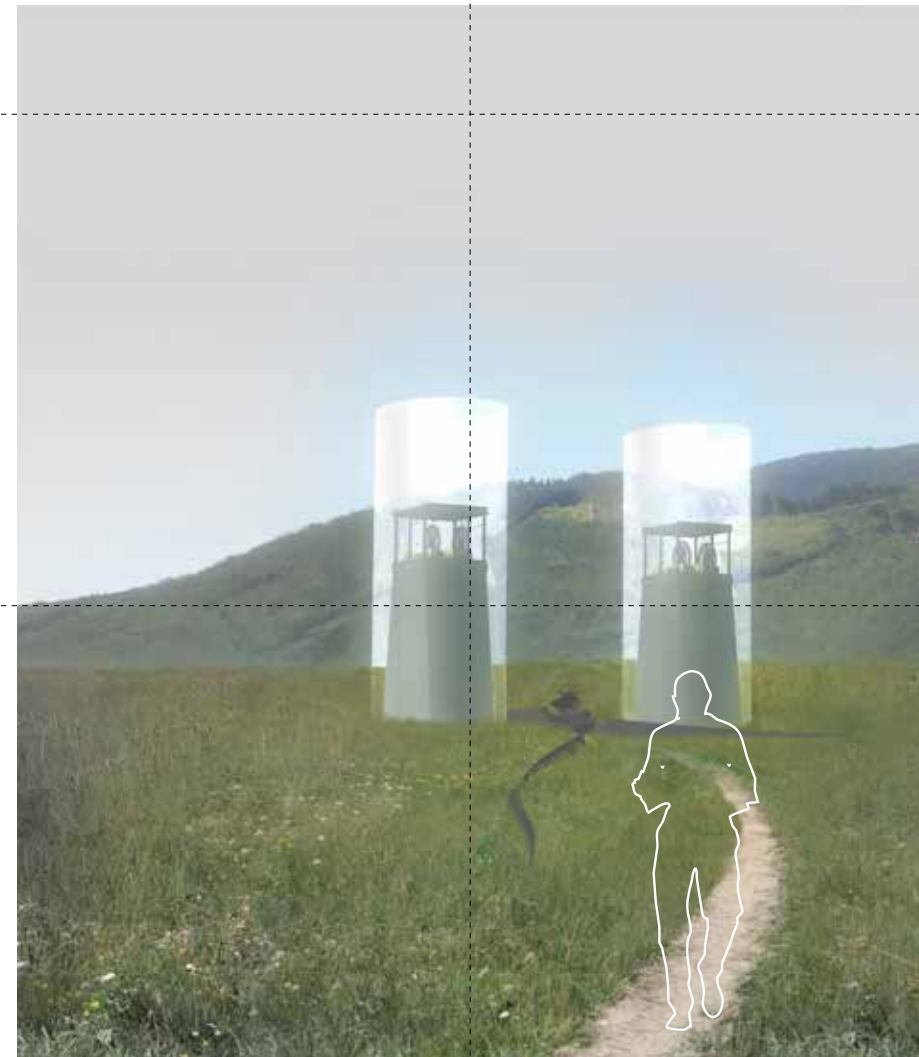
Zachovat věže jako výstrahu, která se stává součástí paměti místa,
– návrat původních pasek

Symbolická ochrana krajiny před reálnou hrozbou – vznik artefaktu

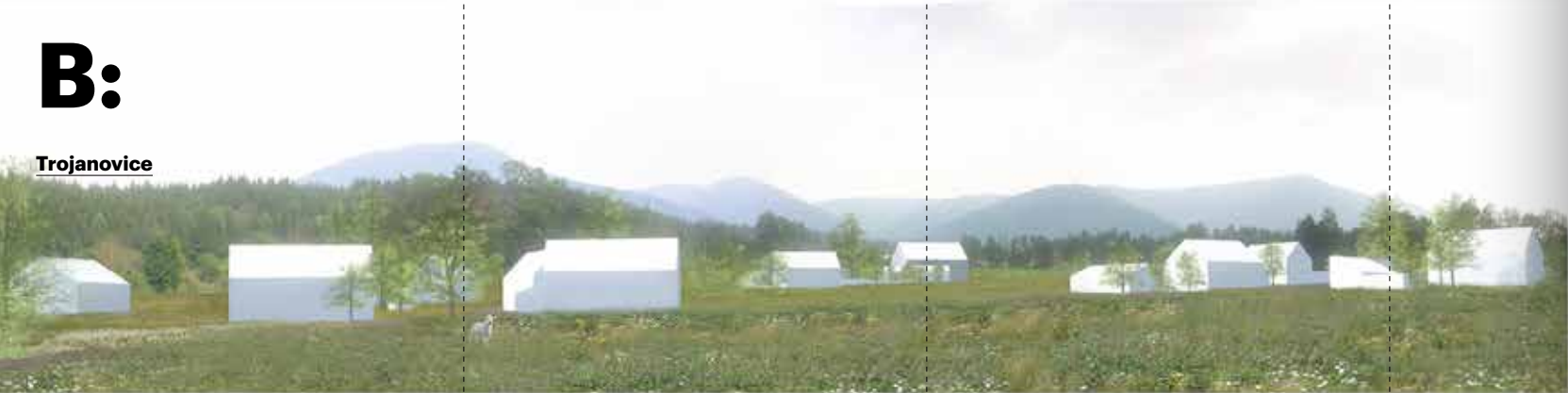

Linie pěšiny = lidské měřítko versus brutalita těžby

B:

Trojanovice

potenciální klient

člověk převážně z města, hledající prostor pro sebe-realizaci, větší soukromí a možnost života v blízkosti přírody (zahrada, komfortní dům, prostor pro koníčky...)

představa klienta

velký pozemek = soukromí, prostor pro seberealizaci

reálný stav

nedostatek času na údržbu, žádné limity = nevhodná řešení úprav pozemku

řešení

zahradu (rozumná velikost, snadná údržba oplocení)

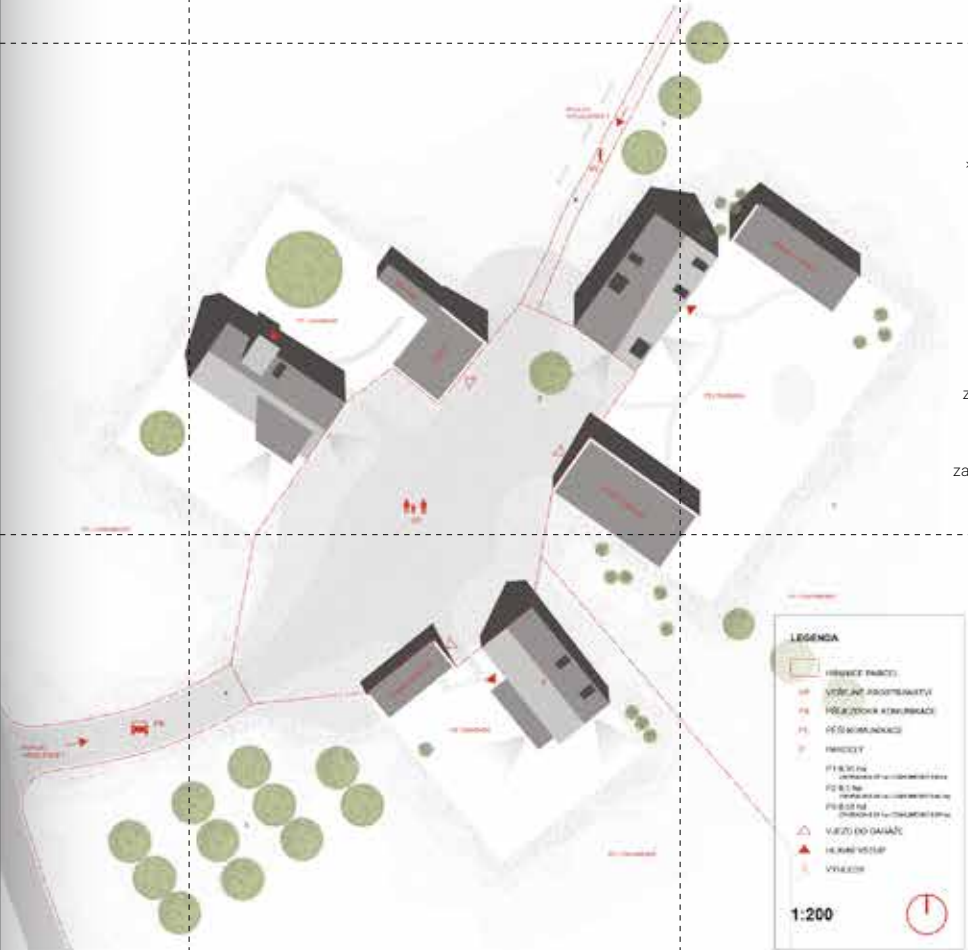
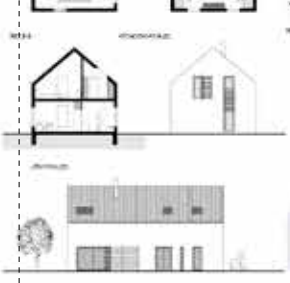
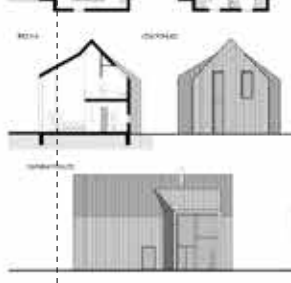
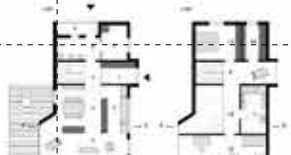
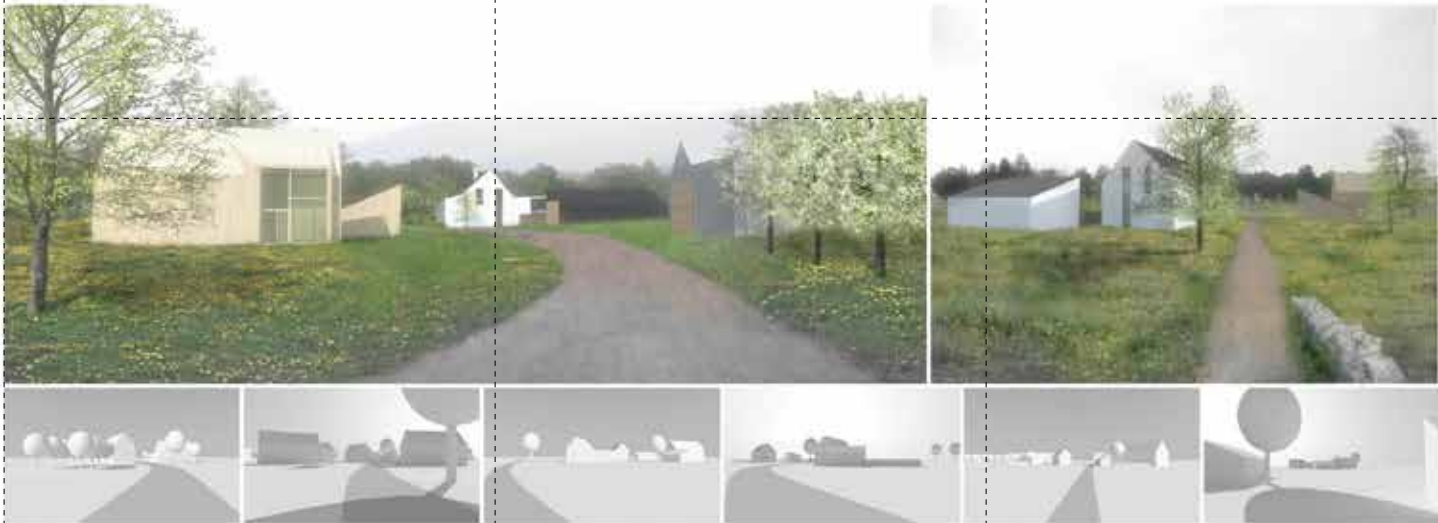
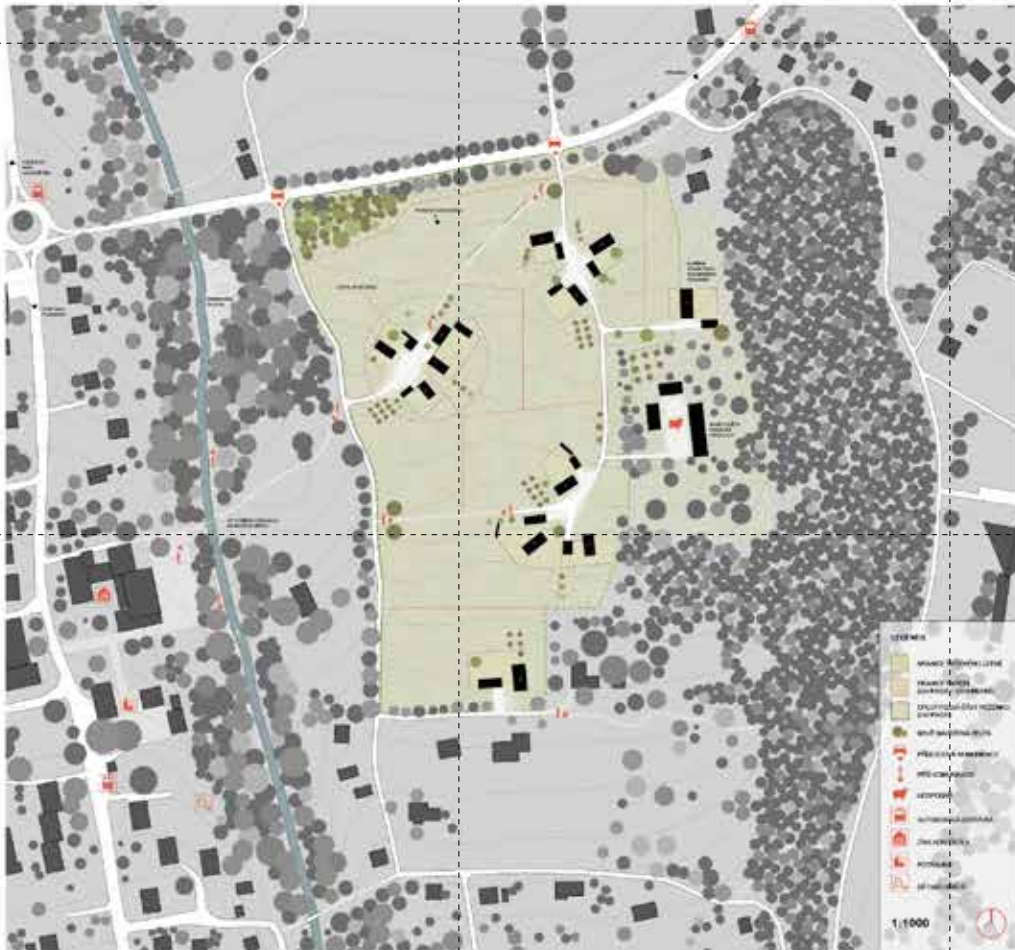
záhumenní (variabilnější část pozemku, možnost pronájmu nebo vlastního hospodaření, regulace oplocení)

princip zástavby

shluky domů (vznik sociálních vazeb, centralizace zastavěné plochy, propojení a prostupnost celého místa prostřednictvím záhumenní, možnost jednotného i individuálního obhospodařování)

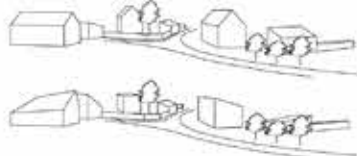
Koncept našeho projektu vycházel z úvahy o tom, jak bude vypadat typický obyvatel nového rodinného domku v Trojanovicích, jaké budou jeho potřeby, sny a cíle a jakým způsobem se může chovat k místní krajině a tradici. Potenciálního klienta jsme si tedy definovali jako člověka přicházejícího převážně z města, který se zde snaží najít klid, blízkost přírody a velkou zahradu jako prostor pro seberealizaci. Realita však bývá často jiná, zahrada obehnaná vysokým plotem zůstává zanedbaná, je nevhodně upravovaná, rodinné domy se pak stávají hrady nebo skladišti a těsnou blízkostí oplocených pozemků dochází k nepropustnosti krajiny, jejíž kontinuita je obzvláště pro toto místo velmi důležitá. Náš princip rodinných domů vychází z rozdělení zahrady na část navazující na dům (zahrada aktivně využívaná, oplocená a primárně soukromá) a část záhumenní (užitková, neoplocená, pronajimatelná), tedy jakousi louku, která zachová propustnost krajiny a může být prostorem například pro chov ovcí. Tento princip je podpořen také tím, že domy vytváří shluky a tak koncentrují oplocenou plochu do několika míst. Nově navržené domy, cesty, veřejné prostory a pěšiny jsou dotvářeny drobnými krajinnými prvky jako sady, alejemi, solitérními stromy nebo obyčejnou kládou u cesty, kde si můžu sednout a prohodit pár slov se sousedem. Tento princip je citlivý k místní krajině, jejím zvykům a může být výhodným a lákavým pro jeho nové obyvatele.

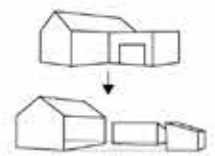
jasná definice
urbánní struktury
(důraz na vazby
a vztah k místu)
× individualita v řešení
jednotlivých domů

rozdělení hmot domu
na menší objekty dle
funkce (dům, garáž,
dřevník, pergola...)
zachování drobnějšího
měřítka domu
a čistých hmot
zahrady a vytváří „dvůr“

princip shluku

princip rodinných domů

princip regulace

A: Kdo jinému jámu kopá...

Nová Lomná

Území, které by těžba postihla, tzv. dobývací prostor, je mnohem větší než řešená parcela, kde se nachází pouze vstup do těžebního prostoru. Abychom do budoucna zabránili neuvážené těžbě uhlí, vytváříme polygonální síť na celém území dobývacího prostoru. Síť spojuje plochy symbolické velikosti 1 m², jež by byly zakresleny do katastrální mapy.

Veliký počet spoluvlastníků této sítě zaručuje nedotknutelnost celé těžební oblasti. Pro potenciální těžařskou společnost je totiž velice obtížné získat souhlas pro těžbu od všech zúčastněných nebo dokonce tyto plochy vykoupit. Na principu věčného břemene zůstávají „pozemky“ v užívání dosavadním majitelům.

**Vložili jsme do obyvatel Beskyd
absolutní důvěru.**
**„Jeden metr čtvereční, který chrání
krásku Beskyd.“**

Jediným viditelným zásahem v krajině je dřevěný kvádr znázorňující metr čtvereční, od kterého se celá síť rozvíjí. Na povrchu kvádry je vypálen tvar sítě s odkazem na význam metru.

lektorka: Ing. arch. Michaela Chvojková

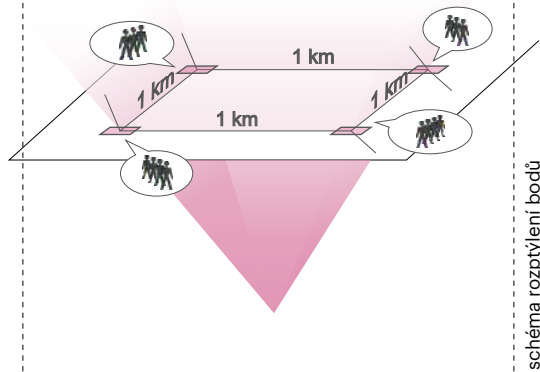
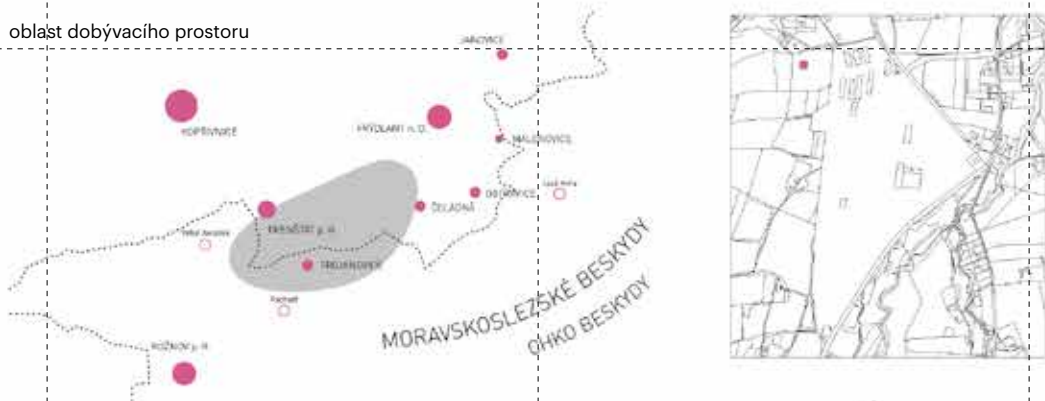

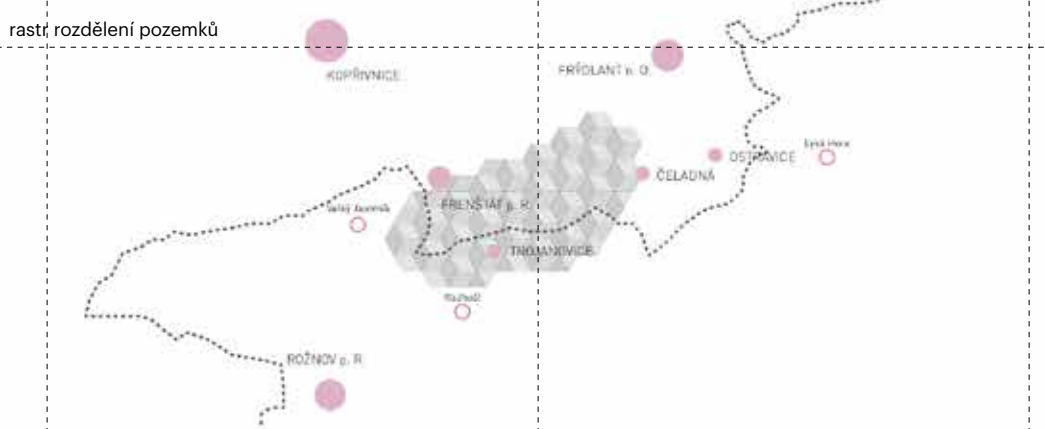
schéma rozptýlení bodů

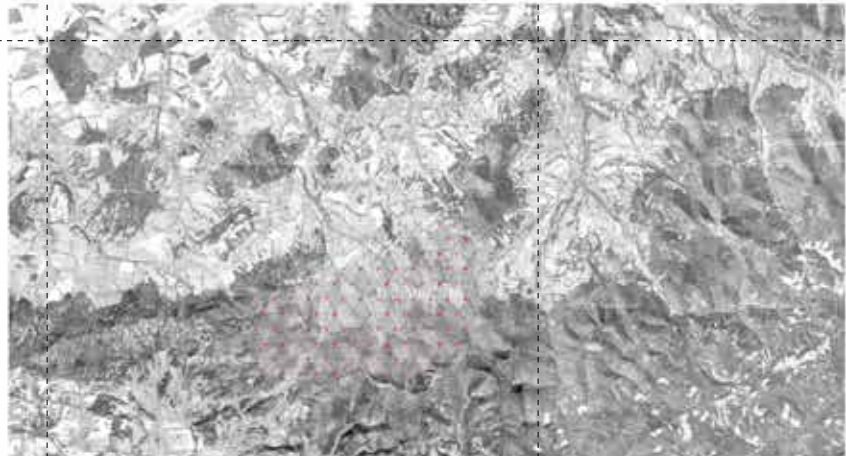
oblast dobývacieho priestoru

rastr, rozdělení pozemků

síť bodů definující lokalitu daných pozemků

katastr	
Parcelní číslo	1046/3
Stavba	Tržní stánek
Typ státního pozemku	Tržní stánek
Vznik	1 m
Typ pozemku	Tržní stánek
Druh pozemku	Tržní stánek

[illegible]

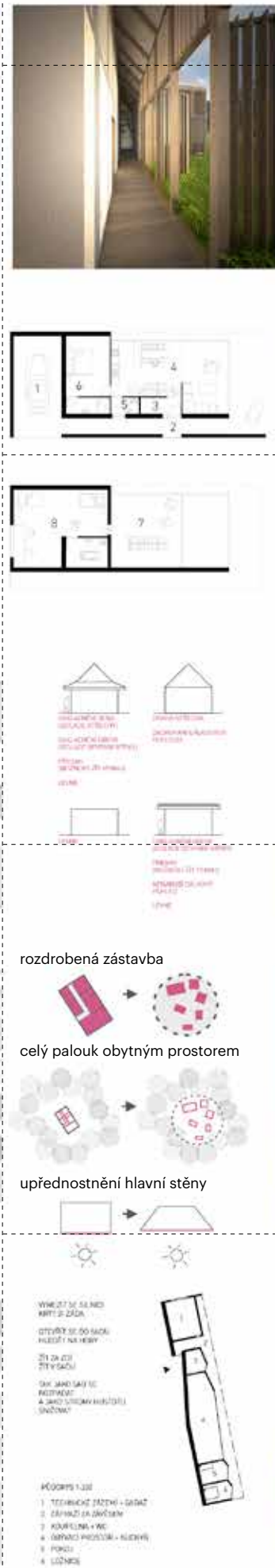
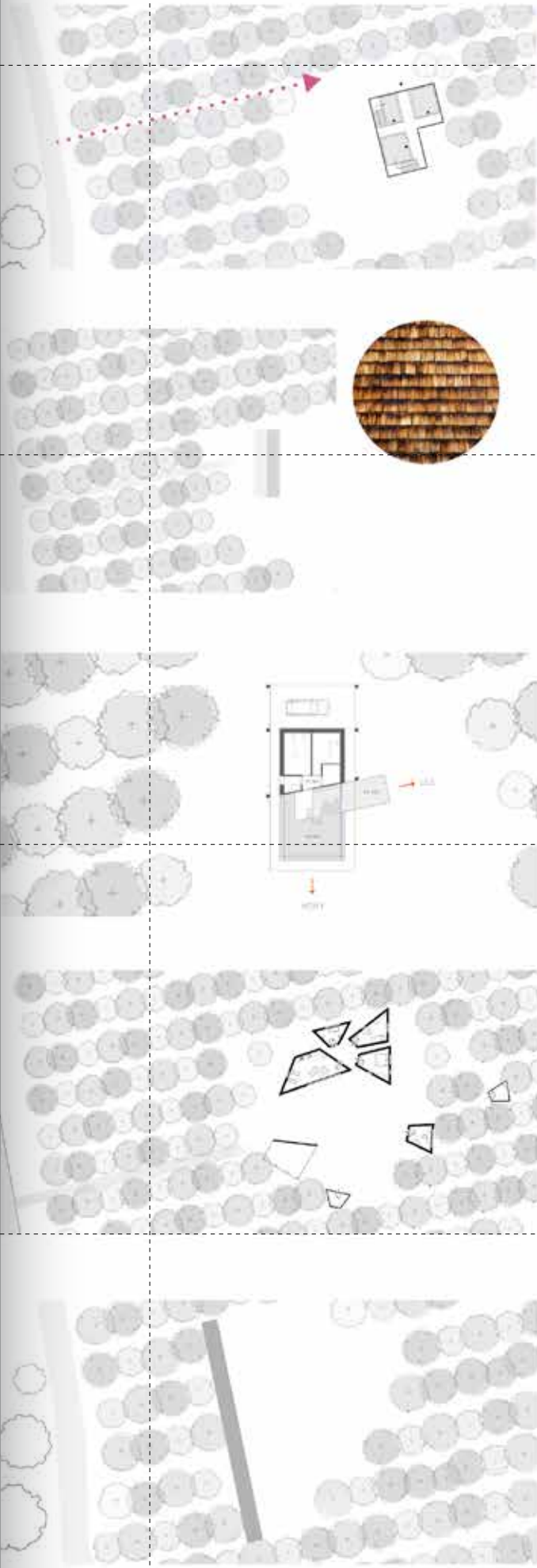
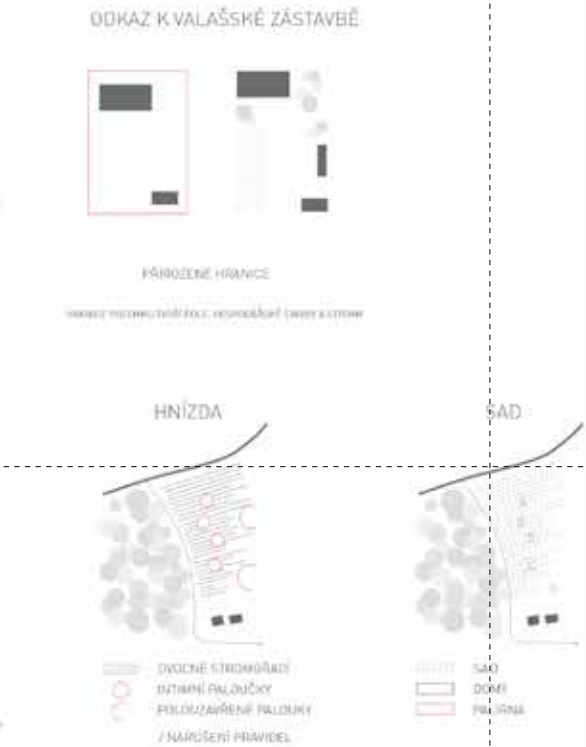
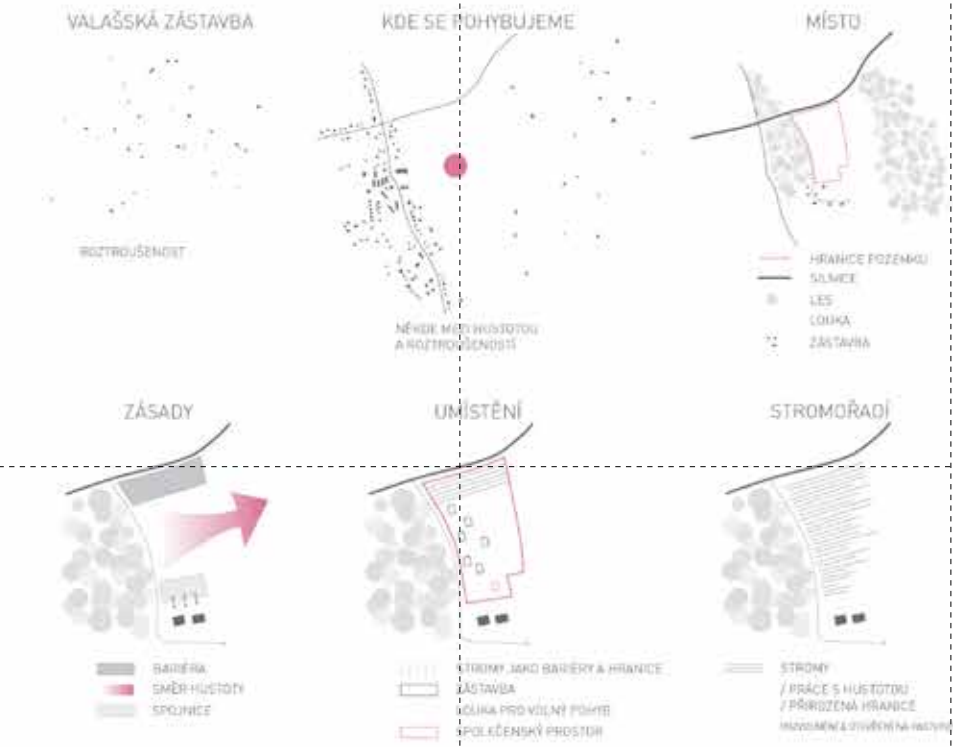
B: Život mezi řádky v sadu

Trojanovice

Krajina:
Typická architektura Beskyd
a jedinečná osídlená krajina jsou naším
zdrojem inspirace. Tradiční roztroušené
valašské osídlení a hustota vesnické
zástavby se propisuje do našich
myšlenek o podstatě místa.

Místo:
Louky, lesy, vzduch, řemesla, klid,
volnost, blízkost města, stromy a cesty
vytvářejí prostředí, ve kterém se
pohybujeme. Hledali jsme hranice
bez hranic, bariéry, které by nebyly
překážkami, a řád bez pravidel.

Sad:
Stromořadí utváří prostředí
s přirozenými hranicemi a zároveň
s neomezeným pohybem mezi stromy.
Sad se stává jasnou hranicí mezi
veřejným a soukromým prostorem.
Princip hustoty sadu umožňuje
vytváření soukromých palouků a jejich
pomyslné hranice. Prostorem mezi
řádky jsou vedeny cesty k jednotlivým
stavením na paloucích. Hustota stromů
se postupně rozvolňuje, směrem
od cesty k lesu, a sad se proměňuje
v louku navazující na les.

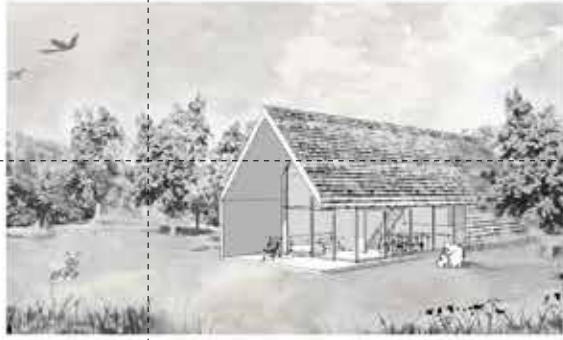

Dům mezi řádky

Zuzana Ferencová

Šindelka

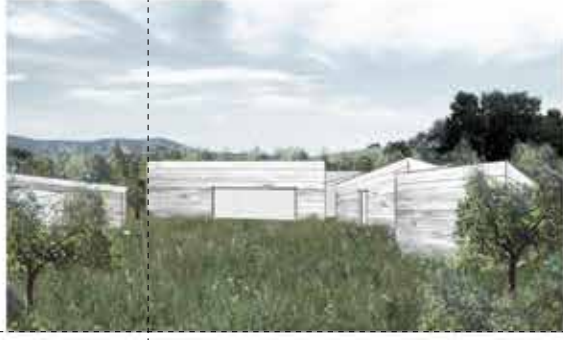
Daniela Kupková

Dům

Vojtěch Malina

Stavění vs Bydlení v sadu

Klára Mítlenerová

Kamenná zeď

Michaela Řihová

Skupina 6:

Mirka Baklíková

Šimon Dušek

Klára Jančová

Lucie Lorencová

Vojtěch Šaroun

A:

Do hloubi

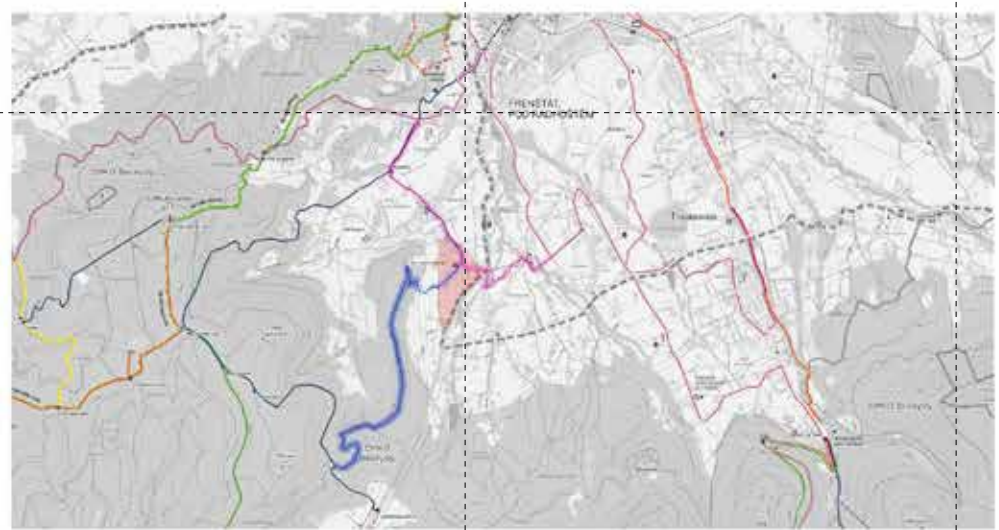
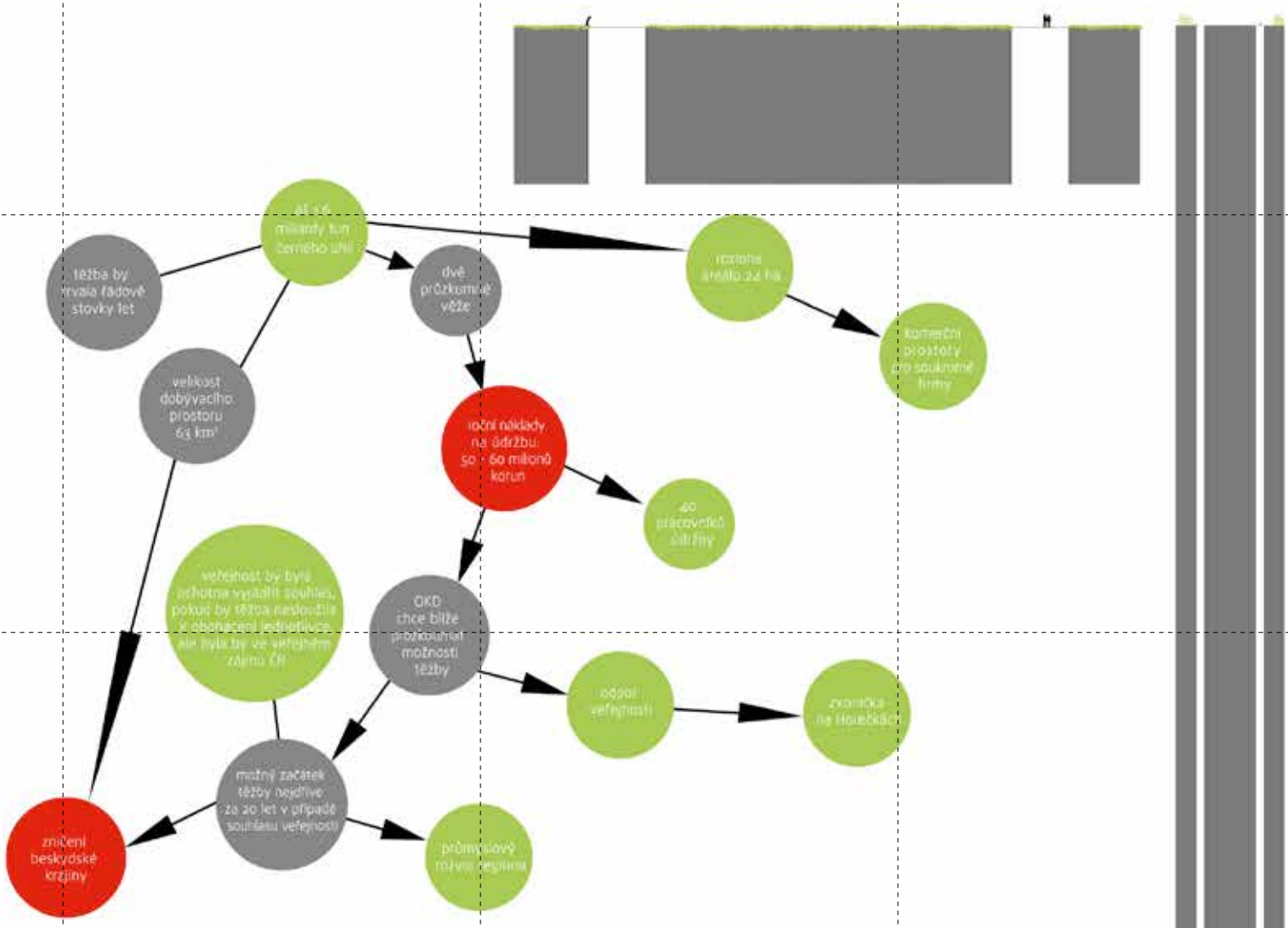
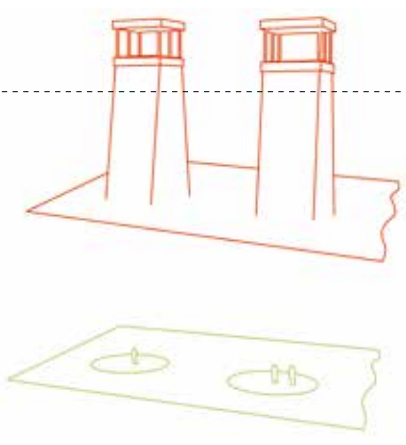
Nová Lomná

Při řešení projektu jsme se rozhodli nejprve vymezit vůči potenciální těžbě v Dolu Frenštát. Samotnou těžbu uhlí nepovažujeme za nic špatného – lidé využívali darů přírody odjakživa. V případě, že bude uhlí skutečně potřebné a tedy bude i v zájmu obyvatel regionu, dá se o těžbě uvažovat. V současnosti je však čistě v zájmu soukromé firmy, a proto se k těžbě stavíme odmítavě.

Dvě hloubící věže ležící v areálu vnímáme jako symbol. Pro mnohé jsou věže symbolem zvůle bývalého režimu. Zbořením celého areálu na povrchu a následným zásahem problematiku zbavujeme těchto konotací a vytváříme prostor pro přemýšlení o samotné těžbě.

Návrh spočívá v zakrytí šachet pochozími skleněnými tabulemi. Strach člověka z pádu připomíná to, co se ještě nestalo, ale stát se může. Jeden okamžik může spustit vlnu nezvratitelných důsledků, které by byly fatální pro celý region. Ať již v podobě změn demografických, ekonomických nebo fyzických či fyzické degradace skutečnými propady krajiny.

lektor: Ing. arch. Pavel Štastný

- stávající cyklostezka
- nová cyklostezka
- stávající turistická stezka
- nová turistická stezka

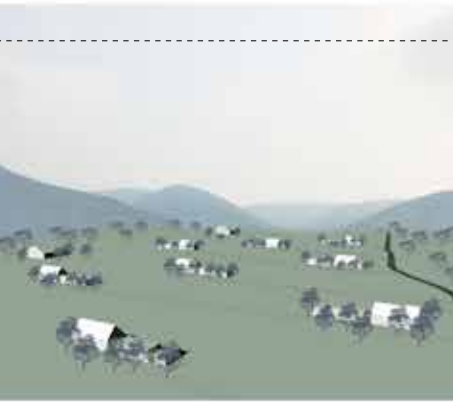

B: Do dále

Trojanovice

Urbanistický návrh vychází z charakteru parcely otevírající se směrem k hřebenu Beskyd. Cílem návrhu je nabídnout nezaměnitelnou atmosféru rozestě pasekářské vesnice a zajistit každému stavení ničím a nikým nerušený výhled na hory. Tradiční shluky jsou transformovány do lineární podoby směrem k jihu. Jednotlivé stavby jsou regulovány maximální zastavitelnou plochou 40 × 7 m a výškou 6,5 m.

schéma výhledů na panorama

rozdělení pozemků

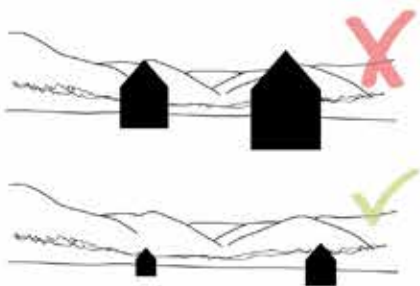
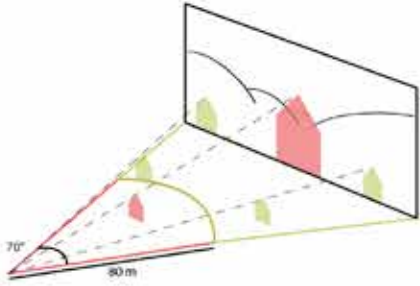
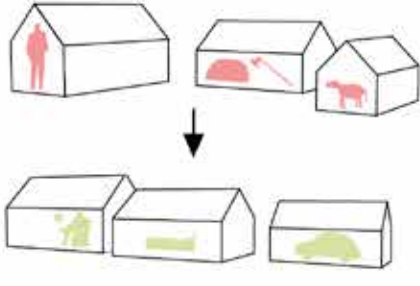
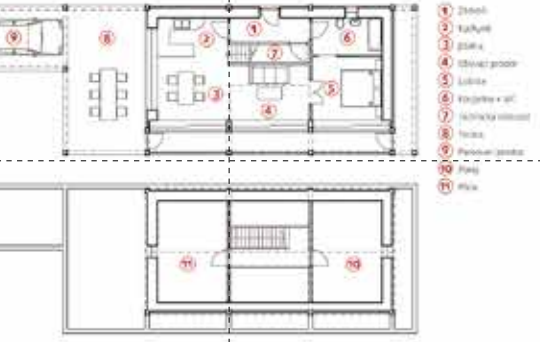

schéma zákrytu výhledu

schéma transformace tradičních shluků

regulace zeleně

Mírka Baklková

Šimon Dušek

Klára Jančová

Lucie Lorencová

Vojtěch Šaroun

O projektu:
Anotace / Idea / Partneri

Anotace:

Cílem projektu je navázat a posilovat partnerství mezi jednotlivými subjekty, které se aktivně podílejí na tvorbě architektury mimo tradiční centra. Důraz v projektu klademe na aktivní zapojení partnerů, spolupráci s praxí a zahraniční aktivity.

V rámci projektu probíhají zejména zahraniční odborné exkurze a pobyty, workshopy, ateliéry a semináře za účasti zahraničních a tuzemských odborníků. Uskutečňují se odborné praxe a stáže studentů a letní školy. Integrální součástí projektu bylo také vytvoření společné komunikační platformy, která slouží k výměně znalostí a zkušeností. Významnou součástí projektu je navazování a rozvoj vztahů s tuzemskými, a zejména zahraničními partnery.

Předmětem našeho zájmu je architektura z období posledních přibližně dvaceti let. Zajímají nás stavby a jiná architektonická díla vzniklá mimo centra, přednostně v malých až středně velkých obcích a městech, stejně jako ve volné krajině.

Cílovou skupinu projektu tvoří zejména studenti architektury a akademičtí pracovníci z řad žadatele a další odborní pracovníci zabývající se vzděláváním a výzkumem v oblasti architektury. Přínos pro tyto cílové skupiny spočívá zejména v rozšíření obzorů v oblasti architektury mimo tradiční centra, která ačkoliv má každodenní vliv na skoro každého z nás, bývá mnohdy neprávem opomíjena.

Na projektu spolupracuje pět partnerů. Hlavním partnerem je Technická univerzita v Liberci, Fakulta umění a architektury. Další partneři jsou: sdružení Architectura, Knesl + Kynčl, s. r. o., Kamil Mrva Architects, s. r. o., a sdružení Společnost pro právní a ekonomické vzdělávání, o. s.

Projekt je členěn do pěti klíčových aktivit:

Klíčová aktivita 1
Zahraniční semináře a pobyty
Aktivita zahrnuje 16 krátkodobých zahraničních exkurzí, 4 dlouhodobější zahraniční studijní pobyty a 12 účastí na zahraničních kongresech, konferencích a odborných setkáních. Očekávaný výstup tvoří 16 zpráv z krátkodobých cest, 4 sborníky ze studijních pobytů a 12 odborně zaměřených zpráv z konferencí, kongresů a odborných setkání.

Klíčová aktivita 2
Tuzemské workshopy a semináře se zapojením zahraničních odborníků
Aktivita zahrnuje 46 workshopů, seminářů, expozic, ateliérů a odborných expozic a závěrečnou konferenci. Výstupem je 46 případových studií a 2 závěrečné rozsáhlejší publikace.

Klíčová aktivita 3
Zavedení a rozvoj interaktivní komunikační platformy
V rámci aktivity byla založena interaktivní webová stránka a mediátéka se strukturovanou sbírkou fotografické dokumentace, video dokumentace a zvukových záznamů, dokumentující vybrané aktivity projektu.

Klíčová aktivita 4
Tuzemské a zahraniční odborné praxe a stáže studentů, tuzemské cesty studentů
Výstupem aktivity je 40 prací vytvořených studenty, jejich projektů, esejí či případových studií a katalog regionálních studentských projektů.

Klíčová aktivita 5
Letní školy architektury
V roce 2012 již proběhla čtrnáctidenní letní škola, další se bude konat v roce 2013, každá pro minimálně 30 studentů a 10 odborníků. Výstupem každé letní školy je komplexní architektonický projekt.

Idea:

Architektura mimo tradiční centra

Smyslem projektu je zmapovat a ukázat kvalitní a výjimečnou současnou architekturu v místech, která jsou vzdálena od tradičních center a která se jako taková často nezasloužené ocitají v pozici „neviditelných outsiderů“.

Vybrané stavby nejenom detailně představujeme, ale snažíme se i prozkoumat a vysledovat okolnosti jejich vzniku. Co umožnilo jejich realizaci? Osvícený soukromý investor? Státní správa? Jaký měli na výsledné podobě podíl úředníci z příslušných stavebních odborů, památkové či krajinné ochrany?

Po stránce typologické si neklademe žádná omezení, sledujeme nejrůznější koncepty od rodinných domů přes „bytovky“, muzea, galerie, školy až po sakrální, sportovní či industriální stavby, ale také odpočívadla, lávky, zastávky.

Určujícím kritériem je – vedle polohy a doby postavení po roce 1989 – především architektonická kvalita staveb, jejich vnější forma, vnitřní uspořádání, konstrukční řešení, ekologické aspekty, práce s materiály, kontextem, způsob, jakým byly zasazeny do obce či okolní krajiny.

V projektu nerozhodují velikost ani vynaložené finanční prostředky, nýbrž pouze architektura, kterou chceme objevovat a zviditelňovat. Dosud anonymní lokality se díky moderním stavbám mohou stát přitažlivými „výletními cíli“, nebo dokonce kultovními místy, jako se to kdysi stalo v případě beskydských Pustevn a staveb Dušana Jurkoviče či později vysílače na Ještědu od Karla Hubáčka.

Nyní lidé zase podstupují pouť na Sněžku, aby si prohlédli nejenom fascinující přírodní panorama, ale také Novou poštovnu od Martina Rajniše a Patrika Hoffmana, jezdí do Aleniny Lhoty u Tábora, aby viděli na vlastní oči stavby spojené se zdejším golfovým hřištěm od Stanislava Fialy, nebo do Rožnova pod Radhoštěm, kde bylo postaveno odvážné kongresové centrum podle projektu Zdeňka Fránka.

Kapitolou samou o sobě je Litomyšl, která se z provinčního historického města stala baštou moderní architektury, na níž se podílí celá řada autorů. To jsou jenom „příkladné zlomky“ z rozsáhlého celku, který chceme v rámci tohoto grantu prezentovat.

Komparativní metodou souběžně sledujeme architekturu ve vybraných evropských zemích či regionech. Důraz v bádání – vzhledem k časovému omezení a šíři tématu – klademe zejména na kulturní stavby: muzea, galerie, divadla, informační centra a podobně. V této oblasti architektury totiž Česká republika zřejmě nejvíc zaostává a potřebuje inspirativní příklady. Chceme přiblížit zákonitosti, které podmiňují, že takové krásné stavby – jakými jsou kupříkladu Museum Liaunig v rakouském Neuhausu (Querkraft Architekten), Muzeum moderního umění v italském Roveretu od Maria Botty či Paula Rêgo Museum v portugalském Cascais od Eduarda Souto de Moury – mohly vzniknout.

V průběhu intenzivního dvouletého mapování toho nej kvalitnějšího, co téma nabízí, vzniká řada esejí, analýz, studií, rozhovorů s osobnostmi architektury, to vše doprovázené množstvím původních dokumentárních fotografií a videí. Snahou je realizovat sérii výstavních expozic prezentujících zásadní poznatky z jednotlivých zemí. Vše shrnujeme ve dvou reprezentativních publikacích představujících současnou architekturu mimo tradiční centra České republiky a dalších zemí Evropy.

Partneři:

Technická univerzita v Liberci

V roce 1953 byla v Liberci zahájena výuka na nově otevřené Vysoké škole strojní, v roce 1960 byla přejmenována na Vysokou školu strojní a textilní (VŠST). Podle zákona č. 192/94 Sb. z 27. 9. 1994 změnila svůj status i název na Technickou univerzitu v Liberci, dnes je středně velkou univerzitou poskytující vzdělání technické, přírodovědně-humanitní a zdravotnické. V čele TUL stojí profesor Zdeněk Kús, v pořadí její devátý rektor. V současnosti má TUL osm fakult, respektive ústavů: Fakultu strojní, Fakultu textilní, Fakultu přírodovědně-humanitní a pedagogickou, Ekonomickou fakultu, Fakultu umění a architektury, Fakultu mechatroniky, informatiky a mezioborových studií, Ústav zdravotních studií a Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace.

TUL klade značný důraz na vědecký výzkum, který zabírá čtvrtinu veškeré její činnosti. Kupříkladu v bádání na poli nanovláken patří ke světové špičce. Další příčinou úspěšnosti školy je přirozený rozměr výuky, upřednostňuje kvalitu a intenzitu výuky před kvantitou (počet studentů se dnes pohybuje okolo deseti tisíc).

V současnosti TUL prochází „budovatelským obdobím“. Nový rektorát a informační centrum, postavený v tvaru komolého eliptického kuželu roku 2007 podle návrhu profesora Jiřího Suchomela, se stal symbolem univerzity a byl mnohokrát představen v odborném tisku jako příklad progresivní architektury. Nyní je ve výstavbě budova G, do níž by se měly přemístit učebny, které jsou zatím roztroušeny v různých částech města. Univerzita tímto přístupem zvýrazní svou identitu. Motto „Univerzita s kladným nábojem“, které lze najít na univerzitním webu, není nijak nadsazené.

Architectura,
provozovatel Galerie Jaroslava Fragnera

Prostor Galerie Jaroslava Fragnera vznikl v rámci rekonstrukce Betlémské kaple (podle projektu architekta Jaroslava Fragnera, 1950–1954) v přilehlém kolejním domě. Výstavní síň patřila od počátku Svazu českých architektů, ale pojmenování na počest architekta Fragnera se používá až po roce 1968. Galerie se vždy specializovala na výstavy architektury a užitého umění. Galerii spravovala po roce 1989 Obec českých architektů, později Nadace české architektury (NČA), která je jejím majitelem dodnes.

Galerie Jaroslava Fragnera (GJF) již několik desetiletí slouží jako jedna ze základních platforem prezentace architektury v ČR a etablovala se jako důležitý subjekt architektonického života. Nyní je GJF jednou z nejdůležitějších galerií u nás, věnuje se zároveň současné architektuře i české architektonické minulosti. Další důležitou součástí činnosti GJF je prezentace české a pražské architektury v zahraničí.

GJF stála při zrodu dvou významných občanských aktivit v rámci dialogu občanské společnosti: Iniciativy za novou Prahu a o. s. Tady není developerovo, v roce 2012 iniciovala a spolupořádala mezinárodní konferenci Pražská nádraží ne/využitá.

Nejvýznamnější výstavní projekty 2001–2012:

zahraniční projekty: Alvar Aalto, MVRDV, Neutelings Riedijk Architects, Horror Vacui, René van Zuuk, Y.O.V.A 2., FOA, Querkraft, BIG Ideas, Baumschlager und Eberle, Martin Roubík/Snohetta, 20 after 20, AmP Arquitectos, Joachim Mitchell, Coop Himmelb(l)au, Jürgen Mayer, Bow Wow, NL Architects, Querkraft, Eduardo Souto de Moura, Michael Reynolds, Block City, Green Architecture I, II

moderní a současná česká architektura: DaM, Aulík Fišer Architekti, A69, Projektil, Ladislav Lábus, Český architektonický kubismus, Splátka dluhu, Zelená architektura, Martin Rajniš/E-mrak, Emil Králíček, Současný český industriál, Alena Šrámková, Věra a Vladimír Machoninovi 60/70, Jan Bočan

Kamil Mrva Architects, s. r. o.

Kopřivnické architektonické studio založil v roce 2002 Ing. arch. Kamil Mrva. Zpočátku byly projekty spjaty výlučně s beskydským regionem, renomé si dřevostavby získaly propojením soudobého architektonického tvarosloví s tradičními materiály a krajinným rázem beskydského regionu. Současná tvorba se však neomezuje pouze na tuto technologii ani na region, architektonický rejstřík je rozšířen o další materiály a architektonické úkoly. V portfoliu realizací se objevují i větší stavby a soubory. Dominantním konstrukčním materiálem dnes rozestavěných domů již není pouze dřevo. I k jiným materiálům, jako jsou kámen, beton, kov, sklo, však Kamil Mrva přistupuje tak, aby využil jejich typických vlastností a realizoval z nich stavby jednoduché, čisté, účelné. Několik posledních rozpracovaných projektů se týká veřejného prostoru.

Spolupracovníky zakladatele studia Kamil Mrva Architects, s. r. o., jsou Ing. Lenka Burešová, Ing. Jaroslav Holub, Ing. arch. Veronika Kubénová, Ing. arch. Martin Rosa, Ing. Jan Stuchlík. Ateliérem také prošla celá řada studentů v rámci studentských praxí, např. ve spolupráci s Technickou univerzitou Liberec.

Knesl + Kynčl, s. r. o.

Knesl + Kynčl, s. r. o., je autorská architektonická kancelář. Oba partneři jsou autorizovanými architektky pro Českou republiku. Architektonická kancelář se zabývá územním plánováním, urbanismem a architekturou v celé šíři – tj. od výzkumu přes projektování až po autorské dozory. Kancelář v současné době zaměstnává okolo 20 architektů a dalších spolupracovníků. Na zajištění komplexnosti zakázek se podílí stálý tým specializovaných spolupracujících firem. Kancelář sídlí v České republice v Brně a založili ji v roce 2001 Jiří Knesl a Jakub Kynčl. Počátkem roku 2003 byla kancelář transformována z volného sdružení architektů na společnost s ručením omezeným.

Společnost pro právní a ekonomické vzdělávání, o. s.

SPEV vznikla v roce 1999 s cílem poskytovat další vzdělávání v oblasti práva a ekonomie, postupem času se záběr její činnosti pomalu rozrůstá. Dosavadní zkušenosti lze shrnout do několika navzájem provázaných oblastí:

První oblastí jsou vlastní vzdělávací aktivity. SPEV aktuálně realizuje projekt Podnikatelské dovednosti pro rozvoj MSP a NNO v Královéhradeckém kraji, kde formou inovativního vzdělávání rozvíjí principy entrepreneurshipu směrem k zástupcům malých podniků a neziskových organizací.

Druhou oblastí je partnerství v projektech realizovaných vysokými školami v ČR, což se stalo jednou z klíčových oblastí činnosti SPEV. V současné době spolupracuje např. s LF Univerzity Palackého v Olomouci na projektech zaměřených na oblast telemedicíny a inovativní výuky ve zdravotnictví (viz www.ntmc.cz), v rámci spolupráce s Fakultou umění a architektury TU v Liberci se podílí na budování partnerství a rozvoj spolupráce v oblasti architektury mimo tradiční centra a na základě partnerství s FAME UTB ve Zlíně a FPH VŠE v Praze realizuje projekt směřující do oblasti štihlé výroby a služeb, inovací a průmyslového inženýrství. Úlohou SPEV ve všech uvedených projektech je zejména přispět k přenesení a využití inovativních myšlenek, koordinovat a posilovat spolupráci napříč relevantními subjekty a podílet se na růstu kvality výuky.

Třetí oblast činnosti představuje realizace mezinárodních vzdělávacích projektů a účastí v nich. SPEV připravila v rámci programu LLP SVES několik studijních návštěv pro učitele z EU a více jak 10 let sdružení spolupracuje s John Marshall Law School v Chicagu a West Virginia University na organizování aktivit pro jejich akademické pracovníky a studenty v ČR (studijní pobyty).

strana	autor
2	foto / Josef Dufek
6, 7	hotel Relax / Petr Volf
16	foto / Josef Dufek
18, 19	foto / František Jaskula
20, 21	foto / Vojtěch Bajer
22	Valaška / František Jaskula
22	Neobvyklá jména / Vojtěch Bajer
23	foto / Vojtěch Bajer
26–31	foto 1–53 / archiv František Novotný
33	foto / Josef Dufek
42	foto / Josef Dufek
45	foto 1 / Radovan Šťastný, Jana Labuntová, Jiří Vaněk
46	foto 2 / Radovan Šťastný
46	foto 3 / Radovan Šťastný, Jana Labuntová, Jiří Vaněk
47	foto 4 / Věroslav Sixt
47	foto 5, 6 / archiv Radim Václavík
49–53	foto 1–12 / archiv Karel Janča
55	foto 1 / archiv Zdeněk Trefil
56	foto 2 / Ladislav Šmitke
57–59	foto 3–7 / archiv Zdeněk Trefil
60–63	foto 1–6 / archiv Tomáš Bindr
64	foto 7 / archiv Zdeněk Fránek
65	foto nahoře a uprostřed / Jana Syrová
65	foto dole / archiv Zdeněk Fránek
66, 67	foto / archiv Zdeněk Fránek
68	foto 2 / Petr Polák
68	půdorys / archiv Zdeněk Fránek
69	foto / Petr Polák
70–73	foto, obr. / archiv Ladislav Kuba, Tomáš Pilař
75–77	foto 1, 2 / archiv Jan Hendrych
79–81	foto 1–3 / archiv Michaela Chvojková, Radek Jiránek
82, 83	foto / archiv Martin Rajniš
84–87	foto 1–12 / archiv Martin Rajniš
88	foto / Josef Dufek
91	foto / archiv Tomáš Bujna
95–96	foto 1–9 / archiv Tomáš Bujna
96	foto 10 / Jaroslav Kohout, Pavel Müller, Antonín Tobek: Tesařství Tradice z pohledu dneška (vydavatelstvo GRADA)
96–97	foto 11–24 / archiv Tomáš Bujna
97	foto 25 / František Sýkora: Cesty k dnešnej medicíne
98	foto 26–35 / archiv Tomáš Bujna
98	foto 36 / Architekt Ján Šprlák-Uličný – katalog k výstavě
98–99	foto 37–49 / archiv Tomáš Bujna
101	mapa / archiv Jiří Suchomel
102–107	foto 1–42 / Jiří Suchomel
109–113	foto 1–42 / Marc Dubois, Jiří Klokočka
115	portréty / archiv Filip Šenk
116–117	foto 1–3 / archiv Filip Šenk
118	foto / Josef Dufek
144	foto / Josef Dufek
152	foto / Lukáš Hudák
154–158	foto / Petr Volf, Jan Suchomel, Monika Jasioková

Akce

Přednášky

Radim Václavík

Tomáš Bindr

Tomáš Bujna

Zdeněk Fránek

Kamil Mrva

Ladislav Kuba, Tomáš Pilař

Petr Volf

Karel Janča

Michaela Chvojková, Radek Jiránek

David Maštálka, Lenka Křemenová

Jiří Plos

Filip Šenk

Vladislav Sobol

Martin Rajniš

Jiří Suchomel

Zdeněk Trefil

František Jaskula

Jiří Klokočka

Skupiny

Skupina 1

Skupina 2

Skupina 3

Skupina 4

Skupina 5

Skupina 6

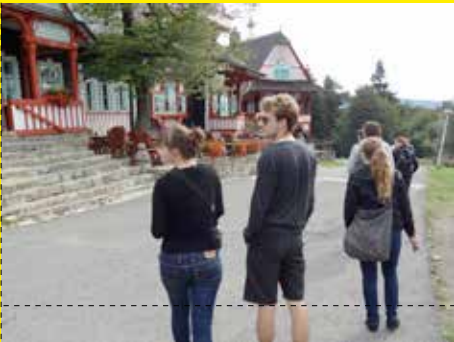
Exkurze

Vítkovice

Setkání s Janem Světlíkem

Pustevny

Koliba

Vernisáž Hotel Relax 14.09.2012

Kamil Mrva, odborný garant LŠA Rožnov 2012

Markéta Blinková, starostka Rožnova pod Radhoštěm

František Jaskula, vedoucí Správy CHKO Beskydy

V popředí vlevo Zdeněk Fránek, děkan FUA TUL, vpravo Jiří Novotný, starosta Trojanovic

Konec

Beskydské vize
Letní škola architektury Rožnov 2012

Koncepce:
Miroslava Volfová
Editorka:
Miroslava Volfová
Jazyková redakce:
Zuzana Leštinová
Olga Kubešová Pensdorfová
Produkce:
Iva Dvořáková
Redakce obrazové dokumentace:
Iva Dvořáková
Redakce textu:

Zuzana Prokopová
Klára Pučerová
Grafický design:
Štěpán Malovec

Vydala:
Architectura
Betlémské náměstí 5a, 110 00 Praha 1
Praha 2013

Počet stran:

160

Tisk:

Kavka Print, a. s.

ISBN:

978-80-904484-7-6

www.ex-centric.eu

facebook.com/MimoCentra